238

Vak 88

Br. Silvester

BEKNOP

ONZES

BEKNOPTE LEVENSGESCHIEDENIS

ONZES HEEREN J. C.

Venite ad Me omnes.
Komt allen tot Mij.
Mt. XI: 23.

VAK 00 No. 230

Beknopte Levensgeschiedenis

ONZES HEEREN J. C.

VOLGENS DE EVANGELIËN

DOOR

I 94

F. J. P. VAN ETTEN,

R. K. Priester en Pastoor.

2e DRUK.

Redactie
„Sint-Franciscus"
WEERT (L.)

AMSTERDAM,
F. H. J. BEKKER.
1883

IMPRIMATUR.

22 Jan. 1881. J. G. H. C. ESSINK.
Libr. Cens.

GOEDKEURING voor den TWEEDEN DRUK.

REIMPRIMATUR.

HARLEMI, J. A. VAN DEN AKKER,
die 4 Martii 1883. *Libr. Cens.*

Stoomdruk van LUTKIE & CRANENBURG, 's-Bosch.

VOORWOORD.

Niet genoeg kan er naar gestreefd worden om onzen God en Heer J. C., den Zaligmaker der wereld, meer en meer te doen kennen en beminnen. Daarop heeft zijne grenzelooze liefde aanspraak, en daarin ligt ons heil.

Volgaarne ondernam ik daarom dezen kleinen arbeid, toen ik hier toe werd aangezocht. Mijn streven was om duidelijk en bevattelijk voor allen, zelfs voor kinderen, een beknopte, geregeld en zooveel mogelijk volledige voorstelling van Jesus' levensgeschiedenis te geven. Ik heb de indeeling in hoofdzaak gevolgd van mijn grooter leven onzes Goddelijken Verlossers J. C., en het zoo ingericht

d at het groote als toelichting, het beknopte als zamenvatting gebruikt kan worden. Mogen Jesus, Maria en Joseph mijnen arbeid zegenen.

De Schrijver.

JESUS' VERBORGEN LEVEN.

§ 1. *Maria en Joseph.*

Het noordelijkste gedeelte van het heilig land was Galilea. Het was eene schoone, vruchtbare en bergachtige streek aan den voet der hoogere bergen van den Libanon. Hier bevond zich aan alle zijden door bergen van kalksteen omsloten, eene kleine lieve bergkom van ongeveer 20 minuten lengte en 10 minuten breedte, die langs een eng bergpad of klove gemeenschap had met de vlakte van Jezreël. In dit kleine bergdal lag het arme en vergetene stadje Nazareth. Het was gebouwd tegen de helling van den westelijken berg die zich steil en hoog verheft. Het was toen gelijk nu omgeven door kleine velden, die ten tijde der lenteregens schitteren met een kleed van het rijkste groen, en zijne huizen uit witten steen waren doorzaaid van tuinen, die rijk beschaduwd waren door vijg- en olijfboomen, en praalden met de witte

en scharlaken roode bloesem, van oranje- en granaatappelen.

Hier leefden twee godvreezende echtelieden, Joachim en Anna. De eerste behoorde tot het koninklijk geslacht van David, de tweede tot den priesterstam van Aaron. In hun hoogen ouderdom werd hun eene eenige dochter geboren, die van het eerste oogenblik harer ontvangenis vlekkeloos was, vervuld met genade, en bestemd om de moeder van Gods Zoon te worden. Volgens de overlevering wijdden zij voor hun dood Maria op driejarigen leeftijd aan God toe, en lieten zij haar in Jerusalems tempel, bij gelegenheid misschien dat zij daar het Paaschfeest gingen vieren.

Onder de weldoende schaduw van het heiligdom ontwikkelde zich die reine bloem op de heerlijkste wijze, en, behoed voor den besmettelijken adem der wereld, bracht Maria hier hare kinderjaren door in onschuld en deugd. Hare kinderlijke ziel stortte zich hier dagelijks uit in een vurig gebed. Haar jeugdig hart nam onophoudelijk toe in vurige liefde jegens haren God. Hare kinderlijke lippen leerden zich ontsluiten tot den zoeten zang van Israëls

bezielde psalmen. Door het onderricht en de voorlezing van Israëls heilige wet en gewijde boeken ontwikkelde zich in haar de nauwgezette gehechtheid aan de godsdienstige gebruiken van haar volk. Hare handen werden bekwaamd om weefsels voor den tempel te maken; hare armen werden gewend aan den arbeid voor het huis des Heeren. In den kring der Godgewijde maagden en onder het hoogere gezag der priesters maakte zij zich die zachte, voorkomende en nederige minzaamheid eigen, die haar zoo zeer zou kenmerken in het huiselijk verkeer met Jesus en Joseph. Met één woord deor eene geheel eenige Voorzienigheid en leiding van God werd Maria hier gevormd tot de onschuldige, godvreezende, liefderijke en waakzame dienstmaagd des Heeren.

Toen Maria den tempel verscheidene jaren aldus had bewoond, werd zij volgens de traditie door het toedoen der priesters uitgehuwd aan den H. Joseph. Hij stamde volgens natuurlijken en wettelijken weg af van Juda's koninklijk geslacht. Hij was de zoon van Jakob en had tot halve broeders Alpheus en Joachim, zonen van Heli. Hij was te Bethlehem geboren

en ontving even als zijne oudere broeders eene zorgvuldige en godsdienstige opvoeding.

Voor Maria, erfdochter in Juda's koninklijken stam, was Joseph de aangewezen echtgenoot. Eene schoone legende stelt ons dit op zinnebeeldige wijze voor. Vele jongelieden dongen om de hand der godvreezende en schoone Maagd. Ieder van hen verscheen met een staf. De priesters, die God om verlichting smeekten, zagen hoe in eens de staf van Joseph groende en een tal van witte leliën voortbracht, en hoe uit die bloesems eene blanke duif opwaarts vlood. Dit besliste de keuze, en, ofschoon Joseph onbemiddeld was, werd Maria aan hem verloofd. Beiden sierden door Gods ingeving en bijzondere leiding hunne verloving door belofte van eeuwige kuischheid zegt de H. Thomas.

§ 2. *De geboorte van Joännes aangekondigd.*

Lc. I: 5—25.

In die dagen, terwijl Herodes de groote heerschte als koning over de joden, onder het hoogere oppergezag van den Romeinschen keizer

Augustus, leefden in Judea's gebergte twee godvreezende en deugdzame echtgenooten, Zacharias en Elisabeth. Zij waren kinderloos en hadden dikwerf en vurig God gesmeekt, dat Hij hun een zoon zou schenken. Doch hun gebed scheen niet verhoord te worden; want zij waren reeds tot ver gevorderde jaren gekomen.

Zacharias was priester, en had eens als zoodanig zijne weekbeurt, om in den tempel den offerdienst te verrichten. Het werd hem opgelegd, om in het heilige, daar namelijk, waar de gouden kandelaar, de tafel der toonbrooden en het reukaltaar zich bevonden, het reukoffer op te dragen. Terwijl het volk in het voorhof bad, verscheen aan Zacharias, toen hij met deze dienstverrichting bezig was, de aartsengel Gabriël. Zacharias ontstelde, doch de engel sprak tot hem: *vrees niet, Zacharias! uw gebed is verhoord, en aan uwe echtgenoote Elisabeth zal een zoon geschonken worden, en gij zult hem Joännes noemen.... Hij zal.... voor den Heer uitgaan om hem een heilig en volmaakt volk te bereiden.* Zacharias echter twijfelde, omdat Hij en Elisabeth reeds zoo verre op hunne dagen

gekomen waren. Doch Gabriël zeide: *zie, omdat gij niet geloofd hebt aan mijne woorden, zult gij van de spraak beroofd zijn tot op den dag, waarop dit zal geschieden.* Toen verdween de engel.

Het volk daar buiten was ten hoogste verwonderd, dat Zacharias zoo lang in het heiligdom vertoefde. Eindelijk verscheen hij, maar hij kon de gewone woorden van den zegen niet uitspreken, want hij had spraak en gehoor verloren. Echter verstond het volk uit zijne gebaren, dat hij in den tempel eene verschijning had gehad. Kort daarna, toen zijn dienst-tijd verstreken was, keerde hij naar zijne woning terug.

§ 3. *De boodschap des engels.*

Lc. I: 26—38.

Begeven wij ons weder naar het bekoorlijke Nazareth. Wij vinden hier Maria op den 25sten Maart geheel alleen in het nederige vertrek, dat zij bewoonde, en verzonken in een vurig gebed. Al wat vlekkeloos is in de onschuld, al wat schoon is in de maagdelijkheid, al wat

beminnelijk is in de jeugd, al wat ingetogen is in de zedigheid, al wat verrukkelijk is in Gods heilige liefde, was te lezen op haar gelaat, in hare houding, in geheel haar uiterlijk.

Het was ongeveer zes maanden na de aankondiging der geboorte van Joännes, den wegbereider des Heeren. Daar verscheen andermaal de aartsengel Gabriël om thans de geboorte van den Heer zelven aan te kondigen. *Wees gegroet,* zoo sprak hij Maria toe, *gij zijt vol van genade; de Heer is met u; gezegend zijt gij boven alle vrouwen.* Als nu Maria zich verwonderde over deze groetenis, stelde de engel haar gerust en kondigde hij haar aan, dat zij, ofschoon maagd, Moeder zou worden van Gods Zoon, door de kracht des Allerhoogsten en de overschaduwing van den H. Geest. Zij zou zijn naam Jesus, dat is Zaligmaker, noemen. Bij God is niets onmogelijk, en Hij, die Elisabeth in haren hoogen ouderdom. niettegenstaande hare onvruchtbaarheid, tot moeder had gemaakt, zou ook in haar maagdelijkheid en moederschap door een groot wonder weten te vereenigen. Het schoone antwoord van Maria was: *zie de dienstmaagd des Heeren; mij geschiede naar uw woord.*

De toestemming van Maria was gegeven. De engel keerde terug naar den Koning der hemelen. Maria werd Moeder Gods en tevens onze Moeder.

§ 4. *Het bezoek van Elisabeth Geboorte van Joännes.*

Lc. 1: 39—56

Maria verheugd over de onuitsprekelijke genade, die haar te beurt was gevallen en tevens verblijd over het geluk harer bloedverwante, gevoelde zich gedrongen om Elisabeth deelachtig te gaan maken aan het heilige genot van de menschwording des Woords. Zij stond dus op, en begaf zich van het noorden des heiligen lands naar het zuiden, van Galilea's gebergte naar dat van Judea, van Nazareth naar Hebron. In deze priesterstad woonden Zacharias en Elisabeth.

Maria kwam alzoo te Hebron, zeven uren ten zuiden van Jerusalem gelegen, aan de oostzijde van Judea's bergen, in het midden van rotsen, wier kruinen en hellingen met wijnstokken en olijfboomen waren beplant. Zij

kwam in het huis van Elisabeth en groette haar met den beminnelijken groet van het Oosten: vrede zij u. Als Elisabeth dien groet vernam, werd zij vervuld met den H. Geest en riep zij uit: *gezegend zijt gij boven de vrouwen en gezegend is de vrucht uws lichaams. Van waar geschiedt mij dit, dat de Moeder des Heeren komt tot mij? Want zie toen de stem van uwen groet mij in de ooren klonk, sprong het kind van vreugde op in mijn lichaam. Zalig gij, die geloofd hebt! wijl in u vervuld zal worden, helgeen u van den Heer gezeyd is.* Daar vervulde ook een heilig dankgevoel het hart van de maagd der maagden, en zij hief den schoonen lofzang aan, waarin zij de Macht, Voorzienigheid en Liefde prees van den God, die op de geringheid zijner dienstmaagd had nedergezien, en in haar het groote werk der menschwording had gewerkt. Wie kent niet het heerlijke *Magnificat*, dat de kerk juichend zong door alle eeuwen heen, en steeds blijft zingen van het eene einde der aarde tot het andere?

Maria bleef drie maanden bij hare nicht Elisabeth. Eindelijk op den 24sten Juni werd aan deze een zoon geschonken. Op den 8sten

dag na die geboorte kwamen hare geburen en bloedverwanten bijeen om het feest der besnijdenis te vieren. Zij wilden, dat het kind naar zijn vader zou heeten. Doch zijne moeder, die uit Zacharias het bevel des engels begrepen had zeide: *geenzins, maar Joännes zal hij genoemd worden.*

Toen de bloedverwanten dit hoorden, wilden zij hierin niet berusten, en nu wenkten zij den vader, die nog steeds doof en stom was, en vroegen hem door teekenen, welke de naam moest zijn. Zacharias eischte een schrijfbordje en schreef: Joännes is zijn naam. In hetzelfde oogenblik werd zijne tong ontbonden, en hij sprak en loofde God. Het wonder werd weldra in den geheelen omtrek bekend, en allen, die het vernamen, waren verwonderd en zeiden: *wie toch zal dit kind zijn?*

Het hart van Zacharias vloeide over van vreugde en dankbaarheid. Hij hief den schoonen lofzang *Benedictus* aan, waarin hij als priester het aanstaande heil der wereld begroette, en als vader juichte over het deel, dat hierbij aan zijn pasgeboren kind als wegbereider des Heeren zou geschonken worden.

Maria, na getuige geweest te zijn van deze wonderen, nam afscheid van hare heilige bloedverwanten op den 2deu Juli, wanneer nog altijd haar bezoek aan Elisabeth door de kerk wordt herdacht Zij keerde vol liefde en dankbaarheid voor het heil, dat haar en de wereld geschonken was, naar Nazareth terug.

§ 5. *Jesus' geboorte.*

Lc. II: 1—20.

Joseph, Maria's bruidegom, wist nog niet welke groote voorrechten haar God geschonken had. God openbaarde hem nu ook het geheim. Een engel des Heeren verscheen hem in den slaap, en kondigde hem aan, dat zijne bruid door den H. Geest den Zoon Gods tot zoon ontvangen had. *Gij zult zijn naam Jesus noemen*, zegde de engel, *want Hij zal zijn volk van hunne zonden verlossen.* Aldus voorgegelicht, nam Joseph zijne maagdelijke bruid ten huwelijk, en Maria bleef immer maagd, ook toen zij haar Een- en eerstgeboren Zoon ter wereld bracht. Zoo werd de groote voorzegging van den profeet Isaïas vervuld: *zie de maagd zal ontvangen en een zoon baren, en zijn naam zal*

genoemd worden Emmanuël of God met ons. Zoo werd tevens door dit huwelijk aan Maria in Joseph een beschermer en een steun gegeven; zoo werd aan Jesus in Joseph een pleegvader en een verzorger geschonken; zoo werd aan Joseph zelf tot vergelding zijner deugd eene eereplaats bereid. Het huwelijk werd geheiligd en opgeluisterd, en de familiedeugden ontvingen een nieuwen glans. De wonderen van Jesus' menschwording ontvingen een getuige te meer, en de raadsbesluiten der menschwording werden voor den Satan verborgen.

Intusschen was het bevel van den Romeinschen keizer Augustus uitgegaan om alle inwoners van het Romeinsche rijk op te schrijven. Dit bevel werd ook in het joodsche land door Herodes den Groote nog vóór het beheer van den Romein Quirinus over Syrië volvoerd. 1) Allen gingen dus om zich aan te geven, een ieder in zijne stad, bij welke

---

1) Ik laat in het midden, welke Romein het toezicht hield, Saturninus of Quirinus. Zie mijn grooter leven O. G. V. J. C. in het aanhangsel.

zijne stam- en familiegoederen lagen. Ook Joseph en Maria moesten dus zich naar hunne stad begeven. Deze was Bethlehem, de stad van David, wijl beiden uit den stam van Juda en het geslacht diens konings waren.

Het was voor hen eene lastige reis in dit gure jaargetijde, onder de omstandigheden, waarin Maria zich bevond, zich van Nazareth naar Bethlehem te begeven. Doch het bevel was bepaald; Joseph en Maria onderwierpen zich aan de beschikking der Goddelijk Voorzienigheid, en op den dag, die voor allen was vastgesteld, bevonden ook zij zich te Bethlehem, de stad, waar beider voorouders hadden gewoond.

Bethlehem dagteekent reeds van den tijd der patriarchen. Daar huwde Booz met Ruth de Moabitische; daar was de geboorteplaats van Jesse en David. Het ligt op twee uren afstands van Jerusalem op een der hoogste heuveltoppen van Juda. De kruin des bergs, die het nog heden bekroont, is lang en smal en 2538 voeten boven den waterspiegel der Middellandsche zee verheven. De dalen en heuvelen, die het omgeven, zijn uiterst bekoorlijk door de wijngaarden, die heenslingeren langs

de rotsen, door de olijf- en vijgenboschjes, die zich afwisselen met groene weiden, en door de ranke palmboomen, die zich hier en ginds verheffen met hunne sierlijke looverkruin. Niet ten onrechte werd de streek oudtijds Ephrata genoemd, hetgeen vruchtbaarheid beteekent. Later ontving het den naam Bethlehem, dat is: huis des broods. Daar is werkelijk het brood des levens van den hemel gedaald. Het kan ten tijde des Zaligmakers een stadje geweest zijn van 2 of 3000 inwoners.

Op den dag, voor de opschrijving bepaald, was er natuurlijkerwijze een groote toevloed van lieden, die het gegevene bevel kwamen volbrengen. Er was echter slechts een enkele herberg op eenigen afstand van den oostelijken ingang der stad gelegen. Zulke Oostersche herberg is niets anders dan eene ruimte door vier muren ingesloten, en rondom van overwelfde en geplaveide vertrekken omgeven, die van voren open zijn. Tegen de betaling eener beuzeling neemt de eerstgekomene reiziger volgens verkiezing een dezer vertrekken in gebruik. Hij kan, indien hij het verkiest, zijn eigen mantel of tapijt daar op den vloer uitspreiden en zich

daarop nedervleiën gedurende den nacht. Bediening heeft hij niet te verwachten noch te vorderen. In den regel moet hij in zijn eigen voedsel voorzien, zelf water uit de aanwezige bron putten en over zijn eigen vee waken. Het morsige plein, dat een of twee voeten beneden de overwelfde vertrekken ligt, wordt gebruikt om de lastdieren gedurende den nacht veilig te bewaren. Het gebeurt echter niet zelden, dat de geheele herberg en vooral het gedeelte, waar de dieren verblijven, een der talrijke grotten is, die menigvuldig zijn in de kalksteenrotsen van Palestina's middelste heuvels. Dit was ook het geval, gelijk de overlevering ons leert, met de herberg te Bethlehem. Eene grot bij de herberg diende tot stalling van het vee.

Toen Joseph en Maria nu te Bethlehem waren aangekomen, waren al de plaatsen in de herberg reeds ingenomen. Zij zagen zich dus verplicht in de grot, die tot stalling diende, te vernachten. Daar in het gure jaargetijde, in het midden der redelooze dieren, in die sombere grot, onder allerlei ontbering, werd de Zaligmaker der wereld geboren. Hij die rijk was, is om onzentwille behoeftig geworden.

Het was de nacht van den 25sten December. Het was het 37ste jaar van Augustus' regering; het 747ste na de stichting van Rome, het 7de voor de gewone jaartelling.

Op den afstand van een kwartier ongeveer ten oosten van Bethlehem lag eene vallei, die nagenoeg een uur lang was, en, van alle kanten door heuvelen ingesloten, zich uitstrekte naar den kant der Doode Zee. Hier waren in dien nacht herders, de nachtwake houdende over hunne kudde. Het regenachtige jaargetij deed juist in Palestina en vooral in de omstreken der Doode Zee de weiden groenen. Terwijl ze alzoo waakten, zie! daar stond eensklaps een engel des Heeren bij hen, en omstraalde hen de heerlijkheid Gods. Een bovenaardsche glans verlichtte de velden, en op het gezicht van den hemelgeest in zijn schitterend lichtgewaad werden zij grootelijks met vrees bevangen. De engel sprak hen toe: *vreest niet; want zie! ik verkondig u eene groote vreugde, die het geheele volk zal zijn; heden in de stad van David is u de Zaligmaker geboren, welke is Christus, de Heer. En dit zij u tot teeken: gij zult een kind vinden in doeken gewonden, liggende in*

de stalkribbe. Nog schitterender wordt daarop het licht, nog ontzettender de verschijning, nog verrukkelijker de openbaring. Nauwelijks heeft de hemelgezant uitgesproken, of terstond is bij den engel eene menigte van hemelsche heerscharen. Zij verheerlijken Gods liefde; zij verblijden zich over 's menschen geluk, en liefelijk klinkt over de velden het schoone lied door hen in volle koren aangeheven: *eer zij God in den allerhoogste, en vrede op aarde aan de menschen van goeden wille.*

Toen nu de verschijning verdwenen was, en de engelen waren opgevaren ten hemel, zeiden de herders tot elkander: *laat ons heengaan naar Bethlehem, en dit woord zien, dat geschied is, hetgeen de Heer ons heeft verkondigd.* Zij spoedden zich er heen. Hun weg voerde hen den heuvel met zijne terrassen op, tot dat zij door de tuinen van Bethlehem, welke door het maanlicht werden beschenen, de kruin bereikten van den bergrug, waarop het kleine stadje was gebouwd.

Zoo kwamen zij aan den stal der herberg, en vonden in die grot Maria en Joseph en het kindje, in doeken gewonden en liggende in

de kribbe, te midden der lastdieren. Met welbehagen aanschouwden zij het goddelijke kind. Aanbiddend vielen zij neder, bewonderden Gods grenzelooze liefde, en dankten God voor zijne onuitsprekelijke goedheden. Zij verhaalden daarop de wonderbare verschijning, die hun bij hunne kudde was te beurt gevallen. Maria hoorde ze met vreugde, bewaarde al deze dingen in aandenken, en dacht daarover na in haar hart.

Na dus hetgeen hun aangekondigd was te hebben aanschouwd, keerden de herders terug, terwijl zij God loofden en prezen over al hetgeen zij gehoord en gezien hadden.

§ 6. *Jesus' besnijdenis en opdracht in den tempel.*

Lc. II: 21—39.

Acht dagen na zijne geboorte werd de Heer volgens het joodsche gebruik besneden. Hij was aan die besnijdenis niet onderworpen, doch aanvaarde ze uit liefde tot ons, uit gehoorzaamheid en uit nederigheid.

De eerste druppelen bloeds, die Hij hier

vergoot, waren het voorspel van dat aanbiddelijk zoenoffer, dat Hij, de barmhartige Hoogepriester eens zou voltrekken aan het kruis. Bij deze gelegenheid ontving ook het Goddelijke kind zijn beteekenisvollen naam. Jesus, de zelfde naam als Josuë, beteekent God Verlosser. Hij was de ware Josuë, die het geheele menschdom uit den ellendigen toestand, waarin het reeds 40 eeuwen zuchtte, overvoerde tot het ware heil, tot het rijk, dat overvloeit van hemelsche leer en Goddelijke genade.

Veertig dagen na de geboorte had eene andere plechtigheid plaats. Maria en Joseph brachten Jesus naar den tempel om hem als Eerstgeboorne den Heer voor te stellen, en kochten Hem voor vijf zilveren sikkelen terug. Ook droeg Maria het aan de armen voorgeschrevene zuiveringsoffer, namelijk twee duifjes, aan God op.

Door Goddelijke ingeving kwam juist op dit oogenblik een godvreezende en rechtvaardige grijsaard, Simeon genoemd, in den tempel. Hij verwachtte de vertroosting van Israël, want hij had van den Heiligen Geest eene openbaring ontvangen, dat hij den dood niet zou

zien, voor dat hij den gezalfde des Heeren had aanschouwd.

Hoe groot was zijne blijdschap, toen hij door eene Goddelijke verlichting in het kind van Maria den Zaligmaker erkende. Verrukt nam Simeon het Goddelijke kind in de armen, en terwijl hij het aan zijn hart drukte, dankte hij God door den schoonen lofzang: *nunc dimittis*, voor het groote geluk, dat hij zelf ondervond en voor het heil aan de geheele wereld bereid.

Toen hij nu aan de minnende Moeder het Goddelijke kind terug gaf, voorspelde hij haar Jesus' lijden, en hoe een zwaard haar eigene ziel eens doorboren zou.

Terwijl dit plaats had, was daar mede aanwezig eene profetes, Anna met name, dochter van Phanuël, uit den stam Aser. Zij was verre in hare dagen gekomen, en had van haren maagdelijken staat 7 jaren met haren man geleefd. Deze vier-en-tachtigjarige weduwe verbleef onophoudelijk in den tempel, en diende God bij dag en bij nacht met vasten en bidden. Ook zij erkende in Jesus den Heiland. Zij loofde den Heer en sprak van Hem tot allen,

die de verlossing van Israël verwachtten. Dit alles greep plaats op den 2den Februari.

§ 7. *De aanbidding der wijzen.*

Mt. II: 1—12.

Reeds een jaar was na de geboorte van Jesus verloopen, toen op den 6den Januari Jesus te Bethlehem een nieuw bezoek ontving. Er verschenen wijzen uit het Oosten, waarschijnlijk priestervorsten uit Persië, te Jerusalem, die alles in opschudding brachten door de vraag: *waar is de nieuw geboren koning der joden? Want wij hebben zijne ster in het Oosten gezien en zijn gekomen om hem te aanbidden.* Naar het getal hunner geschenken te oordeelen waren zij drie in getal, en de legende noemt ze: Kaspar, Melchior en Balthasar. Zij waren vergezeld van eene vorstelijke karavaan, bestaande uit verscheidene kameelen, die beladen waren met hunne schatten en levensbehoeften, en zij hadden verscheidene dienaren bij zich. Hiermede hadden zij de lange, moeilijke en gevaarvolle reis uit het verre Persie naar Judea door de

uitgestrekte zandwoestijn afgelegd. Toen zij in Judea waren aangekomen, was de ster voor hen verdwenen. Dit had hen naar de hoofdstad Jerusalem gevoerd, wijl zij meenden hier den pas geboren koning, die hun aangekondigd was, te zullen vinden. Het was natuurlijk, dat zij hier zich aanmeldden aan het koninklijke paleis op den Sionsberg, waar Herodes de Groote zijn verblijf had gekozen. Toen deze heerschzuchtige koning, die uit argwaan reeds echtgenooten en zonen had vermoord, hunne vraag vernam, ontveinsde hij toch voor het volk het plan, dat dadelijk bij hem rijp was, om dezen mededinger van kant te maken. Sluw echter nam hij den schijn, die vorstelijke vreemdelingen ten dienste te staan. Hij vergaderde dus al de overpriesters en schriftgeleerden, en onderzocht van hen, waar de Christus moest geboren worden. Het antwoord luidde: *te Bethlehem in Juda; want alzoo staat geschreven door den profeet: en gij Bethlehem land van Juda, zijt geenzins de minste onder de hoofsteden van Juda, want uit u zal de Heerscher voortkomen, die mijn volk besturen zal.*

Nu ontbood Herodes de priestervorsten in 't geheim bij zich, en onderzocht nauwkeurig bij hen naar den tijd, wanneer de ster hun verschenen was. De geboorteplaats was hem bekend, hij onderzocht nu ook naar den tijd der geboorte. En na dit vernomen, te hebben, zond hij de wijzen naar Bethlehem terwijl hij zeide: *gaat en onderzoekt nauwkeurig naar het kind, en als gij het gevonden zult hebben, boodschapt het mij, opdat ook ik kome en het aanbidde.* De huichelaar zocht den pas geboren koning der joden, waardoor zijn rijk in gevaar kon komen, alsdan te dooden.

De wijzen sloegen den weg in naar Bethlehem, en zie, daar flonkerde weder voor hun oog het geliefde gesternte, dat zij in het Oosten hadden gezien. Getroost en vol verlangen bestegen zij den heuvel, waarop Davids stad was bebouwd. Daar steeg hunne blijdschap ten top; want zie! de ster stond daar boven en wees de plaats aan, waar de Heer zich bevond. Zij traden het huis binnen, dat hun was aangewezen en zij vonden het kind met Maria, zijne Moeder. Maria vernam de aanleiding en het doel hunner komst, en maakte op hare beurt

Jesus hun kenbaar. Zij vielen neder en aanbaden het kind dier minnelijke Moeder. Zij openden hunne schatten en offerden hem goud als koning, wierook als God, en myrrhe als het slachtoffer voor de zonden der wereld.

Den volgenden dag wilden zij terugkeeren Maar in den slaap werden zij gewaarschuwd, niet weder naar Herodes te gaan. Zij begaven zich dus langs een anderen weg naar hun vaderland, en werden er volgens de overlevering de eerste geloofsverkondigers.

§ 8. *De vlucht naar Egypte.*

Mt. II: 13—23.

Toen de wijzen waren heengegaan, en de woon, waar zij Jesus hadden aanbeden, hadden verlaten, verscheen in denzelfden nacht, gelijktijdig dat de wijzen werden gewaarschuwd, aan Joseph een engel in den slaap, die tot hem sprak: *Sta op, en neem het kind en zijne moeder, en vlucht naar Egypte.*

Het bevel van den engel eischt spoed, wordt gegeven in den nacht, betreft een lastige reis

en geldt voor een onbepaalden tijd. Joseph gehoorzaamt. Hij staat dadelijk op, neemt in den nacht het kind en zijne moeder, en trekt ijlings naar Egypte.

Hun weg ging waarschijnlijk over Gaza. Daar vereerde men langen tijd de plaats, waar de H. Familie zou hebben gerust. De natuur is hier zeer schoon. Menigvuldige dadelboomen wiegelen hunne lange bladeren in de blauwe lucht boven het donkere lover der dichte olijfbosschen, druivenranken slingeren zich weelderig rondom de wilde vijgenboomen, en sieren die met den rijkdom harer trossen. De omliggende velden zijn bloeiend en vruchtbaar.

Van Gaza tot aan het eigenlijk bewoonde Egypte duurt de weg, die eerst bijna langs den zeeoever en dan door de woestijn voert nog zeven volle dagen.

Eene schoone legende blijve hier niet onvermeld. Eens rustte de Heilige Familie des nachts in de grot van een roover. Zij werden met ruwe doch hartelijke gastvrijheid door de vrouw van den hoofdman der bende ontvangen. Wellicht was het de zware smart, die haar kwelde, die haar tot deze menschlievendheid

bewoog. Zij had een schoon kind, het leven harer ziel, het eenige schuldelooze wezen onder al deze booswichten. Dat kind was met melaatschheid geslagen. Maria verzocht water om Jesus te wasschen. De vrouw bracht het haar en Maria wiesch Jesus. Hierna wiesch ook de moeder den kleinen melaatschen Dismas in hetzelfde water en zie! zijn vleesch werd gereinigd. Lange jaren verliepen na dit voorval. Het kind ontwies aan de armen der moeder, en de jeugdige Dismas werd bij de rooverbende ingelijfd. Zijn leven werd een leven van misdaad. Eindelijk werd hij gevangen, en te Jerusalem tot den kruisdood veroordeeld. Toen hij aan het kruis hing, hing hij naast Jesus. En hij, die nu met nog deerlijker melaatschheid was geslagen, werd in Jesus' bloed gereinigd, en vernam van Hem het woord: heden zult gij met mij zijn in het Paradijs.

Joseph in Egypte gekomen, vestigde zich in de voorstad van On of Heliopolis, thans Matarieh genoemd. Op anderhalf uur afstands van Kaïro wijst nog een granieten Obelisk de plek aan. Nog toont men er eene fontein van frisch en helder water, volgens de legende op wonderbare wijze ontspron-

gen, en een sycomore van ongeveer 20 voeten omvang, waaronder de H. Familie heeft gerust.

Herodes intusschen, toen hij de wijzen niet zag terugkeeren, gaf het wreedaardig bevel om in Bethlehem en de gansche omstreek, alle kinderen beneden de twee jaren te vermoorden. Zoo dacht hij ook Jesus te straffen. Het snoode bevel werd volvoerd, en een tal schuldelooze kinderen werden in de armen der moeders vermoord. Doch Jesus was in veiligheid, en Herodes ontging zijnen straf niet. Hij werd aangetast door een afschuwelijke kwaal, en stierf onder vreeselijke smarten, nadat hij zijnen zoon Antipater om het leven had laten brengen.

Nu verscheen weder een engel in Egypte aan Joseph in den slaap, en sprak: *sta op, en neem het kind en zijne moeder, en ga naar het land van Israël; want zij, die het kind naar het leven stonden, zijn gestorven.* Joseph, na schier anderhalf jaar in Egypte verbleven te hebben, verliet dit land, en keerde terug naar het verborgene Nazareth in Galilea.

Hier groeide Jesus op, en werd versterkt, en was vol wijsheid, en Gods genade was in Hem.

Zoo doorliep de Heer de kinderjaren en on-

derwierp zich aan de kinderlijke zwakheid en aan de kinderlijke ontwikkeling. Welke nederigheid in den God van hemel en aarde, doch vooral welke liefde! Hij toonde aan de wereld, hoe het kind eerbied verdient, alle menschelijke rechten bezit, en eene grootsche bestemming heeft op aarde en in den hemel. Vooral riep hij allen toe: *ziet toe, dat gij geen dezer kleinen ergert.* Door als kind te leven werd hij voor de kinderen een aanbiddelijke toonbeeld in onschuld, nederigheid, gehoorzaamheid, beminnelijkheid en godsvrucht. Door als kind verzorgd te worden, heiligde de godmensch de verzorging, de bewaking, het onderricht, de opvoeding der kinderen.

§ 9. *De twaalfjarige Jesus in den tempel.*

Lc. II: 41—50.

Jesus' ouders gingen alle jaren met het Paaschfeest naar Jerusalem, en volgden hierin de wetten huns volks. Toen Jesus twaalf jaren oud was, ging Hij voor de eerste maal met Maria en Joseph daar heen.

De reis ging van Nazareth over Samaria naar

de hoofdstad van Judea, en duurde schier drie dagen. Zij viel in den schoonsten tijd des jaars. Alles was frisch, de boomen stonden in vollen bloei, de velden werden nog besproeid door de vlietende beekjes, en het liefelijke groen was nog niet verzengd onder de brandende stralen der zon. Onder het zingen van psalmen trokken geheele karavanen naar het heiligdom op.

Hoe schitterde het Goddelijk oog van den twaalfjarigen Jesus van een hoogeren gloed, toen Hij daar Jerusalem met zijne muren en poorten, zijne koepeldaken, zijne paleizen, zijn prachtigen en sneeuwit marmeren tempel voor zich zag uitgestrekt! Met welke vervoering beklom Hij de treden, die Hem in het uitgestrekte voorhof der heidenen, met zijne hooge zuilengangen, en van daar in het voorhof van Israël voerden, waar Hij het tempelgebouw kon aanschouwen; dat nog slechts door het voorhof der priesters van Hem gescheiden was!

Acht dagen duurde het feest. Na den afloop verlieten Joseph en Maria met de overige bedevaartgangers van Nazareth en zijne omstreken Jerusalem en den tempel. De scharen der mannen en die der vrouwen gingen afzonderlijk

en in verschillende groepen verdeeld. Zoo kon Jesus dan ongemerkt in den tempel blijven, terwijl Joseph en Maria in den waan verkeerden, dat de Heer Zich bij een der andere groepen van het gezelschap bevond. Bij het einde van den dag hielden zij stand, om den nacht door te brengen te El Birch.

Hoe groot was de ontsteltenis, de kommer, de droefenis van Joseph en Maria, toen zij hier Jesus vermisten! Zoekende keerden zij naar Jerusalem terug, en eerst op den derden dag vonden zij Jesus in den tempel, en wel in de groote synagogenschool Beth Midrasch, die aan het voorhof grensde. Hier waren meer dan 300 zitplaatsen, en de voornaamste leeraars van Israël hielden hier op gestelde dagen en vooral in de feesttijden hunne voordrachten.

Hier zat Jesus neder in het midden der leeraren, hen hoorende en ondervragende. Allen die hem hoorden, waren verwonderd en verrukt over zijne wijsheid en zijne antwoorden. Hij toonde hier reeds het Licht der wereld te zijn.

Toen Maria en Joseph Jesus hier wedervonden, ging hunne droefenis over in vreugde. Bij het verlaten der vergadering stortte Maria

haar hart uit voor het Goddelijke kind. *Zoon* sprak zij, *waarom hebt gij ons zoo gedaan? Zie! uw vader en ik hebben u met smart gezocht?* Jesus' antwoord was eene minzame opheldering en geruststelling tevens door een beroep op zijne hoogere zending. *Waarom zocht gij Mij?* zeide Hij, *wist gij dan niet, dat Ik moest zijn in hetgeen mijns Vaders is?* Dit is het eerste woord des Heeren, dat wij kennen. Het wijst ons op zijne Goddelijke natuur.

§ 10. *Jesus te Nazareth.*

Lc. II: 51—52.

Hoe verheugd waren Joseph en Maria Jesus weder met zich te hebben, en hoe aangenaam was hun de terugreize, nu de Heer met hen vertrok! Zoo kwam de Zaligmaker weder in het stille Nazareth.

Hier gaf Hij aan de wereld een wonderbaar voorbeeld van gehoorzaamheid. „Wie was hier „gehoorzaam?" vraagt de H. Bernardus, „en „aan wie? Het is de Zoon Gods," antwoordt hij, „de Schepper van hemel en aarde, Hij is „onderdanig aan menschen, die Hij in groot-

„heid, macht en wijsheid oneindig overtreft. „Hij gehoorzaamde in de geringste dingen. Hij „gehoorzaamde tot aan zijn dertigste jaar, zoo- „dat Hij zijne Goddelijke roeping scheen te „vergeten."

Hij gaf ook een voorbeeld van groote nederigheid. De Verlosser der wereld schitterde te Nazareth met geen Goddelijken luister, mengde Zich niet in het bestuur der volkeren, verrichtte niets buitengewoons. Neen! Hij wies op in eene verborgenheid, die des te meer de aandacht verdient, wijl zij niets buitengewoons heeft, en door millioenen en millioenen wordt gedeeld. Tot aan zijn dertigste jaar was Hij door allen vergeten en verbleef Hij in eene stad, waarvan men algemeen weinig verwachting koesterde. Hij hield zich bezig met een handwerk, dat geheel buiten zijne bestemming scheen te liggen. Zoo verrassend was later zijn optreden als leeraar, dat zijne stadgenooten zich afvroegen: *Is deze niet de timmerman, de zoon van Maria?* Wat is onbeduidender dan het maken van ploegen en het behandelen van timmerwerk, waarmede de Heer zich bezig hield?

Ook de deugden van Joseph en van Maria

verdienen allezins onze overweging. Het moet ons een genot zijn aan dit heilige gezin te denken, ofschoon ons niets bijzonders in het H. Evangelie is opgeteekend.

Daar na Jesus' openlijk optreden van Joseph geen spraak meer is, is hij allerwaarschijnlijkst te Nazareth in de armen van Jesus en Maria overleden. Jesus werd daardoor de verzorger zijner beminde Moeder in haar weduwstaat.

JESUS' OPENBAAR LEVEN.

HOOFDSTUK I.

Van Joännes' optreden tot het eerste Paaschfeest.

§ 1. *Joännes de Dooper.*

Mt. III: 1—10; 1: Mc. 1; 1—6; Lc. III: 1—14,

De wonderzoon van Zacharias en Elizabeth had door Gods leiding de zamenleving verlaten, en was opgegroeid in de woestijn. De woestijn hier bedoeld is gelegen ten zuiden van Jerusalem, aan de westzijde der doode zee. Het is eene ware wildernis, dor, woest en zanderig, slechts hier en daar met groene dalweiden en weelderigen plantengroei doorzaaid. Een menigte kale en onvruchtbare rotsen, nu eens aschgrauw, dan weder roodachtig geel, soms purperkleurig, liggen er verstrooid. Zij zijn niet zelden door diepe bergkloven en groeven vaneengescheiden. Ontelbaar zijn ook de holen en grotten, welke zich in die rotswanden ver-

diepen, en niet zelden van zeer grooten omvang zijn.

Hier leefde Joännes, in de grootste afzondering. Hij was een Nazareër, en beschouwde zich als aan God toegewijd. Nooit kwam wijn of sterke drank over zijne lippen, en het water eener woestijnbron was zijn drank. De groote Oostersche sprinkhanen, waarmede de behoeftigsten zich voedden, en de honig, die aan de boomen ontvloeide of door wilde bijën vergaderd was, waren zijn voedsel. Zijn vasten was zoo menigvuldig, zijne onthouding zoo gestreng, dat Jesus later van hem zeide: *Joännes eet of drinkt niet.* Zijne legerstede was de bloote grond, zijne woning een rotshol in de woestijn. Zijne haren golfden ongeschoren langs zijne schouders, en zijn baard was nooit door eene schaar aangeraakt. Een boetekleed, uit ruw kemelshaar geweven, bedekte hem het lichaam, en een gordel bond hem het onoogelijk kleed om de lendenen.

In het vijftiende jaar der regering van Tiberius over de wingewesten, of in het 25ste onzer tijdrekening kwam het woord des Heeren over den zoon van Zacharias, en ontving hij

het bevel, om de komst van den Messias door zijne prediking voor te bereiden. Hij verliet dus de woestijn, en begaf zich naar de omstreken der Jordaan. Deze stroom, zoo rijk aan godsdienstige herinneringen, ontspringt aan den voet van den Libanon, en stort zich van daar, 800 voeten boven den waterspiegel der Middellandsche zee, na het meer Merom en dat van Gennesareth doorkruist en een afstand van 50 uren achter zich gelaten te hebben, aan het andere einde van Palestina in het rotsbekken der doode zee, dat zich 1341 voeten beneden dien waterspiegel bevindt.

Niet verre van Jericho, op den weg, die uit Jerusalem langs deze stad naar de binnengewesten van Azië voerde, was oudtijds een overgang over deze rivier. Hier bij Bethanië of Bethabara begon Joännes zijne prediking, en trad hij op als boetgezant. Zoo was het voorspeld door twee profeten. Malachias sprak: zie ik zend mijnen engel, en hij zal den weg bereiden voor mijn aanschijn en weldra zal komen tot zijnen tempel de Heer, Dien gij zoekt en de bondsengel, dien gij verlangt. Vóór hem zegde reeds Isaïas: troost u, troost u

mijn volk! Spreekt Jerusalem tot het hart en roept haar toe, dat hare gevangenschap geeindigd is... En nu schetste de profeet, hoe Joännes als gezant des Heeren het einde dier slavernij en het ophanden zijn van het Gods rijk zou aankondigen: de stem eens roependen in de woestijn: bereidt den weg des Heeren. Alle dal moet gevuld en alle berg en heuvel geslecht worden, en wat krom is moet recht, en wat oneffen is moet effen worden. En alle vleesch zal het heil Gods aanschouwen.

Aan de oevers van den Jordaan, riep dus Joännes allen toe: *doet boetvaardigheid; want het rijk der hemelen is nabij.* Zijne prediking noodigde tot bekeering, en tevens kondigde hij de komst van den Koning der hemelen aan. Van alle kanten stroomde men, toen hij optrad, weldra naar Bethanië. Uit Jerusalem, uit geheel Judea, en de gansche omstreek van den Jordaan verzamelden zich geheele menigten rondom den grooten boetprediker. Onder den invloed zijner bezielde taal en zijner heilige voorbeelden werd hun hart getroffen. Zij beleden hunne zonden en werden door Joännes in den Jordaan gedoopt. Dit doopsel was eene

plechtigheid, die geen genade schonk, maar alleen te kennen gaf, hoezeer men wenschte zich te reinigen van de vlekken zijner ziel, en zich op waardige wijze aan te sluiten bij Christus, Die weldra zou komen.

Onder de menigten, die toestroomden om gedoopt te worden, zag Joännes weldra vele Phariseën en Sadduceën opdragen. De eersten waren trotsche, huichelachtige en liefdelooze lieden; de tweeden waren ongeloovigen. Zij beiden kwamen niet zoo zeer uit liefde tot de waarheid en het heil, als wel uit afgunst en met den listigen toeleg om te bespieden. Daarom sprak Joännes tot hen: *adderen-gebroedsel, wie heeft u geleerd, dat gij den toekomstigen toorn ontvliedt? Brengt waardige vruchten van boetvaardigheid voort, en wilt niet zeggen: wij hebben Abraham tot vader. Niet allen, die uit Israël zijn, zijn Israëlieten; en niet allen, die uit het zaad van Abraham zijn, zijn zijne kinderen. Want ik zeg u, dat God bij machte is, uit deze steenen aan Abraham kinderen te verwekken. Reeds is de bijl aan den wortel der boomen gelegd. Elke boom, die geen vruchten draagt, zal uitgehouwen en in het vuur geworpen worden.*

Onder de scharen waren er zeer velen, die in oprechtheid tot Joännes kwamen. Getroffen door zijne prediking, zeiden zij: *wat zullen wij derhalve doen?* Het antwoord was: *die twee rokken heeft, geve hem, die er geenen heeft, en die spijze heeft, doe desgelijks.* Ook tollenaars stelden de vraag: *Meester, wat zullen wij doen?* Hij antwoorde: *eischt niets meer dan u gesteld is.* Zelfs waren er krijgslieden, die vraagden: *en wij, wat zullen wij doen?* Joännes antwoordde: *pleegt jegens niemand geweld noch onrecht, maar weest tevreden met uwe soldij.*

§ 2. *Het doopsel des Zaligmakers en het vasten van Christus in de woestijn.*

Mt. III: 13, 17; IV: 1—3; Mc. 1: 9—13; Lc. III: 21—23; IV: 1—2.

Twee maanden konden verloopen zijn, sedert Joännes zich uit de woestijn van Judea begeven had naar de oevers van den Jordaan. Daar vertrok ook Jesus uit Nazareth, en verscheen Hij onder de menigte, om het doopsel uit de hand van Joännes te ontvangen. Joännes

erkende door hoogere ingeving, wie daar tot hem kwam, en hield den Heer terug, toen Hij in den stroom wilde afdalen. *Ik heb noodig*, zeide hij, *om door U gedoopt te worden, en komt Gij tot mij?* Maar Jesus antwoordde: *laat het nu toe, want aldus betaamt het ons, alle gerechtigheid te vervullen.* Joännes verzette zich niet langer, en Jesus, Die Zich met onze zonden beladen had, daalde af in de wateren. En zie! terwijl de Heer gedoopt werd en bad, daar ontsloot zich de hemel; een luistervolle lichtstroom omstraalde den Godmensch; de H. Geest daalde over Hem neder in de gedaante eener duif, en eene stem werd uit den hemel gehoord: *Gij zijt mijn welbeminde Zoon; in U heb Ik mijn behagen genomen.*

Na door Joännes gedoopt te zijn, begaf Jesus Zich onder de leiding van den H. Geest naar de woestijn der Quarantania. De berg van dien naam rijst niet verre van Jericho in de nabijheid der fontein van Eliseus uit de vlakte omhoog tot bijna 2500 voeten. Hij bestaat uit kale en steile rotsen, doorboord van ontelbare holen. Nog wijst men hier de grot aan, waar Jesus veertig dagen en nachten heeft

verbleven; en al dien tijd bad de Heer, al dien tijd vastte Hij en nuttigde niets.

Daarna begon Jesus te hongeren. Toen naderde Satan tot Hem en sprak: *indien Gij Gods Zoon zijt, zeg tot dezen steen, dat hij brood worde.* (Luc. IV: 3) Doch Jesus gaf ten antwoord: *daar staat geschreven: de mensch leeft niet van brood alleen, maar van alle woord, dat uit Gods mond komt.*

Nu nam de duivel Jesus op, voerde Hem naar de heilige stad Jerusalem, en plaatste Hem daar op de tinne van een der zijgebouwen, die den tempel omgaven. *Indien Gij de Zoon Gods zijt*, zegde hij andermaal: *werp U dan van hier naar beneden neder. Want er staat geschreven: Hij heeft aan Zijne engelen wegens U gelast, dat zij U zouden behouden. Zij zullen U op de handen dragen, opdat Gij uwen voet aan geen steen zoudt stooten.* Maar het antwoord was: *Er staat ook geschreven: Gij zult den Heer uwen God niet tergen.*

Andermaal nam de duivel Jesus op, en plaatste Hem op eenen hoogen berg. Hier toonde hij Hem langs alle kanten het wijde gebied der wereld en sprak: *dit alles zal ik U*

geven, indien Gij nedervalt en mij aanbidt. Ga weg, Satan, zoo gebood nu Jesus; *want er staat geschreven: gij zult den Heer uwen God aanbidden en Hem alleen dienen.* — Toen verliet Hem de duivel, en de engelen daalden af om Hem te dienen.

§ 3. *Drievoudige getuigenis van Joännes ten aanzien van Jesus.*

Mt. III: 11—12; Mc. I: 6—8; Lc. III: 15—18 Jo. I: 15—19.

De hooge raad der Joden, die belast was met het toezicht over leeraars en leer, zond, terwijl Christus Zich in de woestijn bevond, een gezantschap uit zijn midden tot Joännes om te onderzoeken naar zijn persoon en zijn doopsel. Deze afgevaardigden stelden dus van gezagswege aan Joännes rechtstreeks de vraag, wie hij was. De H. boetgezant beleed nederig en rondborstig: *Ik ben de Christus niet.* Nu zegden de afgevaardigde priesters en levieten: *wat dan? zijt gij Elias?* Doch Joännes antwoordde: *ik ben die niet.* Andermaal vroegen zij: *zijt gij de profeet?* en het antwoord luidde:

neen. Eindelijk spraken zijne ondervragers beslissend: *wie zijt gij? opdat wij antwoord geven aan degenen, die ons gezonden hebben? Wat zegt gij van u zelven?* Joännes antwoordde: *ik ben eene stem des roependen in de woestijn: maak recht den weg des Heeren, gelijk de profeet Isaïas gezegd heeft. Waarom doopt gij dan,* vroegen nogmaals de afgezondenen, *indien gij de Christus niet zijt, noch Elias noch de profeet.* Joännes antwoordde nu ten aanhoore van allen: *ik doop u met water tot boetvaardigheid; maar midden onder u heeft Hij gestaan, Dien gij niet kent. Hij is het, Die na mij komen zal en voor mij is geworden. Hij is machtiger dan ik, en ik ben niet waardig, neergebogen zijne schoenriemen te ontbinden en zijne schoenen Hem na te dragen. Deze zal u doopen met den H. Geest en met vuur. Hij heeft zijne wan in zijne hand en Hij zal zijn dorschvloer zuiveren, en zijne tarwe in zijne schuur verzamelen; maar het kaf zal Hij met onuitbluschbaar vuur verbranden.* Zoo kondigde Joännes Jesus aan als den Koning door de profeten voorspeld; als den Eeuwige, Die bestond vóór hij nog was; als God, Die den H. Geest zou schenken; als den

Rechter, Die eens zou straffen met onuitblusch-baar vuur.

Daags nadat Joannes deze getuigenis afgelegd had, voerde hij andermaal het woord tot hen, die hem bij de oevers van den Jordaan omringden. Daar zag hij Jesus naderen, Die terugkeerde uit de woestijn. Met liefde wees hij zijne hoorders op den naderenden Christus, terwijl hij sprak: *ziet het Lam Gods! ziet Die wegneemt de zonde der wereld.* Zoo erkende hij Jesus als het zoenoffer, dat de wereld kwam reinigen door het storten van zijn Goddelijk bloed.

Verscheidenen hadden zich in een kring van leerlingen bij Joännes aangesloten. Onder dezen waren meerdere Galileërs, Simon en Andreas zijn broeder, zonen van Jonas; Joännes en Jakobus, zonen van Zebedeus. Zij waren visschers op het meer van Gennesareth. Met belangstelling hadden zij Joännes het naderende Godsrijk hooren verkondigen, en zij hadden waarschijnlijk het doopsel der boete ontvangen uit dezelfde hand, die den Godmensch zou doopen. Wederom stond Joännes den volgenden dag met twee van deze zijne leerlingen: Joännes en

Andreas. Daar zagen zij Jesus weder voorbij wandelen, en wederom sprak de boetgezant met bijzonderen nadruk: *ziedaar het Lam Gods.*

Opgewekt door de drievoudige getuigenis, die zij alzoo drie achtereenvolgende dagen vernamen, begonnen de twee leerlingen Jesus te volgen: doch zij durfden den Heer niet toespreken. De Heer, als Hij zag, dat zij Hem volgden, keerde zich om en vroeg minzaam: *wat zoekt gij?* Hun antwoord was: *Rabbi! waar verblijft Gij?* Zij verlangden zich naar Jesus' verblijf te begeven om zijne leer te vernemen. Jesus was terstond bereid en zeide: *komt en ziet.* Zij gingen dus mede. Het was reeds vier uren in den namiddag, en zij bleven waarschijnlijk diep in den nacht met Jesus.

Toen zij nu terugkeerden, haastten zich beiden het voorgevallene ieder aan zijn broeder te berichten. Andreas vond het eerst zijn jongeren broeder Simon. Vreugdevol bracht hij hem de tijding: *wij hebben den Messias gevonden.* Simon was dadelijk bereid om met Andreas tot Jesus te gaan. Zoodra de Heer hem zag, sprak Hij: *Gij zijt Simon de zoon van Jonas; gij zult genoemd worden Cephas.* Reeds bij de eerste

ontmoeting kenmerkt hij Simon als het toekomstig hoofd zijner kerk.

Met vier leerlingen stond de Heer nu op het punt om terug te keeren naar Galilea. Daar trof hij Philippus aan, die even als Simon en Andreas uit Bethsaida afkomstig was. Jesus sprak hem toe: *volg mij*, en Philippus gehoorzaamde. Deze spoedde zich nu naar Nathanaël of Bartholomeus, zijn vriend, en bracht hem de blijde tijding: *wij hebben Hem gevonden, van wien Moses en de wet en profeten geschreven hebben, Jesus, den zoon van Joseph, uit Nazareth.* Doch Bartholomeus antwoordde: *Kan er uit Nazareth iets goeds zijn?* Op die vraag antwoordde Philippus met de uitnoodiging: *kom en zie.* Nathänaël ging dus met Philippus naar den Heer. Toen Jesus hem zag, zeide Hij: *ziedaar in waarheid een Israëliet, in wien geen bedrog is.*

Nathänaël was ten hoogste verwonderd en vroeg: *van waar kent Gij mij? Eer Philippus u riep*, zeide Jesus: *als gij onder den vijgeboom waart, zag ik u.* De zoon van Tholomeus was overwonnen; en verbaasd over die bovennatuurlijke wetenschap, riep hij uit: *Rabbi, gij zijt*

de Zoon Gods; gij zijt de Koning van Israël. Toen sprak Jesus: *omdat ik u gezegd heb: ik zag u onder den vijgeboom, gelooft gij. Grooter dan dit zult gij zien. Voorwaar, voorwaar, ik zeg u lieden, gij zult den hemel open zien, en Gods engelen zien opklimmen en nederdalen over den Zoon des menschen*

§ 4. *Jesus op de bruiloft te Kana en te Kapharnaum.*

Lc. IV: 14. Jo. II: 1—12.

Van de oevers van den Jordaan keerde de Heer, na den grondslag tot zijn openbaren leerwandel gelegd te hebben, terug naar Galilea. Met zijne zes leerlingen kwam Hij het eerst te Nazareth. Hier vernam Hij, dat Maria te Kana op eene bruiloft genoodigd was, en nam hieruit aanleiding, om met zijne leerlingen zich ook daar heen te begeven. $1\frac{1}{2}$ uur van Nazareth verwijderd, ligt Kefr Kana. Het is een vlek, dat 800 inwoners telt, en met zijne oude bouwvallen, waaronder die eener oude kerk, liefelijk is gelegen aan de zijde eener ondiepe vallei. Twee of driehonderd stappen buiten het vlek ziet men eene fontein, die het water voor de

bruiloft kon leveren, en rondom vindt men bloeiende boomgaarden van granaatappelen.

Toen nu de Heer drie dagen na het onderhoud met Nathanaël te Kana kwam, werd ook hij tot het feest genoodigd. Hoogst waarschijnlijk was bruid of bruidegom met Maria en Jesus verwant.

Nadat de huwelijksplechtigheid was afgeloopen, begon onder het feestmaal, dat hierop volgde, de wijn te ontbreken. Spoedig had Jesus' liefderijke Moeder dit gebrek opgemerkt. Zij riep den Heer tot zich, en zeide tot Hem; *zij hebben geen wijn meer.* Jesus gaf haar ten antwoord: *wat is er tusschen u en Mij? mijn uur is nog niet gekomen.* Maria begreep, dat Jesus door Zijne Goddelijke Macht en liefde op het geschikte oogenblik hare bede zou verhooren en in den nood zou voorzien. Daarom zeide zij tot de dienaren: *doet al hetgeen Hij u zeggen zal.*

Waarschijnlijk viel dit alles buiten de feestzaal voor. Er stonden daar zes steenen waterkruiken, bestemd voor de reinigingen, die bij de Joden in gebruik waren. Haar vrij aanzienlijke inhoud bedroeg twee of drie metreten

Op deze watervaten wees Jesus, toen Hij tot de dienaars zeide: *vult de kruiken met water.* Zij vulden ze tot boven toe. Daarop sprak Jesus andermaal tot de dienaars: *schept nu, en brengt het den hofmeester.* Zij gehoorzaamden andermaal. De hofmeester, die van het gebeurde onkundig was, stond ten hoogste verwonderd, dat hem thans zoo voortreffelijke wijn werd aangeboden. Hij riep derhalve den bruidegom en zeide hem: *een ieder zet eerst den goeden wijn voor, en als zij genoeg hebben gedronken, dan den minderen; maar gij hebt den goeden tot nu toe bewaard.*

De Zaligmaker openbaarde dus te Kana Zijne Goddelijke heerlijkheid door dit Zijn eerste wonder. Hij vereerde en heiligde er het huwelijk door Zijne Goddelijke tegenwoordigheid; en de verandering van water in wijn op de voorbede van Maria ten gunste der echtgenooten beeldt op sprekende wijze af, hoe Hij het natuurlijke verbond der echtgenooten verhief tot den rang van een sacrament in de nieuwe wet. Tevens toonde Hij al dadelijk, dat Hij werkelijk de Messias of de Christus was, en zijne leerlingen geloofden in Hem.

Nadat de bruiloft was afgeloopen, begaf Jesus Zich met zijne Moeder, met zijne broeders of bloedverwanten, de zonen van Kleophas, en met zijne zes leerlingen naar Kapharnäum. Dit vlek is het zelfde als hetgeen thans Chan Minyeh wordt genoemd. Zijne ligging is overschoon; aan de noordzijde leunde het tegen een berg, die door het meer van Tiberias werd besproeid. Aan de oostzijde had het eene havenkom, waar talrijke scheepjes zich verzamelden, die in alle richtingen het meer doorkruisten. Aan de west- en zuidzijde breidde zich eene vruchtbare dalvlakte uit, die door de lieve beek Kapharnäum in verschillende bochten doorkronkeld werd, tot waar zij zich in het meer verloor.

Ook hier openbaarde zich in Jesus de kracht des Geestes even als te Kana. Hij verrichtte er eenige wonderen, en de faam van Hem ging uit door geheel het omliggende land. De Heer echter vestigde zich nog niet te Kapharnäum. Zijn oponthoud en het gezelschap, dat Hem omgaf, was slechts voorbijgaande, en zij bleven aldaar niet vele dagen.

§ 5. *Jesus' optreden in de Synagogen, in het bijzonder te Nazareth. Jesus weder te Kapharnäum. De menschenvisschers.*

Mt. XIII: 54—58; IV: 10—22; Mc. VI: 1—6; I: 16—22; Lc. IV: 15—31.

Nadat de Heer zich eenige dagen te Kapharnäum had opgehouden, en aldaar, gelijk reeds te Kana, in de synagoog was opgetreden, begaf Hij zich naar Nazareth, de vaderstad, waar Hij was opgevoed. Toen de Sabbath nu was aangebroken, ging Jesus naar de synagoog, die Hij reeds zoo dikwerf had bezocht. Bij het einde van het gebed, stond Hij op om te lezen, en gaf zoo het teeken, dat Hij het woord wilde voeren. Daar werd Hem, toen Hij den kansel had bestegen, door den dienaar der synagoge de boekrolle van den profeet Isaïas toegereikt. Als Hij het perkament had ontrold, las Hij op indrukwekkenden toon: *de Geest des Heeren is op Mij, daarom heeft Hij Mij gezalfd. Om armen het evangelie te verkondigen heeft Hij Mij gezonden, om gebrokenen van harte te genezen, om gevangenen bevrijding en blinden het gezicht aan te kondigen,*

om verslagenen heen te zenden in vrijheid, om het genaderijke jaar des Heeren te prediken en den dag der vergelding.

Na het voorlezen dezer woorden, gaf Hij de boekrolle aan de dienaar der synagoog terug, en zette Zich neder. De blikken van allen, die in de synagoog zich bevonden, waren op Hem gevestigd, en allen luisterden met gespannen aandacht. Hoe groot was hunne verwondering, toen Hij aanving: *heden is deze schrift voor uwe ooren vervuld*, en dit verder voor hen begon uiteen te zetten!

Al de aanwezigeu waren verwonderd over de genaderijke woorden, die van zijne lippen vloeiden. *Van waar*, zeiden zij, *heeft Hij dit alles? En welke is de wijsheid, die Hem gegeven is? En van waar zoodanige teekenen, als door Zijne handen geschieden?*

Doch al spoedig begonnen zij bedenkingen te maken. *Is deze niet de zoon van Joseph? Is deze niet de timmerman, de zoon van Maria, de broeder* [1]) *van Jakobus en van Joseph en*

---

[1]) Dat is bloedverwant; zoo wordt ook Lot de broeder van Abraham genoemd.

van Judas en van Simon? En zijn niet zijne zusters hier bij ons? van waar komt Hem dit alles?

Van deze bedenkingen gingen zij er toe over, om wonderen tot bevestiging Zijner zending te eischen. Nu sprak Jesus andermaal: *voorzeker zult gij Mij het spreekwoord toevoegen: geneesheer, genees u zelven; doe ook hier in uwe vaderstad zoo groote dingen als in Kapharnäum zijn geschied. Voorwaar Ik zeg u, geen profeet is ongeëerd dan in zijne vaderstad, en in zijn huis, en in zijne maagschap. In waarheid, Ik zeg u: er waren vele weduwen in Israël in de dagen van Elias, toen de hemel drie jaren en zes maanden gesloten was, wanneer er groote hongersnood ontstond door het gansche land; en tot geene van haar werd Elias gezonden, dan tot eene weduwe te Sarepta in Sidonië. Ook waren vele melaatschen in Israël ten tijde van den profeet Eliseus, en niemand hunner werd gezuiverd dan Naäman de Syriër.*

Deze berisping was te veel voor hun hoogmoed. Allen werden toornig. Zij stoven op, en dreven Jesus de Synagoog en zelfs de stad uit naar de zuidwestelijke hoogte van den berg,

op welks helling Nazareth was gebouwd. Daar was eene steile diepte van niet minder dan veertig voeten. Hierin wilden zij hem nederstorten. Doch Jesus liet het niet toe. Ongedeerd ging Hij door hun midden, en vertrok van daar.

Van Nazareth begaf de Heer Zich weder naar Kapharnaüm. Dit stadjen lag, gelijk wij zagen, aan het meer van Gennesareth. Dit was een vrij uitgestrekt water, welks oppervlakte van het noorden naar het zuiden in zijne grootste lengte vijf uren, en van het oosten naar het westen in zijne ruimste breedte meer dan twee uren besloeg. Op het tijdstip des Verlossers werden er 400 vaartuigen geteld, deels aan den handel, deels aan de scheepvaart gewijd.

Toen Jesus nu te Kapharnaüm op zekeren dag langs dit meer wandelde, zag hij daar de twee broeders Simon Petrus en Andreas het net uitwerpen, daar zij visschers waren. Jesus erkende zijne leerlingen, en noodigde ze opnieuw, om zich bij Hem aan te sluiten, door het woord: *volgt Mij en Ik zal u visschers van menschen maken.* Gehoorzaam aan Zijn woord, verlieten zij terstond hunne netten en volgden

Hem. Vergezeld van beiden, wandelde Jesus voort langs de zee, en ontmoette een weinig verder de beide zonen van Zebedeus: Jakobus en Joännes. Zij waren beiden in hun scheepjen met hun vader, en herstelden hunne netten. Ook hen riep de Heer tot zich. Zij lieten hun vader met hunne huurlingen in het scheepjen, en sloten zich bij Hem aan. Gevolgd door de vier leerlingen, trad Jesus weder het stadjen binnen. Hier was nog onlangs door den hoofdman der bezetting, die er gelegerd was, eene Synagoge gebouwd. Dit gaf Jesus gelegenheid, om, terwijl Hij Zich te Kapharnaüm ophield, op den Sabbathdag leerend op te treden, en Hij maakte hiervan terstond gebruik.

HOOFDSTUK II.

Van het eerste tot het tweede Paaschfeest.

§ 1. *De tempelreiniging, gesprek met Nikodemus; en oponthoud in Judea.*

Jo. II: 13; III: 22.

Sedert de bruiloft te Kana waren omstreeks twee maanden verloopen, en het Paaschfeest was nabij. Jesus ging derhalve op naar Jerusalem, vergezeld van zijne leerlingen.

Jerusalem rijst te midden eener sombere natuur uit de bergkloven op, en is op een bergrug gelegen, die langs drie zijden met diepe valleiën omgeven, en alleen ten noordwesten met de hoogten van Juda verbonden is, Zij was ten tijde van Christus op drie heuvelen Sion, Akra en Moria gebouwd, waaraan later bij de uitbreiding der stad Bezetha is toegevoegd. Zij is 1240 voeten boven den spiegel der Middellandsche zee verheven.

Toen Jesus te Jerusalem gekomen was, waren zijne eerste schreden gericht naar den tempel. Deze was gebouwd op Moria, die zich tot 300 voet boven het omliggende verhief. Hierheen

begaf zich de Heer, en betrad door een der zeven groote poorten het ruime plein, dat het voorhof der heidenen werd genoemd en rondom door prachtige zuilengangen was ingesloten. Hier vond de Heer een schouwspel, dat Hem ten zeerste verontwaardigde. Hier, binnen de gewijde muren, vond Hij letterlijk eene markt, waar ten dienste der offeraars offervee, duiven en andere benoodigdheden tegen hoogen prijs werden verkocht, en de vreemde munten tegen woekerwinst werden ingeruild. Toen Jesus dat gedruisch hoorde, en die ontheiliging zag, schitterde er iets vlammends in zijn oog, en omstraalde de majesteit der Godheid zijn gelaat. Zijne hand greep naar de strikken, waarmede men het vee bond, en gebruikte ze als een geesel. Door den machtigen indruk van zijn gezag deed hij de handelaars voor Zich zwichten, en met hunnen ossen en schapen dreef Hij ze den tempel uit. Hij wierp de tafels omver, stortte het geld der wisselaars uit, en sprak tot hen, die duiven verkochten: *neemt weg deze dingen van hier, en maak mijns Vaders huis niet tot een huis van koophandel.*

Toen zijne leerlingen deze verontwaardiging

zagen, en Jesus' gedrag in verband brachten met zijne hoedanigheid als Messias, werden zij het woord gedachtig: de ijver voor uw huis heeft Mij verteerd.

De omstaanders, van hunne eerste ontzetting terruggekomen, namen nu het woord op, om Hem naar zijne macht en zending te vragen. *Welk teeken toont gij ons*, zegden zij, *daar gij deze dingen doet?* Jesus vergenoegde Zich met te antwoorden: *breekt dezen tempel af, en in drie dagen zal Ik hem opbouwen.* De Joden, ofschoon Jesus zijn dood en verrijzenis eigenlijk voorspelde, vatten het op in den letterlijken zin en hernamen: *zes en veertig jaren is aan dezen tempel gebouwd en Gij, Gij zult dien in drie dagen weder opbouwen?*

Jesus gebruikte deze gelegenheid gewis om luide te verkondigen, wie Hij was; Hij bevestigde zijne leer door verschillende wonderen, en velen geloofden in Hem.

Onder dezen bevond zich Nikodemus, een schriftgeleerde, die lid was van den hoogen raad. Deze kwam tot Jesus gedurende den nacht; want, ofschoon hij oprecht was van harte, vreesde hij toch de Joden. Jesus ont-

ving hem minzaam, en de inhoud van het gesprek, dat Hij met hem voerde, is rijk en menigvuldig. De wedergeboorte als sacrament, de noodzakelijheid van dit heilmiddel, de oorspronkelijke bedorvenheid der natuur door de erfzonde, de Godheid, eeuwige geboorte en menschwording van J. C., de erbarmende en grenzelooze liefde Gods over allen, de noodzakelijkheid van het ware en Christelijke geloof, de noodzakelijkheid der goede werken, zijn even zoovele leerstukken, die de Goddelijke Stichter van het Christendom hier uitsprak.

Jesus hield Zich na den afloop van het Paaschfeest niet langer te Jerusalem op, maar Hij bezocht met zijne apostelen Judea, hetgeen de bergachtige streken omvatte, ten zuiden door Idumea en de woestijn van Arabië begrensd. Wellicht verkondigde Hij zijne leer te Bethlehem, te Hebron en in andere steden hier gelegen. Misschien sloot Judas Ischkarioth, (de man van Karioth), zoon van Simon, zich thans bij Jesus aan, toen Deze Karioth zijne geboortestad betrad.

§ 2. *Laatste getuigenis van Joännes den Dooper. Zijne gevangenneming.*

Mt. XIV: 3—4; Mt. VI: 17—20; L. III: 19—20; Jo. III: 23—36.

Joännes de dooper had intusschen de oevers van den Jordaan verlaten, en zich naar Aennon bij Salim in het stamgebied van Juda begeven. Talrijke leerlingen volgden hem. Dezen zagen met zekere wangunst de opkomende grootheid van J. C., en hielden die gevoelens in geenen deele geheim. Zoo ontstond een verschil over de reiniging tusschen hen en één of meer Joden, die de voorkeur gaven aan Christus. Vol wangunst begaven zich nu de leerlingen tot hunnen Meester en zeiden: *Rabbi! Hij, die aan gene zijde van den Jordaan bij u was, aan Wien gij getuigenis gegeven hebt, zie; Hij doopt en allen komen tot Hem.* Joännes antwoordde aan zijne leerlingen met bewonderenswaardige nederigheid, dat dit billijk was, wijl niet hij, maar Jesus de Christus was. Jesus was de bruidegom der Kerk; hij was slechts haar bruidvoeder, die zich als vriend in de vreugde des bruidegoms moest verheugen. Niet

hij maar Jesus verkondigde met Goddelijke zekerheid en waarachtigheid zijne leer. Niet hij, maar Jesus was de Verlosser, uit Wien het eeuwig leven is. Jesus moest dus toenemen, maar hij minder worden.

Kort na deze getuigenis te hebben afgelegd, werd Joännes gevangen genomen en tot den viervorst Herodes Antipas gevoerd. Deze was de zoon van Herodes den Groote, en had van diens grondgebied Galilea en Perea, of de overjordaansche streek tusschen den Hieromiax en den Arnon, tot erfdeel ontvangen. Hij was gehuwd met de dochter van Aretas, koning van Arabië. Deze echtgenoote had hij echter onlangs schandelijk verstooten, en nu leefde hij openlijk in bloedschande en overspel met Herodias, de vrouw van zijnen broeder Herodes Philippus. Joännes had dit ergerlijke gedrag ten strengste afgekeurd. Dit was den viervorst door gedienstige hovelingen ter ooren gebracht, en daarom had hij Joännes gevangen laten nemen. Eerst zocht hij nog den H. boetgezant door vleierijën en bedreigingen voor zich te gewinnen. Doch toen deze hem onverschrokken antwoordde: *het is u niet geoorloofd, uws broe-*

ders huisvrouw te hebben, liet hij hem te Macherus in den kerker werpen. Hier verbleef Joännes ruim een jaar, doch noch de boeien, noch de dood, die Herodias hem had toegezworen, noch de zachtere handelwijze van Herodes, die zich soms met hem onderhield, en hem een zekere vrijheid liet, konden zijnen sterken en standvastigen geest overwinnen.

§ 3. *Jesus' terugkeer naar Galilea. Gesprek met de Samaritaansche vrouw te Sichem. Wonder te Kana. Aankomst te Kapharnaüm.*

Mt. IV: 12; Mc. I: 14; Jo. IV: 1—54.

Jesus verbleef van het Paaschfeest tot in de maand November in Judea en aan de oevers van den Jordaan. Velen geloofden in Hem, en lieten zich door zijne leerlingen doopen. Toen Hij echter vernam, dat Joännes aan Herodes was overgeleverd, verliet Hij deze streken, en begaf Hij Zich weder naar Galilea. De gewone weg uit Judea hierheen, voerde door Samaria. Zoo kwam de Zaligmaker in de nabijheid van Sichem. Dit stadje was dertig mijlen van Jerusalem en schier even zooveel van Naza-

reth verwijderd. Het was zeer schilderachtig gelegen op de hooge vlakte, waar aan de eene zijde de wateren naar de Middellandsche zee en aan de andere zijde naar den Jordaan afstroomen. Aan de eene zijde verhief zich de berg Garizim tot eene hoogte van minstens 700 voet, en aan de andere zijde de niet minder hooge Ebal. De plaats was rijk door boomen overschaduwd, en talrijke fonteinen ontspringen nog heden aan de afhelling van den Garizim.

In de nabijheid der stad was eene bron, die door den aartsvader Jakob gegraven was. Zij bevond zich op drie honderd schreden van het graf van Joseph, en niet verre van diens akker, en verschafte aan de Sichemieten, die er kwamen putten, dagelijks overvloed van water. Vermoeid van de reize, zette Jesus Zich bij haar neder onder de verkwikkende schaduw van het geboomte, en daar het de zesde uur of nagenoeg middag was, begaven de leerlingen zich naar de stad om spijze te koopen.

Terwijl Jesus dus alleen bij de waterbron was neêrgezeten, kwam daar eene Samaritaansche vrouw uit Sichem om water te putten. Jesus sprak tot haar: *geef Mij te drinken.*

De vrouw antwoordde verwonderd: *hoe vraagt Gij, die een Jood zijt, te drinken aan mij, die eene Samaritaansche vrouw ben?* Jesus hernam met minzaamheid: *indien gij de gave Gods kendet, en wie het is, die tot u zegt, geef Mij te drinken, zoudt gij mogelijk van Hem hebben gevraagd, en Hij zou u levend water hebben geschonken.* De vrouw begreep niet, dat levend water in Jesus' mond het beeld was van Gods genade, en zij zeide: *Heer, Gij hebt niets om mede te putten. en de bron is diep, van waar hebt gij dan levend water? Zijt gij meer dan onze vader Jakob, die ons de bron gegeven, en zelf daaruit gedronken heeft en zijne zonen en zijn vee?* Jesus antwoordde: *al wie van dit water drinkt, dorst weder; die van dit water drinkt, dat Ik hem zal geven, zal niet meer dorsten in eeuwigheid; en het water, dat Ik Hem zal geven, zal in hem eene bron worden van water, dat springt ten eeuwigen leven.* De genade is de bron der glorie, die eeuwig duurt, en waar aan niets ontbreekt.

De vrouw hervatte: *Heer, geef mij zulk water, opdat ik niet meer dorste, noch hier kome om te putten.* Jesus sloeg nu een ande-

ren weg in, om Zich aan haar kenbaar te maken. *Ga*, zegde hij, *roep uwen man, en kom hier.* De vrouw antwoordde: *ik heb geenen man.* Jesus hernam: *gij hebt te recht gezegd: ik heb geenen man; want gij hebt vijf mannen gehad, en dien gij nu hebt, is uw man niet. Dit hebt gij naar waarheid gezegd.* De vrouw antwoordde getroffen en leerzaam: *Heer! ik zie dat gij een profeet zijt; onze vaderen hebben op dezen berg aanbeden, en gij lieden zegt, dat te Jerusalem de plaats is, waar men aanbidden moet.* De Heer gaf haar te kennen, dat de uiterlijke aanbidding, door het offer voortaan zoo min te Jerusalem, als op Garizim moest gezocht worden. *Vrouw,* zegde hij, *geloof mij, de ure komt, wanneer gij lieden noch op dezen berg, noch te Jerusalem den Vader zult aanbidden. Gij lieden weet niet, wat gij aanbidt; wij weten, wat wij aanbidden, want het heil is uit de Joden. Dan de ure komt en is daar, wanneer de ware aanbidders den Vader zullen aanbidden in geest en in waarheid. Want ook verlangde de Vader zulke aanbidders. God is een Geest, en die Hem aanbidden, moeten Hem aanbidden in geest en in waarheid.* De

vrouw verstond, dat Jesus' woorden betrekking hadden op den Messias. *Ik weet*, zeide zij, *dat de Messias komt: wanneer Deze komt, zal Hij ons alles verkondigen.* Nu sprak Jesus het beslissende woord: *Ik ben het, die met u spreek.*

De vrouw, verheugd en ontroerd, liet hare waterkruik staan, en spoedde zich in aller ijl naar de stad, om dit aan hare stadgenooten te berichten. *Komt*, zegde zij, *en ziet een mensch, die mij alles, wat ik gedaan heb, heeft gezegd. Is deze niet de Christus?* Opgewekt door haar geestdrift en door de belangrijke tijding, maakten de Samaritanen zich op, om zich in persoon van de komst van den Messias te overtuigen.

Juist toen de vrouw wegijlde, kwamen de leerlingen uit de stad terug, en verwonderden zich, dat Jesus in gesprek was met die vrouw. Doch zij hadden te veel ontzag voor den Heer, om verder hieromtrent te onderzoeken. Zij zetten Hem dan de spijzen voor, die zij hadden medegebracht, en noodigden Hem zeggende: *Rabbi! eet.* Jesus antwoordde: *Ik heb eene spijs te eten, die gij niet kent.* Verwonderd vroegen de leerlingen elkander af: *heeft iemand Hem te eten gebracht?* Jesus hernam derhalve:

mijne spijze in den wil te volbrengen van Hem, die Mij gezonden heeft, en zijn werk te volvoeren. Nu nam Jesus uit het bezaaien der velden aanleiding, om hen door het zinnebeeld van den zaaiër en den maaier tot ijver aan te sporen. De profeten hadden gezaaid; zij zouden maaien.

Intusschen waren de inwoners van Sichem bij de Jakobsbron gekomen. Zij noodigden den Heer uit om bij hen te blijven. Jesus voldeed met liefde aan hun verzoek, en volgde hen naar Sichem. De Heer bleef hier twee dagen, en zijn verblijf droeg rijke vruchten. Velen geloofden door zijn woord in Hem als Zaligmaker der wereld.

Jesus trok hierop verder naar Galilea. Om de ondankbare bejegening, vroeger te Nazareth ondervonden, (Jo. IV: 43), begaf Hij Zich nu naar Kana. Hierdoor werd het wonder, dat Hij hier voor ongeveer een jaar had verricht, versch in het geheugen geroepen, en een nieuw wonder zou dien indruk nog verhoogen.

Een zeker hoveling te Kapharnaüm, waarschijnlijk verbonden aan den dienst van Herodes Antipas, had niet zoo spoedig vernomen, dat Jesus uit Judea was teruggekeerd, en Zich te

Kana bevond, of hij begaf zich dadelijk daar heen. Hij smeekte den Heer dringend te komen, en zijn zoon te genezen, daar deze op sterven lag. Jesus berispte hem over zijn onvolmaakt geloof. *Tenzij gij teekenen en wonderen ziet*, zeide Hij, *gelooft gij niet.* Maar de vader bleef smeeken: *Heer, kom af, eer mijn zoon sterft. Ga*, sprak nu de Gever des levens, *uw zoon leeft.*

De hoveling geloofde en ging. Kana was zes of zeven uur van Kapharnaüm verwijderd. De nacht viel in, voor dat de hoveling het bereikte. Den volgenden dag snelden zijne dienstknechten hem te gemoet, met de blijde tijding, dat zijn zoon gezond was. Toen hij nu naar het uur vroeg, wanneer het gevaar geweken was, zeiden zij: *gisteren, op de zevende uur verliet hem de koorts.* De vader erkende, dat dit juist het uur was, toen Jesus tot hem had gezegd: *uw zoon leeft;* en hij geloofde met geheel zijn huis.

Eindelijk keerde de Heer weder te Kapharnaüm, dat Hij thans voor zijne gewone verblijfplaats koos, en waar Hij zijn intrek nam in het huis van Simon Petrus. Zoo ging de voorspelling van den profeet Isaïas in vervulling: in

den eersten tijd heeft Hij veracht het land Zabulon en het land Nephthali, maar in den laatsten tijd heeft Hij het geëerd, den weg der zee aan gene zijde der Jordaan, het Galilea der heidenen. Het volk, dat in de duisternis wandelde, zag een groot licht, en voor hen, die wandelden in het land van de schaduwen des doods, is een licht opgegaan.

§ 4. *Jesus' wonderen en prediking te Kaphernaüm en in Galilea.*

Mt. IV: 13—17; VIII: 14—17; Mc. I: 14—15; 23—28; I: 29—34; Lc. IV: 31—41.

De Heer begon nu beslissend op te treden als Goddelijke leeraar. *Doet boete*, zoo was de hoofdinhoud zijner prediking; *de tijd is vervuld, en het rijk Gods is nabij gekomen; doet boete en gelooft het evangelie.*

Jesus kwam dus om het rijk Gods te vestigen en aan den vorst dezer wereld zijne heerschappij te ontweldigen. Toen hij nu eens te Kapharnaüm naar gewoonte predikte in de synagoge, bevond zich daar een mensch, bezeten door een onrei-

nen geest. Al spoedig werd het woord en de tegenwoordigheid des Heilands voor dien duivel een onverdragelijke kwelling. *Laat af!* riep hij uit, *wat hebben wij met U te doen, Jesus van Nazareth? Zijt gij gekomen om ons te verderven? Ik weet, wie gij zijt: de Heilige Gods.* Jesus echter sprak den duivel toe op gestrengen en gebiedenden toon: *verstom en ga uit van dien mensch.* Op dit bevel wierp de onreine geest den bezetene onder luid geschreeuw in het midden der synagoog, en verliet hem eindelijk, zonder hem te hebben gedeerd. Dit schouwspel maakte een geweldigen indruk op al de aanwezigen. Nauwelijks was het slotgebed in de synagoog ten einde, of allen vroegen elkander af: *wat is dit toch? welke nieuwe leer is deze, dat Hij met gezag en kracht aan de onreine geesten gebiedt, en deze gehoorzamen en uitgaan?*

Toen nu Jesus na dit voorval de synagoog had verlaten, kwam Hij met Simon en Andreas, met Joännes en Jakobus in het huis van Petrus. Hier vonden zij de schoonmoeder van dezen apostel bedlegerig, daar zij lijdende was aan zware koortsen. De leerlingen smeekten den

Heer ten haren gunste. Jesus trad toe, nam haar bij de hand, richtte haar op, en gebood aan de koorts haar te verlaten. Dit geschiedde op het eigen oogenblik. Zij stond dadelijk op, en was zoo volkomen van hare ziekte genezen, dat zij in staat was hen bij het feestmaal te dienen, hetgeen gewoonlijk op den Sabbath plaats greep. Zoo vergold Jesus ruimschoots de genotene gastvrijheid, en toonde hij dat de kinderliefde van Simon Hem behaagde.

Het uitwerpen van den duivel en de genezing van Petrus' schoonmoeder werd spoedig ruchtbaar door de geheele stad. Een levendige hoop op Jesus' wondermacht werd bij de andere lijders gewekt. Pas was het avond geworden en de Sabbath geeindigd, of allen, die eenige kranken hadden, aan welke kwalen zij ook leden, brachten ze, zoowel als de bezetenen, tot Jesus. Het huis van Petrus was door eene menigte ongelukkigen omgeven, en de geheele stad was voor de deur vergaderd. Welk een treffend schouwspel, toen de liefderijke Heiland in het midden van al die ongelukkigen verscheen. Deelnemend trad Hij toe, legde aan een ieder hunner de hand op, en genas ze

allen. Ook tot de duivelen der bezetenen eprak Hij slechts één woord, en zij gingen van hen uit, terwijl zij schreeuwden: *Gij zijt de Zoon Gods.* Doch des satans lof, zegt Tertuliaan, was Hem geen lof, en Hij verbood hun gestreng te verkondigen, dat Hij de Christus was.

Wij moeten hier niet slechts den Goddelijken Wonderdoener aanbidden, maar ook den liefderijken Heiland beminnen. Jesus was het heil der kranken, zegt de H. Mattheus, opdat vervuld zou worden het woord van den profeet Isaïas, zeggende: Hij heeft onze zwakheden op Zich genomen, en onze krankheden heeft Hij gedragen. Hij was gekomen om te boeten voor de zonde, en ons te ontheffen van de straffen der zonde, door ze zelf te dragen.

Nauwelijks was den volgenden morgen de dag aangebroken, of de Heer verliet het huis van Petrus, en begaf zich naar eene eenzame plaats, vermoedelijk den berg aan de noordzijde van Kapharnaüm, om daar te bidden. Doch al spoedig wisten Simon en de overige leerlingen Hem hier te volgen en te vinden, wijl de Heer hier waarschijnlijk reeds meermalen gebeden had. De apostelen gaven den Heer te

kennen, dat de dankbare menigte naar Hem verlangde. *Allen* zegden zij, *zoeken U.* Inderdaad al spoedig daagden de scharen zelve op. De Heer gaf echter het voornemen te kennen, ook elders te gaan prediken. Nu hielden Hem allen terug, dat Hij hen niet zou verlaten. Maar Jesus gaf ten antwoord: *ook aan andere steden moet Ik het evangelie van het rijk Gods verkondigen, want hiertoe ben Ik gezonden.* En nu wendde zich de Heer tot Simon en de overige leerlingen, en zeide hun: *Laat ons gaan in de naaste vlekken en steden, opdat Ik ook daar predike, want hiertoe ben Ik gekomen.*

§ 5. *Jesus predikt in verschillende vlekken van Galilea. De wonderbare vischvangst. Een melaatsche en een lamme genezen.*

Mt. IV: 23; VIII: 18; VIII: 2—4; IX: 2—8. Mc. I: 35—45; II: 1—13. Lc. IV: 42—44; V: 1—26.

Jesus verliet voor het oogenblik Kapharnaüm om het zaad, dat Hij uitgestrooid had, wortel te laten schieten. Hij begaf zich met zijne leerlingen naar de zee, en beval hen, ten einde

aan geen verdere bemoeilijking van de schare bloot te staan, deze over te steken (Mt. VIII: 18). Achtereenvolgens bezocht Hij nu verschillende vlekken en steden, waar hij predikte in de synagogen (Mc. I: 39), doch die ons niet nader zijn aangewezen. Chorozaïm, Bethsaïda, Safed, Tella, Magdala en anderen werden wellicht door Hem bezocht. Hij ging met zijne leerlingen geheel Galilea rond. (Mt. IV: 23: Mc. 1: 39: Lc. IV: 49.) Hij verkondigde overal zijne leer, en bevestigde ze door schitterende en talrijke wonderen. Hij genas alle ziekten en alle kwalen onder het volk (Mt. IV: 23; Mc. I: 39), en wierp de booze geesten uit.

De Heer keerde, terwijl Hij alzoo in Galilea's steden en vlekken predikte, herhaalde malen te Kapharnaüm terug. Dit stadje werd het middelpunt van zijn werkkring in Galilea. Zijn invloed werd steeds grooter, en al spoedig predikte Hij niet enkel meer op de gestelde dagen in de synagoge, maar ook in het huis van Petrus en onder den blooten hemel. Zoo lezen wij van Hem, dat Hij herhaaldelijk eene leerrede hield uit het scheepje van Petrus,

terwijl de scharen op den oever in een wijden kring geschaard hem aanhoorden.

De eerste maal, dat zulks vermeld wordt, vernemen wij tevens een groot wonder. De Heer, na de menigte toegesproken te hebben, zeide tot Petrus: *steek in zee, en werp uwe netten uit tot vangst.* Simon antwoordde; *Meester, wij hebben den geheelen nacht gearbeid en niets gevangen; maar op uw woord zal ik het net uitwerpen.* En zie, nauwelijks gehoorzaamde Petrus, of hij ving eene zoo groote menigte visschen, dat het net scheurde. Om den overvloedigen buit moesten zij de medgezellen, die in het andere scheepje waren, wenken, om hen te komen helpen. Zij vulden de beide scheepjes zoodanig met visch, dat zij bijna zonken. Allen stonden verbaasd over die buitengewone vangst. Petrus geheel overmeesterd door het besef van Jesus' macht en heiligheid, viel aan zijne voeten neder, en riep uit: *Ga van mij, Heer, want ik ben een zondig mensch.* Doch Jesus sprak minzaam tot den neergebogene: *vrees niet! van nu af zult gij menschen vangen.* Door dit woord werd Petrus bij voorkeur aangewezen, om de groote visscher

der stervelingen te zijn, Hij zou dien buit veroveren op de zee der wereld, den wijden afgrond van dwaling en verderf. Zijn scheepjen zou de kerk zijn, die hij eens zou besturen; zijn net de leer, die hij als evangelie aan de volkeren zou verkondigen. Zijne medehelpers zouden de apostelen zijn, die onder zijn toezicht voor het heil der menschen zouden werkzaam zijn. Menschelijke inspanning, voorzichtigheid en geduld zouden bij dien arbeid dikwerf verloren gaan in den nacht van den treurigsten rampspoed. Doch Jesus zou optreden, en een goede en gezegende uitslag zou niet ontbreken.

Petrus gehoorzaamde aan Jesus' roeping, en Petrus volgden al de overigen. Zij haalden de scheepjes aan land, en sloten zich aan bij den Heer. Bij het visschersbedrijf, dat zij later uitoefenden, scheidden zij zich niet meer van Jesus.

Bij een van Jesus' uitstappen van Kapharnaüm had omtrent het einde van dit jaar het volgende wonder plaats. Een melaatsche, toen hij Jesus zag, naderde tot Hem, viel voor Hem op de knieën en bad Hem: *Heer! indien Gij wilt, kunt Gij mij reinigen.* Jesus' Goddelijk hart

had medelijden met den ongelukkige. Hij sprak slechts twee woorden. Het eerste: *Ik wil*, beloonde het geloovige vertrouwen. Het tweede *word gereinigd*, was de aankondiging van het afgesmeekte wonder. Inderdaad de melaatsche was genezen. Jesus zond hem heen met de waarschuwing: *zie toe, dat gij het niemand zegt: maar ga, en vertoon u aan den overpriester, en offer voor zuivering, wat Moses geboden heeft, hun tot eene getuigenis.*

De melaatsche echter vergat deze waarschuwing, en begon overal dit wonder te verhalen. Nu werd de toeloop des volks zoo groot, en de menigte dergenen, die van Hem genezing verlangden, zoo talrijk, dat Hij de stad niet meer in het openbaar kon binnengaan. Hij begaf zich derhalve naar de eenzaamheid en bad. Doch zelfs de eenzaamheid was niet voldoende om Hem aan de nasporingen der menigte te onttrekken.

Eindelijk keerde Jesus terug naar Kapharnaüm en nam als naar gewoonte zijnen intrek in het huis van Petrus. Zoodra het ruchtbaar werd, dat Jesus in het huis was, stroomden allen in zoo groote menigte toe, dat er geen ruimte

meer overbleef tot zelfs bij de deur, en elke toegang letterlijk was afgesloten.

De Zaligmaker bevond zich in de hoogere zaal des huises, onmiddellijk onder het platte dak, dat volgens Oostersche wijze de woning overdekte. Hier verkondigde hij aan de menigte zijn Goddelijk woord. Onder zijn gehoor bevonden zich afgezondenen van het Sanhedrin benevens Schriftgeleerden en Phariseën van Galilea. Zij verschenen in de vergadering om den Heer ontzag in te boezemen. Doch de wonderkracht des Heeren zou ze beschamen.

Terwijl de Heer zijne leer voordroeg, kwam een viertal mannen met een verlamde, die op een bed lag, aangedragen. Te vergeefs poogden zij langs den gewonen ingang Jesus te genaken. Deze was door de menigte versperd. Zij namen dus hun toevlucht tot den buitentrap, die, gelijk zulks in het Oosten gebruikelijk was, van de buitenzijde of het hofplein toegang tot het platte dak des huises verleende. Hier gekomen ontsloten zij de dakopening, langs welke men van de bovenzaal met een trap het dak bereikte, vooral in het warme jaargetijde om des avonds de frissche lucht

in te ademen. Zij maakten zelfs de dakopening eenigzins grooter door eenige tichelen weg te breken, en lieten nu den zieke met het bed langs den gezegden trap in het midden voor Jesus' voeten neder.

Toen Jesus dit groote geloof zag, zeide Hij tot den verlamde: *vertrouw, zoon! uwe zonden worden u vergeven.* Bij het vernemen van dit woord begonnen de Schriftgeleerden en Phariseën bij zich zelven te denken: *wat spreekt deze alzoo? Hij lastert God: wie kan de zonde vergeven dan God alleen?* De Godmensch doorgrondde hunne ziel en sprak: *waarom denkt gij kwaad in uwe harten? Wat is lichter te zeggen: uwe zonden worden u vergeven, of te zeggen: sta op, neem uw bed en wandel. Welnu, opdat gij moogt weten, dat de Zoon des menschen macht heeft op aarde de zonden te vergeven, zoo zeg Ik u,* sprak Hij tot den verlamde, *sta op, neem uw bed op en wandel.* Op het eigen oogenblik was de zieke genezen naar ziel en lichaam.

Hij nam het bed, waarop hij lag, en ging naar huis, terwijl hij God verheerlijkte. Toen de scharen dit zagen, werden zij vervuld met ver-

wondering en ontzag. Zij verheerlijkten God en zegden: *wij hebben heden wonderlijke dingen aanschouwd; nooit hebben wij zoo iets zien gebeuren.*

§ 4. *De roeping van Mattheus. De leerlingen van Joännes ondervragen Jesus omtrent het vasten.*

Mt. IX: 9—17. Mc. II: 14—22. Luc. V: 27—35.

Het huis van Petrus was te bekrompen voor de overgroote menigte. Daarom begaf Jesus Zich naar de zee, om daar de scharen toe te spreken uit Petrus' scheepjen. Toen hij nu derwaarts op weg was, zag Hij in het voorbijgaan een tollenaar, Mattheus, die tot nu toe den naam Levi had gedragen, nedergezeten in zijn tolhuis. Hij was een Galileër van geboorte; doch zijn vader Alpheus moet niet verward worden met Alpheus, den vader van de broeders des Heeren. Het tolhuis, waarin hij nederzat, lag aan den ingang van Kapharnaüm in de nabijheid van het meer. Toen nu Jesus in het voorbijgaan zijne oogen op den tollenaar liet vallen, die bij het drukke handelsverkeer

te Kaphernaüm eene zeer voordeelige betrekking had, sprak Hij tot hem met minzaamheid en goddelijk gezag: *volg Mij.* Dadelijk stond de tollenaar op, verliet alles en volgde Jesus.

In de vreugde zijns harten wilde de nieuwgekozene leerling den Heer zijnen dank betuigen en richtte Hem in zijn huis een groot feestmaal aan. Jesus nam de uitnoodiging aan, en begaf er Zich heen met zijne leerlingen. Hier lag Hij aan met tollenaars en zondaars, hoezeer dit ook streed tegen alle bestaande gebruiken; want Hij was gekomen om allen te redden in de kerk, die Hij zou stichten.

Toen nu de schriftgeleerden en Phariseën, die wij reeds in het huis van Petrus hebben ontmoet, bespeurden, dat Jesus met de tollenaars at, zeiden zij tot zijne leerlingen: *Waarom eet en drinkt uw meester en gij met de tollenaars en zondaars?* Doch de Heer, toen Hij deze vraag vernam, gaf ten antwoord: *de gezonden hebben den geneesheer niet noodig, maar de kranken. Gaat dus en leert, wat het te zeggen is: Ik wil barmhartigheid en niet offerande; want Ik ben niet gekomen om rechtvaardigen, maar om zondaars te roepen tot boetvaardigheid.*

De Godmensch, die de voorkeur gaf aan de naastenliefde boven het voornaamste in den uiterlijken eeredienst, en door de verhevene beginselen dier deugd zoozeer van de bestaande gebruiken afweek, had weldra nogmaals zijn gedrag te rechtvaardigen en eene tweede vraag te beantwoorden, die hem gedaan werd door Joännes' leerlingen en de Phariseën. Zij zegden: *waarom vasten wij, leerlingen van Joännes, herhaaldelijk en doen gebeden, zooals ook de Phariseën en hunne leerlingen, en waarom vasten uwe leerlingen niet, en eten en drinken zij?*

In de bekrompenheid hunner begrippen stelden zij de hoogste volmaaktheid in vele en buitengewone boetplegingen. Zij meenden hetzelfde van Jesus te mogen verwachten. Te meer waren zij geërgerd, daar zij, naar het schijnt, juist een buitengewonen boetendag hadden gehouden, en Jesus met de zijnen had deelgenomen aan een gastmaal.

De Heer gaf ten antwoord: *kunnen dan de kinderen der bruiloft treuren en vasten, terwijl de bruidegom met hen is? Zoolang zij den bruidegom met zich hebben, kunnen zij niet vasten. Maar er zullen dagen komen, wanneer de bruidegom van hen*

weggenomen is, alsdan in die dagen zullen zij vasten.

Niemand naait een lap nieuw ongevold laken op een oud kleed, want die nieuwe aangenaaide lap scheurt af van het oude kleed, en de scheur wordt erger, en de lap van het nieuwe komt niet overeen met het oude.

Niemand doet nieuwen wijn in oude lederen zakken; anders doet de nieuwe wijn de zakken bersten en de wijn wordt uitgestort en de zakken bederven. Maar nieuwe wijn moet men in nieuwe zakken doen, en beide te zamen worden behouden. Niemand, die ouden drinkt, begeert terstond nieuwen, want hij zegt, de oude is beter.

Door de gelijkenis der bruiloft gaf de Heer te kennen, dat het nu veeleer de tijd was, om liefde voor hunnen Zaligmaker in de harten zijner leerlingen aan te kweeken, dan hun buitengewone gestrengheden op te leggen. Later zou de liefde hen wel tot vasten voeren. Het bekrompene, uitsluitende en al te uiterlijke, dat aan het bijzondere vasten der oude wet eigen was, voegde bij den ruimen, alles omvattenden, liefdevollen geest des Christendoms, niet, zooals de Heer bij de tweede gelijkenis

vooral wilde toonen. Hij liet eindelijk in de derde gelijkenis gevoelen, dat zijne leer om hare wijde strekking, om hare nieuwheid, om hare Goddelijke kracht, harten behoefde, die er voor berekend en er voor gevormd waren.

HOOFDSTUK III.

Van het tweede tot het derde Paaschfeest.

§ 1. *Het tweede Paaschfeest; de tweede eerste Sabbath; de dorre hand op den Sabbath genezen.*

Mt. XII: 1—14; Mc. II: 23—28; III: 1—6; Lc. VI: 1—11.

Het Paaschfeest was weder ophanden. Van alle kanten stroomden de opgeroepene menigten naar de heilige stad, om er het groote feest te gaan vieren. Uit de 200 stadjes, die Galilea destijds telde, gingen scharen van mannen en jongelingen met den pelgrimsstok in de hand, groepen van vrouwen en maagden in witte sluiers gehuld, naar Jerusalem op. Over de bergen van Gelboë en Samarië en langs de valleien weerklonken de bedevaartsliederen.

Kort vóór of nadat de Heer dit feest had bezocht, greep het volgende voorval plaats op een Sabbath, dien de H. Lucas den tweeden eersten noemt. Veel is over de beteekenis dezer uitdrukking getwist, doch allen stemmen daarin overeen, dat deze Sabbath kort na of vóór het Paaschfeest viel.

Op dezen Sabbath nu, terwijl de oogst reeds rijp was, ging de Heer met zijne leerlingen over een zaadveld. Dezen, daar zij hongerden en de Heer behoeftig was, plukten van de rijpende aren, die zij hier aantroffen, wreven ze met de handen en aten er van. Toen de Phariseën, die Jesus en zijne leerlingen bespiedden, dit bemerkten, meenden zij het gedrag van Jesus' leerlingen te mogen berispen. Zij wezen dus dezen terecht, en richtten zich ook tot den Heer met de klacht: *Zie! uwe leerlingen doen, hetgeen men op de Sabbathdagen niet mag verrichten.*

De Heer antwoordde: *hebt gij ooit gelezen, wat David deed, toen hij in nood was en hongerde, hij en degenen, die met hem waren; hoe hij onder den hoogepriester Abiathar het huis Gods binnen ging en de toonbrooden nam, en ze at, en ze gaf aan zijne gezellen, terwijl noch hij noch zij, die met hem waren, maar alleen de priesters die mochten eten?* Doch niet slechts de nood was voor Jesus' leerlingen eene verschooning. Ook Hij de Heer van den Sabbath kon van zijne viering ontslaan. *Of hebt gij*, zeide Hij, *niet in de wet gelezen, dat de priesters*

den Sabbath in den tempel schenden en zonder misdaad zijn? Maar Ik zeg u, meer dan de tempel is hier. Zoo gij begreept, wat het beteekent: Ik wil barmhartigheid en geen offerande, zoudt gij nimmer schuldeloozen hebben veroordeeld. De Sabbath is om den mensch gemaakt en niet de mensch om den Sabbath, en de Zoon des menschen is alzoo Heer ook van den Sabbath.

Nogmaals bestrafte de Heer den overdreven ijver der Phariseën voor de Sabbathviering, toen Hij op den eerstvolgenden Sabbath optrad in de Synagoog te Kapharnaüm om te leeren. Hier bevond zich een man, die volgens den H. Hieronimus metselaar was van beroep. Zijne rechterhand was verdord en daarom onbruikbaar. Ook waren schriftgeleerden en Phariseën aanwezig, die acht gaven, of de Heer op den Sabbath genezen zou. Zelfs vestigden zij Jesus' aandacht op den ongelukkige en stelden hem de vraag, of het geoorloofd was op den Sabbath genezingen te bewerken. Tot eenig antwoord wendde de Heer zich tot den ongelukkige en zeide hem: *sta op en plaats u in het midden.* De lijder gehoorzaamde. *Ik vraag u*, zoo sprak Jesus nu op zijne beurt zijne ondervragers toe:

is het op den Sabbath geoorloofd, goed of kwaad te doen, een leven te redden, of ten gronde te laten gaan? Wie is onder u, die eenig schaap heeft en die, indien het op den Sabbath in de gracht valt, het niet zal vasthouden en er uit halen? Hoeveel voortreffelijker is niet een mensch boven een schaap? Bijgevolg is het op den Sabbath geoorloofd goed te doen.

En terwijl Hij een blik wierp in den ronde, zegde Hij tot den lijder: *strek uwe hand uit.* Deze gehoorzaamde, en zie, op den stond was zijne hand gezond gelijk de andere.

Jesus' listige ondervragers waren door de onwederleggelijke redenering en door het wonder des Heeren volkomen beschaamd. Uitzinnigheid en woede maakten zich meester van die nijdige Phariseën. In hunne verbittering spanden zij onderling zamen, en ontzagen zij zich niet dien eigen Sabbath te schenden, door in overleg te treden met de Herodianen, hoe zij Hem in het verderf zouden storten. Dit waren Joden, die uit eerzucht en eigenbelang de partij van Herodes en van de Romeinen kozen. Met behulp dezer lieden zochten zij Jesus het verblijf te Kapharnaüm onveilig te maken.

§ 2. *Jesus gaat naar het meer, geneest velen, overnacht op een berg, kiest zijne apostelen en houdt de bergrede.*

Mt. V: 1 — VII: 29; Mc. III: 13 — 19. Lc. VI: 12 — 49.

De genezing der verdorde hand in de synagoog te Kapharnaüm had een grooten indruk op de menigte gemaakt. Toen Jesus Zich hierop naar het meer begaf, stroomden ontelbaren te zamen. Daar waren er uit Idumea, van over den Jordaan, uit het gebied der tien steden, van de zeekust, en zelfs van de omstreken van Tyrus en Sidon. (L. VI: 17. Mt. IV: 25). Dat zoo velen uit verschillende streken hier waren te zamen gekomen, geschiedde deels door het drukke handelsverkeer te Kapharnaüm, deels omdat het Paaschfeest juist was afgeloopen, en vooral door de groote faam van Jesus' wonderen. (Mc. III: 7—6). De menigte was zoo talrijk, dat zij letterlijk elkander verdrongen. Om aan het gedrang te ontkomen, bediende de Heer zich andermaal van Petrus' scheepjen. (Mt. III: 9).

Schitterend en talrijk waren de wonderen, die de Heer voor het oog van die allen verrichtte. Uit de meest verwijderde streken stroomden ver-

lamden, kwijnenden, maanzieken, lijders van allerlei aard, tot Hem toe, en Hij werd letterlijk bestormd door degenen, die Hem zochten aan te raken, omdat er eene kracht van Hem uitging, die allen genas. De onreine geesten, wanneer zij Hem zagen, vielen voor Hem neder, en riepen: *Gij zijt de Zoon Gods;* en zij werden gedwongen, hunne prooi te verlaten (Mt. IV, 24; Mc. III: 11 — 12). Zoo ging de voorspelling van Isaïas in vervulling: *zie mijn Dienstknecht, Dien Ik verkoren heb, mijn Geliefde, in Wien het welbehagen is mijner ziel. Ik zal mijn geest leggen op Hem, en Hij zal den heidenen het recht verkondigen. Hij zal niet twisten noch roepen, noch zal iemand op de straten zijne stem vernemen. Het gekrookte riet zal Hij niet verbreken, en het rookende vlas zal Hij niet uitdooven, totdat Hij het recht uitleidt ter zegepraal; en op zijn naam zullen de heidenen hopen.* (Is. XLII I—4). Hoe zeer werd dit woord verwezenlijkt in J. C., Die de scharen leerde en genas, zijne bitterste vijanden spaarde, en Die met recht kon zeggen: leert van Mij, want Ik ben zachtmoedig van harte.

De Heer begaf Zich bij het vallen van den

avond naar den eenigen aanzienlijken berg, aan de westzijde van het meer. Het is Karoen Hittin, de dubbele bergkruin bij het slagveld Hittin, en om beide toppen horens van Hittin genoemd. Het is eene rots van kalksteen, die volmaakt gelijkt aan een Oostersch zadel met zijne beide punten. Deze berg, door de overlevering berg der zaligheden of berg van Christus genoemd, vertoont, wanneer men hem beklimt, een vrij uitgestrekt bergvlak, omgeven door rotsblokken, die zich voordoen als zoo vele bouwvallen. Wanneer men noch hooger opstijgt ontmoet men een tweede bergvlak, dat zeer effen is, doch slechts 4 of 500 schreden in omtrek heeft. Ten westen verheft zich de berg slechts 30 of 40 voeten boven de uitgestrekte en golvende vlakte; ten oosten zinkt hij plotseling tot eene diepte van 400 voeten. Onder de klippen der noordelijke rots licht het vlek Hittin, en van daar daalt men langs eene woeste groeve noord-oostwaarts af tot den waterspiegel van het Galilesche meer.

Op dezen berg bracht Jesus den nacht door in het gebed voor het menschdom, dat Hij kwam redden, en voor het rijk dat Hij kwam

stichten. Toen de morgenzon opging, vond zij den Goddelijken Hoogenpriester noch neêrgeknield. Nu stond Hij op, en riep Hij uit de aanwezigen, de leerlingen, die Hij had verkoren, tot Zich. Uit dezen verkoos Hij er twaalf, die Hij met het oog op hunne toekomstige zending apostelen noemde. Het waren Simon, Petrus door Hem genoemd, de eerste en het hoofd van al de overigen; Andreas; Joännes, en Jakobus, zonen van Zebedeus; Philippus; Bartholomeus of Nathanaël; Mattheus; Thomas; Jakobus en Judas Thaddeus of Lebbeus, zonen van Alpheus of Klopas; Simon de Kananiet of ijveraar, en Judas Ischkarioth. Hij gaf hun de macht om bij hunne zending krankheden te genezen en duivelen uit te werpen.

Intusschen had zich eene groote menigte vergaderd. Gevolgd door zijne leerlingen, daalde hij tot haar af op de eerste bergvlakte. Hier herhaalde zich het aandoenlijke schouwspel van den vorigen dag. Jesus genas verschillende krankheden en kwalen. (Lc. VI: 16—19). Vervolgens beklom Hij den berg weder tot zekere hoogte en nu hield Hij, terwijl het volk zich lager, en zijne leerlingen zich meer in zijne

nabijheid bevonden, de schoone toespraak, die bekend is onder den naam van bergrede.

Jesus begint met zaligheid toe te zeggen aan hen, die tot zijn rijk zullen behooren en de acht verschillende eigenschappen bezitten, die Hij als koning van hen vraagt. Het is geen aardsche zaligheid, die Hij toezegt, maar een groot loon in den hemel. (Mt. V: 3—12 Lc. VI: 20—22). Daarna wordt van hen, die over zijn rijk zijn gesteld, gevorderd, dat zij het zout der aarde en het licht der wereld zullen zijn. (Mt. V: 13—16). Vervolgens vergelijkt Hij de wet van het rijk, dat Hij sticht, met de oude wet. De oude wet was voorbereiding en voorbijgaande, de nieuwe is blijvende en vervulling. De oude wet betrof vooral het uitwendige, de nieuwe vooral het inwendige en den geest. De oude wet was een regel voor het gedrag, maar de nieuwe schonk in de liefde het geheim der onderwerping. Niet slechts de moord, maar ook de grammoedige woorden en gevoelens, die tot moord aanleiding kunnen geven, worden ontzegd. Niet slechts het overspel, maar ook de overspelige oogslag wordt veroordeeld. Het verbod omtrent den meineed wordt uitgestrekt

tot elken ijdelen en noodeloozen eed. De wet der wederwraak maakte plaats voor de wet van zelfverloochening en vergevingsgezindheid. De liefde tot den naasten moest zich uitstrekken tot den vijand. Zij moesten volmaakt zijn, gelijk hun hemelsche Vader volmaakt was (Mt. V: 17—48: Lc. VI: 27—36). Nu wijst de Heer aan, welke geest de burgers van zijn rijk moest bezielen en hoe zij bij aalmoezen, gebed en vasten uitsluitend moeten zoeken te behagen aan hun Goddelijken Koning. (Mt. VI: 1—18). Jesus leert naar welke bezittingen zij moeten streven, en hoe zij zich moeten wachten voor ontrouw jegens hun Goddelijken Koning en voor den dienst van den geldgod en overdrevene zorg voor het aardsche. (Mt. VI: 19—31). Hij toont hoe de burgers van zijn rijk onderling moeten vereenigd zijn door liefde en barmhartigheid, ofschoon dit geen bedachtzaamheid jegens onwaardigen uitsluit (Mt. VII: 1—6 Lc. VI: 37—38). De burgers van zijn rijk kunnen hunne verzoeken indienen bij hun hemelschen Koning (Mc. VII: 6—11.) Liefde jegens hun Koning en liefde jegens de medeburgers van het Godsrijk, ziedaar de hoofd-

beginselen, waarnaar zij hun gedrag moeten inrichten (Mt. VII: 12). Ten besluit waarschuwt de Heer tegen het involgen zijner lusten, tegen het vluchten der moeilijkheid en tegen de verleiding der valsche profeten (Mt. VII: 13—20. Lc. VI: 43—45), en eischt, dat men deze zijne leer niet slechts zal gelooven, maar ook in beoefening brengen (Mt. VII: 21—29 Lc. VI: 46—49).

Hoe gewichtig is de inhoud dezer rede. Hoe verrassend de schoone inleiding, en hoezeer geschikt om het hart te veroveren, den geest der hoorders te boeien. Welk een rijkdom, welke juistheid, welke duidelijkheid, welke diepe beteekenis in beelden en gelijkenissen! Welke afwisseling! Het licht op den kandelaar het zout der aarde, de stad op den berg, de twee heeren, de paarlen voor de zwijnen, de twee levenswegen, de goede en slechte boomen: het is eene geheele beeldenreeks, besloten door het stevige huis op de rots en het omstortende huis op het zand. Hoe kernachtig zijn de spreuken, hoe overtuigend en bevattelijk de leer! Met welk een klem worden de verschillende punten voorgedragen! Hoe stijgt de kracht

bij het einde! Hoe schilderachtig en aangrijpend is het slot! Onuitwischbaar blijft het slotwoord in het gemoed geprent: *en zijn val was groot.*

Jesus sprak hier met goddelijk gezag als Wetgever van het nieuwe verbond. Hij beroept Zich niet als de schriftgeleerden en Phariseën op overleveringen, die dikwerf onzeker en onhoudbaar waren, maar Hij trad op als gezondene des Vaders, als Goddelijk Leeraar, als Stichter der kerk, als toekomstig Rechter en Vergelder. Geen wetgever, die met Jesus kan vergeleken worden. Moses verklaart slechts hetgeen hem door God is opgedragen, maar Jesus spreekt als Machthebbende; Hij schrijft voor in eigen naam en herhaalt meermalen: Ik zeg u. De heidensche wetgevers spreken van tijdelijke, maar Hij spreekt van eeuwige straffen en belooningen.

§ 8. *De knecht van den hoofdman, genezen te Kapharnaüm. De jongeling van Naim ten leven opgewekt.*

Mt. VIII: 5—13; Mc. III: 29—41; Lc. VII 11—17

Onder toejuiching der scharen, die zijne reden hadden aanhoord, daalde Jesus den berg

af en begaf zich naar Kapharnaüm. Hier riep al dadelijk een heiden, die het geluk had den waren God te kennen, zijne alvermogende hulp in. Hij stond als hoofdman aan het hoofd der bezetting, die Herodes Antipas in Kapharnaüm had gelegd. Deze had een slaaf, welke bij hem te huis ziek lag. Hij was door eene volslagene beroerte getroffen, en op het punt van te sterven. De hoofdman stelde dien dienaar op hoogen prijs, en hij besloot Jesus' hulp ten zijnen gunste in te roepen. Doch de ootmoed weerhield hem om zich in persoon tot Jesus te begeven, daar hij een heiden was. Hij riep daarom de voorspraak in der ouderlingen van de Joden. Met dezen was hij zeer bevriend, wijl hij op eigen kosten voor hen eene synagoog had gebouwd. De ouderlingen gingen om aan zijn verzoek te voldoen, den Heer te gemoet, en baden Hem om te komen en den dienaar van den hoofdman te genezen. Jesus ging met hen mede. Toen Hij nu niet ver meer van het huis verwijderd was, kwamen eerst de vrienden van den hoofdman en later hij zelve Jesus te gemoet. *Geef u geen moeite*, zoo sprak hij, *ik ben niet waardig*, *dat gij*

onder mijn dak komt: daarom heb ik mij zelf niet vermeten om tot u te komen (doch de ouderlingen gezonden); *gebied echter met slechts één woord, en mijn dienaar zal gezond worden. Want ook ik ben maar een mensch, onder de macht* (van anderen) *gesteld, die* (weder) *krijgsknechten onder mij heb, en ik zeg tot dezen: ga, en hij gaat; en tot een ander: kom, en hij komt; en tot mijn dienaar: doe dit, en hij doet het.*

Welke nederigheid! welke bezorgdheid voor zijn dienaar! welk levendig geloof! Ook hij, een ondergeschikt mensch, wordt gehoorzaamd hoeveel te meer zullen dan aan Jesus hun Heer en God de schepselen gehoorzamen. Gehoorzaamt men hem in zijne afwezigheid, veel minder is de tegenwoordigheid van Jesus een vereischte, opddat de genezing bewerkt worde.

Jesus legde over dit gedrag van den hoofdman eene in 't oog loopende verwondering aan den dag. *Voorwaar Ik zeg u*, zoo sprak Hij tot de aanwezigen, *zulk een groot geloof heb Ik zelfs in Israël niet gevonden. Ja Ik zeg u, dat velen van het Oosten en het Westen zullen komen, en met Abraham, Isaäk en Jakob zullen aanliggen in het rijk der hemelen; maar*

de kinderen des rijks zullen geworpen worden in de duisternis daar buiten. Daar zal geween en geknars der tanden zijn.

Vervolgens wendde Hij zich tot den hoofdman en zeide: *ga en u geschiede, gelijk gij geloofd hebt.* Werkelijk werd op den eigen stond de knecht genezen.

Zoo kwam Jesus met zijne apostelen eindelijk te Kapharnaüm weder in huis. Hier zouden zij den maaltijd gebruiken. Doch wederom greep zulk een toeloop plaats, en verzamelde zich eene zoo groote en rond hen voortdringende menigte, dat het hun zelfs niet mogelijk was, hun voedsel te nuttigen. De Heer was reeds genoodzaakt geweest zich voor den aandrang te beveiligen door een scheepje der apostelen te gebruiken. Thans begon de aandrang een bedenkelijk aanzien te krijgen, vooral om hetgeen onlangs gebeurd was met de Phariseën en Herodianen. Toen nu de bloedverwanten des Heeren vernamen, wat er gaande was, maakten zij zich ongerust. Zij baanden zich een weg door de volksmenigte, ten einde Hem in hunne macht te krijgen en buiten het gedrang te brengen. En gewis niet zonder reden; want

er waren er, door de Phariseën opgemaakt, die zeiden: *Hij is uitzinnig.* Werkelijk gelukte het hun Jesus onder hun beschermend geleide buiten het huis en buiten de stad te voeren. De Heer sloeg nu den weg in naar het zuiden, zoodat Hij reeds den volgenden dag te Naim aankwam.

Naim, naar de beteekenis van zijnen naam de schoone, was een stadje bevallig gelegen op eene berghelling tusschen de beide dalen Pislan en Esdrelon. Het was waarschijnlijk reeds avond, toen Jesus, vergezeld van zijne leerlingen en eene groote menigte, dit stadjen naderde, wiens muren en poorten overgoten werden met de purperkleurige stralen der ten ondergang neigende zon. Reeds was de Godmensch op het punt om de stadspoort binnen te gaan, toen zeker niet bij toeval noch zonder zijne Goddelijke voorkennis een sombere rouwstoet uit hare poort te voorschijn trad. Een doode werd uitgedragen naar de begraafplaats, die, zoo als de gewoonte was, op ongeveer een sabbathweg van de stad in de rotsholen van het gebergte was aangelegd. Een tiental klaagvrouwen, in het wit gekleed, gingen voorop; daarna volgde het lijk in linnen windselen

gewikkeld en gedragen op eene lijkbaar, zonder kist. Onmiddellijk hier achter volgde een aanzienlijke lijkstoet. De eerste persoon, die achter het lijk ging en boven allen de aandacht trok, was de weduwe, die in den doode haar eengeboren zoon beweende. Zoodra Jesus de treurende moeder zag, had Hij de uitgestrektheid van haar verlies en de onuitsprekelijke droefenis van haar moederhart begrepen. Niet te vergeefs zag hij hare moedertranen vloeien. Met hemelsche liefde sprak hij de treurende en hopelooze toe: *wil niet weenen*. Uit eigen beweging trad Jesus nu op de lijkbaar toe, en raakte ze aan met de hand ten teeken, dat men stil zou houden. Daar stonden de dragers, lieten de lijkbaar neder, en het ontzielde lichaam van den jongeling lag vlak voor den Heer. Met eene stem, die aan den dood gebiedt, sprak Jesus: *jongeling, Ik zeg u: sta op.* Op dat woord rees de doode omhoog, zat op en begon te spreken. En Jesus gaf aan de gelukkige moeder den zoon terug, dien zij hopeloos verloren waande.

Nu was de droefenis geweken voor juichende vreugde. De ten leven gewekte zoon lag in de armen der blijde moeder, en beider gebaren,

beider woorden, beider tranen dankten Jesus. De rouwstoet werd een zegetocht, en de aanwezigen verheerlijkten God, zeggende: *een groot profeet is onder ons opgestaan, en God heeft zijn volk bezocht.*

§ 4. *De leerlingen door Joännes den dooper afgezonden; lof door den Heer aan Joännes gegeven; de bekeering van Maria Magdalena.*

Mt. XI: 2—49. Lc. VII: 18—50.

Er was eenigen tijd verloopen sedert de opwekking van den jongeling van Naïm. De mare van dit schitterend wonder had zich tot in Judea verspreid (Lc. VII: 17), en was zelfs doorgedrongen tot Joännes in zijn kerker. Deze maakte hiervan gebruik om twee zijner leerlingen tot den Zaligmaker te zenden met de vraag: *zijt gij het die komen moet, of verwachten wij een anderen?* Hij wilde zijne leerlingen door Jesus zelf laten overtuigen, dat Hij de Messias was.

De leerlingen vonden Jesus in een van Galilea's steden, waarschijnlijk te Magdala. Hij was omgeven door velen, die Hij genas van hunne krankheden, door bezetenen, die Hij

verloste van booze geesten, door blinden, aan welke hij het gezicht terugschonk. De Heer gaf aan de twee leerlingen ten antwoord: *gaat en boodschapt aan Joännes, hetgeen gij gehoord en gezien hebt: blinden zien, kreupelen wandelen, melaatschen worden gereinigd, dooden verrijzen, aan de armen wordt het evangelie verkondigd, en zalig is hij, die zich aan Mij niet ergert.*

Het volk kon door de vraag van Joännes' leerlingen eene minder juiste meening omtrent den H. Dooper opvatten. Daarom begon Jesus, toen Joännes' gezanten vertrokken waren, de scharen over de deugd, de waardigheid en de zending van Joännes te onderhouden. *Wat zijt gij*, zeide Hij, *in de woestijn gaan zien! Een riet door den wind heen en weêr bewogen? Maar wat zijt gij gaan zien? een mensch gehuld in zachte kleederen? Neen! die kostbare kleederen dragen en in wellust zich baden, treft men aan in de paleizen der koningen. Doch wat zijt gij gaan zien? Een profeet? Ja, en Ik zeg u: meer dan een profeet. Want hij is degene, van wien geschreven staat: zie ik zend mijnen engel voor uw aanschijn, die uwen weg voor u bereiden zal.*

Jesus ging hier op voort met te leeren, wie Hij en wie Joännes was, en welke verhouding tusschen hun beider zending bestond. Voorwaar groot is de heilige, aan wien de Heer zulk een geheel eenigen lof gaf. Nooit prees Hij iemand met zooveel uitvoerigheid, met zooveel nadruk, met zooveel liefde. De verheerlijking van den Goddelijken bruidegom der kerk door Joännes werd door Jesus met mildheid aan zijn vriend vergolden. Hij prees den heiligen wegbereider om zijn standvastig geloof, om zijn gestrenge boetvaardigheid, als den grootste der profeten, als den engel, die Hem vooraf moest gaan, als den schakel tusschen de wet en het evangelie, als den tweeden Elias. Hij eindigde met eene gelijkenis, waarin Hij Joännes' vijanden, die ook de zijnen waren, vergeleek bij wispelturige en hoofdige spelbrekers, die nooit tevreden zijn, hoe men het make.

De Heer hield deze toespraak naar alle waarschijnlijkheid te Magdala. Dit was een stadje, een goed uur ten noorden van Tiberias aan den westelijken oever van het Galilesche meer gelegen. Aan de eene zijde heeft men het schoone gezicht over dien uitgestrekten waterspiegel;

aan de andere zijde verheffen zich op schilderachtige wijze de rotsen, die in een zuidelijke richting voortloopen. Volgens Flavius Josephus werd het beheerscht door eene sterkte.

In dit stadje woonde eene vrouw, Maria Magdalena genoemd. Zij droeg dezen naam waarschijnlijk om hare geboorte, om de bezittingen, die zij te Magdala bezat, en om de treurige vermaardheid, die zij zich door haar schandelijken levenswandel bij het geheele jodendom had verworven. Hare ergernissen en hare ontucht hadden haar de vreeselijke straf op den hals gehaald, door 7 duivelen bezeten te zijn, dat is, geheel en al de speelbal van verschillende booze geesten te worden.

Waarschijnlijk behoorde zij onder de bezetenen, die Jesus in het bijzijn van Joännes' leerlingen verloste. Vol dankbaarheid voor de barmhartigheid des Heeren, liet zij niet na haar leedwezen over hare vroegere misdrijven en hare erkentelijkheid, zoodra het haar mogelijk was, aan Jesus te betuigen. Zij verschafte zich daartoe de gelegenheid bij het volgende voorval.

Een Phariseër, Simon genoemd, had Jesus,

naar het schijnt, uit hoofde eener ontvangene gunst, ten zijnent genoodigd. Jesus begaf Zich daarom naar het huis van den Phariseër, om er den maaltijd te gebruiken. Met koude voornaamheid werd Hij er ontvangen, en voetwassching, omhelzing en zalving werden door Simon achterwege gelaten. Doch Jesus legde Zich aan tafel, zonder Zich in het minst gekrenkt te toonen.

De maaltijd wordt aangevangen. Op eenmaal verschijnt daar de vrouw, Maria genoemd, die als zondares te Magdala bekend staat. Zij heeft vernomen, dat Jesus Zich hier bevindt, en komt door dankbaarheid gedreven nogmaals tot Hem. Als ware zij de zoo gevierde en zoo bemiddelde vrouw niets meer dan eene dienares des huises, plaatst zij zich in de ootmoedigste houding achter Jesus aan zijne voeten, daar waar de dienaren zich gewonelijk bevonden. Zij heeft een albasten flesch vol kostbare zalfolie met zich genomen, om die tot een blijk harer hulde over 's Heeren voeten uit te gieten. Haar gemoed schiet vol. Tranen van bitter berouw ontvloeien aan hare oogen, en vallen op Jesus' voeten. Zich zelve vergetende, rukt zij het

snoer af van haar hoofd, en wischt met hare haren die blijken weg van hare grievende smart. Zij kust en omhelst de voeten van den geliefden Leermeester, Dien zij voortaan volgen en gehoorzamen wil. Zij grijpt de albasten flesch, breekt er den hals af, en giet over Jesus' voeten de zalve uit, wier zoete geur het geheele vertrek vervult. Maar liefelijker dan dat offer is het offer haars harten. Ook dat is gebroken door den bittersten rouw; ook dat stort zij uit in de heiligste gevoelens aan de voeten van haren Zaligmaker.

De oogen van al de dischgenooten waren op de handelingen der weenende vrouw gevestigd. Vooral was de trotsche gastheer aan dit ongewone schouwspel geërgerd. Ware deze een profeet, zoo dacht hij bij zich zelven, voorzeker zou Hij weten, wie en hoedanig de vrouw is, die Hem aanraakt; want zij is eene zondares.

Jesus doorgrondde het gemoed van den Phariseër. Om hem dit te toonen en tevens om de boetvaardige liefde van Maria te verheerlijken, zegde Hij tot den gastheer: *Simon, ik heb u iets te zeggen.*

Meester, antwoordde deze, *zeg het. Een schuldeischer*, hernam Jesus, *had twee schuldenaren;*

de eene was hem 500 *tienlingen schuldig en de andere vijftig. Daar zij niet hadden om te betalen, schold hij het beiden kwijt. Zeg, wie hunner heeft hem dus meer lief?*

Ik meen, was het antwoord, *degene, aan wien hij het meerdere heeft kwijtgescholden. Gij hebt recht geoordeeld*, zeide Jesus, en zich tot Maria keerende, vervolgde Hij: *ziet gij deze vrouw? Ik ben in uw huis gekomen, gij* (de gastheer) *hebt Mij geen water gegeven voor mijne voeten; maar zij* (die hier vreemd is) *heeft mijne voeten met hare tranen besproeid en met hare haren afgedroogd. Gij hebt Mij geen kus gegeven, maar deze heeft van het oogenblik, dat zij gekomen is, niet opgehouden mijne voeten te kussen. Gij hebt mijn hoofd niet met olie gezalfd, maar zij heeft mijne voeten met zalfolie gezalfd. Daarom zeg Ik u: hare talrijke zonden worden haar vergeven, want zij heeft veel bemind. Doch hij, wien minder vergeven wordt, heeft minder lief.*

Nu sprak Jesus tot haar, die noch immer met de diepste nederigheid daar aan zijne voeten nederlach: *uwe zonden worden u vergeven.* Aan dit woord ergerden zich de vrienden van Simon, en zij begonnen onderling te zeggen: *wie is*

deze, die ook de zonde vergeeft? Maar Jesus, zonder Zich aan hunne oordeelvellingen te storen, sprak tot Maria: *uw geloof heeft u behouden; ga in vrede.*

Aldus werd de trotsche rechtvaardige, die aan Christus de omhelzing der liefde, de voetwassching der gedienstigheid, en zalfolie der vreugde onthield, vernederd. Aldus werd eene nederige zondares om de blijken harer vurige liefde, om de tranen harer innige boete, om het offer harer milde edelmoedigheid door den Zaligmaker verheven. In Maria zien wij de groote waarheid uitgedrukt, dat het geloof door de liefde wordt volmaakt, en dat door liefde, wanneer zij volmaakt is, de zondenvergiffenis wordt verworven.

§ 5. *Onthoofding van Joännes den Dooper.*

Mt. XIV: 2—12; Mc. VI: 21—29.

Op drie uren afstands aan de oostzijde van de doode zee verhief zich een verbazend hooge rots, slechts moeilijk te genaken. Op deze rotskruin in het midden eener streek van vulkanischen aard, die doorzaaid is met bazalt-

blokken, rijk aan warme en koude bronnen, waaronder ook de Callirhoë, en op menige plaats gesierd met palmen, tamarisken en weelderigen plantengroei, lag Macherus, met zijne sterke muren en trotschen burcht. Aan alle zijden was deze rots door dalen en groeven omgeven. Torens, niet minder dan 160 elleboogmaten hoog, sloten de hoeken van de muren der stad. Een prachtige burcht met schoone zalen, door Herodes den Groote gebouwd, lag in het midden der stad op de kruin der rots, en was het verblijf van Herodes Antipas en de goddelooze Herodias. Hier zuchtte Joännes reeds maanden lang in zijnen kerker.

Waarschijnlijk niet zeer langen tijd na het antwoord door Jesus aan Joännes' leerlingen gegeven, vierde Herodes Antipas te Macherus zijn geboortefeest. Hij richtte een prachtigen maaltijd aan, en noodigde zijne vrienden, de oversten, de legeraanvoerders, met een woord een tal der aanzienlijksten van Galilea op zijn lustverblijf. De gasten lieten zich niet wachten. Op het einde van den feestdisch trad de jeugdige Salome, dochter van Herodias, tot verlustiging der gasten op ten dans. Al de gasten

juichten de schaamtelooze toe. De koning, toen zij, hiertoe opgemaakt door hare moeder eene belooning verzocht, sprak haar toe in vervoering: *vraag mij al wat gij wilt, en ik zal het u geven.* Ja, hij deed een eed haar niets te zullen weigeren, al verzocht zij ook de helft zijns rijks. De jonge prinses verliet hierop de feestzaal en begaf zich naar hare moeder. *Wat zal ik verzoeken?* zoo won zij haren raad in, na hare zegepraal te hebben medegedeeld. *Het hoofd van Joännes den dooper*, antwoordde de listige Herodias, die alles had voorzien. De dochter, opgezet door de snoode moeder, deinsde niet terug, om openlijk voor het gansche hof een zoo bloedigen eisch te doen. Zij ging terug tot den koning, en zegde in het midden der feestzaal: *ik wil, dat gij mij op een schotel dadelijk het hoofd van Joännes den dooper zult geven.* De koning gruwde bij het voorstel, doch hij wilde zijn koninklijk woord en zijnen eed niet breken, en de danseres onder het oog harer bewonderaars te leur stellen. Hij gaf het ijsselijk moordbevel; een lijfwacht wordt naar den kerker gezonden om het te volvoeren, en Joännes sterft als martelaar voor de gehandhaafde huwelijkstrouw.

Hier is het recht aanschouwelijk, welke de schrikkelijke gevolgen zijn van den wellust. De dubbele echtbreuk van Herodes en Herodias, bloedschande, schreeuwende ergernis voor het gansche volk, inkerkering van een onschuldige, een schaamtelooze dans, ongeoorloofd welbehagen der gasten, een onheilige eed, de onrechtvaardigheid van den koning, de bittere wraakzucht van Herodias, de bloedgierige eisch der danseres, de moord van een onschuldige en medeplichtigheid der aanwezigen, ziedaar de vreeselijke gevolgen van dien verderfelijken hartstocht.

§ 6. *Het loofhuttenfeest; de genezing van den lamme; leerrede bij die gelegenheid.*

Lc. VIII: 1—3: Jo. V: 1—57.

De reis, waarvan nu de H. Lukas spreekt, is eene reis, waarbij de Heer verscheidene vlekken en steden bezocht, die ons niet genoemd worden. Zij had betrekking op het loofhuttenfeest, en eindigde met een bezoek te Jerusalem. In zijne onmiddellijke nabijheid gingen de twaalf, die Hij Zich tot bijzondere vrienden had verkoren. Op een zekeren afstand vergezelde Hem

een stoet van aanzienlijke vrouwen, gehuld in lange witte sluiers, over het hoofddeksel geslagen. Onder deze bevonden zich Maria Magdalena, Joanna, Susanna en andere, die den Heer dienden uit hare goederen.

In het begin van Oktober trad de Zaligmaker Jerusalem binnen. Van alle zijden stroomde men toe om het loofhuttenfeest te vieren, dat acht dagen duurde en zeer druk werd bezocht. Geheel de stad prijkte met het frissche en onverwelkte groen der olijftakken, balsemstruiken, myrthen, palmen en allerlei boomen, uit wier lover op de daken, in de voorhoven, op de pleinen de lovertenten waren opgeslagen ter gedachtenis aan de veertig jaren, gedurende welke Israël bij zijn tocht door de woestijn in tenten had gewoond. De Heer wilde zijn bezoek van dit feest kenmerken door een groot wonder.

Er was te Jerusalem een bad of vijver, gelegen in de nabijheid der Schaapspoort, en daarnaar ook het Schaapsbad genoemd. Deze vijver bevond zich binnen een gebouw met vijf zuilengangen, dat Bethsaïda of woon der heilzaal oemd. Want zijne zuilengangen

werden bewoond door een groote menigte kranken, blinden, kreupelen, lammen, welke hier genezing zochten.

Van tijd tot tijd, ofschoon het onbekend was, wanneer dit zou gebeuren, daalde volgens de volksoverlevering een engel des Heeren in het bad neder, en bracht het water in beweging. De eerste, die na de beweging des waters in het bad kwam, werd gezond, hoedanig zijne krankheid of kwaal ook ware.

Jesus bezocht op het Loofhuttenfeest onder anderen ook dit gebouw. Hij vond daar een ongelukkige, die reeds 38 jaren verlamd was. De Heer vroeg hem met medelijden: *wilt gij gezond worden? Heer*, antwoordde hij, *wanneer het water bewogen wordt, heb ik geen mensch, die mij in het bad werpt, en alzoo is, wanneer ik kom, reeds een ander ingegaan.* Toen sprak de Heer: *Sta op, neem uw bed, en ga.* En op den eigen stond was de hulpelooze genezen, nam zijn bed op, en ging.

Doch het was Sabbath, en toen de man met zijn rustbed daar heen ging, riepen de oversten der joden hem toe: *het is Sabbath; het is u niet geoorloofd uw rustbed te dragen.* Doch de

genezene gaf hun ten antwoord: *Hij, die mij gezond heeft gemaakt, heeft tot mij gezegd: neem uw bed op en ga.* Weinig voldaan vroegen zij op nieuw: *wie is de mensch, die tot u gezegd heeft: neem uw bed op en wandel?* De genezene moest hun het antwoord schuldig blijven, wijl Jesus zich dadelijk van daar verwijderd had.

Kort daarna, waarschijnlijk nog op denzelfden sahbathdag, trof Jesus den genezene aan in den tempel, waar hij God kwam danken. *Zie*, zoo sprak de Heer hem toe, *nu zijt gij gezond geworden; wil nu niet meer zondigen, opdat u niet iets ergers overkome.*

Nu ging de genezene heen en verkondigde in de vreugde zijns harten, dat Jesus hem genezen had. Toen de oversten der joden dit vernamen, nam de verbittering, die zij den Heer reeds toedroegen, noch toe. Zij beschuldigden Hem luide, dat Hij door zulke genezingen en zulke bevelen, den Sabbath schond, en het was waarschijnlijk de vraag naar het recht, hetgeen Hij hiertoe had, welke de gewichtige redevoering uitlokte. die Jesus thans tot hen hield. (Jo. V: 17--47.)

Zijn voorwoord is, dat Hij van den Sabbath

even onafhankelijk is in zijne werkzaamheid als zijn Vader. Dit veronderstelt gelijkheid met zijn Vader. Hij bewijst alzoo in het eerste gedeelte God te zijn als zijn Vader, daar Hij Zich zijn Zoon noemt, Zich de innigste gemeenschap toeschrijft met den Vader, dezelfde werken verricht als de Vader, het leven in Zich heeft gelijk Deze, daarom tot het lichamelijk, geestelijk en onsterfelijk leven verwekt gelijk de Vader, in den naam des Vaders Rechter is ten aanzien der genade reeds nu, en ten aanzien der heerlijkheid ten jongsten dage, en alzoo geëerd moet worden als de Vader.

In het tweede gedeelte stipt Hij nu de gronden aan, waarom deze getuigenis, die Hij Zich zelven geeft, geloof verdient. Hij beroept Zich op de getuigenis van Joännes, op zijne Goddelijke wonderen, op de voorspellingen der Schrift, hetgeen alles te zamen vloeit in de Goddelijke getuigenis des Vaders.

Hij eindigt met hunnen hoogmoed, hun ongeloof, hunnehardnekkigheid te bestraffen, hen te bedreigen, en hen te beschamen door de getuigenis van Moses.

§ 7. *De gelijkenissen van het rijk der hemelen.*

Mt. XIII: 1—30; XIII: 34—53; Mc. IV: 1—29; IV: 33—35; Lc. VIII: 4—18.

Na den afloop van het feest keerde Jesus terug naar Kapharnaüm. Bij den terugkeer stroomde de menigte in zoo grooten getale toe om zijn woord te hooren, dat Jesus Zich genoodzaakt zag, Zich weder naar het strand te begeven en daar zijne leer voor te dragen uit het scheepje.

Hier sprak hij de volgende schoone gelijkenissen: Luistert! .... *Ziet, de zaaier ging uit om zijn zaad te zaaien. En terwijl hij zaaide, viel een deel langs het pad en werd vertreden: ook kwamen de vogelen des hemels en aten het op. En een ander deel viel op den steengrond, waar het niet veel aarde had; en het schoot terstond op, omdat het geen diepte van aarde had; toen echter de zon opging, verschroeide het, en omdat het noch wortel noch vochtigheid had, is het verdord. Weder een ander deel viel tusschen de doornen, doch de doornen groeiden er gelijktijdig mede op, en verstikten het, en het gaf geen vrucht. Maar een ander deel viel in de goede aarde, en het schonk vrucht, die opwies en rijp*

werd; en het bracht voort, het eene dertig, het andere zestig, en het andere honderd voor een. Al wie ooren heeft, zoo besloot Jesus deze gelijkenis, *hoore.*

Het rijk der hemelen, zoo ging Jesus voort, *is gelijk aan een mensch, die goed zaad op zijnen akker gezaaid had. Maar, terwijl de menschen sliepen, kwam zijn vijand, en zaaide onkruid tusschen de tarwe, en ging heen. Toen nu de halmen opgeschoten waren en vrucht droegen, vertoonde zich ook het onkruid. En de dienaren van den huisvader kwamen tot hem en zeiden: heer, hebt gij geen goed zaad op uwen akker gezaaid? Van waar heeft hij dus onkruid? En hij zeide hun: een vijandig mensch heeft dit gedaan. En de dienaren zeiden hem: wilt gij, dat wij heengaan en het verzamelen. Maar hij zeide hun: neen, opdat gij niet soms, bij het verzamelen van het onkruid, te gelijk daarmede de tarwe uitrukket. Laat beide opwassen tot den oogst, en ten tijde des oogstes zal ik tot de maaiers zeggen: verzamelt eerst het onkruid, en bindt het zaam tot bundels om te verbranden; maar verzamelt de tarwe in mijne graanschuur.*

Jesus stelde eene derde gelijkenis voor: *Het*

rijk Gods is op de wijze, gelijk wanneer een mensch zaad in de aarde werpt, en slaapt en opstaat, nacht en dag; en het zaad ontkiemt en schiet op, terwijl hij zelf het niet weet. Want de aarde brengt van zelf vruchl voort, eerst den halm, vervolgens de aar, daarna het volle graan in de aar. En wanneer de vrucht zich aanbiedt slaat hij er terstond de sikkel in, omdat de oogst daar is.

Een vierde gelijkenis werd door den Heer voorgesteld: *het rijk der hemelen is gelijk aan een schat, in een akker verborgen; en een mensch, die hem vindt, houdt hem verborgen, en van vreugde over denzelven gaat hij heen, en verkoopt alles, wat hij heeft, en koopt dien akker.*

Een vijfde parabel volgde: *nog is het rijk der hemelen gelijk aan een koopman, die schoone paarlen zocht. En toen hij een kostbare parel gevonden had, ging hij heen, verkocht alles, wat hij had, en kocht haar.*

De laatste parabel was deze: *het rijk der hemelen is gelijk aan een sleepnet, dat uitgeworpen werd in de zee, en allerlei soort van visschen verzamelde. Toen het gevuld was, trok men het op, en, nêergezeten bij den oever, zocht*

men de goede uit in korven, maar de slechte wierp men weg.

Nadat Jesus deze gelijkenissen had voorgedragen, zond Hij de scharen heen. Toen Hij nu te huis was teruggekeerd (Mc. IV: 10, 11), naderden de apostelen tot Hem, terwijl Hij met hen alleen was, en stelden Hem de vraag voor, waarom Hij toch in gelijkenissen tot de menigte had gesproken.

Jesus gaf aan zijne apostelen te kennen, dat Hij uitsluitend in gelijkenissen tot de scharen had gesproken, omdat aan den eenen kant deze leervorm den ijverigen aanhoorder voerde tot nadenken en tot diepere inzage der waarheid, en omdat de parabel van den anderen kant voor den onwilligen hoorder de waarheid, nog meer verborg.

De apostelen vroegen nu ook de beteekenis van de gelijkenis des zaaiers. De Heer antwoordde: *Begrijpt gij deze gelijkenis niet, hoe zult gij dan al de parabelen* (die ik heb voorgesteld, daar zij de sleutel is,) *begrijpen? Gij dus hoort de gelijkenis des zaaiers. Het zaad is het woord Gods; die zaait, zaait het woord. Zij, bij welke het zaad langs den weg valt,*

zijn diegenen, welke het woord des rijks hooren en niet begrijpen; terstond komt de duivel en neemt het woord weg uit hun hart, opdat zij door te gelooven niet zalig worden. Zij, bij wie op steenachtigen grond gezaaid is, zijn diegenen, die als zij het woord gehoord hebben, het dadelijk met vreugde aannemen. Maar dezen hebben geen wortel; zij gelooven een tijd, doch in het uur der beproeving en der vervolging om het woord, worden zij terstond geërgerd en vallen af. Ook zijn er, bij wie tusschen de doornen gezaaid is. Zij zijn het, die het woord hooren, maar de zorgen der wereld, en het bedrog der rijkdommen, en de lusten des levens, en begeerlijkheden naar het overige dringen binnen en verstikken het woord, en het blijft zonder vrucht. Maar zij, bij wie op goede aarde gezaaid is, zijn degenen, die het woord met een goed en voortreffelijk hart aanhooren, het begrijpen, het opnemen, het bewaren en vrucht voorbrengen met lijdzaamheid, een gedeelte dertigvoud, een gedeelte zestigvoud, een laatste gedeelte honderdvoud.

Nadat de Heer in deze verklaring te verstaan had gegeven, door wat middel en bij hoedanigen het rijk Gods of zijne kerk ingang zou vinden,

gaf hij aan zijne apostelen te kennen, dat zij eens geroepen zouden worden om zijn Goddelijk woord, waarvan hij gesproken had, te verkondigen. *Komt de lamp*, zegde Hij, *en ontsteekt men ze, om onder de korenmaat gezet te worden of onder het rustbed? Is het niet om op den kandelaar* (een hoog voetstuk) *geplaatst te worden, opdat zij, die binnentreden, het licht zien? Want niets is verborgen, dat niet geopenbaard zal worden, noch iets geheim, dat niet geweten zal worden en ter kennis zal komen. Wie ooren heeft om te hooren, die hoore! Geeft acht, wat en hoe gij hoort. Met de maat, waarmede gij gemeten zult hebben, zal u toegemeten worden, en u zal daarboven gegeven worden. Want aan hem, die heeft, zal gegeven worden, en aan hem, die niet heeft, zal ook, hetgeen hij denkt te hebben, ontnomen worden.*

Hier onderbrak de Heer de verklaring zijner gelijkenissen. Toen Hij zich nu weder met zijne apostelen alleen bevond, kwamen dezen andermaal tot Hem zeggende: *verklaar ons de gelijkenis van het onkruid des akkers. Die het goede zaad zaaide*, antwoordde Jesus, *is de Zoon des menschen. De akker is de wereld. Het goede*

zaad zijn de kinderen des rijks. Het onkruid zijn de kinderen der boozen. De vijand, die het onkruid zaaide, is de duivel. De oogst is de voleinding der wereld, en de maaiers zijn de engelen. Gelijk nu het onkruid uitgewied en in het vuur verbrand wordt, zal het bij de voleinding der wereld geschieden. De Zoon des menschen zal zijne engelen zenden, en zij zullen uit zijn rijk vergaderen alle de ergernissen en diegenen die ongerechtigheid doen. En zij zullen ze werpen in den oven des vuurs; daar zal zijn geween en geknars der tanden. De rechtvaardigen echter zullen schitteren als de zon in het rijk huns vaders.

Na in deze parabel te hebben getoond, hoe in het rijk Gods goeden en kwaden zouden vermengd wezen, toonde hij door de derde aan, hoe dat rijk zou toenemen, namelijk allengskens, onbemerkt, voortdurend en op wonderbare wijze. Ofschoon wij geen eigene verklaring des Heeren omtrent deze en de volgende gelijkenissen bezitten, blijkt genoeg dat Hij wilde laten gevoelen, hoe wonderbaar en goddelijk de kerk bij hare vestiging, ontwikkeling en volmaking zou zijn.

De gelijkenis van den schat wijst ons op de

geheel eenige waarde van het rijk der hemelen voor den mensch.

De gelijkenis der kostbare parel doelt vooral op de geheele eenige schoonheid der kerk. Zij zal voor ons een goddelijk sieraad zijn, en ons den glans, den luister der heiligheid schenken.

De laatste gelijkenis deed de eenheid der kerk uitkomen, en de noodzakelijkheid voor hen, welke in die éene kerk zijn, om waardige leden dier kerk te wezen. Aan het strand der eeuwigheid, ten jongsten dage, zal het groote vischnet worden opgehaald. Dan zal een vreeselijke scheiding plaats grijpen.

Na zijne gelijkenissen verklaard te hebben, vroeg de Heer zijne apostelen ten slotte: *hebt gij dit alles verstaan?* En als de leerlingen dit bevestigden, hernam Hij: *daarom is ieder schriftgeleerde, die in het rijk der hemelen onderwezen is, gelijk aan een huisvader, die uit zijne schatkamer oude en nieuwe dingen te voorschijn brengt.* (Mt. XIII: 51—52.)

—

§ 8. *De verwanten van Christus; de zeestorm; de twee bezetenen in het land der Gerasenen.*

Mt. XII: 46—50: XIII: 53; VIII: 18—34: IX: 1; Mc. III: 31—34; IV: 35— V: 21. Lc. VIII: 19—40.

Niet lang nadat Jesus' deze gelijkenissen had voorgedragen, leerde Hij weder de menigte te Kapharnaüm in het huis, waar Hij zijn verblijf hield. Eene groote schare omgaf den Heer, en had alle toegangen bezet. Daar verscheen ook zijne allerheiligste Moeder, vergezeld van zijne broeders of bloedverwanten. Doch zij waren genoodzaakt buiten te blijven staan. Spoedig echter werd dit ook binnen het huis bekend, en zegden de aanwezigen tot Jesus: *uwe moeder en uwe broeders staan buiten, en zijn begeerig U te zien.* Doch de Heer antwoorde: *Wie is mijne moeder en wie zijn mijne broeders?* En terwijl Hij met liefde zijne oogen liet gaan over de aanwezigen, vervolgde Hij: *ziedaar mijne moeder en mijne broeders;* (Mt.) *mijne moeder en mijne broeders zijn zij, die het woord Gods aanhooren en in beoefening brengen.* (Lc.) *Want al wie den wil doet Gods, mijns Vaders, Die in de hemelen is, deze is mijn broeder, en mijne zuster en moeder.* (Mt. Mc.)

Kort daarna, toen de Heer weder uit het scheepje van Petrus tot eene talrijke menigte gesproken had, zeide Hij, om zich aan het gedrang der menigte te onttrekken, ofschoon het reeds avond geworden was, tot zijne apostelen: *laat ons gaan naar de overzijde van het meer.* Zij staken dus met Jesus zonder verdere voorbereiding in zee, terwijl ook andere scheepjes hen volgden. Jesus legde zich neder in het achterste gedeelte van het scheepje op het kussen, dat zich daar ten dienste der scheepelingen bevond, en Hij sliep in.

Het meer van Tiberias, ofschoon in 't midden van hooge landstreken gelegen, en langs de oost- en westzijde door bergen en hooge rotsen ingesloten, is toch soms aan hevige stormwinden blootgesteld. De windvlagen, die des winters aan den kant van den Hermon en uit de bergkloven van Hauran uit het noorden opsteken, en op het meer nederstorten, beroeren het niet zelden op verschrikkelijke wijze. En zie, ook nu ontstond zulk een geweldige storm. De anders zoo gladde waterspiegel kwam in heftige beweging. De golven bruischten omhoog, en slingerden het zwakke vaartuig op en neder.

Schuimend spatten zij er tegen aan, en er over heen, en zooveel golfwater werd over boord gestuwd, dat het dreigde vol te loopen. (Mc. IV: 37). Beangstigd door het groote gevaar snelden de apostelen tot Jesus, wekten Hem, en riepen in vertwijfeling uit: *Meester, red ons! Bekommert het u niet? wij vergaan!*

Ter hulpe geroepen ontwaakt de Heer, en richt Hij zich op. Met het volle bewustzijn zijner almacht spreekt Hij tot den storm: *zwijg!* en tot de woelende zee: *bedaar!* En zie! op dat ééne woord zwijgt de storm, en is de zee kalm. Nu sprak de Heer tot de apostelen: *wat zijt gij bevreesd? waar is uw geloof?* De leerlingen bloosden over hun gebrek van vertrouwen, en bewonderden de groote macht, die hen had gered. Toen ook zij, die in de andere scheepjes waren opgevaren, door de apostelen Jesus wonderbare tusschenkomst hadden verstaan, zeiden zij: *wie, denkt gij, is Deze, daar Hij gebiedt aan stormen en zee, en stormen en zee Hem gehoorzamen.*

Toen nu de zeestorm was gestild, bereikte het scheepje weldra zonder moeite de overzijde van het meer. Zij landden in de streek der

Gerasenen, ten oosten der zuidelijke monding van den Jordaan in het meer van Galilea.

Pas was de Heer aan wal gestapt, of daar stormden Hem twee door den duivel bezetenen uit de grafholen tegemoet, die hier in menigte worden aangetroffen. Ofschoon beiden woedend waren, zoodat zij den weg voor een ieder onveilig maakten, was vooral de eene, die reeds geruimen tijd door den onreinen geest beheerscht was, ten prooi aan geweldige razernij. Hij duldde geen kleederen, liet zich niet te huis houden, en niemand kon hem meester blijven. Zelfs banden en ketenen had hij telkens van een gereten. Dag en nacht deed hij de grafspelonken en bergen weergalmen van zijne akelige kreten, en in zijne razernij sloeg hij zich met steenen.

De beide bezetenen vielen voor Jesus neder. Doch toen de Godmensch den onreinen geest beval zijne prooi te verlaten, hieven beiden een vervaarlijk geschreeuw aan; en riepen: *wat hebt gij met ons te maken, Jesus, Gij, Zoon van den allerhoogsten God? Zijt gij hier gekomen om ons te kwellen voor den tijd? Ik bezweer u bij God,* riep de woedendste, *kwel mij niet.*

Jesus vroeg hem: *hoe is uw naam?* Het antwoord was: *legioen is mijn naam, want wij zijn velen.* Tegelijk wezen de duivelen op een kudde zwijnen, die niet ver van daar op een heuvel langs den zeeoever weidde, twee duizend in getal, en riepen Jesus toe: *indien gij ons hier uitwerpt, laat ons dan varen in de zwijnen.* En nauwelijks had de Heer geantwoord: *gaat,* of de onreine geesten voeren ijlings in de zwijnen. De kudde werd aangegrepen door razernij, stortte zich met onstuimigheid van de steilte in het meer, en vond daar haren dood.

Toen de herders dit ontzettend schouwspel zagen, werden zij met schrik bevangen, vluchtten heen en boodschapten in de stad Gadara het geheele voorval, zoo als het had plaats gegrepen. De geheele stad stroomde uit om ooggetuige te zijn van het gebeurde. Zij vonden de beide bezetenen genezen en wel gekleed, en vernamen al het voorgevallene. Vol schrik bij het zien van zoo groote wondermacht verzocht de geheele menigte Jesus dringend deze streek te verlaten. De Zaligmaker keerde derhalve terug naar het scheepjen, waarmede Hij gekomen was. Toen Hij op het punt was daar

in te stappen, snelde de verloste, die het deerlijkste gekweld was geweest, tot Hem, en smeekte Hem bij Hem te mogen blijven. Doch Jesus zeide: *keer terug naar uw huis, en verkondig aan de uwen, hoe groote dingen u de Heer gedaan en hoe Hij zich over u erbarmd heeft.* Werkelijk vond de Heer in de twee verlosten twee getuigen, die zijn naam kenbaar maakten in het geheele gebied der tien steden.

§ 9. *De bloedvloeiende vrouw genezen; het dochtertje van Jaïrus ten leven opgewekt; twee blinden genezen en een bezetene verlost.*

Mt. IX: 18—34; Mc. V: 22—43; Lc. VIII: 40—53.

Toen de Heer met het scheepje den volgenden dag te Kapharnaüm terugkeerde, zag reeds een groote menigte op den oever naar Hem uit. Een overste van de Synagoog, Jaïrus genoemd, wierp zich aan de voeten des Zaligmakers, zoodra deze aan wal stapte, en smeekte: *mijne dochter ligt op het uiterste; doch kom, leg uwe hand op haar, en zij zal leven.* De Heer volgde met zijne leerlingen terstond den bedroefden vader, terwijl eene groote menigte

zich rondom hem verdrong. Onder die menigte bevond zich eene vrouw, die aan bloedvloeiing leed. Zij had aan de tusschenkomst der geneesheeren al hare bezittingen verspild, zonder bate te kunnen vinden; ja veeleer was hare kwaal toegenomen. *Indien ik*, dacht zij bij zich zelve, *slechts zijn kleed mag aanraken, zal ik genezen zijn.* Ongemerkt zocht zij vooruit te komen tot in de nabijheid des Zaligmakers, en raakte nu het boordsel of liever de kwasten van zijn mantel, die Hij even als de overige Israëlieten droeg uit gehoorzaamheid aan de wet, schuchter en op bedekte wijze aan. En zie! op het eigen oogenblik werd de vloed van haar bloed gestelpt, en gevoelde zij in haar lichaam, dat zij van hare kwaal was genezen. Daar keerde Jesus Zich eensklaps om, en vroeg tot aller bevreemding: *Wie heeft Mij aangeraakt?* Petrus antwoordde: *Meester, ziet Gij de schare niet, die u dringt en drukt, en Gij zegt: wie heeft mij aangeraakt.* Maar Jesus, daar Hij niet van iets toevalligs spreekt, blijft bij zijne eerste vraag en zegt: *iemand heeft Mij aangeraakt; want Ik weet, dat eene kracht van Mij is uitgegaan?* De vrouw gedreven door het bewustzijn van

hetgeen aan haar was geschied, en door het besef, dat zij niet langer onbekend kon en mocht blijven, viel voor Jesus' voeten neder. Zij beleed in het bijzijn van allen, hoe zij Jesus had aangeraakt, en hoe zij genezen was. Nu sprak Jesus: *vertrouw, dochter, uw geloof heeft u genezen; ga in vrede, en wees verlost van uwe kwaal.*

Nog sprak Jesus, toen een dienaar aan den overste der synagoog het droevige bericht bracht: *uwe dochter is dood, waarom den Meester nog lastig te vallen?* Doch Jaïrus wendde zich tot Jesus en zeide: *Heer, mijne dochter is zoo even gestorven; doch kom, leg Uwe hand op haar en zij zal leven. Wil niet vreezen,* antwoordde Jesus, *geloof slechts, en zij zal behouden blijven.* Zoo zette derhalve de stoet zijnen weg voort, tot aan de woon van den overste. Hier vertoonden zich reeds de aanstalten tot de begrafenis, die in het Oosten terstond volgt na den dood. Reeds maakten de fluitspelers en klaagvrouwen het gewone misbaar. Op dit gezicht sprak de Heer: *wat maakt gij misbaar en schreit gij? Wilt niet weenen; verwijdert u, want het dochtertje is niet dood, maar slaapt.* De toege-

sprokenen, ofschoon zij gehoorzaamden en het huis ontruimden, waren al te zeer overtuigd van den dood, om niet den spot met Hem te drijven, daar zij zijn woord verkeerd opvatten, alsof zij werkelijk sliep.

Vergezeld door den vader en de moeder der overledene en door Petrus, Joännes en Jakobus trad Jesus het doodsvertrek binnen. Daar lag het lijk der afgestorvene twaalfjarige, ontzield en bewegeloos. Ofschoon overtogen met de bleeke kleur des dood, had het nog de bekoorlijkheid der onschuld en de frischheid der jeugd niet geheel verloren. Hoe hartverscheurend was het wee van de teedere moeder en van den liefdevollen vader, die voor het eerst zijn eenigste kind aanschouwde als een slachtoffer des doods! Met stil verhevene majesteit, met aanbiddelijke kalmte trad de Heer des levens nader tot de zoo vroeg gestorvene maagd. Daar neemt Hij de kille en stramme hand vast van het lijk. Met krachtige stem roept Hij: *talitha koemi; dochtertje, Ik zeg u sta op*, en oogenblikkelijk wordt die stem, die eens al de dooden zal wekken, gehoorzaamd. De geest keert terug; de jeugdige gestorvene, als ware

zij opgewekt uit den slaap, rijst omhoog, staat op en wandelt. En tot nadere bevestiging van het volle herstel beveelt de Heer haar voedsel voor te zetten.

Nadat Jesus door dit groote wonder het minnend ouderhart had getroost, verliet Hij, toen de scharen, die Hem gevolgd waren, zich hadden verspreid, met zijne apostelen het huis van Jaïrus. Doch zie, pas had Hij den openlijken weg betreden, of al weder volgden Hem twee blinden, en riepen zijn Goddelijk medelijden in: *Zoon van David! ontferm U onzer!* De Heer om geen nieuwen toeloop te verwekken, ging door zonder hunne beden te verhooren. Maar toen hij op het punt stond om zijn woon binnen te gaan, vroeg Hij: *Gelooft gij, dat Ik u dit doen kan? Ja, Heer*, was hun antwoord. Nu raakte Jesus hun de oogen aan en zeide: *naar uw geloof geschiede u.* Op den eigen stond waren zij genezen. Om den nijd zijner vijanden te ontzien en den onstuimigen toeloop des volks te vermijden, beval Jesus hun: *zie toe, dat niemand het wete.* Maar pas waren zij uitgegaan, of zij vergaten het ontvangene bevel.

Nog maar even waren deze genezenen ver-

trokken, of al weder daagden de scharen met een anderen ongelukkige op. Het was een mensch, die stom en van den duivel bezeten was. Onuitputtelijk in liefde, dreef de Heer den duive uit, en de stomme begon te spreken. Bij het zien van dit nieuwe blijk zijner almacht riepen de scharen in vervoering: *nooit is het zoo gezien in Israël.* Doch de vijanden van Jesus trachtten zijne wonderen verdacht te maken, en bij deze gelegenheid vernemen wij voor het eerst het woord: *door den vorst der duivelen werpt Hij de duivelen uit.*

§. 10. *Jesus doorkruist Galilea; eerste zending der apostelen. Hunne prediking; ongerustheid van Herodes. Terugkeer der apostelen.*

Mc. IX: 35—XI: 1; XIV: 1—2; Mc. VI: 6—16; Lc. IX: 1—9.

De toeloop der scharen werd zoo groot en de nijd zijner vijanden zoo bitter, dat Jesus Kapharnaüm verliet, en eene reis ondernam door de verschillenden vlekken en steden van Galilea. Hij leerde op de gestelde dagen in de synagogen, en predikte het evangelie des rijks.

Wanneer Hij de scharen zag, dan ontfermde Zich zijn Goddelijk Hart over haar deerniswaardigen toestand, omdat zij waren als een kudde schapen, die ronddwaalde en verstrooid was zonder de werkzame bescherming van eenigen herder. Niet alleen was Hij zelf werkzaam en vol liefde voor die ongelukkigen, maar Hij zocht ook den ijver zijner leerlingen op te wekken. *De oogst*, zeide Hij, *is wel groot, maar de arbeiders zijn weinig. Bidt dus den Heer des oogstes, dat Hij werklieden uitzende in zijnen oogst.*

Hij wilde zijne apostelen vormen voor de gewichtige taak, die hen in de toekomst wachtte, en Hij achtte het oogenblik gekomen, om ze daartoe met eene gedeeltelijke en beperkte zending onder de kinderen van Israël te belasten. Hij riep ze derhalve tot Zich, en schonk hun de volmacht om als zijne gezanten op te treden. Gelijk Hij zelf zijne zending bewees door wonderwerken, en door talrijke weldaden toonde tot het heil der wereld gekomen te zijn, schonk Hij ook aan zijne apostelen het vermogen, om door wonderteekenen Israël te overtuigen van hunne Goddelijke zending, en door weldaden van het liefderijke doel hunner komst. *Gaat*,

zeide Hij, *en predikt: het rijk der hemelen is nabij gekomen; geneest de kranken, verwekt de dooden, reinigt de melaatschen; werpt de duivelen uit; om niet hebt gij het ontvangen; geeft het om niet.* (Lc. IX: 1, 2; Mc. VI: 7).

Na hun de noodige volmacht te hebben geschonken, wees Jesus hun ook een bepaald gebied aan. *Gaat niet*, zegde Hij, *den weg, die naar de heidenen voert, en treedt niet in de steden der Samaritanen; maar wendt uwe schreden liever tot de verlorene schapen van Israëls huis.* (Mt. X: 5—6.)

Nu ging de Heer er toe over, om hun eenige onderrichtingen te geven. Hij leerde hen *voor-eerst*, hoe zij zich als apostelen moesten gedragen. Zij moesten zich niet bezwaren met ijdele en overtollige zorg. Niets hadden zij noodig, dan één kleed, schoenzolen en één wandelstaf. (Mt. X: 9—10; Mc. VI: 8, 9; Lc. IX: 3). — Zij moesten in een vlek hun intrek nemen bij hen, die het om hunne deugd, herbergzaamheid en bereidwilligheid verdienden, en daar verblijven. Zij moesten 's hemels heil afsmeeken over hen, die hen opnamen. Verstootte men hen in eene stad, dan zouden

zij het stof van hunne voeten afschudden en naar elders vertrekken. (Mt. X: 41—15; Mc. VI: 10—11; Lc. IX: 4—5). Zij moesten drie deugden betrachten: de zachtzinnigheid van het schaap, de voorzichtigheid der slang, en de eenvoudigheid der duiven.

Op de *tweede plaats* toonde Jesus hun, hoe zij zich voorbereid moesten houden op de vervolgingen en tegenkantingen, die hen bij hun lateren werkkring eens wachtten. Zij zouden overgeleverd worden aan rechtbanken en in de Synagogen worden gegeeseld. Voor landvoogden en koningen zouden zij gebracht worden om zijnent wil, dezen en den heidenen tot eene getuigenis. Wanneer zij vervolgd werden in ééne stad, dan moesten zij zich voortspoeden naar eene andere.

Eindelijk gaf Jesus verschillende beweegredenen aan, die hun moed en standvastigheid moesten inboezemen. Hiertoe beriep Hij Zich vooreerst op zijn eigen voorbeeld. *Een leerling is niet boven zijn meester*, zeide Hij, *noch een dienstknecht boven zijn Heer.* Buitendien zou, indien zij onverschrokken waren, de waarheid vroeg of laat immer zegevieren.

Een derde beweegreden om moedig op te treden was, dat de dood des lichaams verkieslijker was dan die der ziel. *Wilt hen niet vreezen*, zegde Hij, *die het lichaam dooden, doch de ziel niet kunnen dooden, maar vreest veeleer Hem, die en ziel en lichaam kan verderven in de hel.* Ook moesten zij vertrouwen op Gods Voorzienigheid, zonder wier toelating geen muschjen dood valt, en dus ook hun geen leed kon wedervaren. Eindelijk moest de eeuwige heerlijkheid hun alle aardsche vrees doen verachten.

Jesus drukte hun ten slotte nogmaals op het hart, dat de strijd onvermijdelijk was, wijl deze noodzakelijk volgde uit het doel zijner komst. *Wie zijn kruis niet opneemt*, zeide Hij, en *Mij niet volgt, is Mij niet waardig.*

Bij hun lijden echter zouden de vertroostingen hun niet ontbreken. Niet slechts vervolgers en vijanden maar ook helpers en vrienden zouden zij aantreffen, die het zich tot eer zouden aanrekenen, de gezanten van den Koning der hemelen te ontvangen. Een heerlijk loon dacht Jesus aan dezulken toe. *Wie U ontvangt* zeide Hij, *ontvangt Mij en wie Mij ontvangt,*

ontvangt Hem, Die Mij gezonden heeft ..... En al wie slechts een beker koud waters aan een van deze geringsten schenkt, omdat Hij een leerling is, voorwaar, Ik zeg het u, hij zal zijn loon niet verliezen.

Volgens het bevel van Christus begaven zich nu de apostelen, twee aan twee, zonder spijskorf, zonder geld, zonder noodelooze uitrusting, op weg, verspreidden zich in verschillende richtingen door Galilea, en begonnen hunne rondreize door verschillende vlekken en steden. Aangekomen namen zij hunnen intrek bij dezulken, die om hunne genegenheid tot Jesus, om hunne deugd, om hunne bereidwilligheid, het waardig waren, en toefden er, tot zij op de gestelde dagen in de synagoge of ook op eenige andere wijze gelegenheid vonden, om zich te doen hooren. Zij verkondigden de blijde tijding, dat het rijks Gods was gekomen, en wezen hunnen Meester aan als den Zoon van David, als den gezondene des Vaders. Zij noodigden allen uit tot inkeer des harten. Zij verrichtten vele wonderen, wierpen duivelen uit, bewerkten alom genezingen, en staafden alzoo de waarheid hunner zending en hunner predi-

king. Ook zalfd en zij vele zieken met olie, en daar zij zich in alles gedroegen volgens de bevelen huns Meesters, vervulden zij gewis ook hier zijn Goddelijken wil. Dit was zoo al niet in werkelijkheid dan toch in voorafbeelding het H. Sacrament des Oliesels, waarvan de H. Jakobus zegt: indien iemand onder u krank is, hij late de priesters der kerk tot zich komen, en zij zullen over hem bidden, hem zalvende met olie in den naam des Heeren. En het gebed des geloofs zal den zieke behouden, en de Heer zal hem opbeuren, en indien hij in zonden is, zullen zij hem vergeven worden. (Jac. V: 14—15.)

De roem van Jesus' wonderen was reeds door het geheele land bekend. Nu echter zelfs zijne apostelen door alle vlekken en steden van Galilea begonnen te prediken, en die prediking door wonderen bevestigden, kwam Hij met vernieuwde bewondering op aller lippen. Zoo drong ook het gerucht van 's Heeren wondervolle daden door tot het hof van Herodes Antipas, die zich toen te Tiberias ophield. Deze stad had hij geheel nieuw gebouwd, in plaats van Sephoris tot hoofdstad van zijn tretarchaat verheven,

en ter eere van den toenmaligen keizer Tiberias genoemd.

Het was bij vele Israëlieten eene gevestigde meening, grootendeels ontsproten uit de heidensche leer omtrent de zielsverhuizing, welke door de Grieken, die onder hen verbleven, beleden werd, dat de zielen na den dood weder in andere lichamen overgingen, en dan tot vergelding noch meer uitmunteden door deugd, of tot straf zich noch meer door boosaardigheid en allerlei kwellingen kenmerkten. Hieruit ontstonden verschillende gevoelens, waardoor men trachtte Jesus' wonderen te verklaren. *Joännes is van de dooden opgestaan,* zegden sommigen; *Elias is verschenen*, meenden anderen, en weder anderen: *een der oude profeten is verrezen.*

Sedert Herodes Joännes schuldeloos had vermoord, liet zijn geweten hem geen rust, en zweefde het beeld van den onthoofden boetgezant hem gedurig voor den geest. Toen nu die verschillende geruchten aangaande Jesus hem ter oore kwamen, maakte dit een geweldigen indruk op hem. *Joännes heb ik onthoofd,* zegde hij tot zijne hovelingen; *doch wie is deze, van welken ik zulke dingen hoor? hij is zeker*

Joännes de dooper; hij is van de dooden verrezen en daarom werken de krachten in hem. Zoo waar is het, dat er geen vrede is voor den goddelooze. Te vergeefs had de snoode wellusteling gepoogd de schim van den onthoofde, die hem te Macherus vervolgde, in Tiberias te ontvlieden. Hier meende hij in Jesus Joännes herrezen te zien.

Onmogelijk is het te bepalen, hoe lang de evangeliereis der apostelen geduurd heeft. Op den bepaalden dag keerden zij te Kapharnaüm terug, en verhaalden den Heer al hetgeen zij gepredikt en verricht hadden. Bij deze gelegenheid vernam Jesus ook van hen, hoe Herodes zich over Hem had uitgelaten.

§ 11. *Overtocht naar Bethsaïda. Vermenigvuldiging der brooden in de woestijn. Jesus wandelt over het meer.*

Mt. IX:1 4—36; Mc. VI: 33—52. Lc. IX: 11—17. Jo. V: 1—22.

De terugkeer der apostelen en het ophanden zijnde Paaschfeest waren oorzaak, dat velen uit de plaatsen, waar zij gepredikt hadden, hen

volgden naar hun Goddelijken Meester. Een groote toeloop ontstond, en het komen en terugkeeren der scharen was zoo menigvuldig, dat noch Jesus, noch zijne apostelen den tijd hadden om eenige spijs te nuttigen. Daarom sprak de Heer tot de zijnen, die nog vermoeid waren van de reis: *komt in de afzondering op een eenzame plaats, en rust een weinig uit.*

Zij beklommen derhalve een scheepje, staken het meer Tiberias over, en begaven zich naar de eenzame woestijn, die zich aan den noordoostelijken oever van het meer uitstrekte in de omstreken van Bethsaïda. Dit behoorde tot het gebied van den viervorst Philippus, die het tot stad verheven, aanmerkelijk verfraaid, en ter eere van Julia, Augustus' dochter, Julias genoemd had. Het bestond uit twee deelen, waarvan het voornaamste of de eigenlijke stad aan de oost-, en het andere, slechts een vlek, aan de westzijde van den Jordaan gelegen was.

Toen Jesus aan de overzijde gekomen was, begaf Hij zich naar een der dalen, die zich ten oosten van Bethsaïda bevinden. Het waren woeste streken eenzaam en onbewoond, die echter in het voorjaar met een uitgestrekt grastapijt

waren overdekt. Hier beklom Jesus met de zijnen een berg, en zette zich neder.

Intusschen had de menigte Jesus en zijne apostelen zien afvaren, en vernomen, waar zij heen gingen. Voortgedreven door bewondering over zijne teekenen en bezield door dankbaarheid, liefde en nieuwsgierigheid, stroomde nu ook zij langs den landweg van den zeeoever te voet daarheen, totdat zij langs het noorden van het meer om en verder over den Jordaan in de streek kwamen, waar Jesus Zich bevond. Van uit de nabijzijnde vlekken en van de steden, die zich op hunnen weg bevonden, sloten zich zoovelen aan, dat de menigte langzamerhand tot een getal van omstreeks 5000 menschen aangroeide.

Spoedig ontdekten de menigten de plaats, waar Jesus Zich met zijne apostelen had afgezonderd. Toen de Heer die scharen tot in de woestijn tot Zich zag komen, werd zijn liefderijk hart tot medelijden bewogen, omdat zij waren als eene kudde schapen, die ronddwaalt zonder herder. Hij ving dus aan, hen over vele dingen te onderrichten, en sprak hen in het bijzonder over het rijk Gods. Talrijk waren

de wonderen en genezingen, waardoor Hij alweder de voorgedragene leer bevestigde.

Den geheelen dag was de menigte bij Jesus gebleven zonder voedsel te nuttigen. De dag neigde nu ten einde, en het was reeds laat in den namiddag of in den vooravond. Dit maakte de apostelen bezorgd. Daarom gingen zij tot Jesus en zeiden: *zend de scharen heen en laat ze in de dorpen en vlekken der nabijheid gaan huisvesten en spijzen koopen, want wij zijn hier op eene eenzame plaats, en de dag is reeds voorbij. Zij hebben niet noodig heen te gaan,* zeide Jesus, *geeft gij hun te eten.* Nu wendde Hij Zich tot Philippus en vroeg hem: *waar zullen wij brood koopen, om dezen te spijzigen? Voor twee honderd denariën brood,* antwoordde deze, *is niet genoeg voor hen, opdat een ieder een weinig ontvange.* Ook de overige leerlingen spraken in denzelfden geest. Desniettemin vroeg Jesus: *hoeveel brooden hebt gij? gaat en ziet.* De leerlingen gehoorzaamden, en weldra kwam Andreas terug met het bericht: *er is hier een jongeling, die vijf gerstenbrooden en twee vischjes heeft; doch wat is dit voor zoovelen, tenzij wij mogelijk uitgaan om voor geheel die menigte voedsel te*

koopen? Brengt ze mij hier, beval de Heer; *doet de geheele menigte bij afdeelingen van vijftig en honderd personen op het groene gras nederzitten.*

Nu nam de Heer de vijf brooden en de twee visschen, hief zijne oogen naar den hemel, en zegende ze. Hij brak de brooden, en vulde er de spijskorven der 12 apostelen mede. Dezen droegen ze achtereenvolgens weg om de menigte te bedienen. Zoo deed Hij ook met de visschen. Al die duizenden aten en werden verzadigd. Ook na den voltrokken maaltijd moest nog blijken, dat hier een wonder had plaats gegrepen. Daarom beval Jesus aan Zijne leerlingen: *verzamelt de brokkelingen, die overgebleven zijn, opdat zij niet verloren gaan.* Zij gehoorzaamden, en vulden hunne twaalf korven met brokkelingen. Waar vroegen slechts een korf was met spijzen, waren thans nog twaalf korven gevuld.

Bij het zien van dit wonder riep de menigte in geestdrift: *waarlijk deze is de profeet, die in de wereld moest komen!* Zij wilden er zelfs toe overgaan, om Jesus als Koning te huldigen en Hem een rijk aan te bieden, waarvan zij zich niets dan zegeningen voorstelden. Doch Jesus, toen Hij deze aanstalten bespeurde,

dwong zijne leerlingen zich naar hun scheepje te begeven, en daarmede het meer naar het westelijke Bethsaïda over te steken. Hij zou de scharen wegzenden en hen in die stad volgen. Als de apostelen derhalve vertrokken waren, en Hij aan de menigte geboden had uiteen te gaan, begaf Hij Zich geheel alleen op den berg om te bidden.

De apostelen voeren intusschen af, toen het reeds laat in den avond was. Doch zie! de zee, daar een hevige wind opstak, werd vrij onstuimig en het scheepjen werd door de golven heen en weder geslingerd. Vruchteloos poogden zij, gelijk de Heer hun gelast had, naar Bethsaïda op te roeien; de wind was hun tegen. Het was nu ongeveer de vierde nachtwake, omstreeks drie uren in den morgen. Zoo lang hadden zij reeds met de golven geworsteld, en nog waren zij slechts vijf en twintig of dertig stadiën, dat is ruim een uur gevorderd. 1)

---

1) Daar de Heer het scheepje van den oever kon zien, moesten zij in eene schuinsche en niet in eene transversale richting 30 stadiën zijn voortgevaren. Zij wilden namelijk den Zaligmaker bij de eerste gelegenheid opnemen in het scheepjen. Wij mogen veilig aan-

De Heer zag van den oever, waarlangs Hij Zich naar de aangewezene plaats begaf, met hoeveel moeite zij voortroeiden. Hij had medelijden met hen, en om hun alle verdere moeite te sparen, begaf Hij Zich onverwijld tot hen, wandelende over de zee. De golven effenden zich tot een pad voor zijne Goddelijke voeten, en erkenden Hem, Die de Heer der zee wordt genoemd.

Het moest een ontzettend schouwspel zijn voor Jesus' leerlingen bij het licht der wassende maan, in het midden van den nacht die menschelijke gedaante, door niets gedragen dan door de golven, over de volle zee te zien wandelen, en het scheepjen te zien naderen. Zoowel om het ongewone van het verschijnsel, als omdat Jesus den schijn aannam, het voorbij te willen gaan, dacht niet een der apostelen aan den Goddelijken Verlosser, ofschoon allen Hem zagen en allen op het eerste gezicht hevig ontsteld werden. Zij riepen, daar zij òf om den afstand òf om het ongenoegzame licht niet

---

nemen, dat de plaats der spijziging zich op anderhalf of twee uren afstand van Bethsaida bevond. Zie mijn uitgebreid leven onzes Zaligmakers, 3e deel. 2e en 3e boek.

genoegzaam konden onderscheiden: *het is een spooksel;* en zij gilden het uit van vrees. Doch Jesus stelde hen gerust en sprak hen toe: *weest welgemoed; Ik ben het; vreest niet.* Nauwelijks hoort Petrus dit, of hij roept uit in geestdrift; *Heer, indien Gij het zijt, zoo gebied mij, over het water tot U te komen.* Jesus antwoordde: *Kom.* Terstond daalde Petrus uit het scheepjen en wandelde over de zee naar Jesus. Daar kwam echter eene hevige windvlaag. Petrus' vertrouwen werd geschokt; hij begon te zinken en hij riep: *Heer, behoud mij.* Jesus hoorde zijne bede, greep hem en zegde: *Gij, kleingeloovige, waarom hebt gij getwijfeld?*

Nu begaf Jesus Zich met Petrus in het scheepje en terstond bedaarde de storm. Zij, die in het scheepjen waren, wierpen zich vol verwondering voor den Heer neder, aanbaden Hem en riepen uit: *waarlijk, Gij zijt de Zoon van God!* Zij zetten nu hunne vaart voort, zonder verder Bethsaïda aan te doen, waar zij Jesus zouden hebben afgewacht. (Mc. VI: 45). Zij bereikten spoedig het land, waarheen zij stevenden, en zij zetten voet aan wal in de streek van Gennesareth. Dadelijk werd Jesus

door de bewoners erkend, en zij lieten de gelegenheid niet voorbij gaan om al de kranken uit den omtrek te ontbieden. De ongelukkigen werden op hun ziekbed aangedragen, en men smeekte Hem slechts het boordsel van zijn kleed te mogen aanraken. Niet tevergeefs was hun geloof; Jesus genas ze allen.

§ 12. *De belofte der Eucharistie.*

Jo. V: 22—72.

Toen den volgenden morgen het volk, dat door Jesus op zoo wonderdadige wijze was gespijzigd, bevond, dat Hij niet meer op die plaats was, staken zij over naar Kapharnäum met eenige scheepjes van Tiberias, om Hem daar te zoeken. Zij vonden Hem in de synagoge. *Meester*, vroegen zij Hem, *waarom zijt Gij hier gekomen?* Jesus zonder hun nieuwsgierige vraag te beantwoorden, zeide: *voorwaar, voorwaar, Ik zeg u, gij zoekt Mij niet, omdat gij wonderen gezien hebt, maar omdat gij van de brooden gegeten hebt en verzadigd zijt geworden.* Uit deze begeerte naar het aardsche brood en uit het wonder der broodvermenigvuldiging nam Jesus aanleiding om over het ware brood

der levenden en het wonder der eucharistie te spreken. *Maakt werk*, zeide Hij, *niet van de spijze die vergaat, maar van die welke blijft ten eeuwigen leven, die de Zoon des menschen u geven zal; want Hem heeft God de Vader bezegeld.* De joden vroegen, wat Hij eigenlijk van hen vorderde: *wat zullen wij doen om de werken Gods te werken?* Jesus zeide: *dit is het werk Gods, dat gij gelooft in Dengenen, Dien Hij gezonden heeft.* De joden lieten verstaan, dat zij om Jesus als den gezondene Gods te erkennen een nieuw en grooter teeken eischten. *Welk teeken*, zegden zij, *verricht gij, opdat wij het zien en in U gelooven? Wat werkt Gij? Onze vaders hebben in de woestijn het manna gegeten, gelijk geschreven staat: brood uit den Hemel heeft Hij hun te eten gegeven.* Jesus hernam met nadruk: *voorwaar, voorwaar Ik zeg u, niet Moses heeft u brood uit den hemel gegeven, maar mijn Vader geeft u het waarachtige brood uit den hemel; want het brood Gods is dat, het welk uit den Hemel nederdaalt en het leven geeft aan de wereld. Heer*, zeiden hierop de joden, *geef ons altijd dat brood!* Nu sprak Jesus zonder omwegen: *Ik ben het brood des levens.* Doch opdat zij dit brood zouden

genieten, was hun het geloof noodzakelijk, hetgeen hun helaas ontbrak, en wel door eigene schuld. De genade toch, tot het begin des geloofs noodzakelijk, ontbrak hun niet, maar wel de vrijwillige medewerking.

Na dit voorop gezet te hebben, verklaarde Hij nader, in welken zin Hij gezegd had: *Ik ben het levende brood.*

Ik ben het brood des levens, zegde Hij: *Uwe vaderen hebben in de woestijn het manna gegeten en zijn gestorven. Dit is het brood, hetwelk uit den hemel nederdaalt, opdat, indien iemand er van eet, hij niet sterve. Ik ben het levende brood, die uit den Hemel ben nedergedaald; indien iemand van dit brood eet, zal hij leven in eeuwigheid.* Daarna gaf hij met duidelijke woorden te kennen, in welken zin Hij Zich het brood des levens noemde: *En het brood, dat Ik zal geven, is mijn vleesch voor het leven der wereld.*

De joden begrepen te recht, dat van een wezenlijk voedsel en van zijn vleesch nuttigen spraak was, doch zij begrepen niet, hoe dit zou geschieden. *Hoe kan deze*, zegden zij, *ons zijn vleesch te eten geven?*

Jesus, wel verre van de opvatting der joden

te recht te wijzen, bevestigde die veeleer met den meest mogelijken nadruk: *voorwaar, voorwaar, Ik zeg u.* zoo sprak Hij, *tenzij gij het vleesch van den Zoon der menschen zult eten, en zijn bloed zult drinken, zult gij het leven in u niet hebben. Die mijn vleesch eet en mijn bloed drinkt, heeft het eeuwige leven en Ik zal hem opwekken ten jongsten dage. Want mijn vleesch is waarlijk spijs; en mijn bloed is waarlijk drank Die mijn vleesch eet en mijn bloed drinkt, blijft in Mij en ik in hem. Gelijk de levende Vader Mij gezonden heeft en Ik door den Vader leef, zoo zal ook hij, die Mij eet, door Mij leven. Dit is het brood, dat van den hemel is nedergedaald. Niet gelijk uwe vaderen het manna gegeten hebben en gestorven zijn; die dit brood eet, zal leven in eeuwigheid.*

Jesus beloofde alzoo ons het groote geschenk, dat hij op den vooravond van Zijn lijden bij Zijn laatsten disch met zoo onuitsprekelijke liefde zou geven. (v. 27, 52). Hij verklaarde met allen nadruk, dat Hij voor allen, die in Hem zouden gelooven, gedurende den loop der eeuwen een maaltijd bereidde, waarbij zij waarlijk, wezenlijk en zelfstandig zijn Goddelijk

vleesch als spijs, zijn Goddelijk bloed als drank zouden genieten. Hij vergeleek de spijze van zijn vleesch en bloed, welke Hij toezegde, met de spijze, hun bij de vermeerdering der brooden in de woestijn geschonken, bij het manna der vaderen, bij een voedsel, dat het leven onderhoudt. Hij gaf te kennen, dat het eene wezenlijke genieting en deelname zou zijn van het vleesch, hetgeen Hij voor het heil der wereld zou offeren. (V. 52. Vgl. 1 Cor. X: 16—20). Onophoudelijk werden daarom vleesch en bloed tegenover elkander gesteld, en terwijl het vleesch waarachtig eene spijs werd genoemd, werd zijn bloed waarachtig een drank geheeten. Voorwaar, duidelijker dan Jesus hier sprak, kon Hij niet spreken, en in den zin, dat zijn vleesch spijze is, zijn bloed drank, werd hij openlijk door de groote menigte in de synagoog te Kapharnaüm verstaan.

Deze leer klonk zelfs vreemd in het oor van velen zijner leerlingen, en zij zeiden: *deze taal is hard, wie kan ze aanhooren?* Zij vatten ze op in den letterlijken zin, verstonden het vleesch eten en bloed drinken op de gewone wijze, en werden met afschuw vervuld. Daarom

sprak Jesus hun toe: *ergert u dit? Indien gij dan den Zoon des menschen zult zien opvaren, waar Hij eerst was? De geest is het, die levend maakt; het vleesch is van geen nut. De woorden, die ik tot u gesproken heb, zijn geest en leven; maar er zijn sommigen van u, die niet gelooven. Daarom heb Ik u gezegd, dat niemand tot Mij kan komen, tenzij het hem van mijn Vader gegeven is.*

Toen de Heer nu op die wijze zijne woorden staande hield, had dit eene scheuring onder zijne leerlingen ten gevolge, zoodat velen Hem verlieten en niet meer met Hem wandelden. Nu wendde Jesus Zich tot zijne twaalf apostelen, en zeide: *wilt ook gij niet weggaan?* Maar Petrus antwoordde: *Heer, tot wien zullen wij gaan? Gij hebt de woorden des eeuwigen levens; en wij, wij hebben geloofd en erkend, dat Gij zijt de Christus, de Zoon van God.* Jesus echter gaf in zijn antwoord te kennen: dat ook zij niet allen Hem getrouw zouden blijven, en met het oog op Judas zeide Hij, *heb ik U niet twaalf uitverkoren? maar één uit u is een duivel.*

HOOFDSTUK IV.

Van het derde tot het vierde Paaschfeest.

§ 1. *De tempelschatting. Het eten met ongewasschene handen.*

Mt. XVII: 23—36; XV: 1—20: Mt. VII: 1—23.
Jo. VII: 11.

Ieder vrij Israëlitisch man moest van zijn twintigste levensjaar af telken jare eene schatting van een halven sikkel aan den tempel betalen. Daar Jesus en zijne apostelen dit jaar het Paaschfeest te Jerusalem niet vierden, kwamen de inzamelaars dezer gelden tot Petrus te Kaphernaüm, en vroegen hem: *uw meester betaalt hij de didrachmen niet?* Petrus antwoordde: *gewis*, en begaf zich terstond tot Jesus, om Hem aan het betalen der gevraagde tempelschatting te herinneren. Doch de Heer voorkwam hem met het woord: *wat dunkt u Simon? Van wie heffen de koningen der aarde schatting of cyns? van hunne zonen of van de vreemdelingen? Van* de *vreemdelingen*, antwoordde Petrus. *Dus zijn de zonen vrij*, hernam Jesus. *Doch opdat wij hun geen aanstoot geven, ga naar de zee, en werp den angel uit, en neem den visch,*

die het eerste opkomt; open dien den mond, en gij zult een staterpenning vinden. Neem dezen en geef dien hun voor Mij en voor u. Petrus gehoorzaamde, en vond, gelijk de Heer gezegd had.

Een weinig na het Paaschfeest bemerkten eenige Phariseën en schriftgeleerden, die uit Jerusalem gekomen waren om Jesus te bespieden, dat eenigen zijner leerlingen spijzen nuttigden, zonder vooraf hunne handen gewasschen te hebben. Zij deden daarom den Heer ten aanhoore van allen het verwijt: *waarom wandelen uwe leerlingen niet volgens de overlevering der ouden, en overtreden zij die? Want zij wasschen hunne handen niet, wanneer zij brood eten.* Doch de Heer antwoordde: *waarom overtreedt gij zelve het gebod van God om uwe overlevering? Want God heeft gezegd: eer uwen vader en uwe moeder, en al wie vader en moeder vloekt, zal den dood sterven. Gij daarentegen verklaart: indien iemand tot zijn vader en moeder zegt: het zij korban* (offergave), *wat gij van mij voor u ten nutte begeert, zoo behoeft hij van uwentwege zijnen vader en moeder niets te doen en ze niet te eeren. Aldus doet gij om uwe overleveringen*

Gods gebod te niet, en zoo doet gij vele dergelijke dingen. Schijnheiligen! wel ten uwen opzichte heeft Isaïas gezegd: dat volk eert mij met de lippen, maar hun hart is verre van Mij. Te vergeefs dienen zij Mij, wijl zij leeringen en instellingen van menschen leeren. Want terwijl gij Gods gebod verzuimt, houdt gij de overlevering van menschen, het afspoelen van kruiken en bekers; en verscheidene andere dingen van dien aard doet gij.

Nu wendde Zich Jesus tot de scharen: *Hoort en verstaat Mij allen; niet wat den mond ingaat, verontreinigt den mensch. Indien iemand ooren heeft, om te hooren, hij hoore.*

Het kon niet uitblijven, of deze taal moest den Phariseën eene ergernis zijn, en door hen afgekeurd worden. Werkelijk kwamen de leerlingen tot Jesus, toen Hij, na de menigte verlaten te hebben, zich in een huis begeven had, en zeiden Hem: *weet gij, dat de Phariseën bij het hooren van dit woord geërgerd zijn?* Doch Jesus antwoordde: *alle planting, die mijn hemelsche Vader niet geplant heeft, zal uitgeroeid worden. Laat hen geworden; zij zijn blinden en leidslieden van blinden; als echter een blinde*

aan een blinde ten gids verstrekt, zoo zullen zij beiden in den kuil vallen. De leerlingen echter begrepen de spreuk niet goed, die de Heer aan het volk had voorgesteld. Daarom deed Petrus het verzoek: *geef ons uitleg van deze uitspraak.* Jesus zeide: *zijt ook gij nog zonder begrip? Weet gij niet, dat al wat van buiten 's menschen mond ingaat, hem niet kan ontreinigen? Want het daalt niet af in zijn hart, maar in het lijf en het wordt uitgeworpen langs den natuurlijken weg, en hierdoor worden alle spijzen gereinigd. Wat echter uit 's menschen mond voortkomt, komt uit zijn hart, en dit verontreinigt den mensch. Want uit het hart des menschen komen voort: kwade gedachten, doodslagen, echtbreuken, ontuchtigheden, dieverijën, valsche getuigenissen, gierigheid, booze inzichten, bedrog, oneerbaarheid, een afgunstig oog, lasteringen hoovaardij, onbezonnenheid; alle die zonden komen voort van binnen en verontreinigen den mensch. Met onreine handen te eten echter verontreinigt den mensch niet.*

§ 2. *De reis van Christus naar Tyrus en Sidon. De Kananesche vrouw. Jesus bezoekt het gebied der tien steden. De doofstomme genezen. De 2de broodvermenigvuldiging.*

Mt. XV: 21—38; Mc. VII: 24—VIII: 9.

Jesus verliet nu met zijne apostelen Kapharnaüm, en begaf zich naar het noorden van Galilea, om het gebied van Tyrus en Sidon te bezoeken. Deze streken werden vooral bewoond door heidenen; echter werden er ook talrijke Joodsche gemeenten aangetroffen. Vooral deze verstrooide schapen uit Israëls kudde wilde Jesus bezoeken.

Toen Hij nu dit gebied naderde, snelde Hem eene heidensche vrouw van Kananesche afkomst uit dit land tegemoet. Niet zoodra zag zij Jesus, of zij begon met allen aandrang te smeeken: *ontferm U mijner, Heer, Zoon van David! Mijne dochter wordt vreeselijk door den duivel gekweld.* Jesus zonder haar zelfs met een woord te gewaardigen, trad een huis binnen. Doch de vrouw liet zich niet ontmoedigen, en hield aan met erbarmelijk smeeken. Jesus' leerlingen vol medelijden gingen tot den Heer, en zeiden

Hem: *laat haar gaan, want zij roept achter ons.* Maar Jesus antwoordde: *Ik ben slechts gezonden tot de verlorene schapen van Israëls huis.* De vrouw echter liet niet af. Zij drong zelfs het huis binnen, en smeekte Hem dringend: *Heer! help mij.* Doch de Heer, schijnbaar onbewegelijk en koud, sprak tot haar: *laat eerst de kinderen verzadigd worden; het is niet goed, het brood der kinderen te nemen en het voor de honden te werpen.* Treffend schoon was haar antwoord: *het zij zoo, Heer! want ook de hondjes eten van de kruimels der kinderen, die onder de tafel hunner meesters vallen.* Nu was Jesus overwonnen. *O vrouw,* sprak Hij, *groot is uw geloof; om dit uw woard geschiede u, gelijk gij verlangt; ga, de duivel heeft uwe dochter verlaten.*

Nu zettte Jesus zijne reis voort, en bereikte weldra Tyrus. De Zaligmaker bezocht deze stad, en langen tijd wees men ten noorden er van een steen aan, waarop Hij eens nederzat, om aan de inwoners zijne Goddelijke leer te verkondigen. Van hier begaf Hij zich langs de zeekust naar Sidon, om ook daar de kinderen van Israël te bezoeken.

Van Sidon richtte de Heer zijne schreden naar de Dekapolis. Dit waren tien steden met hare aanhangige streken, die de joden na hun terugkeer uit de gevangenis vruchteloos beproefd hadden te bemachtigen. Zij hadden een afzonderlijk bestuur, waren in een bond vereenigd, en stonden thans onder de onmiddellijke heerschappij der Romeinen.

Hier beklom de Heer een berg, en zette zich neder, om zijne leer te verkondigen. Eene groote menigte verzamelde zich rondom Hem. Stommen, blinden, kreupelen, lammen en verscheidene andere kranken werden tot Hem gebracht, en smeekten om genezing. Bij het zien der wonderen, die plaats grepen, waren de scharen, onder welke zich ook vele heidenen gemengd hadden, opgetogen van verwondering, en verheerlijkten zij den God van Israël.

Onder anderen werd ook een man tot Hem gebracht, die doof en niet goed ter spraak was. Jesus werd verzocht, hem de hand op te leggen, en zonderde zich daarom met hem af van de schare. Nu stak Hij zijne vingers in de ooren van den doove, bevochtigde vervolgens zijnen vinger met speeksel, raakte deszelfs tong aan

en sprak, terwijl Hij ten hemel opzag: *Epheta, wordt geopend.* Nauwelijks had Jesus dit woord gesproken, of het had zijn uitwerksel. De ooren van den ongelukkige werden geopend, en de band zijner tong werd ontbonden, en hij sprak, gelijk het behoorde. Nu beval Jesus hem en degenen, die hem begeleid hadden te zwijgen. Doch vruchteloos. Vol geestdrift en verwondering riepen zij allen toe, die zij ontmoetten: *Hij heeft alles wel gedaan; de dooven heeft Hij doen hooren, en de stommen doen spreken.*

Terwijl Jesus zich aldus in het Overjordaansche ophield, gaf Hij aan de groote menigte, die van alle kanten was toegestroomd, een schitterend blijk zijner Goddelijke macht en liefde. Zij bevonden zich in een woest en onvruchtbaar oord en hadden gebrek aan spijze. Jesus riep daarom zijne leerlingen tot zich en zeide hun: *Ik heb medelijden met de schare; want reeds drie dagen lang blijven zij bij Mij, en hebben geen voedsel; en Ik wil hen niet ongespijzigd naar huis zenden, opdat zij onder weg niet bezwijken; want eenigen hunner zijn van verre gekomen.* De leerlingen antwoordde: *waar zullen wij ons in deze woestijn genoegzaam brooden verschaffen, om*

eene zoo groote menigte te verzadigen? Jesus vroeg hun: *hoe veel brooden hebt gij?* Het antwoord was: *zeven en eenige vischjes.* Toen beval de Heer, dat de menigte op den grond zou nederzitten. Hij nam alsdan de zeven brooden en de vischjes, sprak er den zegen over uit, brak ze, en gaf ze aan zijne leerlingen, om ze aan de scharen voor te zetten. Als nu allen gespijzigd en verzadigd waren, verzamelden zij van hetgeen aan brokkelingen overbleef, nog zeven volle korven. Toch bedroeg het getal van hen, die deel hadden aan dit liefdeblijk des Heeren, ongerekend vrouwen en kinderen, niet minder dan vier duizend mannen. Daarna liet de Heer de menigte, waaronder ook heidenen waren, uiteengaan.

§ 3. *Jesus' aankomst te Dalmanutha, en vervolgens te Bethsaïda. Een blinde genezen. Hij begeeft zich naar Caesarea van Philippus. Petrus het toekomstig opperhoofd der kerk.*

Mt. XV: 39; XVI: 1—29; Mc. VIII: 10—39; Lc. 18—27.

Nog heden verheft zich ten noorden van Tiberias in de heuvelenrij, die hier op korten

afstand van den oever langs het meer van Gennesareth voortloopt, eene bergkruin, die met bouwvallen is overdekt. Talrijke holen openen zich in de steile wanden dier rots, die door de Saracenen Irbid is genoemd. Dit Irbid verschilt waarschijnlijk niet van het oude Arbela, in Galilea, van welke versterkte holen Josephus melding maakt. (Antiq. XII, II. st., 1 Macch. IX; 2). Een kwartier verder ligt een tweede dergelijke bergkruin, die met bouwvallen is overzaaid en met talrijke holen voorzien. Deze tweede bergkruin draagt thans den naam van Kalaat ibn Maon of kasteel der kinderen van Maan. Dit is waarschijnlijk het oude Dalmanutha of Dalmanoth [1]). Wij mogen dus aannemen, dat hier op ruim drie kwartier van Tiberias en op een kwartier van Magdala Dalmanutha gelegen was.

In de omstreken van Dalmanutha, op de grenzen van Magdala stapte Jesus aan wal, toen Hij na de spijziging der vier duizend het gebied der tien steden had verlaten. Niet zoo spoedig waren de Phariseën van zijne aankomst verwittigd, of zij vereenigden zich met de Sadduceën

[1]) Manoth is het Hebreeuwsche meervoud van Maan.

en begaven zich gezamenlijk naar Jesus, om Hem een teeken van den hemel te vragen. Doch de Heer gaf hun ten antwoord: *des avonds zegt gij: het zal* (morgen) *helder zijn, want de hemel is rood; en des morgens* (zegt gij): *heden onstuimig weder, want somber vurig is de hemel. Het aanschijn des hemels weet gij dus* (uit zulke onzekere teekenen) *te beoordeelen, en kunt gij de teekenen des tijds niet erkennen?* Verontwaardigd wendde de Heer Zich daarom van hen af en verzuchtte: *wat zoekt dit boosaardig en overspelig geslacht een teeken? Voorwaar Ik zeg u: geen teeken zal aan hetzelve gegeven worden dan het teeken van Jonas den profeet.*

Om nieuwe aanslagen te verijdelen, stak Jesus met zijne leerlingen andermaal de zee over, en begaf zich naar Bethsaïda. Doch het plotseling afvaren was oorzaak, dat de leerlingen vergeten hadden brood mede te nemen, zoodat zij slechts een enkel brood bij zich hadden in het scheepje. Dit was de aanleiding, dat de leerlingen den Heer geheel verkeerd begrepen, toen Hij vol van het zoo even voorgevallene tot hen zeide: *ziet toe, en wacht U voor het zuurdeeg van de Phariseën, van de Sadduceën en van*

Herodes. Zij meenden, dat Jesus hen waarschuwde, om voortaan geen brood meer te koopen bij die lieden, en gaven dit elkander te kennen. Doch de Heer doorgrondde hunne gedachten en sprak: *wat zijt gij in gedachten, o kleingeloovigen, omdat gij geen brooden mee genomen hebt? Begrijpt gij nog niet en verstaat gij niet? Is uw hart nog verblind? Hebt gij oogen en ziet gij niet? Herinnert gij u niet, toen Ik vijf brooden brak voor vijf duizend menschen, hoeveel korven met brokkelingen gij opnaamt? Twaalf,* antwoordden zij. *En,* hernam Jesus, *toen ik de zeven brooden aan vier duizend menschen uitdeelde, hoe veel korven met brokkelingen hebt gij toen vergaderd?* Zij zeiden: *Zeven. Hoe,* zoo gaf Jesus zijne verwondering te kennen over hun gering vertrouwen, dat Hij door zijne Macht in dit broodgebrek zou kunnen voorzien; *hoe! begrijpt gij nog niet dat Ik van geen brood tot u zegde; wacht u voor het zuurdeeg der Phariseën en Sadduceën!* Nu begrepen de leerlingen, dat de Heer door het zuurdeeg de leer der Phariseën en Sadduceën verstond.

De Zaligmaker landde met de leerlingen te

Bethsaïda. Toen het gerucht zich verspreidde, dat Jesus hier was aangekomen, bracht men al spoedig tot den Heer een blinde, met het verzoek dien aan te raken. Jesus, altijd bereid om wel te doen, vatte den blinde bij de hand en geleidde hem buiten het vlek met zijne leerlingen en de personen, die Hem het verzoek hadden gedaan. Hier in de afzondering spuwde Jesus in de oogen des blinden, legde hem de handen op het kranke lichaamslid, en vroeg hem, of hij iets zag. De blinde zag op en antwoordde: *ik zie de menschen wandelen als boomen.* Jesus legde hem andermaal de handen op de oogen. Op het eigen oogenblik begon hij alles duidelijk te onderscheiden. Nu zond de Heer hem naar huis met het woord: *ga naar uw huis, en als gij het vlek mocht ingaan, verhaal het aan niemand*

Van Bethsaïda ging de Heer met zijne leerlingen langs den Jordaan op naar Paneas of Cesarea van Philippus. Terwijl zij nu de omstreken dezer stad naderden, wandelde Jesus voort, een weinig afgescheiden van de zijnen, en verzonken in het gebed. Wellicht dacht Hij aan zijn dood, die voor dat nog een jaar

verliep, plaats grijpen zou, en tevens aan de bevestiging van zijn rijk. Eindelijk knoopte Hij met zijne leerlingen een hoogst gewichtig gesprek aan, dat op beide deze onderwerpen betrekking had.

Wie zeggen de menschen, zoo vroeg Hij hen, *dat de Zoon des menschen is? Sommigen zeggen*, antwoordde zij, *dat Joännes de Dooper, anderen, dat Elias, weder anderen, dat Jeremias, en nog anderen, dat een der vroegere profeten is opgestaan. Maar gij*, zeide Jesus, *wie zegt gij, dat Ik ben?* Allen zwegen. Alleen Simon Petrus antwoordde: *gij zijt de Christus, de Zoon van den levenden God.* Nu sprak de Heer: *zalig zijt gij, Simon, zoon van Jonas! want vleesch noch bloed heeft u dit geopenbaard, doch mijn Vader, Die in de hemelen is. En Ik zeg u: gij zijt Petrus, en op deze steenrots zal Ik mijne kerk bouwen, en de poorten der hel zullen tegen haar niet vermogen. En Ik zal u de sleutelen van hel rijk der hemelen geven, en al wat gij gebonden zult hebben op de aarde, zal ook in den hemel gebonden zijn, en al wat gij ontbonden zult hebben op de aarde, zal ook in den hemel ontbonden zijn.*

De kerk wordt hier door J. C. voorgesteld als een gebouw door Hem zelf gegrondvest, als een wereldtempel rustende op de steenrots of Petrus; en tegen die kerk, omdat zij op die steenrots rust, zullen de poorten der hel niet vermogen. Wie erkent niet in die poorten der hel de machten van den afgrond? Wie ziet hier niet het rijk der duisternissen in strijd met het rijk der hemelen? Wie ontdekt niet onder deze uitdrukking de stormen, die uit de diepte tegen de Kerk zullen opsteken, zonder haar ooit te overweldigen, even als de wateren van den zondvloed, die zich tegen Noë's arke verhieven, voor haar moesten onderdoen? De kerk van Christus op Petrus gebouwd zal onoverwinnelijk zijn in haar bestaan voor het geweld der hel, en daarom ook in hare leer. Zij is onvergankelijk, en zal voortduren tot aan de voleinding der dagen; maar daarom moet zij ook onfeilbaar zijn en niet kunnen dwalen, wijl zij anders zou overweldigd worden en ophouden, de kerk van Christus te zijn. [1])

[1]) Zie mijn leven Onzes Goddelijken Verlossers: 2e deel 3de boek, bl. 34 en: het hoogste gezag in Jesus' kerk; vier leerredenen.

Na de aankondiging dat Petrus het toekomstig opperhoofd der kerk zou zijn, begon de Heer zijne apostelen voor te bereiden op zijn dood, die reeds binnen één jaar plaats grijpen zou. *De Zoon des menschen*, zegde Hij, *moet veel lijden en door de ouderlingen, de overpriesters en schriftgeleerden verworpen en gedood worden en ten derden dage verrijzen.* Petrus kon zich met deze aankondiging niet vereenigen. *Dat zij verre van u, Heer*, sprak hij; *dat zal U niet geschieden.* Maar Jesus voegde hem toe: *ga heen achter mij, Satan! gij zijt mij eene ergernis; want gij bevroedt niet hetgeen Godes, maar hetgeen der menschen is.*

Daarna zette de Heer met zijne leerlingen zijn weg voort, totdat Hij naderde aan eene plaats, waar zich eene groote menigte om Hem heen vergaderde. Hij riep dan de scharen en ook zijne leerlingen tot Zich, en terwijl het lijden, dat Hij had voorspeld en het voorgevallene met Petrus Hem kennelijk voor den geest zweefde, zeide Hij: *indien iemand Mij na wil volgen, zoo verloochene hij zich zelven, en neme hij dagelijks zijn kruis op, en volge Mij na. Want die zijn leven zal willen behouden,*

zal het verliezen; doch die zijn leven om Mij en het evangelie zal verliezen, zal het behouden. Wat toch baat het den mensch, indien hij de geheele wereld zou gewinnen, maar zijne ziel zou verliezen?

§ 4. *Christus op den Thabor, de maanzieke genezen.*

Mt. XVII: 1—22; Mc. IX: 1—32; Lc. IX: 28—45.

Onder al de bergen van Palestina vergt thans de Thabor in het bijzonder onze aandacht. Hij verheft zich 1750 Parijzer voeten boven de Middellandsche zee, en 200 voeten boven de omliggende bergen. Eiken, olmen, en andere houtgewassen bedekken zijne vrije steile hellingen, die langs drie zijden naar de omliggende vlakten afloopen, en slechts ten noorden even met de heuvelen van Galilea in verbinding staan. De kruin van dezen berg, die aan een afgeknotten kegel gelijkt, is eene kleine langwerpige vlakte, die een half uur in omtrek heeft.

Naar dezen berg, twee uren ten oosten van Nazareth, zeven uren ten zuiden van Kapharnaüm gelegen, geleidde de Heer zijne apostelen. Met zijne drie uitverkorenen Petrus, Joännes en diens broeder Jakobus beklom Jesus waar-

schijnlijk in den avond de bergkruin, terwijl de overige leerlingen achterbleven in het naastbijgelegen vlek. Terwijl het nu nacht was, bad de Heer, en ook de apostelen waren begonnen met hunnen Goddelijken Meester te bidden. Weldra echter had een diepe slaap hen overmeesterd. Doch zie, eensklaps ontwaakten zij door een Goddelijken en onuitsprekelijken glans. Zij aanschouwden den Godmensch in den vollen luister zijner Majesteit. Zijn aangezicht blonk als de zon, en zijne kleederen waren wit als sneeuw. Daar verschenen tevens aan zijne beide zijden twee mannen. Het was Moses, de groote wetgever van het oude verbond. Het was Elias, de grootste der profeten. Zij spraken met Hem over zijnen uitgang, over zijn lijden en dood te Jerusalem.

In verrukking aanschouwden de apostelen dat heerlijke schouwspel, en aanhoorden zij dat buitengewone gesprek. Petrus, opgetogen door de groote zaligheid, die hem vervulde, riep uit: *Heer! het is ons goed hier te zijn. Indien gij wilt, laat ons hier dris tenten bouwen, ééne voor U, ééne voor Moses, en ééne voor Elias.* Nog sprak de opgetogene apostel, toen

eene wolk van licht den Godmensch met zijne twee verheerlijkte dienaren in zich opnam, en aan de blikken der apostelen onttrok. Tegelijkertijd klonk hun eene stem tegen uit de wolk: *Deze is mijn welbeminde Zoon, in Wien ik mijn welbehagen heb. Hoort Hem.*

Bij het zien van dien schitterenden lichtsluier, bij het aanhooren dier Goddelijke woorden, vielen de leerlingen huiverend met het aangezicht ter aarde neder. Doch de Heer trad nader, raakte de verbijsterden aan, en zeide: *staat op, en vreest niet.* Toen zij nu hunne oogen opsloegen, zagen zij niemand dan Jesus alleen. Nu daalden zij den berg af, en de Zaligmaker gaf hun het verbod om aan iemand hetgeen zij gezien en gehoord hadden, kenbaar te maken, tenzij na zijn dood en verrijzenis. De apostelen eehter begrepen Jesus niet, en onderzochten onder elkander, wat de Heer bedoelde met het woord: *wanneer Hij van de dooden verrezen zou zijn.* Al spoedig stelden zij nu ook deze vraag aan den Heer: *Wat zeggen dan de phariseën en schriftgeleerden, dat Elias eerst komen moet?* Jesus gaf hun ten antwoord dat men eene tweevoudige komst

van Elias moest onderscheiden. Hij zou werkelijk komen voor de laatste komst van den Messias, alles herstellen, en veel te verduren hebben. Figuurlijk was hij reeds verschenen in den persoon van Joännes, en was hij Christus niet slechts in prediking, maar ook in lijden en dood voorafgegaan.

Onder deze gesprekken was Jesus met zijne drie uitverkorenen het vlek genaderd, waar hij den vorigen avond zijne apostelen had achtergelaten. Het was waarschijnlijk het oude Daberoth. Eene groote menigte volk was hier op de been, en de schriftgeleerden twistten met de apostelen, die te vergeefs beproefd hadden een ongelukkige te genezen. Toen echter het volk den Verlosser bespeurde, Die met majesteit naderde, stroomde het met eerbied en ontzag Hem te gemoet. Met Goddelijk gezag vroeg hen de Heer: *waarover twist gij onder elkander?* Op die vraag trad een man vooruit, viel Jesus te voet en zeide: *Heer, ik heb mijn zoon tot U gebracht; zie, bid ik U, genadig op hem neder, want hij is mijn eenige! Heb medelijden met hem, want hij is maanziek, heeft een stommen geest en lijdt veel. En zie, zoodra de*

geest hem maar aangrijpt, schreeuwt hij, wordt nedergeworpen, schuimt en knarsetandt, en zoo teert hij uit. Dikwerf valt hij in het vuur en niet zelden in het water. De geest verlaat hem niet, zonder hem schier te verscheuren. En ik heb hem aan uwe leerlingen voorgesteld, en ze verzocht om den geest uit te werpen, doch zij hebben hem niet kunnen genezen. Nadat Jesus alzoo de reden van den twist had vernomen, richtte Hij Zich tot de schriftgeleerden met de klacht: *o ongeloovig en verkeerd geslacht, hoe lang zal Ik met u zijn! hoe lang zal Ik u verdragen?* Hierop zeide Hij tot den vader: *breng uw zoon hier bij Mij.*

Nu werd de bezetene tot Jesus geleid. Doch nauwelijke had hij den Heer gezien, of de booze geest scheurde hem als van een, wierp hem ter aarde, en deed hem schuimbekkend zich rondwentelen. *Sedert hoe lang*, vroeg Jesus den vader, *is dit hem overkomen? Van zijne kindschheid af... Doch Gij, indien Gij iets vermoogt, ontferm U onzer en help ons?* Jesus zeide: *indien gij vermoogt te gelooven, is alles mogelijk voor hen, die gelooft.* Met tranen in de oogen riep de vader des jongelings uit:

ik geloof, Heer! help mijne ongeloovigheid. De toeloop werd intusschen steeds grooter. Nu sprak de Heer tot den boozen geest: *doove en stomme geest! ik beveel u, verlaat hem, en kom niet in hem weder.* Op dat woord schreeuwde de bezetene het uit, werd met geweld heen en weder getrokken, en de duivel verliet zijne prooi. Uitgeput zeeg de jongeling als dood neder op den grond; zelfs velen zegden: *hij is gestorven.* Maar Jesus vatte den ongelukkige bij de hand, richtte hem op, en schonk hem hersteld aan zijnen vader weder. Van dat uur deerde hem zijne kwaal niet meer.

Spoedig na dit wonder verwijderde Zich de Heer, en trad met de zijnen een huis binnen. Toen zij hier alleen waren, vroegen de leerlingen: *waarom konden wij dien niet uitwerpen? Om uwe ongeloovigheid*, antwoordde de Heer;... *dit soort van duivelen wordt niet uitgeworpen dan door gebed en vasten.*

Nu sloeg Jesus den terugweg in naar Kapharnaüm, en volgde hierbij de eenzame wegen van Galilea. Andermaal vestigde de Heer de aandacht zijner apostelen op zijn toekomstig lijden. *Legt deze woorden in uwe harten*, zegde

Hij; *de Zoon des menschen zal overgeleverd worden in de handen der menschen. En zij zullen Hem dooden, en gedood zijnde, zal Hij ten derden dage verrijzen.*

De apostelen aanhoorden deze woorden met droefenis, doch verstonden ze niet. Zij wisten niet, hoe zij zulk een geweldadigen dood met den luister van zijn rijk zouden overeenbrengen.

§ 5. *Twist der leerlingen om den voorrang. Over de ergernis.*

Mt. XVIII: 1—14: Mc. IX : 32—49; Lc. IX: 46—58.

Toen zij te Kapharnaüm terug gekeerd waren, stelde Jesus aan zijne apostelen de vraag: *waarover liep uw gesprek op weg?* Hij wist, dat zij met elkanderen over den voorrang getwist hadden. De leerlingen trachtten het antwoord te ontwijken, door op hunne beurt te vragen: *wie hunner wel de grootste was in het rijk der hemelen?* Jesus deed zijne apostelen nu tot Zich komen, en sprak tot hen: *indien iemand de eerste wil wezen, zoo zij hij de minste en de dienaar van allen.* En om aan zijne apostelen dien ootmoed nog dieper in te prenten en dien hun in een levendig beeld voor oogen te stel-

len, riep Jesus een kind tot Zich, volgens de overlevering, den H. Ignatius. Hij plaatste het aan zijne zijde in het midden der apostelen, omhelsde het en sprak: *voorwaar Ik zeg u, indien gij niet verandert, en niet wordt als de kinderen, zult gij het rijk der hemelen niet ingaan. Die zich derhalve zal vernederd hebben, gelijk deze kleine, deze is de grootste in het rijk der hemelen. Al wie één van dergelijke kinderen in mijnen naam ontvangt, ontvangt Mij, en die Mij ontvangt, ontvangt niet Mij, maar Hem, Die Mij gezonden heeft. Want die de minste onder u allen is, deze is de grootste.*

Hier onderbrak Joännes de rede van Jesus, daar hij meende eens tegen die leer gehandeld te hebben. *Meester*, zeide hij, *wij hebben iemand, die ons niet volgt, in uwen naam duivelen zien uitdrijven, en wij hebben het hem verboden.* Jesus antwoordde: *verbiedt hem niet. Want niemand is er, die in mijn naam een wonderteeken doet, en al dadelijk verkeerd van Mij kan spreken. Wie toch niet tegen u is, is voor u. Indien immers iemand in mijnen naam u een beker waters geeft, omdat gij van Christus zijt, zal hij, voorwaar Ik zeg het u, zijn loon niet missen.*

Nu aldus de vraag van Joännes beantwoord te hebben, hervatte Jesus zijn vroeger onderricht. De Heer had hun aanbevolen, in nederigheid den kleinen gelijkvormig te worden, en Hij had voor zulke nederigen liefde geeischt. Thans toonde Hij hoe afschuwelijk het was, dezulken te ergeren. *Wie aan een dezer kleinen*, zegde Hij, *die in Mij gelooven, ergernis geeft, het ware hem beter, dat een molensteen* (die slechts door een ezel bewogen wordt) *hem aan den hals gedaan en hij in de diepte der zee verdronken werd. Wee der wereld om de ergernis! Want het is onvermijdelijk, dat er ergernissen komen; maar toch wee dien mensch, door wien de ergernis komt! Indien uwe hand u ergert, houw ze af; het is u beter, verminkt het leven in te gaan, dan met twee handen te gaan naar de hel, in het onuitbluschbaar vuur, waar hun worm niet sterft en het vuur niet wordt uitgeblusscht.* Jesus herhaalt deze vreeselijke bedreiging een tweede maal ten aanzien der ergernis van het oog. Zij moesten echter, liever dan in het vuur geworpen te worden, zich zelven en alles ten offer brengen. *Want een ieder*, zegde Jesus, (die ergernis geeft) *zal in het vuur gezouten worden; maar elk*

offer zal in het zout (als bondsymbool en zinnebeeld van hemelsche leer) *gezouten worden. Het zout is heilzaam; doch indien het zout zouteloos wordt, waarmede zult gij het smakelijk maken? Hebt zout in u zelven, en vrede onder elkander.*

Nog stond de kleine, dien Jesus tot Zich geroepen had, naast zijne zijde. Nogmaals kwam de Heer terug op de waardigheid van hen, die waren als zulk een kind. Een eerste beweegreden van eerbied voor dezulken waren hunne beschermengelen. *Ziet toe*, zeide Jesus, *dat gij niet één dezer kleinen veracht, want hunne engelen zien in den hemel altijd het aangezicht des Vaders, Die in den hemel is.* Een tweede beweegreden hiertoe was de menschwording van Gods Zoon. *Want de Zoon des menschen*, zegde Jesus, *is gekomen om te behouden hetgeen verloren was.* Een derde beweegreden eindelijk was Gods oneindige liefde voor elkeen, ook voor den geringsten mensch. *Wat dunkt u?* zeide de Heer, *indien iemand honderd schapen heeft, en er een van afdwaalt, laat hij dan de* 99 *schapen niet op de bergen en gaat hij niet zoeken, hetgeen afgedwaald is? En indien het gebeurt, dat hij het vindt, voorwaar Ik zeg u, dat hij er zich*

meer over verheugt dan over de 99, die niet waren afgedwaald. Evenzoo is het de wil niet van uw Vader, die in den hemel is, dat een van deze kleinen verloren ga.

§ 6. *Berisping en vergeving der beleedigingen.* Mt. XVIII : 15–35.

De Heer had bij dit gesprek tot dusverre den zijnen geleerd, hoe zij zich moesten wachten, om aan den kleinste in het rijk der hemelen ergernis te geven; thans ging Hij er toe over om hun voor te houden, hoe zij zich moesten gedragen, wanneer een dier broeders in het geloof hun ergernis gegeven had. *Indien uw broeder,* zegde Jesus, *tegen u gezondigd heeft, ga en berisp hem tusschen hem en u alleen, en indien hij u hoort, zult gij uwen broeder gewonnen hebben. Doch indien hij niet luistert naar u, neem dan met u nog een of twee, opdat door den mond van twee of drie getuigen alle zaak bevestigd worde. Indien hij echter naar hen niet luistert, zeg het aan de Kerk, en geeft hij ook geen gehoor aan de kerk, dan zij hij u als de heiden en tollenaar. Voorwaar, Ik zeg u, al wat gij gebonden zult hebben op aarde, zal gebonden zijn in den hemel, en al wat gij ontbonden zult*

hebben op aarde, zal ook ontbonden zijn in den hemel. Wederom zeg Ik u: indien er twee van u op aarde samenstemmen omtrent iets, wat het ook zij, hetgeen zij mochten afsmeeken, het zal hun geworden van mijn Vader, die in den hemel is; want waar twee of drie in mijnen naam vergaderd zijn, daar ben ik in hun midden.

Nu naderde Petrus tot Jesus, en stelde Hem de vraag: *hoe dikwerf zal ik, wanneer mijn broeder tegen mij zondigt, vergeven? tot zevenmaal? Ik zeg u niet zevenmaal,* antwoordde Jesus, *maar zeventigmaal zeven maal. Daarom wordt het rijk der hemelen vergeleken bij een koning, die rekening wilde houden met zijne dienaren. Toen hij nu begonnen was rekening te houden, werd er een voor hem gebracht, die hem* 10.000 *talenten schuldig was. En daar hij niet had om te betalen, beval zijn heer, dat men hem zou verkoopen en zijne vrouw en zijne kinderen, en al wat hij had, en dat zoude betaald worden. De dienaar viel alsdan neder, en bad hem, zeggende: heb geduld met mij, en ik zal u alles betalen. En de heer van den dienaar werd met medelijden bewogen, en liet hem gaan, en schold hem de schuld kwijt. Maar toen die*

dienaar uitgegaan was, vond hij een zijner mededienaren, die hem honderd denariën schuldig was; en hij vatte hem aan, en greep hem bij de keel, zeggende: betaal wat gij schuldig zijt. En zijn mededienaar viel hem te voet, en smeekte hem zeggende: heb geduld met mij, en ik zal u alles betalen. Doch hij bewilligde niet, maar ging heen, en wierp hem in de gevangenis, tot dat hij de schuld zou betaald hebben. Als nu zijne mededienaren zagen, wat er gebeurd was, werden zij zeer bedroefd; en zij kwamen hunnen heer alles mededeelen, wat er geschied was. Toen outbood hem zijn heer, en sprak: gij, booze dienaar! de geheele schuld heb ik u kwijt gescholden, omdat gij mij had gesmeekt; moest ook gij u dan niet ontfermen over uwen mededienaar, gelijk ik mij over u ontfermd heb? En vertoornd leverde zijn heer hem over aan de beulen, tot hij de geheele schuld zou betaald hebben. Evenzoo zal ook mijn hemelsche Vader u doen, indien gij niet een ieder aan zijn broeder van harte vergeeft.

§ 7. *Reis naar Jerusalem. Jesus op het Loofhuttenfeest.*

Mt, XIX: 1; Mc. X: 1; Lc. IX: 51—56; Jo. VII: 2—52.

Intusschen liepen de dagen van Jesus' open-

bare werkzaamheid ten einde, en daarom zou Hij Zich voortaan vooral met Judea bezig houden. Ofschoon het Loofhuttenfeest naderde, liet hij dit echter niet blijken. Eenigen zijner bloedverwanten, die niet in Hem geloofden, gelijk het behoorde, meenden hem aan dit feest te moeten herinneren *Vertrek van hier*, zeiden zij, *en ga naar Judea, opdat ook daar uwe leerlingen uwe werken, die gij verricht, aanschouwen. Want niemand doet iets in het verborgen, die zelf zoekt vermaard te wezen. Indien gij deze dingen verricht, maak u dan kenbaar voor de wereld.* Doch de Heer antwoordde: *mijn tijd* (om te vertrekken) *is nog niet gekomen, maar uw tijd* (ofschoon het nog vroeg is voor het feest), *is altijd gereed. De wereld kan u niet haten, maar Mij haat zij, omdat Ik getuigenis afleg, dat hare werken boos zijn. Gaat gij op naar dit feest; Ik, daar mijn tijd nog niet, daar is, ga* (nog) *niet naar dit feest.*

Jesus alzoo liet zijne bloedverwanten met andere feestgangers uit Galilea vertrekken; doch Hij zelf, omdat Hij te Jerusalem gehaat was en te zeer in 't oog zou loopen, bleef nog eenige dagen in Galilea. Hij was echter vast besloten

om op het feest te verschijnen, en begaf Zich na eenige dagen met zijne apostelen op weg naar Jerusalem.

Jesus zond dus boden voor Zich uit, om op deze reis de gastvrijheid der Samaritanen te verzoeken. Doch de Samaritanen weigerden. Joännes en Jakobus, toen zij dit vernamen, waren verontwaardigd, en riepen uit: *Heer, wilt Gij, dat wij zeggen, dat er vuur van den hemel afdale en ze verslinde?*" Maar Jesus antwoordde: *gij weet niet, van welken geest gij zijt. De Zoon des menschen is niet gekomen om zielen te verderven, maar om ze te behouden.*

Jesus sloeg derhalve den weg in, die langs het Overjordaansche naar Jerusalem voerde, en kwam alzoo onopgemerkt op het feest.

Hier stond Hij bloot aan een groot gevaar. Reeds op den eersten en grootsten dag der plechtigheid liet de hooge raad naar Hem uitzien, en zeiden zij: *waar is Hij?* Dit gaf aanleiding tot allerlei gesprekken onder het volk. Eenigen zeiden: *Hij is goed.* Doch anderen meenden: *neen! maar Hij verleidt het volk.* Dit gemompel geschiedde in 't geheim uit vrees voor de Joodsche overheden.

Reeds was het midden van het feest daar, toen de Heer in den tempel verscheen, en er begon te leeren. Een talrijk gehoor omgaf Hem. Zijne vijanden echter zochten zijne leer in minachting te brengen, en zeiden: *hoe kent Deze de Schriften, daar Hij ze niet geleerd heeft?*

Jesus gaf ten antwoord, dat zijne leer daarom nog niet van eigen vinding was, maar de leer was van den Vader, Die Hem gezonden had. Indien zij den Goddelijken wil en de waarheid zochten, dan zou het voor hen niet moeilijk zijn, zijne waarheidsliefde en oprechtheid door zijne nederigheid te erkennen. Doch zij zochten Gods wil niet, ja overtraden op het eigen oogenblik zijne wet. *Heeft Moses*, zegde Hij, *u niet de wet gegeven? En niemand van u volbrengt de wet! Waarom zoekt gij Mij te dooden?* Het antwoord was: *gij hebt den duivel in; wie zoekt U te dooden?*

Jesus, zonder acht te geven op dit woord, ging onbevangen voort, om de oversten der Joden te bestraffen. Zij waren verwonderd en verbitterd omdat hij op den Sabbath een wonderwerk had verricht door den verlamde te genezen. Doch op den Sabbath werden volgens de wet van Moses tot heil van den

mensch wel meerdere werken, bij voorbeeld de besnijdenis, verricht. Hoe kon het dan afkeurenswaardig zijn, dat hij een acht en dertigjarig verlamde had genezen?

Toen eenige inwoners van Jerusalem, die met de plannen van den hoogen raad bekend waren, deze taal vernamen, riepen zij verwonderd uit: *Is Deze niet, Dien zij zochten te dooden? En zie Hij spreekt openlijk, en zij zeggen Hem niets. Hebben misschien de oversten erkend, dat Hij in waarheid de Christus is?*

En wanneer Jesus nu hierop nogmaals zijnen Goddelijken oorsprong en zending bevestigde, beschouwden zij dit als eene godslastering, en wilden Hem gevangen nemen. Doch de Heer liet het niet toe; niemand sloeg de handen aan Hem.

Velen echter geloofden in Christus om de talrijke wonderen, die zij Hem hadden zien verrichten. *Zal de Christus*, zoo fluisterden zij, *wanneer Hij komt wel meer teekenen doen, dan deze doet?* Eenige nijdige verspieders vernamen dit, en boodschapten het aan den hoogen raad. Deze zond alsdan dienaars af om Jesus te vatten. Bij het verschijnen van dezen toonde Jesus,

dat Hij hunne aanslagen kende. *Nog een weinig tijds*, zeide Hij, *ben Ik met u, en Ik ga tot Hem, Die Mij gezonden heeft. Gij zult Mij zoeken en niet vinden, en waar Ik ben, kunt gij niet komen.* De Joden begrepen deze woorden niet, en vroegen spottend: *waar zal Deze heengaan, dat wij Hem niet zullen vinden?* .... Doch de Heer gaf hun geen nadere verklaring. Zij durfden Hem niet aangrijpen, en onverrichter zake moesten zij zich verwijderen.

Zoo brak de laatste dag aan van het feest, en met bijzondere plechtigheid geschiedde op dezen dag de waterplenging in den tempel, die herinnerde aan het water, door Moses' toedoen ontsprongen aan de rots. Naar aanleiding van dien sprak Jesus in het voorhof des tempels: *indien iemand dorst, hij kome tot Mij en drinke. Die in mij gelooft, gelijk de Schrift zegt: stroomen van levend water zullen uit zijn binnenste vloeien.*

Zoo sprak Jesus onder het schoone zinnebeeld des waters over den H. Geest, en beloofde dien voor de toekomst. Zijne rede, waarvan de H. Joannes ons den hoofdinhoud slechts aangeeft, maakte een machtigen indruk op de aanwezigen. Verschillend waren echter de ge-

voelens. Eenigen meenden: *Deze is waarlijk de profeet.* Anderen waren van gevoelen: *Deze is de Christus.* Doch weder anderen brachten hiertegen in: *komt de Christus uit Galilea? Zegt niet de schriftuur, dat de Christus komt uit het geslacht van David en uit het vlek Bethlehem, waar David was?* Zoo ontstond er twist en verdeeldheid onder de menigte. Eenigen zochten zelfs de handen aan Jesus te slaan, maar het kwam niet tot daden.

Na den afloop van het feest keerden de dienaren, die door den hoogen raad waren afgezonden, nadat zij drie dagen hadden rondgeslopen en te vergeefs gezocht hadden Hem te vangen, tot de overpriesters en Phariseën terug. Verbitterd vroegen dezen: *waarom hebt gij Hem niet medegebracht?* en het openhartig antwoord was: *nooit heeft een mensch zoo gesproken als deze mensch.* Dit ontvlamde nog meer den toorn der Phariseën. Met heftigheid riepen zij hun toe: *zijt ook gij misleid geworden? Heeft wel iemand uit de oversten of de Phariseën in Hem geloofd? Maar deze schare, die de wet niet kent, vervloekt zijn zij.* Nikodemus echter keurde onbeschroomd hunne

handelwijze af. *Veroordeelt onze wet wel een mensch*, zeide hij, *zonder hem eerst gehoord te hebben, en zonder te weten, wat hij doet?* Doch zij antwoordden spijtig: *zijt ook gij een Galileër? onderzoek de schriften, en zie, dat geen profeet uit Galilea opstaat.*

Jesus verliet des avonds Jerusalem, waar Hij tegen de moordzucht der Phariseën niet veilig was. Hij begaf zich naar den Olijfberg, denkelijk naar Gethsemani, om er gelijk later den nacht in het gebed door te brengen.

§ 8. *De overspelige vrouw. Twee toespraken van den Heer.*

Jo. VIII: 1—59.

Den volgenden dag reeds vroeg in den morgen bevond Jesus Zich weder in den tempel. Toen het dagelijksche offer voltrokken was, verzamelde zich eene groote menigte om Hem heen, om zijne goddelijke leer te aanhooren. Doch zie, daar daagden eensklaps de schriftgeleerden en Phariseën op, en plaatsten te midden der volksmenigte in Jesus' tegenwoordigheid eene vrouw, die op overspel betrap was. Hierop stelden zij Jesus de vraag: *Meester, deze vrouw*

is zoo even op overspel betrapt, en Moses heeft ons in de wet bevolen, dezulken te steenigen. Gij dan, wat zegt Gij? Maar Jesus boog zich voor over, en schreef met den vinger op den grond. Toen zij echter aanhielden met vragen, richtte de Heer Zich op en zeide: *wie onder u zonder zonde is, werpe den eersten steen op haar.* Hierop bukte Hij andermaal neder, en schreef op nieuw op den grond. Toen zij dit hoorden verwijderden zij zich de een na den ander, te beginnen met de oudsten, zoodat eindelijk Jesus alleen bleef met de vrouw. Nu richtte Jesus Zich op en zeide: *vrouw, waar zijn zij, die u beschuldigden? Heeft niemand u veroordeeld? Niemand Heer,* antwoordde zij. *Ook Ik,* hernam Jesus, *zal u niet veroordeelen. Ga heen, en zondig voortaan niet meer.*

Onmiddellijk na dit voorval hervatte Jesus zijn aangevangen onderricht. Hij ontleende een beeld aan de twee groote gulden kandelaars, die bij het Loofhuttenfeest werden ontstoken. *Ik ben,* zeide Hij, *het Licht der wereld. Die Mij volgt, wandelt niet in de duisternis, maar hij zal het licht des levens hebben.* De Phariseën zeiden dan: *Gij getuigt van U zelven; uwe ge-*

tuigenis is niet waarachtig. Doch Jesus antwoordde: *Zelfs wanneer Ik getuigenis afleg van Mij zelven, is mijne getuigenis waarachtig, omdat Ik weet, van waar Ik gekomen ben en waar Ik heen ga.... En in uwe wet staat geschreven, dat de getuigenis van twee menschen waarachtig is. Ik ben het, die van Mij zelven getuig; ook de Vader, Die Mij gezonden heeft, legt getuigenis van Mij af.* Daarop vroegen zij spottend: *waar is uw Vader?* Jesus antwoordde: *gij kent noch Mij noch mijn Vader; indien gij Mij kendet, zoudt gij ook wel mijn Vader kennen.*

Zoo sprak Jesus met de grootste vrijmoedigheid bij de offerkist in het vrouwen voorhof des tempels. Doch niemand sloeg de hand aan Hem.

Niet lang daarna sprak de Heer andermaal: *Ik ga heen en gij zult Mij zoeken, en in uwe zonden zult gij sterven. Waar Ik heen ga, kunt gij niet komen.* Bij het hooren van dit woord zeiden de Joden: *Zou Hij Zich zelven willen dooden, daar Hij zegt: waar Ik heen ga, kunt gij niet komen?* Doch Jesus vervolgde: *gij zijt van beneden, Ik ben van boven. Gij zijt van deze wereld; Ik ben niet van deze wereld. Derhalve*

heb Ik tot u gezegd, dat gij in uwe zonden zult sterven.... Niet zonder minachting vroegen nu de joden: *Gij, wie zijt Gij? Volstrektelijk,* antwoordde de Heer, *hetgeen Ik u zeg te zijn.... wanneer gij den Zoon des menschen zult verhoogd hebben, dan zult gij verstaan, dat Ik het ben en dat Ik uit Mij zelven niets doe, maar spreek, gelijk de Vader Mij heeft geleerd.*

Velen begonnen zich te laten overtuigen door deze rede, die gewis uitvoeriger was. Daarom zeide Jesus tot hen: *indien gij in mijn woord blijft, zult gij waarlijk mijne leerlingen zijn, en gij zult de waarheid kennen, en de waarheid zal u vrij maken.* De onwilligen namen uit dit schoone woord aanleiding tot een nieuwe opwerping. *Wij zijn Abrahams zaad,* zeiden zij, *en nooit aan iemand dienstbaar geweest. Hoe zegt gij dan: gij zult vrij zijn?* Jesus antwoordde: *Voorwaar Ik zeg u, al, wie de zonde doet, is de slaaf der zonde; de slaaf nu blijft niet eeuwig in het huis, maar de Zoon blijft er eeuwig.*

Nu ontspon zich tusschen Jesus en Zijne vijanden een redetwist, die eindigde met Jesus' verklaring: *voorwaar, voorwaar, Ik zeg u, eer Abraham werd, ben Ik.* De Phariseën begrepen,

dat Jesus verklaarde God en eeuwig te zijn, en grepen daarom naar steenen om Hem als godslasteraar te steenigen. Doch Jesus gevolgd door zijne leerlingen, verliet zonder eenig letsel den tempel.

§ 9. *De blindgeboorne genezen. Gelijkenis van den herder en den huurling.*

Jo. IX: 1—41; X: 1—21.

Op den Sabbath, die na het Loofhuttenfeest volgde, verliet Jesus, vergezeld van zijne leerlingen den tempel, en liet in het voorbijgaan zijne oogen vallen op een mensch, die blindgeboren was. De leerlingen vroegen Hem: *Meester, wie heeft gezondigd: deze of zijne ouders, dat hij blind geboren is?* Jesus antwoordde: *noch hij, noch zijne ouders hebben gezondigd. Dit echter geschiedde, opdat de werken Gods in Hem zouden geopenbaard worden. Ik moet de werken doen Degenen, Die Mij gezonden heeft; zoolang Ik in de wereld ben, ben Ik het licht der wereld.* Nu vermengde de Heer aarde met speeksel, bestreek daarmede de oogen des blinden, en sprak tot hem: *ga en wasch u in het bad van Siloë.* De blinde ging, wiesch zich, en keerde

ziende weder. Zijne geburen, toen zij dit bemerkten, vroegen elkander verwonderd af: *is deze het niet, die zat te bedelen?* Eenigen antwoordden: *hij is het.* Doch anderen zeiden: *volstrekt niet, maar hij gelijkt op hem.* De genezene zelf echter besliste de zaak door te zeggen: *ik ben het.* Toen men nu vraagde: *hoe zijn u de oogen geopend?* zeide hij: *die mensch, die Jesus genoemd wordt, maakte slijk, bestreek mijne oogen, en zeide tot mij: ga naar het waterbad van Siloë en wasch u. En ik ging heen, en ik wiesch mij, en ik zie. Waar is hij?* vroegen zij hierop. *Ik weet het niet,* was het antwoord.

Omdat de blinde op een sabbath genezen was, geleidde men hem tot de Phariseën. Hier moest hij andermaal het gebeurde verhalen. Dezen begonnen over het geoorloofde en ongeoorloofde van zulke genezing onder elkander te twisten Eindelijk vroegen zij aan den genezene zelf: *gij, wat zegt gij van hem, die u de oogen geopend heeft? Hij is een profeet,* was het vrijmoedig antwoord. Nog wilden zij het wonder niet gelooven en ontboden daarom de ouders van den genezene. *Is deze uw zoon,* vroegen zij dezen, *van wien gij zegt, dat hij*

blind geboren is? Hoe ziet hij dan nu? Wij weten, dat deze onze zoon is, zeiden de ouders, *en dat hij blind is geboren. Hoe hij echter nu ziet, weten wij niet, of wie hem de oogen geopend heeft, weten wij niet. Ondervraagt hem zelf; hij heeft de jaren; hij zelf spreke over zich.* Zoo spraken zij, wijl zij wisten, dat de oversten hadden vastgesteld, om een ieder, die Jesus voor den Christus zou erkennen, van de gemeenschap der Israëlieten uit te sluiten, en uit de synagoog te verbannen.

Nogmaals moest nu de genezene voor de Phariseën verschijnen. *Geef eer aan God*, zegden zij, *wij weten, dat deze mensch een zondaar is.* De genezene sprak: *of hij een zondaar is, weet ik niet; dit eene weet ik, dat ik blind was, en thans zie. Wat heeft Hij aan u gedaan*, vroegen zij op nieuw; *hoe heeft Hij u de oogen geopend? Reeds heb ik het u gezegd*, was het antwoord, *en gij hebt het gehoord. Waarom wilt gij het andermaal hooren? Wilt gij zijne leerlingen worden? Wees gij zijn leerling*, hernamen zij, *wij zijn Moses' leerlingen. Dat God tot Moses gesproken heeft, weten wij; maar vanwaar deze is, weten wij niet.* Zonder terug-

houding getuigde nu de gedaagde: *dit is wel wonder, dat gij heden niet weet, van waar Deze is, en Hij heeft toch mijne oogen geopend. Wij weten immers, dat God de zondaars niet hoort; maar indien iemand godsdienstig is, en zijn wil volbrengt, dien verhoort Hij. Van den aanvang der wereld is het niet gehoord, dat iemand de oogen van een blindgeboorne heeft geopend. Ware deze niet van God, zoo kon hij niets* (van dien aard) *verrichten. Gij zijt geheel in zonde geboren,* duwden zij hem nu toe, *en gij, leert gij ons?* En met een ontzegden zij hem de godsdienstige gemeenschap, en lieten hem door de dienaars de vergaderzaal uitzetten.

Toen Jesus nu den genezene aantrof, sprak Hij tot hem: *gij, gelooft gij aan den Zoon Gods?* Hij zeide: *wie is Hij, Heer, opdat ik in Hem geloove?* Jesus zeide: *gij hebt Hem gezien, en Hij zelf is het, Die met u spreekt.* Toen riep hij uit: *Heer, ik geloof,* en viel aanbiddend neder voor den Verlosser.

Naar aanleiding van dit wonder hield Jesus eene onderrichting, die Hij aanving met deze woorden: *tot een oordeel ben ik in de wereld gekomen, opdat zij, die niet zien, ziende, en zij*

die zien, blind worden. Eenigen der Phariseën vroegen hierop: *zijn ook wij soms blind?* Jesus antwoordde: *indien gij blinden waart, zoudt gij geen zonde hebben; maar nu zegt gij: wij zien;* (derhalve) *blijft uwe zonde. Voorwaar, voorwaar Ik zeg u,* sprak Jesus, *die niet door de deur in den schaapstal binnen gaat, maar er langs een anderen kant inklimt, is een dief en roover. Doch hij, die door de deur ingaat, is herder der schapen. Hem opent de deurwachter, en de schapen hooren zijne stem, en hij roept zijne eigene schapen bij hun naam, en leidt ze naar buiten. En wanneer hij zijne eigene schapen naar buiten heeft geleid, gaat hij voor hen uit, en de schapen volgen hem, omdat zij zijne stem kennen. Doch een vreemde volgen zij niet, maar zij vlieden heen van hem, omdat zij de stem niet kennen van vreemden. — Voorwaar, voorwaar Ik zeg u: Ik ben de deur der schapen; allen, die gekomen zijn, zijn dieven en roovers; maar de schapen hooren hen niet. Ik ben de deur; zoo iemand door Mij binnen gaat, zal hij behouden worden, en hij zal in en uitgaan, en hij zal weiden vinden.— Een dief komt niet dan om te stelen, te slachten en te verderven. Ik ben gekomen, opdat zij*

het leven hebben, en overvloediglijk hebben. Ik ben de goede herder. De goede herder geeft zijn leven voor zijne schapen; maar de huurling, die geen herder is, en aan wien de schapen niet toebehooren, ziet den wolf komen, en verlaat de schapen, en vlucht heen. En de wolf rooft, en verstrooit de schapen..... Ik heb nog andere schapen, die niet van dezen schaapstal zijn; ook hen moet ik er heen voeren, en zij zullen mijne stem hooren, en het zal worden ééne kudde en één herder. Daarom heeft de Vader Mij liet, wijl Ik mijn leven afleg, om het weder aan te nemen. Niemand ontneemt het Mij, maar Ik leg het af uit mij zelven, en Ik heb macht om het af te leggen, en Ik heb macht om het weder aan te nemen. Dit gebod heb Ik van mijnen Vader ontvangen.

Bij het einde dezer rede was er op nieuw verdeeldheid onder de aanwezigen. De Phariseën zeiden: *hij heeft den duivel in, en is uitzinnig; wat luistert gij naar Hem?* Maar zij kregen ten antwoord: *dat zijn geen woorden van iemand die den duivel in heeft. Kan de duivel ook de oogen der blinden openen?*

§ 10 *De zending der zeventig leerlingen.*

Mt. XIII: 91—22; XI: 20—30; Lc. IX: 57—X : 24.

Na den afloop van het loofhuttenfeest verliet Jesus met zijne leerlingen Jerusalem, om eenigen tijd te vertoeven in Judea. Toen zij nu voortwandelden op den weg, sprak een schriftgeleerde, die zich bij Jesus had aangesloten: *Meester, ik zal u volgen, waar gij ook gaat.* Maar de Heer antwoordde: *de vossen hebben hunne holen, en de vogelen hunne nesten, maar de Zoon des menschen heeft niets om zijn hoofd neder te leggen.*

Eenen andere noodigde Jesus zelf uit met het woord: *Volg Mij.* Deze antwoordde: *Heer! sta mij toe, eerst mijn vader te gaan begraven. Volg mij* hernam Jesus, *en laat de dooden hunne dooden begraven; maar gij, ga en verkondig het rijk Gods.*

Een derde sprak tot Jesus: *Ik zal U volgen, Heer, maar sta mij toe, eerst te beschikken over hetgeen te huis is.* Maar ook hem wees de Zaligmaker af met het woord: *niemand, die zijne hand aan den ploeg slaat, en achterwaarts omziet, is geschikt tot het rijk Gods.*

Nadat de Heer deze drie had afgewezen,

stelde Hij uit hen, die bereid waren Hem te volgen, zeventig anderen aan [1]). Deze allen zond Hij twee aan twee voor Zich uit naar de verschillende steden en vlekken van Judea, die Hij zelf met zijne apostelen zou bezoeken. Hij hield bij deze gelegenheid even als bij de zending der apostelen eene onderrichting, die Hij besloot met het woord: *die u hoort, hoort Mij. Die u veracht, veracht Mij, en die Mij veracht, veracht Hem, die Mij gezonden heeft.*

Na eenigen tijd keerden de leerlingen vol vreugde terug en zeiden: *Heer! ook de duivelen zijn ons onderworpen geweest in uwen naam.* Jesus antwoordde: *ik zag satan als een bliksem uit den hemel vallen. Zie! ik heb u macht gegeven om op slangen en schorpioenen te treden en over al de kracht des vijands, en niets zal u schaden. Nochtans verblijdt u niet daarover, dat de geesten u onderworpen zijn, maar verblijdt u, dat uwe namen geschreven zijn in het boek des levens.*

En nu sprak de Heer in vervoering: *Ik loof u, Vader, Heer van hemel en aarde! dat Gij deze dingen voor de wijzen en verstandigen verborgen en ze aan de kleinen hebt geopenbaard.*

[1]) Zie den Griekschen tekst.

Ja Vader! (Ik dank U), *omdat zoodanig uw welbehagen is geweest.*

Nu richtte Hij Zich weder tot Zijne leerlingen en zeide: *alles is Mij overgegeven door mijn Vader, en niemand weet, wie de Zoon is dan de Vader, en wie de Vader is dan de Zoon, en wien de Zoon het wil openbaren..... Komt allen tot Mij, die vermoeid en beladen zijt, en Ik zal u verkwikken. Neemt mijn juk op u, en leert van Mij, want ik ben zachtmoedig en nederig van harte; en gij zult rust voor uwe zielen vinden. Want mijn juk is zacht en mijn last is licht.*

§ 2. *De gelijkenis van den Samaritaan. Martha en Maria. — Over het gebed.*

Lc. X: 25—XI: 13.

Terwijl Jesus Zich in Judea ophield, en op een der gestelde dagen in de Synagoge leerde, stond een schriftgeleerde op en vroeg: *Meester, wat moet ik doen om het eeuwig leven te bezitten?* Jesus stelde eene wedervraag: *wat staat er in de wet geschreven? hoe leest gij daar? Gij zult den Heer uwen God lief hebben uit geheel uw hart, en uit geheel uwe ziel, en uit al uwe krachten, en uit geheel uw verstand, en uwen*

naasten als u zelven, was het antwoord. *Gij hebt goed geantwoord*, hernam Jesus, *doe dit en gij zult leven.* De wetgeleerde, om zich te rechtvaardigen, stelde op nieuw de vraag: *wie is mijn naaste? Een zeker mensch*, zeide Jesus, *kwam af van Jerusalem naar Jericho, en viel in de handen van roovers, die hem ook uitplunderden, wonden toebrachten, en heengingen, hem half dood latende liggen. Nu gebeurde het, dat een priester langs denzelfden weg afkwam, en hem zag, en voorbij ging. En evenzoo ging ook een leviet, toen hij nabij die plaats kwam, en hem zag, voorbij. Doch een Samaritaan, die op reis was, kwam omtrent hem, en werd, toen hij hem zag, met medelijden bewogen. En hij naderde, en verbond zijne wonden, en goot er olie en wijn op; en hij plaatste hem op zijn eigen lastdier en voerde hem naar de herberg, en droeg zorg voor hem. En des anderen daags haalde hij twee tienlingen uit, en gaf ze aan den waard en zeide: draag zorg voor hem, en al, wat gij daarboven zult uitgeven, zal ik u bij mijne terugkomst terug betalen. Wie van deze drie, dunkt u, was de naaste van hem, die in de handen der roovers gevallen was?* De wetgeleerde antwoordde:

die hem barmhartigheid bewezen heeft. Ga, hernam Jesus, *en doe ook zoo.*

Toen de Heer Judea doorwandelde, kwam Hij mede in een vlek, dat wij later leeren kennen als Bethanië. Het was een groot half uur ten oosten van Jerusalem aan de overzijde van den Olijfberg gelegen. Liefelijk was het tusschen vijg- en olijfboomen tegen de helling des bergs gebouwd, daar waar nog heden ten dage el Azarieh wordt aangetroffen. Hier woonde een zeer gegoede familie, bestaande uit twee zusters Martha en Maria benevens haar broeder Lazarus. Maria zette zich met de overigen neder aan de voeten des Heeren, en aanhoorde zijn woord. Martha integendeel was hoogst bedrijvig, om den Heer een goed onthaal te bereiden. Toen zij Maria nu zag nederzitten, bleef zij staan, en zeide: *Heer, is er U niet aan gelegen, dat mijne zuster mij voor het dienen alleen heeft gelaten? zeg haar dan, dat zij mij helpe.* Doch Jesus antwoordde: *Martha, Martha, gij zijt bezorgd en bekommerd over vele dingen; doch één is slechts noodig. Maria heeft het beste deel uitverkoren, hetgeen haar niet zal ontnomen worden.*

Eenigen tijd daarna bevond Zich de Heer waarschijnlijk op den Olijfberg om te bidden. Een van zijne leerlingen richtte bij deze gelegenheid tot Hem het verzoek: *Heer! leer ons bidden, gelijk ook Joännes zijne leerlingen geleerd heeft.* Jesus stelde hem alsdan het schoone gebed voor, dat wij allen kennen.

Bij deze gelegenheid hield hij zijne leerlingen ook de volgende gelijkenis voor:

Indien iemand uwer, zeide Hij, *een vriend heeft, en des middernachts tot hem gaat en hem zegt: vriend, leen mij drie brooden, want mijn vriend is van de reis tot mij gekomen en ik heb niets om hem voor te zetten; en indien deze van binnen's huis antwoordt: val mij niet lastig, de deur is reeds gesloten en mijne kinderen zijn met mij te bed; ik kan niet opstaan en ze u geven; en indien de andere toch voortgaat met kloppen, Ik zeg u: al zal hij ook niet opstaan en ze hem geven, omdat hij zijn vriend is; echter om zijn onbescheiden aanhouden zal hij opstaan en hem geven al wat hij noodig heeft. Ook zeg Ik u: vraagt en u zal gegeven worden; zoekt en gij zult vinden, klopt en u zal worden opengedaan. Want al, wie vraagt, verkrijgt, en wie zoekt, vindt, en wie klopt, dien zal worden opengedaan.*

§ 12 *De blinde en stomme genezen. Twistredenen met de Phariseën.*

Mt. XII: 22—37; 43—45; Mc. III: 22—30; Lc. IX: 14—28.

Terwijl Jesus nog in Judea vertoefde, bracht men op zekeren dag een bezetene tot hem, die blind en stom was. De Godmensch genas hem volkomen, zoodat hij sprak en ziende werd. Toen de aanwezige menigte deze buitengewone genezing aanschouwde, was zij ten hoogste verwonderd en vroeg zij zich af: *is deze niet de zoon van David?* Doch de Pharisëen zeiden: *Hij heeft Beelzebub in, en werpt de duivelen slechts uit door den vorst der duivelen.* Jesus wederlegde hunne bewering vooral op drie gronden. Eerstens: indien de Satan den Satan uitwierp, zou zijn rijk verdeeld zijn. Tweedens: wierpen de zonen der Phariseën de duivelen uit. Indien zij dus beweerden, dat Hij door Beelzebub de duivelen uitdreef, moesten zij, daar zij hiervoor geen bewijs leverden, hetzelfde van hunne zonen zeggen. Eindelijk stelde Jesus de dwaasheid hunner bewering in het licht door de volgende gelijkenis: *hoe kan iemand het huis van den sterke binnengaan en zijn huisraad wegrooven, tenzij hij eerst den sterke*

vastbinde? En alsdan zal hij dezes huis uitplunderen. Wanneer een sterke gewapend zijn voorhof bewaakt, is alles, wat hij bezit, in veiligheid. Doch wanneer een sterkere dan hij hem overvalt en overwint, ontneemt hij hem al zijn wapentuig, waarop hij vertrouwde, en verdeelt hij zijn buit.

Nu liet Jesus gevoelen, aan welke zonde zij zich schuldig maakten met, tegen beter weten in, de wonderen van den koning van het Gods rijk aan Beelzebub toe te schrijven: *daarom zeg Ik u, alle zonden en lasteringen, waaraan zij zich schuldig maken, zullen den menschen vergeven worden; maar de lastering tegen den Geest zal niet vergeven worden.*

Onder anderen stelde Jesus, om hun den ellendigen en gevaarlijken toestand te doen begrijpen, waarin zij door deze verwaarloozing zijner genade en wonderen zich bevonden, deze gelijkenis voor: *wanneer de onreine geest van den mensch is uitgegaan, wandelt hij rond door waterlooze plaatsen, zoekende naar rust zonder die te vinden. Dan zegt hij: ik zal wederkeeren in mijn huis, van waar ik ben uitgegaan. Wanneer hij nu komt, vindt hij het ledig, met bezems gevaagd en versierd. Dan gaat hij*

heen en neemt zeven andere geesten met zich, die boozer zijn dan hij zelf, en zij gaan binnen en wonen aldaar. En het laatste van dien mensch wordt erger dan het eerste. Zoo zal het ook met dit allerboosaardigst geslacht gaan.

Terwijl de Heer zoo sprak, riep eene vrouw hem toe: *zalig de schoot, die U gedragen heeft, en de borsten die U gezoogd hebben!* Jesus antwoordde: *Ja, maar zalig ook zijn zij, die het woord Gods aanhooren en bewaren.*

Toen Jesus' vijanden bemerkten, dat zij de beschuldiging, als of hij door Beelzebub werkte, niet door konden drijven, traden anderen op, om hem een teeken van den hemel te vragen. Doch Jesus antwoordde: *dit geslacht is een boos en overspelig geslacht. Het vraagt een teeken, maar geen teeken zal aan hetzelve gegeven worden, dan het teeken van Jonas den profeet. Want gelijk Jonas een teeken was voor de bewoners van Ninive, zoo zal ook de zoon des menschen zijn voor dit geslacht. Gelijk Jonas drie dagen en drie nachten in het ingewand van den zeevisch was, zoo ook zal de Zoon des menschen drie dagen in den schoot der aarde blijven.*

§ 13. *Jesus ten maaltijd bij een Phariseër. Hij bestraft de Phariseën en schriftgeleerden.*

Mt. XXIII: 23–36. Lc. XI 37—XII: 12.

Nog sprak Jesus, toen een Phariseër Hem ten maaltijd noodigde. Jesus nam de uitnoodiging aan, en legde Zich, zonder Zich de handen te wasschen, aan tafel. De gastheer ergerde zich hieraan. Toen sprak Jesus: *wee u, gij schijnheilige schriftgeleerden en Phariseën! gij reinigt het uitwendige van drinkbeker en schotel, maar het inwendige bij u is vol roof en ongerechtigheid .... Wee u, gij schijnheilige Schriftgeleerden en Phariseën, die de tienden geeft van muntkruid, anijs, komijn, wijnruit en van alle moeskruiden, en de gewichtigste zaken der wet verwaarloost! de rechtvaardigheid, de barmhartigheid, de trouw en de liefde Gods niet in acht neemt. Het eene moest gij doen, en het andere niet achter laten. Blinde leidslieden, die de mugge zift en den kameel doorzwelgt. Wee u, gij Phariseën! want gij bemint de eerste zitplaatsen in de synagoge, en de begroetingen op de markt. Wee u, gij schijnheilige Schriftgeleerden en Phariseën! Want gij zijt gelijk aan wit gepleisterde graven. Deze schijnen den menschen*

uiterlijk wel fraai toe, maar inwendig zijn zij vol doodsbeenderen en allerlei onreinheid.

Nu nam een der wetgeleerden het woord op en zeide: *met zoo te spreken, Meester, beleedigt gij ook ons* Doch Jesus gaf ten antwoord: *ook aan u, wetgeleerden, wee! want gij belaadt de menschen met lasten, die zij niet kunnen dragen, en gij zelf raakt die lasten met een vinger niet aan.*

En nu ging de Heer met heilige verontwaardiging voort: *wee u, gij schijnheilige Schriftgeleerden en Phariseën, die de graven der profeten opbouwt, en de gedenkteekenen der rechtvaardigen versiert! Doch uwe vaderen hebben ze gedood. En gij zegt: hadden wij in de dagen onzer vaderen geleefd, wij zouden hunne deelgenooten niet geweest zijn in het bloed der profeten. Zoo getuigt gij tegen u zelven, dat gij de zonen zijt van hen, die de profeten hebben vermoord, en dat gij met hunne werken instemt. Gij dan maakt de maat uwer vaderen vol! want zij hebben ze gedood, en gij bouwt hunne grafsteden op. Slangen, adderengebroedsel, hoe zult gij het oordeel der hel ontvluchten? Daarom heeft ook Gods wijsheid* (door Mij) *gezegd: zie, ik zal tot hen profeten en wijzen, en schriftgeleerden en*

apostelen zenden, en gij zult er van dooden en kruisigen, en er van in uwe Synagoge geeselen en ze van de eene stad tot de andere vervolgen, zoodat van dit geslacht zal geëischt worden al het rechtvaardige bloed, dat op aarde sedert de grondlegging der wereld vergoten is, van het bloed van Abel den rechtvaardige af tot aan het bloed van Zacharias, den zoon van Barachias, dien gij hebt gedood tusschen den tempel en het altaar. Voorwaar, Ik zeg u, dit alles zal komen over dit geslacht.

Wee u, zoo besloot Jesus, *gij wetgeleerden! want gij hebt den sleutel der kennis weggenomen; zelf zijt gij niet ingegaan, en hen, die ingingen, hebt gij geweerd.*

Terwijl de Heer zich in het huis van den Phariseër bevond, was daar buiten eene groote menigte volks zaamgestroomd, zoodat zij elkander verdrongen. Jesus, toen Hij het huis verliet, begaf Zich tot hen, en begon nu Zijne leerlingen ten aanhoore des volks tegen den invloed der Phariseën te wapenen.

Wacht u, zeide Hij, *voor den zuurdesem der Phariseën, die huichelarij is. Niets is bedekt, dat ontdekt, niets verborgen dat niet geweten zal worden. Want wat gij in de duisternis gezegd hebt,*

zal bij het daglicht gezegd worden, en wat gij aan het oor in de binnenkamers gefluisterd hebt, zal op de daken verkondigd worden. Doch tot u, mijne vrienden, zeg Ik: vreest niet voor hen, die het lichaam moorden, maar daarna niets meer doen kunnen. Ik zal u toonen, wien gij moet vreezen. Vreest Hem, Die na gedood te hebben, kan nederstorten, in de hel. Ja, Ik zeg u, vreest Dien. Worden niet vijf musschen verkocht voor twee penningen en niet een van die is bij God in vergetelheid. Ja, zelfs de haren van uw hoofd zijn alle geteld. Wilt dus niet vreezen; meer dan eene menigte musschen zijt gij. En Ik zeg u: al, wie mij beleden zal hebben voor de menschen, dien zal ook de Zoon des menschen belijden voor de engelen Gods: maar wie mij verloochend zal hebben voor de menschen, die zal verloochend worden voor de engelen Gods. En al wie een lasterwoord zegt tegen den Zoon des menschen, dien zal het vergeven worden; maar wie tegen den H. Geest zal gelasterd hebben, dien zal het niet vergeven worden. En wanneer zij u zullen brengen in de synagogen en tot de overheden en machthebbenden, weest dan niet bezorgd, hoe of wat gij zult antwoorden, of wat gij zult spreken; want de H. Geest zal u in dat uur leeren, wat gij zeggen moet.

§ 14. *Christus onttrekt zich aan 't beslechten van een twist. Gelijkenissen.*

Mt. XXIV: 42–54. Lc. XIII. 13–59.

Terwijl Jesus de bovenvermelde woorden tot zijne leerlingen richtte, onderbrak iemand zijne rede en zeide: *Meester, zeg aan mijn broeder, dat hij met mij de erfenis verdeele.* Doch de Heer antwoordde: *mensch! wie heeft Mij tot rechter of deeler gesteld tusschen u lieden?*

De Heer nam uit dit voorval aanleiding om tegen de overmatige zucht naar het aardsche te waarschuwen. *Ziet toe,* zegde Hij, *en wacht u voor de gierigheid; want niet door iemands overvloed heeft hij leven uit zijne goederen. Het land van een zeker rijk man bracht overvloedige vruchten voort, en hij dacht en sprak bij zich zelven: wat zal ik doen, daar ik niet heb om mijne vruchten te verzamelen? En hij zeide: dit zal ik doen; ik zal mijne graanschuren afbreken en grootere bouwen, en daarin zal ik al mijn gewas en goed verzamelen. Dan zal ik zeggen tot mijne ziel: ziel! gij hebt vele goederen opgelegd voor vele jaren; rust, eet, drink, geniet. God sprak tot hem: gij dwaas! dezen nacht zal*

men uwe ziel van u terug eischen, en hetgeen gij bereid hebt, voor wie zal het zijn? Zoo gaat het hem, die schatten vergadert en niet rijk is voor God.

Nu spoorde Jesus de zijnen aan, zich te wachten voor overtollige bezorgdheid voor het aardsche, en in het bijzonder sprak Hij tot zijne leerlingen: *vreest niet, o kleine kudde! want het heeft uwen Vader behaagd, u het rijk te geven. Verkoopt hetgeen gij bezit, en geeft het ten aalmoes. Maakt u geldbuidels, die niet verslijten, een schat, die niet afneemt in den hemel, waar geen dief genaakt noch mot verderft. Want waar uw schat is, daar is uw hart.*

Jesus drong er bij zijne leerlingen op aan, dat zij hunne zorg zouden wijden aan de uitbreiding van het rijk Gods. *Laat uwe lendenen omgord zijn, en de lampen in uwe handen brandende, en weest gelijk aan menschen, die hunnen heer opwachten, wanneer hij van de bruiloft terugkeert, om, wanneer hij komt en klopt, hem dadelijk te openen. Zalig zijn die dienstknechten, welke de heer, wanneer hij komt, wakende zal vinden. Voorwaar Ik zeg u: hij zal zich omgorden en ze doen aanliggen, en rondgaande*

zal hij hen bedienen. En indien hij met de tweede nachtwake, of ook met de derde nachtwake komt en hen aldus vindt, zalig zijn die dienstknechten.

Nog nader drong Jesus op waakzaamheid aan door het volgende voorbeeld: *verstaat ook dit, dat een huisvader, indien hij wist, op wat uur een dief zou komen, hij voorzeker zou waken en niet zou toelaten, dat zijn huis werd doorgebroken. Weest daarom ook gij bereid, want ter ure, dat gij het niet denkt, zal de Zoon des menschen komen.*

Nu vroeg Petrus: *Heer, zegt gij deze gelijkenis tot ons of tot allen?* Jesus vroeg op zijne beurt: *wie is wel de getrouwe en wijze huisverzorger, dien de Heer heeft gesteld over zijn dienstpersoneel om ten bekwamen tijde de maat tarwe toe te deelen? Zalig de dienaar, dien de Heer, wanneer hij komt, bevinden zal zoo te doen. Voorwaar ik zeg u: hij zal hem stellen over al hetgeen hij bezit. Doch indien zulke dienstknecht, boos als hij is, in zijn hart zou zeggen: mijn heer vertoeft te komen, en zou beginnen zijne mededienstknechten en dienstmaagden te slaan, en te eten en te drinken, en beschonken te zijn, zal de heer van*

dien dienaar komen op een dag, waarop hij het niet verwacht, en op een uur, waarop hij het niet voorziet, en hij zal hem afscheiden, en zijn deel stellen met de ongetrouwen. Daar zal geween zijn en geknars der tanden. De dienaar alzoo, die den wil zijns heeren heeft gekend, en niet gereed gemaakt noch gedaan heeft volgens zijn wil, zal veel slagen ontvangen. Hij echter, welke dien niet gekend en strafwaardige dingen gedaan heeft, zal weinig slagen ontvangen. En van ieder, aan wien veel gegeven is, zal veel worden gevorderd; en aan wien veel is toevertrouwd, van hem zal meer geëischt worden.

Na in een drietal gelijkenissen aan zijne apostelen onthechting, waakzaamheid en zorg bij de uitbreiding van zijn rijk te hebben aangeprezen, keerde Jesus terug tot het punt der vervolgingen, waarvan Hij was afgeweken: *Ik ben gekomen,* zoo sprak hij, *om een vuur op de aarde te werpen, en wat wil Ik anders dan dat het ontstoke worde! Doch Ik moet met een doopsel gedoopt worden, en hoe zeer word Ik beklemd, tot dat het volbracht zij. Meent gij, dat Ik op aarde gekomen ben om vrede te geven? Neen, zeg ik u, maar verdeeldheid.*

Verdeeldheid kwam Jesus brengen. Het bleek reeds uit zijn strijd met de Phariseën, die hemelteekenen vroegen. Daarom zeide Hij: *als gij uit het westen eene wolk ziet opkomen, zegt gij terstond: er komt regen; en het geschiedt zoo. En wanneer gij den zuidenwind waaien ziet, zegt gij: er zal hitte zijn; en het geschiedt. Gij huichelaars! het uitzicht van hemel en aarde weet gij te onderscheiden, hoe onderscheidt gij dan dezen tijd niet?*

§ 15. *Eenige Galileërs op bevel van Pilatus vermoord. De onvruchtbare vijgeboom. Eene genezing op den Sabbath. Twee gelijkenissen*

Mt. XIII: 31—33; Mc. IV: 30—32. Lc. XIII: 1—21.

Omtrent dezen tijd bracht men den Heer het bericht van Galileërs, die Pilatus, terwijl zij in den tempel offerden, had laten dooden, zoodat hij letterlijk hun bloed met dat hunner offerande vermengd had. De berichtgevers, naar het schijnt, verkeerden in den waan, dat deze Galileërs, daar hun zoo iets overkomen was, boven anderen zondaars waren. Althans Jesus zeide: *meent gij, dat deze Galileërs boven*

al de Galileërs zondaars waren, omdat zij dit hebben verduurd? Neen, zeg ik u; maar, indien gij geen boete doet, zult gij allen desgelijks omkomen. Evenzoo die achttien, op welke de toren van Siloë viel en die hij doodde, meent gij, dat zij schuldiger waren dan al de menschen, die te Jerusalem wonen. Neen zeg Ik u; waar indien gij geen boete doet, zult gij allen desgelijks vergaan.

Jesus drong nog verder aan op de noodzakelijkheid dier boetvaardigheid door de volgende gelijkenis: *Zeker iemand bezat een vijgeboom, geplant in zijn wijngaard, en hij kwam vrucht daaraan zoeken, doch vond er geene. Nu zegde hij tot den wijngaardenier: zie, reeds drie jaren zijn het, dat ik vrucht kom zoeken aan dezen vijgeboom, doch ik vind er geene. Houw hem dus uit! Waartoe beslaat hij den grond? Doch deze antwoordde en zeide hem: heer, laat hem nog dit jaar staan, tot dat ik rondom hem gegraven en mest gelegd heb. En wellicht brengt hij vrucht voort; zoo niet, dan zult gij hem laten uithouwen.* Het is duidelijk, dat Israël hier door den vijgeboom wordt aangewezen, en dat het na drie jaren vruchteloozen arbeid van Christus, den Goddelijken wijn-

gaardenier, weldra, indien het geen vruchten voortbracht, verworpen zou worden.

Eenigen tijd hierna, waarschijnlijk den laatsten sabbath voor het feest der tempelvernieuwing, kwam eene vrouw tot Jesus, terwijl Hij Zich in de synagoog bevond, om er Zijne leer te verkondigen. Zij werd reeds achttien jaren door een geest van verzwakking gekweld. Zij was zoo zeer ineengebogen, dat zij volstrekt niet opwaarts konde zien. Nauwelijks had Jesus haar opgemerkt, of Hij riep haar tot Zich en zeide: *vrouw, gij zijt verlost van uwe krankheid.* Te gelijkertijd legde Hij haar de handen op, en zie! op den eigen stond richtte zij zich op, en verheerlijkte God door warme dankbetuiging voor die onverhoopte weldaad. Doch de overste der Synagoog was misnoegd, dat Jesus deze genezing op een Sabbath had bewerkt. Jesus echter bestrafte hem en sprak: *huichelaars! maakt niet een ieder uwer op den Sabbaht zijn os of ezel van de kribbe los, en leidt hij hem niet heen om hem te drenken? En deze, eene dochter van Abraham, welke de Satan nu reeds achttien jaren gebonden hield, moest zij niet van dien band worden los gemaakt op den*

Sabbath? Zijne tegenstanders waren beschaamd en verpletterd en wisten niets te antwoorden.

Het volk echter juichte over de heerlijke wonderwerken, die Jesus verrichtte. Naar aanleiding van dien vestigde de Heer de aandacht op de toekomstige uitbreiding van zijn rijk door twee gelijkenissen. *Waaraan*, zegde Hij, *is het rijk Gods gelijk, en door welke gelijkenis zullen wij het afbeelden? Het is gelijk aan een korrel mostaardzaad, dien iemand nam en in zijnen hof zaaide. Welk zaad wel het kleinste is van al de zaden* (daar gezaaid), *doch het schiet op, wordt het grootste van al de moeskruiden, en groeit op tot een grooten boom, zoodat de vogelen des hemels komen en rusten op zijne takken onder zijn loover.*

Waarbij zal Ik het rijk Gods vergelijken? Het is gelijk aan een zuurdeeg, hetgeen eene vrouw nam, en kneedde onder drie maten meels, totdat het geheel gezuurd was.

§ 16. *Jesus op het feest der tempelwijding. Hij begeeft zich naar Perea.*

Mt. XXIII: 37—39; Lc. XIII: 22—35; Jo. X: 22—42.

Intusschen was het feest der tempelwijding

genaderd, hetgeen omstreeks het begin van December werd gevierd ter herinnering aan de reiniging en de wijding van den tempel. Jesus, daar Hij zich in Judea bevond, liet niet na Jerusalem te bezoeken. Op een der acht dagen van dit feest nu wandelde Jesus, daar het winter was, om zich tegen den regen te beschutten, onder de dubbele gaanderij van Salomon, aan de oostzijde des tempels. De joodsche oversten, toen zij den Heer zagen, omringden Hem, en stelden Hem niet zonder boosaardige inzichten de vraag: *hoe lang houdt gij ons gemoed in twijfel? Indien Gij de Christus zijt, zeg het ons dan openlijk.* Jesus antwoordde, dat het van zijn kant aan geen verklaringen had ontbroken en dat zijne wonderen zijne woorden hadden bevestigd. Maar het ontbrak hen aan den goeden wil en volgzaamheid, eigen aan zijne kudde. *Mijne schapen* zegde de Heer, *hooren naar mijne stem, en Ik ken ze en zij volgen Mij. En Ik geef hun het eeuwig leven en zij zullen in eeuwigheid niet verloren gaan en niemand zal ze uit mijne hand rooven. Wat Mijn Vader Mij gegeven heeft, is grooter dan alles, en niemand kan ze uit de hand mijns*

Vaders wegrooven. Ik en de Vader zijn één.

De Joden begrepen te recht, dat de Heer sprak van zijne wezenseenheid met den Vader. Zij beschouwden dit als eene godslastering en grepen daarom verbitterd naar steenen, om Jesus als godslasteraar te steenigen. Maar de Heer zonder zijne kalmte te verliezen, sprak hun toe: *vele voortreffelijke werken heb Ik u getoond van wege mijnen Vader; om welk van die werken steenigt gij Mij? Niet om eenig goed werk steenigen wij u,* was het antwoord, *maar om de godslastering, en omdat Gij een mensch zijnde, U zelven tot God maakt.*

Jesus gaf ten antwoord, dat in de psalmen (ps. 81) van menschelijke rechters, alleen omdat zij God op aarde moesten vertegenwoordigen, gezegd werd: gij zijt goden. Zijne tegenstrevers konden toch wel niet beweren, dat dit eene godslastering was. Maar hoe durfden zij Hem dan van godslastering beschuldigen, Dien de Vader tot Messias had afgezonderd, omdat Hij gezegd had: Ik ben Gods Zoon; Ik bezit één wezen met den Vader. Zijne wonderen moesten hen van de waarheid dezer bewering overtuigen. *Gelooft aan de werken,* zoo besloot

Hij, *opdat gij weten en geloovet, dat de Vader in Mij is en Ik in den Vader ben.*

De Joden, toen zij den Heer zoo nadrukkelijk zijne medezelfstandigheid met den Vader hoorden handhaven, zochten zich meester te maken van zijn persoon. Maar de Heer verijdelde door zijn Goddelijke Macht hun aanslag en ontging aan hunne handen. Hij verliet met zijne apostelen Jerusalem, en begaf zich naar Perea over den Jordaan, daar waar Joännes vroeger doopte. Velen sloten zich hier bij Hem aan. *Joännes*, zegden zij, *heeft wel geen enkel teeken gedaan, maar alles, wat Joännes van dezen heeft gezegd, was waar.*

Hier in Perea werd Hem weldra door iemand de vraag gesteld: *Heer, zijn ze weinig, die zalig worden? Strijdt,* zoo was zijn antwoord, *om binnen te gaan door de enge poort; want velen zeg Ik u, zullen zoeken in te gaan en het niet vermogen. Wanneer de Vader des huisgezins zal zijn ingegaan en de deur gesloten zal hebben, zult gij beginnen buiten te staan, en aan de deur te kloppen, zeggende: Heer, doe ons open. Maar Hij zal u antwoorden: Ik weet niet, van waar gij zijt: wij hebben in uw bijzijn gegeten en gedronken*

en op onze straten hebt gij geleerd. Maar Hij zal tot u zeggen: ik weet niet, van waar gij zijt; weg van mij, gij allen, werkers van ongerechtigheid... Tenzelfden dage, dat de Heer deze vraag beantwoordde, zegden eenige Phariseën waarschuwend tot Hem: *ga weg en vertrek van hier, want Herodes zoekt u te dooden.* Doch Jesus sprak: *gaat en zegt aan dien vos: zie! ik werp booze geesten uit en verricht genezingen heden en morgen, en ten derden dage is mijn einde daar. Doch heden en morgen, en den volgenden dag moet ik op weg zijn, want het mag niet, dat een profeet gedood worde buiten Jerusalem.*

En nu de Heer van zijn dood te Jerusalem sprak, riep hij uit: *Jerusalem! Jerusalem, dat de profeten doodt en steenigt degenen, die tot u gezonden worden, hoe dikwerf heb Ik uwe kinderen willen vergaderen, gelijk een vogel zijn nest, eene hen hare kiekens onder de vleugelen vergadert, en gij hebt niet gewild! Zie uw huis, zal u woest gelaten worden. En Ik zeg u, gij zult Mij niet meer zien, tot dat gij zegt: gezegend Hij, Die komt in den naam des Heeren.*

§ 17. *De genezing van een waterzuchtige op den Sabbath; gesprekken bij die gelegenheid.*

Lc. XIV: 1—35.

Korten tijd hierna werd Jesus door een van de oversten der Phariseën uitgenoodigd tot het feestmaal, dat gewoonlijk op den Sabbath gehouden werd. Toen de heer in dat huis verscheen, lieten de aanwezigen niet na, Hem scherp te bespieden. En zie! onverwacht voor men nog aan tafel ging, stelde zich een waterzuchtige voor Jesus. De Verlosser zag het verlangen van den kranke. Daarom vroeg hij aan de wetgeleerden en Phariseën, die daar tegenwoordig waren: *is het geoorloofd op den Sabbath te genezen?* Allen bewaarden het stilzwijgen. Jesus raakte daarop den kranke aan, genas hem en zond hem heen. Nu zeide de Heer: *wie uwer zal zijn os of ezel, indien hij in een put valt, er niet terstond uittrekken op den Sabbath?*

Hierna ging men aan tafel. Jesus bemerkte, hoe allen er op uit waren, om de eerste plaatsen te bemachtigen. Daarom zeide Hij, toen allen aanlagen: *als gij ter bruiloft genoodigd zijt, ga*

dan niet aanleggen op de eerste plaats, opdat niet, indien wellicht iemand aanzienlijker dan gij genoodigd is, hij, die u en hem genoodigd heeft, kome en zegge: maak plaats voor dezen, en gij met schaamte de laatste plaats zoudt gaan innemen. Maar wanneer gij genoodigd zijt, ga en lig aan op de laatste plaats, opdat, wanneer hij komt, die u genoodigd heeft, hij tot u zegge: vriend, ga hooger op. Dan zal u zulks eene eer zijn voor uwe dischgenooten. Want al wie zich verheft, zal vernederd, en wie zich vernedert, zal verheven worden.

Nu richtte Jesus Zich tot den gastheer. *Wanneer gij een middag of avondmaal aanricht,* zeide Hij, *noodig dan niet uwe vrienden of uwe broeders, of uwe bloedverwanten, of rijke naburen, opdat niet soms zij u wederkeerig noodigen, en u vergelding geschiede. Maar wanneer gij een gastmaal aanricht, noodig armen, kreupelen en blinden, en zalig zult gij zijn, omdat dezen niet in staat zijn, u te vergelden, want bij de opstanding der rechtvaardigen zal u alles vergolden worden.*

Toen een der dischgenooten Christus van de opstanding der rechtvaardigen hoorde spreken, riep hij uit: *zalig hij, die brood zal eten in het rijk Gods!*

Jesus stelde nog de volgende gelijkenis voor: *Zeker mensch richtte een groot avondmaal aan en noodigde velen. En met het uur des avondmaals zond hij zijn knecht om aan de genoodigden te zeggen, dat zij zouden komen, daar alles reeds toebereid was Doch allen begonnen zij gelijkelijk zich te verontschuldigen. De eerste zeide tot hem: ik heb eene landhoeve gekocht en ik moet noodzakelijk gaan om ze te bezichtigen; ik bid u, verschoon mij. En een ander zeide: ik heb vijf koppel ossen gekocht en ga ze beproeven; ik bid u, verschoon mij. En een ander zeide: ik heb eene vrouw gehuwd en daarom kan ik niet komen.*

De dienstknecht dus keerde terug en boodschapte dit aan zijn heer. Toen werd de vader des huisgezins toornig en zegde tot zijnen dienstknecht: ga spoedig uit naar de pleinen en straten der stad, en breng de armen, en lammen en blinden en kreupelen hier binnen. En de dienstknecht zeide: heer, het is geschied, gelijk gij bevolen hebt, en er is nog plaats. De heer zeide dan tot den dienstknecht: ga uit naar de wegen en heggen en dwing dat men binnen kome, op dat mijn huis vol worde. En ik zeg u lieden: geen dier mannen

die genoodigd waren, zal mijn avondmaal proeven.

Kort na dit Sabbathmaal bevond Jesus Zich op weg, en werd Hij gevolgd door vele scharen. Daar waren er, die zijne leerlingen verlangden te worden. Jesus bleef daarom stilstaan, keerde Zich om en sprak: *indien iemand tot Mij komt en niet haat zijn vader en moeder en vrouw en kinderen en broeders en zusters, ja zelfs zijn eigen leven, kan hij mijn leerling niet zijn. En wie zijn kruis niet draagt en achter Mij gaat, kan mijn leerling niet zijn. — Wie toch onder u, als hij een toren wil bouwen, zet zich niet vooraf neder, en berekent de noodige kosten, of hij wel heeft om te voleindigen; opdat niet, als hij den grondslag gelegd heeft en niet voleindigen kan, allen, die het zien, hem beginnen te bespotten en te zeggen: deze mensch begon te bouwen, maar heeft niet kunnen voleindigen. Of welke koning, die ten oorlog wil oprukken tegen een anderen koning, zet niet eerst zich neder om te beraadslagen, of hij in staat is met tien duizend slag te leveren aan hem, die met twintig duizend tegen hem aanrukt? En zoo niet, zendt hij, als deze nog ver af is, een gezantschap, en vraagt een vredesverdrag. Even zoo dan kan niemand van u, die niet aan alles verzaakt, wat hij bezit, mijn leerling zijn*

§ 18. *Jesus' liefde voor de zondaren. Drie gelijkenissen.*

Lc. XV: 1—32.

Jesus muntte uit door eene grenzelooze barmhartigheid. De tollenaars en de zondaars gevoelden zich tot Hem getrokken, en ook hier in Perea kwamen zij aanhoudend tot Hem, om Hem te hooren. Jesus bejegende hen met innemende welwillendheid. De Phariseën morden hierover en zeiden: *deze ontvangt de tollenaars en eet met hen.* De Heer stelde, om de verkeerdheid van dit gedrag te doen gevoelen, drie gelijkenissen voor.

De eerste was die van het afgedwaalde schaap, die wij vroeger reeds eenmaal hebben vernomen. Indien de herder zich verheugt met zijne vrienden over het teruggevonden schaap, mochten dan de Phariseën wel morren, dat Hij de zondaars ontving?

De tweede gelijkenis luidde: *of welke vrouw, die tien drachmen heeft, bij aldien zij eene drachme verliest, steekt niet de lamp aan en veegt het huis uit, en zoekt vlijtig, tot zij die vindt? En als zij ze gevonden heeft, roept zij hare vriendinnen*

en geburen bijeen en zegt: verheugt u met mij want ik heb de drachme, die ik verloren had, teruggevonden. Evenzoo zeg Ik u, zal er blijdschap zijn bij de engelen Gods over een zondaar, die zich bekeert.

In de derde gelijkenis schilderde Jesus ons het afdwalen van den zondaar en zijne steeds toenemende ellende, en aan den anderen kant zijne trapsgewijze bekeering. *Zeker mensch*, zegde Jesus, *had twee zonen, en de jongste van hem zeide tot zijn vader: vader, geef mij van 't goed het deel, dat mij toekomt. En deze verdeelde hun het goed. En niet vele dagen daarna vertrok de jongere zoon, na alles bijeenvergaderd te hebben, in den vreemde naar een ver afgelegen land, en daar verkwistte hij zijn goed met ongebonden te leven. En nadat hij alles verteerd had, ontstond een groote hongersnood in dat land, en hij begon gebrek te lijden. En hij ging heen en hij verbond zich aan een der burgers van dat land, en deze zond hem naar zijne hoeve, om varkens te hoeden. En hij wenschte het lijf te mogen vullen, met het voedsel, dat de zwijnen aten, maar niemand gaf het hem. Toen keerde hij in zich zelven en zeide: hoeveel huurlingen hebben in mijns vaders huis overvloed van brood, en ik*

verga hier van honger. Ik zal opstaan en tot mijnen vader gaan, en ik zal hem zeggen: vader! ik heb gezondigd tegen den hemel en tegen u; ik ben niet meer waardig, uw zoon genoemd te worden: maak mij als een uwer huurlingen. En hij stond op en kwam tot zijnen vader. En toen hij nog ver af was, zag hem zijn vader en werd door medelijden bewogen, en liep naar hem toe, en viel hem om den hals en kuste hem. En de zoon zeide tot hem: vader, ik heb gezondigd tegen den hemel en tegen u; ik ben niet meer waardig uw zoon genoemd te worden. Maar de vader zeide tot zijne dienstknechten: brengt spoedig het beste kleed en trekt het hem aan, en geeft hem een ring aan de hand, en schoenen aan zijne voeten. En haalt het gemeste kalf, en doodt het, en laat ons maaltijd houden en vrolijk zijn; want deze, mijn zoon, was dood, en is weder levend geworden; hij was verloren en is teruggevonden. En zij begonnen een vreugdemaal te houden.

Zijn oudste zoon nu was op het veld. En toen hij terugkeerde en het huis naderde, hoorde hij muziek en dans; en hij riep een van de knechten, en vroeg, wat dit was. Deze zeide tot hem: uw broeder is gekomen, en uw vader heeft het gemeste kalf geslacht, omdat hij hem behouden heeft terug

ontvangen. Hierop werd hij toornig en wilde niet binnen komen. Zijn vader ging dan naar buiten en begon hem te verzoeken. Maar hij gaf zijn vader ten antwoord: zie, zoovele jaren dien ik u en nooit heb ik uw bevel overtreden; doch nooit hebt gij mij een bokje gegeven om met mijne vrienden feest te houden. Maar zoodra deze, uw zoon, die zijn goed met ontuchtige vrouwen heeft doorgebracht, gekomen is, hebt gij voor hem het gemeste kalf geslacht. Doch hij zeide tot hem: kind, gij zijt altijd bij mij, en al het mijne is het uwe. Maar er moest feest gehouden worden en vreugde zijn, want deze, uw broeder, was dood en herleefde; was verloren en is teruggevonden.

§ 19. *De gelijkenis van den onrechtvaardigen rentmeester. Leer over het huwelijk. De geschiedenis van den rijken vrek.*

Mt. XIX: 2—13. Mt. X: 2—12; Lc. XVI: 1—31.

Na de voorgaande drie gelijkenissen, stelde de Heer nogmaals eene parabel voor, doch van geheel andere strekking.

Er was een zeker rijk mensch, zegde Jesus *die een rentmeester had, en deze werd bij hem aangeklaagd, als die dezelfs goederen verkwist had. En hij ontbood hem en zeide tot hem: wat hoor*

ik daar van u? leg rekening af van uw rentmeesterschap, want gij zult niet langer meer rentmeester kunnen zijn.

De rentmeester nu zeide bij zich zelven: wat zal ik doen, daar mijn heer mij het rentmeesterschap afneemt? Spitten kan ik niet; voor bedelen schaam ik mij. Ik weet wat ik doen zal, opdat wanneer ik van het rentmeesterschap ontslagen ben, zij mij in hunne woningen opnemen. Hij riep de schuldenaars zijns heeren derhalve een voor een bij zich en zeide tot den eerste: hoeveel zijt gij mijnen heer schuldig? Deze zeide: honderd vat olie. En hij zeide tot hem: neem uwe handschrift en schrijf spoedig vijftig. Vervolgen zeide hij tot een andere: en gij, hoeveel zijt gij schuldig? Deze zeide: honderd mud tarwe. En hij zeide, neem uwen brief en schrijf tachtig. En de heer prees den onrechtvaardigen rentmeester, omdat hij voorzichtig had gehandeld; want de kinderen dezer wereld zijn voorzichtiger dan de kinderen des lichts in hun geslacht. En ik zeg u lieden: maakt u vrienden uit den Mammon der ongerechtigheid, opdat zij, wanneer gij zult bezweken zijn, u opnemen in de eeuwige woontenten. Die getrouw is in het geringe, is ook in het grootere getrouw, en die in het geringe

onrechtvaardig is, is ook in het grootere onrechtvaardig. Indien gij dan den onrechtvaardigen mammon, niet getrouw zijt geweest, wie zal u het ware toevertrouwen? En indien gij in een anders goed niet getrouw zijt geweest, wie zal u dan het uwe geven?

De Phariseën stelden bij deze gelegenheid of iets later den Heer ook de volgende vraag: *mag de man zijne vrouw verstooten om allerlei reden?* Jesus antwoordde: *wat heeft u Moses bevolen? Moses*, zegden zij, *heeft toegestaan een scheidebrief te geven en haar weg te zenden.* De Heer hernam: *hebt gij niet gelezen, dat God, Die den mensch schiep, van den beginne hen man en vrouw heeft gemaakt. En dat hij sprak: daarom zal de man vader en moeder verlaten, en zijne vrouw aanhangen en zij twee zullen zijn tot één vleesch. Derhalve zijn zij niet meer twee, maar één vleesch. Wat God dus heeft vereenigd, dat scheide geen mensch. Waarom*, hervatten zij, *heeft dan Mozes bevolen een scheidebrief te geven en zoo te verstooten?* Jesus antwoordde: *om de verstoktheid uws harten heeft Moses u toegelaten, uwe vrouwen weg te zenden* (en) *u dit bevel gegeven; maar van den beginne is het zoo niet geweest.*

Te huis ondervroegen Hem ook de leerlingen omtrent hetzelfde punt: *Ik zeg u,* zoo sprak Jesus, *al wie zijne vrouw verstoot, tenzij om hoererij, en eene andere huwt, doet overspel en hij, die de verstootene huwt, doet overspel. En indien eene vrouw haren man verlaat en een andere huwt, doet zij overspel.* De leerlingen hernamen: *indien de zaak van de man met de vrouw dusdanig is, dan is het niet raadzaam te trouwen.* De Heer gaf hun ten antwoord: *niet allen vatten dit woord; slechts zij, aan wie het gegeven is. Want er zijn onhuwbaren, die van den schoot hunner moeder zoo geboren zijn; en er zijn onhuwbaren, die van de menschen in dien staat zijn gebracht, en er zijn onhuwbaren, die zich in dien toestand hebben gebracht om het rijk der hemelen. Die het vatten kan, vatte het.*

Omtrent dezen tijd, zoo al niet bij dezelfde gelegenheid, stelde Jesus deze gelijkenis voor: *er was een zeker rijk mensch, die gekleed ging in purper en fijn lijnwaad, en dagelijks een prachtigen maaltijd hield. Ook was er een zeker bedelaar, Lazarus genaamd, die aan zijne poort lag, vol zweren; hij wenschte zich te verzadigen met de kruimels, die van de tafel des rijken vielen, en niemand gaf ze hem; maar ook de honden*

kwamen en likten zijne zweren. Het gebeurde nu, dat de bedelaar stierf en door de engelen gedragen werd in Abrahams schoot. Maar ook de rijke stierf en werd begraven in de hel. En toen hij zijne oogen opsloeg, als hij in de pijnen was, zag hij Abraham van verre en Lazarus in zijn schoot. En hij riep en zeide: Vader Abraham! ontferm u mijner, en zend Lazarus, opdat hij den top van zijnen vinger in water doope en mijne tong verkoele, want ik word gepijnigd in deze vlam. Doch Abraham zeide tot hem: zoon gedenk dat gij in uw leven het goede hebt ontvangen en evenzoo Lazarus het kwade; doch nu wordt hij vertroost, gij echter gepijnigd. En bij dit alles tusschen ons en u is eene groote klove gesteld, zoodat zij, die van hier tot u willen overgaan, het niet kunnen, noch die van daar hier overkomen. Hierop zeide hij: ik bid u dan, vader! dat gij hem zendt tot mijns vaders huis, want ik heb vijf broeders ten einde hij hun een getuige zij, opdat ook zij niet komen in deze plaats van folteringen Maar Abraham zeide tot hem: zij hebben Moses en de profeten; laten zij die hooren. Doch hij hernam: neen, vader Abraham! maar indien iemand uit de dooden tot hen gaat, zullen zij zich bekeeren. Maar,

hij antwoordde hem: indien zij niet luisteren naar Moses en de profeten, zullen zij evenmin geloof geven, al stond iemand uit de dooden op.

Nog stelde Jesus kort daarna aan Zijne leerlingen deze gelijkenis voor: *wie van u, indien hij een dienstknecht heeft, die ploegt of het vee hoedt, zal tot dezen, wanneer hij van het veld terugkeert, zeggen: kom terstond en zit aan. En wie zal niet tot hem zeggen: bereid mij het avondmaal en omgord u, en dien mij, tot dat ik gegeten en gedronken heb, en daarna zult gij eten en drinken? Dankt hij zulk een knecht, omdat deze zijne bevelen volvoerd heeft? Ik geloof neen. Zoo ook gij, wanneer gij alles verricht hebt, hetgeen u bevolen is, zegt: wij zijn onnutte dienstknechten; hetgeen wij verplicht waren te doen, hebben wij gedaan.*

§ 20. *De opwekking van Lazarus.*

Jo. XI: 1—54.

Terwijl de Heer Zich aldus in Perea bezig hield met Zijn Goddelijke leer te verkondigen, kwam tot hem een bode, afgezonden door Martha en Maria, met het bericht, dat Lazarus, haar jongere broeder, gevaarlijk krank was.

Heer, zoo lieten zij tot Jesus zeggen, *zie hij, dien gij lief hebt, is krank.* Jesus zond den bode terug met het antwoord: *deze krankheid is niet ter dood, maar voor de eer van God, opdat de Zoon Gods verheerlijkt worde.*

Hierna zette Jesus zijne werkzaamheid voort en toefde nog twee dagen, ofschoon hij wist, dat Lazarus reeds overleden was. Eindelijk zeide hij tot zijne leerlingen: *laat ons weder naar Judea gaan. Meester* antwoordden dezen: *nog pas zochten de Joden u te steenigen, en gaat gij weder daarheen?* Maar de Heer stelde hen gerust en zeide: *zijn de uren van den dag niet twaalf? indien iemand bij dag wandelt stoot hij zich niet, omdat hij het licht dezer wereld ziet; doch indien hij bij nacht wandelt, zoo stoot hij zich, omdat het licht niet bij hem is. Lazarus, onze vriend slaapt, maar ik ga om hem van den slaap te wekken.* Heer zegden zij, *indien hij slaapt, dan zal hij herstellen.* Doch de Heer zegde nu zonder omwegen: *Lazarus is gestorven, en Ik ben verheugd om uwent wille, dat ik daar niet was, opdat gij geloovet..... Doch laat ons tot hen gaan. Gaan ook wij,* riep Thomas, *om met Hem te sterven.*

Eerst op den vierden dag na Lazarus' dood verscheen de Heer, waar Hij zoo lang verwacht was. Toen Martha het bericht ontving, dat de Heer het vlek naderde, snelde zij Hem te gemoet. *Heer,* zoo klaagde zij, *waart gij hier geweest, mijn broeder zou niet gestorven zijn; maar ook nu weet ik, dat al wat Gij van God zult vragen, God het U geven zal. Uw broeder,* hernam Jesus, *zal verrijzen.* Martha zeide: *ik weet, dat hij verrijzen zal bij de verrijzenis ten jongsten dage.* Jesus antwoordde: *Ik ben de Opstanding en het Leven; al wie in Mij gelooft, zal leven, al ware hij ook gestorven, en al wie leeft en in Mij gelooft, zal niet sterven in eeuwigheid. Gelooft gij dit? Ja Heer,* antwoordde Martha, *ik heb geloofd, dat Gij de Christus zijt, de Zoon van den levenden God, Die in de wereld zijt gekomen.*

Nu gelastte Jesus haar hare zuster te gaan verwittigen, en op dit woord snelde de bedrijvige Martha naar de bedroefde Maria, en fluisterde haar veelbeteekenend toe: *de Meester is daar, en Hij roept u.* IJlings stond Maria op, en snelde vol hoop en liefde naar Jesus buiten Bethanië, ter plaatse waar Martha Hem had

ontmoet. De Joden bij het zien van haar plotseling vertrek, zeiden tot elkander: *zij gaat naar het graf, om daar te weenen.* Zij lieten niet na haar te volgen.

Maria, zoodra zij in Jesus' tegenwoordigheid was gekomen, en Hem zag, viel aan zijne Goddelijke voeten neder. De droefheid overstelpte haar minnend gemoed, tranen vloeiden langs hare wangen, en in de hevigheid harer aandoening kon zij niets anders uitbrengen dan: *Heer, indien Gij hier geweest waart, zou mijn broeder niet gestorven zijn.* Al de aanwezigen werden door het zien harer hevige droefheid bewogen, en stortten tranen. Jesus ontstemd vroeg aan de beide weenende zusters: *waar hebt gij hem geleyd? Kom en zie,* was het antwoord. En zie, terwijl Jesus naar het graf van zijn teeder geliefden vriend Zich begaf, weende ook Hij. Toen de welgestemde Joden Christus' tranen bespeurden, werden zij door dit liefdeblijk getroffen, en zegden tot elkander: *zie hoezeer, Hij hem lief had! Kon Hij,* vroegen anderen, *Die de oogen van den blindgeborene heeft geopend, niet maken, dat deze niet stierf?* Bij het hooren dier woorden ontroerde de Heer op nieuw.

Hij naderde het graf. Het was eene spelonk, een vijftigtal schreden buiten het vlek, in den rotswand uitgehouwen. Ze was, zooals dit het geval was bij de aanzienlijke Joden, het eigendom der familie, en gesloten met een zwaren steen, die er voorgewenteld was. De Heer gaf het bevel: *neemt den steen weg.* Toen dit bevel werd uitgevoerd, en de akelige graflucht zich verspreidde, riep Martha uit: *Heer, hij riekt reeds, want vier dagen heeft hij reeds in het graf gelegen.* Maar Jesus verloochende, zelfs waar het verderf reeds aanwezig was, het gegevene woord niet. *Heb ik u niet gezegd,* zeide Hij, *dat, indien gij gelooft, gij de heerlijkheid Gods zult aanschouwen?*

De steen, die het graf sloot, was afgewenteld. Allen zagen uit met gespannen verwachting. De menschgeworden Zoon des Vaders sloeg met majesteit zijne blikken ten hemel en sprak: *Vader, Ik dank U, dat Gij Mij verhoord hebt; Ik wist wel, dat Gij Mij altijd verhoort; maar om de schare, die rondom staat, zeide Ik dit, ten einde zij gelooven, dat Gij Mij gezonden hebt.*

Nu verhief de Godmensch op buitengewone

wijze de stem, en riep krachtig gebiedend: *Lazarus, kom uit.* En zie, Lazarus richtte zich op, en trad te voorschijn in het gewaad des doods. Allen waren stom van verbazing. Doch de Heer sprak: *maakt hem los en laat hem gaan.*

Nu gaf het uitverkorene zusterpaar zich over aan de uitdrukkingen van de innigste dankbaarheid, van diepgevoelde broederliefde, van juichende blijdschap en van aanbiddend geloof. Zeer velen der aanwezige joden bekeerden zich en geloofden in den Heer.

Het gerucht dezer doodenopwekking was weldra in geheel Jerusalem en in al de omstreken verspreid, en dit wonder verwekte nog veel meer opspraak dan de genezing van den blindgeborene. De overpriesters en Phariseën begonnen niet zonder reden te duchten, dat het spoedig, indien het zoo voortging, met hun gezag gedaan zou zijn. Zij belegden daarom eene vergadering van den hoogen raad, en nu werd de noodlottige vraag gesteld: *wat staat ons te doen, daar deze mensch vele teekenen doet? Indien wij Hem zoo laten begaan, zullen allen in Hem gelooven, en de Romeinen zullen komen, en onze plaats en ons volk nemen.* Ver-

scheidene plannen werden nu voorgesteld, doch onvoldoende bevonden. Bij deze verlegenheid nam Kaiphas, die door de Romeinen voor dat jaar met de hooge priesterlijke waardigheid bekleed was, het woord op en zeide: *gij weet niets en gij bedenkt niet, dat het u nuttig is, dat een mensch voor het volk sterve, en niet het geheele volk ten gronde ga.*

Dit voorstel droeg de goedkeuring weg der vergadering. Hij sterve! zoo was haar besluit, en van dien dag af beraadslaagden zij te zamen over de middelen, om Jesus uit den weg te ruimen.

Jesus, bekend met deze zamenzwering, wandelde niet meer in 't openbaar in Judea. Hij vertrok in stilte uit Bethanië, en begaf zich naar eene stad Ephrem genoemd. Zij was gelegen op twee uren afstands van Bethel, in de woestijn of de dorre en steenachtige bergstreek, ten noorden der quarantania op de grenzen van Samaria. Hier verbleef Jesus een tijd lang in stille verborgenheid.

§ 21. *Laatste reis van Jesus door Galilea.*

Lc. XIII: 17. — XVIII: 14.

Jesus verliet eindelijk Ephrem, om zich door Galilea naar Jerusalem te begeven. Bij deze laatste reis ontmoette Hij aan den ingang van zeker vlek, wellicht op de grenzen van Samaria, tien melaatschen. Zij bevonden zich buiten het vlek. Als zij nu Jesus' aankomst vernamen, gingen zij Hem te gemoet, en bleven, toen zij Hem zagen, gelijk het hun voorgeschreven was, van verre staan. Alsdan verhieven zij hunne stem en riepen: *Jesus, Meester, ontferm U onzer!* De Heer sprak tot hen: *gaat, vertoont u aan de priesters.* Zij gehoorzaamden, en werden op weg van hunne melaatschheid volkomen genezen. Onder hen bevond zich een Samaritaan. Toen hij zich genezen zag, snelde hij verblijd terug tot zijn Goddelijken weldoener. Hij wierp zich aanbiddend voor Jesus op de aarde neder, en dankte Hem met geestdrift voor het bewerkte herstel. Jesus prees de dankbaarheid van dien Samaritaan en zeide: *zijn er niet tien gereinigd? En de negen, waar zijn zij? Geen enkele is gevonden, die*

terugkeerde en eer gaf aan God buiten dezen vreemdeling.

Op deze zelfde reis werd den Heer door eenige Phariseën de vraag gesteld: *wanneer komt het rijk Gods?* Jesus antwoordde: *het rijk Gods komt niet* (met praalvertoon), *zoodat het opgemerkt wordt, en men zal niet zeggen: zie, hier is het; of zie daar is het. Want zie, het rijk Gods is onder u.* En nu begon de Heer uit te weiden over de zegepraal, die Hem en zijn rijk eens wachtte, en over de vreeselijke straf, die Israël zou overvallen.

Nieuwsgierig vroegen de leerlingen, waar dit zou plaats grijpen. Het antwoord des Heeren was: *waar ergens het doode lichaam is, daar zullen de arenden vergaderen.*

De Heer spoorde de zijnen aan, om bij die beproevingen hunnen toevlucht tot het gebed te nemen, en stelde hun de volgende gelijkenis voor: *in zekere stad was een rechter, die God niet vreesde, en den mensch niet ontzag. Er was ook eene weduwe in die stad. En zij kwam tot hem en zeide: verschaf mij recht van mijn tegenstander. Doch langen tijd wilde hij niet. Maar de weduwe liet niet af, en keerde elken dag*

weder. Dagen achtereen weigerde de rechter, doch daarna zeide hij tot zich zelf: ofschoon ik God niet vrees en geen mensch ontzie, nochtans omdat deze weduwe mij lastig valt, zal ik haar recht verschaffen, opdat zij niet ten einde toe mij afmatte. En nu leidde de Heer uit deze handelwijze de gevolgtrekking af: *hoort, wat de onrechtvaardige rechter zegt! En zal God dan geen recht doen aan zijne uitverkoornen, die dag en nacht tot Hem roepen, en langmoedig zijn ten hunnen opzichte? Ik zeg, u spoedig zal Hij hun recht verschaffen. Doch de Zoon des menschen, als Hij komt, zal Hij wel geloof vinden op aarde?* Het is te vreezen, gaf Jesus te kennen, dat velen bij die beproevingen het geloof zullen verliezen, en daarom niet zullen bidden.

Onder de hoorders des Heeren bevonden zich ook eenigen, die, doortrokken van den zuurdezem der Phariseën, zich zelven voor rechtvaardig hielden en met minachting op anderen nederzagen. Om dezen op hunne verkeerde handelwijze opmerkzaam te maken, stelde Hij hun deze gelijkenis voor: *Twee menschen gingen naar den tempel op om te bidden. De een was een Phariseër, de ander een tollenaar. De Pha-*

riseër stond (vooraan) *en bad bij zich zelven: o God, ik dank U, dat ik niet ben als de andere menschen, roovers, onrechtvaardigen, overspelers of ook als die tollenaar. Ik vast tweemaal in de week, en geef tienden van al wat ik bezit. Maar de tollenaar stond van verre, en sloeg de oogen niet eens op ten hemel. Hij klopte op zijne borst en zegde: o God, wees mij, den zondaar, genadig. Ik zeg u,* zoo besloot Jesus, *deze daalde gerechtvaardigd af naar zijn huis boven gene. Want al wie zich verheft, zal vernederd, en die zich vernedert, zal verheven worden.*

§ 22. *Het verder voorgevallene bij Jesus' laatste reis in Galilea.*

Mt. XIX : 13 — XX: Mc. X: 13—31.
Lc. XVIII: 15—30.

In zeker vlek van Galilea kwamen moeders tot den Zaligmaker om zijn heilig gebed voor hare kinderen te verwerven, Met hare kinderen aan de hand of op de armen, gingen zij tot Jesus, opdat hij ze zou aanraken, hun de handen opleggen en ze zou zegenen. De leerlingen berispten die moeders, wijl zij meenden, dat dit den Heer lastig moest vallen.

Maar Jesus zeide: *laat de kleinen, en wilt ze niet beletten om tot Mij te komen, want aan dezulken behoort het rijk der hemelen. Voorwaar Ik zeg u, al wie het rijk Gods niet aanneemt als een kind, zal daarin niet binnengaan.* En na dit gezegd te hebben, liet de Heer de kleine onschuldigen tot Zich naderen, boog Zich tot hen neder, opende hun met minzaamheid de armen, omhelsde ze, en drukte ze met teederheid aan zijn Goddelijk Hart. Hij legde hun de handen op, sprak zijn Goddelijken zegen over hen uit, gaf ze daarop terug aan haar, die ze tot Hem hadden gebracht, en ging van daar heen.

Toen Jesus Zich nu op weg bevond, kwam tot Hem iemand toegesneld, die betrekkelijk jeugdig was, en den een of anderen overheidsrang bekleedde. Hij wierp zich voor Jesus' voeten op de knieën neder, en richtte zich tot Hem met de vraag: *goede Meester, wat goeds zal ik doen, opdat ik het eeuwig leven bezitte? Wat noemt gij Mij goed?* hernam de Zaligmaker, *wat vraagt gij Mij naar het goede? Niemand is goed tenzij God alleen. Indien gij alzoo tot het leven wilt ingaan, onderhoud de geboden. Welke?*

vroeg de jonge man. Jesus antwoordde: *gij kent de geboden: gij zult niet doodslaan; gij zult geen overspel bedrijven; gij zult niet stelen; gij zult geen valsche getuigenis geven; gij zult geen bedrog plegen; eer uwen vader en uwe moeder; en gij zult uwen evenmensch beminnen als u zelven.* De overste zeide: *Meester, dit alles heb ik onderhouden sedert mijne jeugd. Wat ontbreekt mij nog?* Jesus wierp op hem een blik vol Goddelijk welbehagen en sprak: *Eene zaak ontbreekt u nog. Wilt gij volmaakt zijn, ga, verkoop al hetgeen gij bezit, en geef het aan de armen, en gij zult een schat in den hemel bezitten; en kom, volg Mij.* Toen de overste dit woord vernam, gevoelde hij den moed niet tot die heldendaad, en teleurgesteld ging hij heen.

Jesus sprak nu tot de zijnen: *voorwaar Ik zeg u, hoe moeilijk zullen zij, die goed hebben, het rijk der hemelen ingaan!* En toen de leerlingen hierover verwonderd waren, sprak Hij nogmaals: *kinderen, hoe moeilijk is het, dat zij die op het geld vertrouwen, in het rijk Gods ingaan! Ja, nogmaals zeg Ik u: het is gemakkelijker, dat een kemel doorga door het oog eener*

naald,[1]) *dan dat een rijke het rijk der hemelen binnenga.* Nu hernamen de leerlingen: *wie zal dus zalig kunnen worden?* Jesus antwoordde: *bij de menschen is dit onmogelijk, maar niet bij God, want bij God is alles mogelijk.*

Het voorgevallene met den rijken overste gaf Petrus aanleiding om de vraag tot den Heer te richten: *zie, wij, wij hebben alles verlaten en zijn U gevolgd; wat zal dan ons geworden?* Jesus' antwoord was: *voorwaar Ik zeg u, dat gij, die Mij gevolgd zijt, bij de wedergeboorte, wanneer de Zoon des menschen zal gezeten zijn op den troon zijner majesteit, ook op twaalf troonen zult zitten, en zult oordeelen de twaalf stammen Israëls. En al wie huis, of broeders, of zusters, of vader, of moeder, of echtgenoote, of kinderen, of akkers om Mij zal verlaten hebben, zal honderdmaal zooveel in dit leven.... onder vervolgingen ontvangen, en in de toekomstige eeuw het eeuwig leven bezitten; doch vele eersten zullen laatsten, en vele laatsten eersten zijn.*

Tot toelichting voegde de Heer er deze parabel aan toe: *het rijk der hemelen is gelijk*

[1]) Er was te Jerusalem, gelijk men wil, eene kleine stadspoort die *het oog eener naald* werd genoemd.

aan een huisvader, die vroeg in den morgen uitging om arbeiders in zijnen wijngaard te huren. En toen hij met de arbeiders was overeengekomen voor een tienling daags, zond hij ze naar zijn wijngaard. Hierop ging hij uit omtrent de derde uur en hij vond anderen op de markt ledig staan. En hij zeide tot hen: gaat ook gij in mijnen wijngaard, en wat billijk is, zal ik u geven. En zij gingen heen. En omtrent de zesde en negende uur ging hij heen en deed desgelijks. Nogmaals omtrent de elfde uur ging hij uit, en vond hij anderen staan. En hij zegde tot hen: waarom staat gij hier den geheelen dag ledig? Zij antwoordden hem: omdat niemand ons gehuurd heeft. Gaat ook gij, zegde hij, in mijnen wijngaard. En als het nu avond geworden was, zeide de heer des wijngaards tot zijn opziener: roep de arbeiders, en geef hun het loon, beginnende van de laatsten tot de eersten. Toen zij dan kwamen die omtrent de elfde uur gekomen waren, ontvingen zij ieder een tienling. En toen ook de eersten kwamen, meenden zij, dat zij meer zouden ontvangen; doch ook zij ontvingen ieder een tienling. En als zij dien ontvingen, morden zij tegen den heer des huises. Een van hen zeide: deze laatsten

hebben één uur gearbeid, en gij hebt hen gelijk gemaakt aan ons, die de vermoeienis van den dag en de hitte gedragen hebben. Doch de Heer des huizes antwoordde: vriend, ik doe u geen onrecht: zijt gij niet voor één tienling met mij overeengekomen? Neem hetgeen u toekomt, en ga heen. Ik wil aan deze laatsten geven als aan u. Of staat het mij niet vrij, te doen wat ik wil? Is uw oog boos, omdat ik goed ben? Alzoo, besloot Jesus zullen de laatsten eersten, en de eersten laatsten zijn; want velen zijn geroepenen, maar weinigen zijn uitverkorenen.

§ 23. *Jesus gaat op naar Jerusalem. Jesus te Jericho. Zacheus. De parabel der tien ponden. Genezing van twee blinden.*

Mt. XX: 17—34; Mc. X: 32—52; Lc. XVIII: 31 XIX: 28

Het vreugdevuur, dat de nieuwe maan der lente aankondigde, was op den Olijfberg en op alle hoogten tot in Hauran ontstoken Het Paaschfeest naderde; Jesus verliet Galilea en sloeg met de zijnen den weg in opwaarts naar Jerusalem. Terwijl zij nu op den weg voortwandelden, die langs het Overjordaansche naar

Jericho voerde, en de Heer voor zijne apostelen uit ging, riep Hij dezen tot Zich en zeide: *ziet! wij gaan op naar Jerusalem, en alles zal volbracht worden, hetgeen door de profeten over den Zoon des menschen geschreven is. Want Hij zal overgeleverd worden aan de overpriesters, schriftgeleerden en oudsten des volks, en dezen zullen Hem ter dood veroordeelen. En zij zullen Hem overleveren aan de heidenen ter kruisiging, en Hij zal bespot, gegeeseld en bespuwd worden. En na Hem gegeeseld te hebben, zullen zij Hem dooden, en ten derden dage zal Hij verrijzen.*

Kort daarna, wellicht ten gevolge der gesprekken, die door de apostelen hierop gevoerd werden, kwam Salome, de weduwe van Zebedeus, met hare twee kinderen tot Jesus. Zij wierp zich aan zijne voeten en zeide: *Meester, wij wilden wel, dat Gij ons deedt, wat wij u zullen vragen. Wat begeert gij?* antwoordde de Verlosser. *Zeg,* zoo sprak zij, *dat deze mijne twee zonen naast U zitten in uw rijk, in uwe heerlijkheid, de eene aan uwe rechter-, de andere aan uwe linkerhand. Gij weet niet,* sprak de Heer, *wat gij vraagt. Kunt gij den kelk drinken, dien Ik drinken zal, of met den doop, waarmede*

Ik gedoopt word, gedoopt worden. Zij antwoordden: *wij kunnen het.* Jesus hernam: *den kelk, dien Ik drink, zult gij wel drinken, en met het doopsel, waarmede Ik gedoopt word, zult gij wel gedoopt worden; doch te zitten aan mijne rechter- of aan mijne linkerhand komt Mij niet toe aan u te geven, maar aan degenen aan welken het door mijnen Vader bereid is.*

Toen de tien overige apostelen hiervan getuigen waren, waren zij zeer misnoegd over de twee broeders... Maar Jesus riep allen tot Zich en zeide: *gij weet, dat de vorsten der heidenen over hen heerschen, en dat de grooten macht over hen uitoefenen. Doch zoo zal het niet zijn onder u. Want al wie onder u groot wil worden, zij uw dienaar, en al wie onder u de eerste wil zijn, zij de dienstknecht van allen, gelijk ook de Zoon des menschen niet is gekomen, om gediend te worden, maar om te dienen, en zijn leven te geven tot een losprijs voor velen.*

Zoo naderde Jesus eindelijk Jericho. Een groote menigte, die mede naar het Paaschfeest opging, vergezelde Hem. In de nabijheid der stadspoort zat een blinde te bedelen. Toen deze het gedruisch der voortstroomende menigte hoor-

de, vroeg hij, wat dit mocht beteekenen. En toen hij vernam, dat Jesus van Nazareth voorbijging, begon hij te roepen in hoop op genezing: *Jesus, zoon van David, ontferm U mijner!* Toen zij, die den Godmensch voorafgingen, dit geroep hoorden, wilden zij hem het zwijgen opleggen. Doch de blinde riep nog veel meer: *Zoon van David, ontferm U mijner!* Als de Zaligmaker nu daar ter plaatse kwam, hoorde hij zijn hulpgeschrei, en beval Hij den ongelukkige tot Zich te brengen. Toen deze naderde, vroeg Jesus hem: *wat verlangt gij, dat ik u doen zal? Heer*, zeide hij, *dat ik zien moge.* De Heiland antwoordde: *wees ziende; uw geloof heeft u genezen.* Op het eigen oogenblik werd de blinde weder ziende, en dankbaar volgde hij den Heer.

Zoo trad Jesus Jericho binnen. Jericho, de oude palmstad, was na Jerusalem de eerste stad van Palestina, en had nog ten tijde van den H. Epiphanius den omvang van drie kwartier. Zij was nagenoeg drie uren van den Jordaan, en ongeveer zeven uur van Jerusalem verwijderd. Zij lag in de Jordaanvlakte, aan den voet van het gebergte, dat haar aan de westzijde beheerscht.

Wijl Jericho aan den grooten weg lag, die van Jerusalem naar de binnengewesten van Azië voerde, bestond hier een levendig handelsverkeer en werd er een groot getal tollenaars aangetroffen om de belastingen te heffen. Deze tollenaars stonden gewoonlijk onder een overste, die voor zekere som van den Romeinschen betaalmeester in een bepaald gedeelte des lands al de belastingen pachtte. Zulk een overste der tollenaars te Jericho was Zacheus. Deze was van joodsche afkomst en zeer rijk. Hij had veel van Jesus gehoord, doch den Heer nog nooit aanschouwd. Toen hij dus de komst van den Heiland vernam, snelde hij met de schare Hem tegemoet, begeerig om Hem te zien. Doch de groote menigte belette Zacheus, die klein van gestalte was, zijn oogmerk te bereiken. Daarom beklom hij ijlings, ter plaatse waar Jesus voorbij moest gaan, een wilden vijgeboom. Toen Christus nu daar ter plaatse kwam, zag Hij Zacheus. Met minzaamheid riep hij den tollenaar toe: *Zacheus, kom spoedig af, want heden moet ik in uw huis verblijven.* Zacheus daalde spoedig af, en ontving Jesus met vreugde in zijn huis.

Hierover waren velen ontevreden en zegden: *bij een zondig mensch heeft hij zijn intrek genomen.*

Toen Jesus nu het huis van den tollenaar zou verlaten, trad Zacheus met erkentelijkheid nader tot den Heer, en sprak: *zie, Heer, de helft mijner goederen geef ik aan de armen; en heb ik iemand iets afgeperst, dan geef ik het vierdubbel terug.* Jesus gaf hem ten antwoord: *Heden is aan dit huis heil geschied, omdat ook hij een zoon van Abraham is. Want de Zoon des menschen is gekomen om te zoeken en zalig te maken, hetgeen verloren was.*

Daar velen meenden, dat Jesus met het aanstaande Paaschfeest zou beginnen te heerschen als Koning, en alsdan hoopten in zijne heerlijkheid te deelen, stelde Jesus hun de volgende gelijkenis voor:

Zeker mensch van hooge geboorte vertrok naar een vergelegen land, om voor zich een koninkrijk te ontvangen en dan weder te keeren. En hij riep zijne tien knechten tot zich, gaf hun tien mina's en zeide tot hen: drijf er handel mede, terwijl ik op reis ben. Zijne medeburgers echter haatten hem, en zonden hem een gezantschap achterna en zegden: wij willen niet, dat deze meer over ons heersche. En het geschiedde, toen hij weder-

keerde, na het koningschap te hebben ontvangen, dat hij de knechten, aan welke hij het geld gegeven had, gebood te roepen, om te weten hoeveel ieder hunner had gewonnen. En de eerste kwam en zeide: heer, uwe mina heeft tien mina's gewonnen. En hij zeide hem: wel u, goede dienstknecht, omdat gij over weinig getrouw zijt geweest, zult gij met macht over tien steden bekleed worden. En de tweede kwam en zegde: heer, uwe mina heeft vijf mina's gewonnen. Ook tot dezen zegde hij: en gij, wees over vijf steden. Doch een andere kwam, en zeide: heer, zie hier uwe mina, die ik in een zweetdoek bewaard hield, want ik vreesde u, omdat gij een hard mensch zijt; gij neemt weg, wat gij niet neêrgelegd, en gij maait, wat gij niet gezaaid hebt. De koning zegde tot hem: gij, booze dienstknecht! uit uwen mond oordeel ik u. Gij wist, dat ik een hard mensch ben, die wegneem, wat ik niet neêrgelegd en maai, wat ik niet gezaaid heb. En waarom dan hebt gij mijn geld niet aan de wisseltafel gegeven, opdat ik het bij mijne komst met rente kon terug vorderen? En hij zeide tot de aanwezigen: ontneemt hem de mina, en geeft ze hem die de tien mina's heeft. En zij antwoordden hem:

hij heeft tien mina's. Doch de koning hernam: ik zeg u, aan al wie heeft, zal gegeven worden, en hij zal overvloed hebben, maar die niet heeft, hem zal ook, hetgeen hij heeft, ontnomen worden. Doch deze mijne vijanden, die niet wilden, dat ik over hen zou heerschen, brengt ze hier, en doodt ze voor mijne oogen.

Nadat Jesus in deze gelijkenis te kennen gegeven had, welk lot Hem, zijne volgelingen en zijne vijanden eerstdaags wachtte, vertrok Hij uit Jericho. Hij ging voorop en zijne leerlingen en vele scharen volgden Hem. Bij zijn vertrek uit de stad zat weder een blinde, Bartimeus, of zoon van Timeus, langs den weg te bedelen. Toen deze het gewoel der voorbijtrekkenden bespeurde, en vernam dat Jesus in aantocht was, begon hij te roepen: *Jesus, Zoon van David, ontferm U mijner.* Velen vermaanden hem, dat hij zou zwijgen. Maar hij schreeuwde nog veel meer: *Zoon van David, ontferm U mijner!* Jesus hoorde deze kreten, bleef staan, en beval dat men hem tot Zich zou brengen. Zij riepen derhalve den blinde, en zegden hem: *wees welgemoed! sta op; Hij ontbiedt u.* Verheugd sprong Bartimeus op, wierp zijn overkleed af, en kwam tot Jesus. *Wat wilt gij,*

vroeg de Heer, *dat ik u doe?* Vol hoop smeekte de blinde: *Innig vereerde Meester, dat ik zien moge!* Ga heen, was Jesus antwoord, *uw geloof heeft u genezen.* En terstond was hij ziende, en volgde dankbaar en verblijd zijn redder op den weg.

§ 24. *Het gastmaal te Bethanië en Jesus' intrede te Jerusalem.*

Mt. XXVI: 6—13; Mc. XIV: 3—9; Lc. XIX: 29—44; Jo. XI: 55—XII: 19; Mt. XXI: 1—10; Mc. XI: 1—10.

Het Paaschfeest der Joden was nu op handen Velen van het platte land van Judea hadden zich reeds naar Jerusalem begeven, om zich, volgens de voorvaderlijke gebruiken, door offers en onthouding te reinigen. Deze lieden zagen met belangstelling naar Jesus uit, en opperden de vraag: *wat dunkt u er van, dat Hij geheel niet gekomen is op het feest?* Zij hadden menschelijkerwijze wel reden om hierover in het onzekere te zijn. Want de hooge raad, na Lazarus' opstanding, zocht Jesus' dood. Aan den anderen kant echter had de Heer reeds meermalen getoond, de aanslagen zijner vijanden niet te duchten.

Intusschen had Jesus van Jericho uit nog voor het aanbreken van den Sabbath het vlek bereikt, waar Lazarus verbleef. De Heer, terwijl de scharen zich verder naar Jerusalem begaven, nam zijn intrek te Bethanië, in het huis van Simon, den melaatsche.

In dezes woon werd voor Jesus en zijne apostelen op den Sabbath een feestelijk maal aangericht. Al wat rijkdom, achting en dankbare liefde konden schenken, werd hier voor den Heer en de zijnen ten offer gebracht. Aan Jesus wordt de plaats der eere toegekend, en waar allen zich op de rustbedden hebben neêrgelegd, daar verschijnt Maria met een albasten flesch in de hand, om aan den hoogstvereerden en beminden gast een blijk der meeste onderscheiding te geven. Het is niets minder dan een pond van kostbaren echten nardus olie. Zij breekt de kostbare vaas open, en giet, gelijk dit bij personen van den eersten rang geschiedt, de geurige zalve uit over Jesus' hoofd. Zij werpt daarna zich neder, om zelfs des Heeren voeten te zalven, terwijl zij ze afdroogt met de haren van haar hoofd.

Wie is niet verwonderd, wanneer hij bij deze

edelmoedige hulde, aan den Godmensch bewezen, onder Jesus' apostelen een afkeurend oordeel verneemt? Het is Judas Ischkarioth, die de bedenking oppert: *waartoe dit verlies van zalve? Zij had duur, voor meer dan* 300 *tientlingen, kunnen verkocht en ('t bedrag) aan de armen gegeven worden.*

Jesus bespeurt het gemompel der apostelen en Hij doorgrondt in Judas de oorzaak. Daarom neemt Hij het woord op om de apostelen te recht te wijzen en Maria te verdedigen. *Laat haar met rust,* zegt Hij. *Wat valt gij deze vrouw lastig? Zij heeft immers een goed werk aan Mij verricht. De armen toch hebt gij altijd bij u, en wanneer gij wilt, kunt gij hun weldoen. Maar Mij hebt gij niet altijd. Wat zij konde, heeft zij gedaan; zij heeft mijn lichaam vooruit gezalfd ter begrafenis. Voorwaar Ik zeg u, overal waar dit evangelie zal gepredikt worden, zal ook hetgeen deze gedaan heeft, ter harer gedachtenis worden vermeld.*

Intusschen was het gerucht, dat Jesus Zich te Bethanië ophield, door hen, die Hem uit Jericho vergezeld hadden, nog op den avond hunner aankomst te Jerusalem verspreid. Pas

was de Sabbath voorbij, of nog des avonds stroomde eene groote menigte over den Olijfberg naar Bethanië, om Jesus en ook Lazarus den uit den dood verwekte te zien. Thans klom de woede van den hoogen raad bij het vernemen van dit alles ten top, en zij traden zelfs in overleg, om ook Lazarus van kant te maken. Het koste wat het wilde, Jesus moest bij dit Paaschfeest uit den weg geruimd worden.

Het was juist de 10de Nisan, wanneer het lam, dat op het Paaschfeest geslacht zou worden, door allen werd ingehaald. Ook het Paaschlam der nieuwe wet moest op dezen dag met vreugde, met gejuich, met palm- en olijftakken wôrden ingehaald.

Jesus verliet alzoo des Zondags morgens het geliefde Bethanië, en besteeg met zijne apostelen de oostzijde van den Olijfberg. Drie bergtoppen verheffen zich op zijne kruin. De middelste is de hoogste. Tusschen dezen en den zuidelijken bergtop, die berg der ergernis genoemd wordt, slingert het pad, dat toen door den Heer en de zijnen werd gevolgd.

Al spoedig was de Heer uit het rotsdal, waarin

Bethanië lag, opgestegen tot nabij de plaats, waar de weg zich in tweeën scheidde en rondom Betphage (vijgenhuis) liep. In de nabijheid dier plaats riep Jesus twee zijner apostelen tot Zich, en zegde tot hen: *gaat naar het vlek dat tegenover u is, en zoodra gij het intreedt, zult gij eene ezelin vastgebonden vinden, en haar veulen met haar, op hetwelk nog geen mensch gezeten heeft. Maakt ze los en brengt ze tot Mij. En mocht iemand u zeggen: wat doet gij? waarom maakt gij ze los? zult gij antwoorden: de Heer heeft ze noodig; en terstond zal hij ze hierheen laten gaan.* De leerlingen gehoorzaamden en bevonden, gelijk de Heer het gezegd had. Zij maakten de ezelin en haar veulen los, en wanneer de eigenaars verwonderd nu hun de vraag stelden Wat doet gij? wat maakt gij dat veulen los? antwoordden zij, gelijk hun gelast was: omdat de Heer het noodig heeft. Zij ondervonden nu geen verdere zwarigheid en brachten de ezelin en haar veulen tot den Zaligmaker. De apostelen namen hierop hunne overkleederen, en spreidden ze over het veulen uit. De Heer zat er op neder, en de voorspelling van den profeet Zacharias ging in

vervulling: *zegt aan de dochter van Sion: zie! uw Koning komt tot u, zachtmoedig, gezeten op eene ezelin en op een veulen, het jong eener juk-dragende.*

Jesus, op het veulen gezeten, sloeg nu langs de westelijke helling den weg in naar Jerusalem. Eene talrijke menigte was Hem gevolgd uit Bethanië, en groeide gedurig aan door degenen, die uit de stad Hem te gemoet stroomden. Zij wierpen hunne overkleederen als om strijd over den weg; zij hieuwen juichend takken van de olijf-, palm- en vijgeboomen, die binnen hun bereik waren, en strooiden ze op zijn pad. Zij wuifden met palm- en olijftakken in de hand. Zij zongen vol geestdrift: *hosanna, den Zoon van David; gezegend de Koning, die komt in den naam des Heeren. Gezegend het rijk van onzen Vader David, die daar komt! Vrede in den hemel en heerlijkheid! Hosanna in den hooge.*

Dit alles had plaats ten spijt van den hoogen raad. De Phariseën zagen het met verbittering. *Ziet gij, dat wij niets winnen*, riepen zij uit bij het aanschouwen van dien stoet; *de geheele wereld loopt Hem na.* Zij konden zich

eindelijk niet langer bedwingen, en zeiden tot Jesus: *Meester, berisp uwe leerlingen.* Maar de Heer antwoordde: *Ik zeg u, dat indien deze zwijgen, de steenen zullen roepen.*

Terwijl nu de Heer den Olijfberg afdaalde, vestigde Hij den blik op de schoone stad, die daar een paar honderd voeten beneden hem lag. Jerusalems sterke muren, zijne golvende straten, zijne talrijke koepels, het paleis van Herodes en de Davidsburcht op Sion, de prachtige tempel op Moria, de torens en de poorten der stad, vertoonden zich met de meest mogelijke duidelijkheid aan zijn Goddelijk oog. Daar werd zijn Goddelijk hart bewogen met innige droefenis en innig medelijden over die ongelukkige stad, en stortte Hij tranen over haar. Weenend klaagde Hij: *o, of ook gij erkendet, en nog op dezen uwen dag, wat u tot vrede strekt! Doch nu is het verborgen voor uwe oogen. Want er zullen dagen over u komen, dat uwe vijanden u met een wal omringen, en u insluiten, en u van alle kanten benauwen zullen. En zij zullen u tot op den grond toe verdelgen, en uwe kinderen in u; en zij zullen in u niet een steen op den anderen laten, omdat gij den tijd uwer bezoeking niet gekend hebt.*

Eindelijk trad de Godmensch langs de oostzijde Jerusalem binnen, en begaf Zich door de gulden poort in den tempel. Alles wat zich in de voorhoven bevond, geraakte in beweging. Op de vraag, die de stedelingen deden: *wie is deze?* antwoordden de menigten, terwijl zij met palm- en olijftakken naderden: *deze is Jesus, de profeet uit Nazareth in Galilea.* Zoo kwam de Verlosser in den tempel. Blinden en kreupelen werden hier tot Hem gebracht, en Hij genas ze.

De Heer woonde 's namiddags het avondoffer bij, en merkte nauwkeurig op, hoe alles in den tempel toeging. De misbruiken, die hij bespeurde, zou Hij den volgenden dag kastijden. Wanneer nu de Heer den tempel ging verlaten, daar begroetten Hem eenige kinderen nogmaals met den vreugdekreet, welken zij dien dag Hem ter eer hadden vernomen, en riepen Hem juichend toe: *Hosanna, den Zoon van David.* Die hulde der onschuld verbitterde de overpriesters en schriftgeleerden. Verontwaardigd zeiden zij tot Jesus: *Hoort gij wel wat deze zeggen?* Doch Jesus wees hen af met een beroep op den 8sten psalm. *Voorzeker,* zeide

Hij, *hebt gij nooit gelezen: uit den mond der kinderen en zuigelingen hebt gij lof bereid.* Hiermede verliet Hij tempel en stad, om te gaan vernachten in Bethanië.

§ 25. *Maandag. De vervloeking van den vijgeboom; de tweede tempelreiniging; Gezantschap van eenige Grieken.*

Mt. XII: 18—19; Mc. XI: 12—19; Lc. XIX: 45; Jo. XII: 20—36.

Den volgenden dag was de Heer reeds vroeg weder op weg, om het morgenoffer in Jerusalems tempel te gaan bijwonen. De Heer, daar Hij nog niets genoten had, hongerde, terwijl Hij zich op den weg bevond. Daar bemerkte Hij van verre langs den weg een vijgeboom, die buiten al de anderen reeds in het volle blad stond. De Heer trad er op toe om er vijgen aan te zoeken. Wel was het de eigenlijke vijgentijd niet; desniettemin was er wel reden om er reeds vrucht aan te wachten, daar de boom in 't volle loof stond, en de vijgeboom eerst vruchten zet, en daarna bladeren krijgt. Toen Jesus nu geen enkele vrucht vond, vervloekte Hij den boom ten aanhoore zijner leerlingen en

zeide: *nimmer groeie meer vrucht aan u in eeuwigheid.* En zie, op den eigen stond begon de vijgeboom te verdorren.

Toen de Heer nu in den tempel was aangekomen, zag hij opnieuw het treurige schouwspel, hetgeen bij het begin zijner prediking reeds zoozeer zijne verontwaardiging had gewekt. Het was weder hetzelfde gewoel in het voorhof der heidenen, veroorzaakt door de koopers en verkoopers van offerdieren, door de geldwisselaars en de duivenhandelaars. Bij het zien van die ellendige ongodsdienstigheid en heiligschennis, ontvlamde andermaal Jesus' Goddelijke ijver. Met verpletterend gezag wees Hij ze allen den tempel uit, en wierp de tafels der wisselaars en de gestoelten der duivenhandelaars omver. Zelfs duldde Hij niet, dat men het voorhof der heidenen als een ongewijd plein tot doorgang bezigde, en er vaatwerk of huisraad tot bekorting van den weg door henen droeg. Allen zwichtten voor zijn Goddelijk gezag. En nu riep Hij uit: *staat er niet geschreven: mijn huis zal een huis des gebeds genoemd worden voor alle volkeren? Doch gij hebt het tot een roovershol gemaakt.*

Werd het morgenoffer van dien dag door deze gebeurtenis gekenmerkt, ook het avondoffer kenmerkte zich waarschijnlijk door eene geheel andere. Onder hen, die bij dit Paaschfeest naar Jerusalem waren opgegaan om te aanbidden of te offeren in den tempel, waren ook eenige Grieken of heidenen. Want ook de heidenen droegen aldaar offers op, en het voorhof der heidenen stond voor hen open. Het is niet onmogelijk, dat deze heidenen behoorden tot de proselieten van het jodendom. Bekend geworden met den grooten naam, dien Jesus genoot, vervoegden zich deze Grieken bij Philippus, die uit Bethsaida van Galilea afkomstig en met hen of met hunne taal bekend was. *Heer*, zegden zij, *wij wenschen Jesus te zien.* Philippus vond er bezwaar in, om dadelijk aan dit verzoek gevolg te geven, en wendde zich tot Andreas, die even als hij uit Bethsaida afkomstig was. Beide apostelen begaven zich tot den Zaligmaker, en maakten Hem met de zaak bekend.

Het is ons niet gemeld, dat het verzoek dier heidenen is toegestaan. Maar de Heer nam hieruit aanleiding om over zijne verheerlijking te spreken, die hier op aarde grooten-

deels in de roeping der heidenen zou bestaan. *Het uur is gekomen,* zeide Jesus, *dat de Zoon des menschen zal verheerlijkt worden. Voorwaar, voorwaar ik zeg u, indien de tarwekorrel niet in de aarde valt en sterft, blijft hij alleen; maar indien hij sterft, draagt hij vele vruchten. Die zijn leven lief heeft, zal het verliezen, en die zijn leven haat in deze wereld, behoudt het ten eeuwigen leven. Indien iemand Mij dient, hij volge Mij, en waar Ik ben, zal ook mijn dienaar wezen. Indien iemand Mij gediend heeft, zal mijn Vader hem verheerlijken.*

Toen Jesus op die wijze over zijn dood sprak, werd Hij diep bedroefd. Hij gaf het te kennen, terwijl Hij voortging: *Nu is mijne ziel ontroerd, en wat zal ik zeggen? Vader, verlos mij uit deze uur! Maar daarom ben Ik in deze uur gekomen; Vader verheerlijk uw naam!* En zie! op die laatste woorden klonk eene stem van den hemel: *Ik heb verheerlijkt en zal andermaal verheerlijken.* Zoo krachtig was die stem, dat de schare, die daar stond en ze aanhoorde, ze vergeleek bij den donder, terwijl eenigen zegden: *een engel heeft tot Hem gesproken.*

Doch Jesus hernam: *niet om mijnentwille is die stem gehoord, maar om uwentwille. Nu is het oordeel over de wereld daar; nu zal de vorst dezer wereld uitgeworpen worden. En Ik, wanneer Ik van de aarde verhoogd zal zijn, zal alles tot Mij trekken.*

Toen de Joden Hem alzoo van zijn kruisdood hoorden spreken, zeiden zij: *wij hebben uit de wet gehoord, dat de Christus in eeuwigheid blijft; en hoe zegt gij dan, dat de Zoon des menschen verhoogd moet worden? Wie is die Zoon des menschen?* Jesus gaf hun nu den raad zich te bevlijtigen om de waarheid te kennen, zoo lang zij vermochten; dan zou die waarheid bij zijne opstanding zich voor hen van zelve verklaren. *Nog een weinig tijds is het Licht onder u; wandelt, terwijl gij het Licht hebt, opdat de duisternis u niet overvalle; en die in de duisternis wandelt, weet niet, waar hij heengaat. Terwijl gij het Licht hebt, gelooft in het Licht, opdat gij de kinderen des Lichts moogt zijn.*

§ 26. *Dinsdag. Jesus begeeft Zich weder naar Jerusalem. De gelijkenis der twee zonen, der wijngaardeniers en van het bruiloftsmaal.*

Mt. XXI: 20 — XXII: 14; Mc. IX: 20 — XII: 12; Lc. XX: 1—19.

Andermaal begaf Jesus Zich met Zijne apostelen den volgenden morgen naar Jerusalem, en toen zij nu weder langs denzelfden weg gingen, viel hun oog op den vijgeboom, die gisteren nog vol bladeren en nu tot in zijne wortelen verdord was. De apostelen stonden verbaasd, en Petrus riep uit: *Meester, de vijgeboom, dien gij gevloekt hebt, is verdord.* En de overige apostelen voegden verwonderd er aan toe: *hoe spoedig is hij verdord!*

De Zaligmaker nam uit dit wonder aanleiding om zijne apostelen tot geloof op te wekken. *Hebt geloof in God,* zeide Hij; *voorwaar Ik zeg u, zoo gij geloof hebt, zult gij dit niet alleen aan een vijgeboom verrichten, maar zelfs, indien iemand tot dezen berg mocht zeggen: verwijder u en werp u in de zee, en indien hij niet twijfelt in zijn hart maar gelooft, dat al, wat hij zegt, zal geschieden, het zal hem geworden. Daarom*

zeg Ik u, al wat gij biddende vraagt, gelooft, dat gij het zult verkrijgen, en het zal u geschieden...

Zoo kwamen de Zaligmaker en de apostelen weder te Jerusalem. Terwijl nu de Heer onder de zuilengangen des tempels omwandelde en zijne heilige leer verkondigde, naderden ook de overpriesters, schriftgeleerden en oudsten des volks tot Hem. Zij hadden zamengespannen om Jesus dien dag met vereenigde krachten en op allerlei wijze hinderlagen te leggen, ten einde Hem uit den weg te ruimen. Zoo richtten zij dus tot Hem de vraag: *zeg ons, met welke volmacht doet gij deze dingen? En wie heeft u die volmacht gegeven?* Jesus antwoordde: *ook Ik zal u een ding vragen, en indien gij Mij daarop antwoordt, zal ook Ik u zeggen, met welke volmacht Ik dit doe. Van waar was het doopsel van Joännes? Uit den hemel of uit de menschen? antwoordt Mij.* Zij echter zegden ontwijkend: *wij weten het niet.* Nu hernam de Heer: *ook Ik zeg u niet, met welke macht Ik deze dingen doe.*

Doch de Zaligmaker vergenoegde Zich niet met den hoogen raad het antwoord te weigeren; Hij stelde ook zijne huichelarij, afgust en on-

willigheid door de drie volgende gelijkenissen in het licht. *Wat dunkt u?* zoo sprak de Heer. *Zeker mensch had twee zonen. En hij ging tot den eerste en zeide: ga heden, werk in mijnen wijngaard. Doch deze antwoordde plomp op het vriendelijke verzoek zijns vaders: ik wil niet. Maar daarna had hij berouw en ging er heen. Hij (de vader) begaf zich tot den andere en sprak op dezelfde wijze. En deze antwoordde en zeide: ik ga, heer; maar hij ging niet. Wie van de twee heeft nu de wil zijns vaders volbracht?* Het antwoord was: *de eerste. Voorwaar Ik zeg u,* zoo maakte Jesus de toepassing, *de tollenaars en de ontuchtige vrouwen zullen u voorgaan in het rijk Gods. Want Joannes is tot u gekomen op den weg der gerechtigheid, en gij hebt hem geen geloof gegeven; maar de tollenaars en ontuchtige vrouwen gaven hem geloof. Desniettemin hebt gij, toen gij dit zaagt, later geen berouw gehad om hem geloof te geven.*

Verneemt, zoo ging Jesus voort, *eene andere gelijkenis. Er was een huisvader, die een wijngaard plantte. En hij omgaf dien met eene omheining, en hij groef een wijnpersbak daarin, en hij bouwde een toren. Hij verhuurde hem aan*

landlieden en vertrok buiten 's lands voor geruimen tijd. En toen de tijd der vruchten gekomen was, zond hij tot de landlieden een dienaar, om van hen uit de vruchten des wijngaards te ontvangen. Doch de landlieden grepen hem aan sloegen hem, en zonden hem ledig heen. Nu zond hij tot hen weder een anderen dienaar, maar zij sloegen ook dezen, wierpen hem met steenen, wondden hem aan het hoofd, overlaadden hem met smaad en zonden hem ledig heen, Nogmaals zond hij hun een derde, en dezen sloegen zij, wierpen zij uit, en doodden zij. Nog eens zond hij andere dienaren, meerderen in getal dan de vorigen, en dezen behandelden zij evenzoo, terwijl zij de eenen sloegen en de anderen doodden. Dan sprak de heer des wijngaards: wat zal ik doen? Hij had nog een eenigen teergelief den zoon. Dezen zond hij het laatste tot hen, terwijl hij sprak: ik zal mijn beminden zoon zenden; mijn zoon toch zullen zij, wanneer zij hem erkennen, ontzien. Taen echter de landlieden den zoon zagen, zeiden zij tot elkander: deze is de erfgenaam; komt, laat ons hem dooden, en zijne erfenis zal aan ons zijn. En zij grepen hem aan, wierpen hem buiten den wijngaard en doodden hem.

Wanneer nu de heer des wijngaards komen zal, zoo besloot Jesus, *wat zal hij met die landlieden doen?* Zijne hoorders antwoordden: *hij zal die kwaaddoeners kwadelijk verdelgen.* En Jesus bevestigde het: *hij zal komen en die landlieden verderven, en zijn wijngaard aan andere landlieden verhuren, die hem ten zijnen tijde de vruchten zullen geven.*

Toen de Joden nu gevoelden, dat zij zelven door die landlieden werden aangewezen, en uitriepen: *dat zij verre*, wierp Jesus op hen een doordringenden blik en sprak: *hebt gij nooit in de schriften gelezen: de steen, dien de bouwlieden verworpen hebben, is tot hoeksteen geworden? Door den Heer is dit geschied, en het is wonderbaar in onze oogen. Daarom zeg ik u, dat het rijk Gods van u zal weggenomen worden en gegeven aan een volk, dat er vrucht meê doet. En al wie op dien steen zal vallen, zal verbrijzeld worden, en op wien hij zal vallen, dien zal hij verpletteren.*

De overpriesters en schriftgeleerden, toen zij deze gelijkenissen hadden gehoord, begrepen, dat zij hen betroffen. Volgaarne hadden zij op dit oogenblik de handen aan Jesus geslagen

en Hem gevangen genomen, doch zij waren beducht voor het volk, dat Hem voor een profeet hield. Zij waren dus genoodzaakt om zich zelven te bedwingen.

Nu stelde Jesus een derde gelijkenis voor: *Het koningrijk der hemelen is gelijk aan een koning, die voor zijn zoon een bruiloftsmaal had aangericht. Hij zond zijne dienstknechten, om de genoodigden ter bruiloft te roepen, doch zij wilden niet komen. Wederom zond hij andere dienstknechten en zeide: zegt aan de genoodigden: zie ik heb mijnen maaltijd bereid; mijne ossen en mestvee zijn geslacht; en alles is gereed; komt ter bruiloft. Doch zij gaven er geen acht op en gingen heen, de eene naar zijne landhoeve, de andere tot zijn koophandel, en de overigen grepen zijne dienstknechten, overlaadden ze met smaad en doodden hen. Toen nu de koning dit vernam, werd hij toornig; en hij zond zijne legers uit, en verdelgde die moordenaars en stak hunne stad in brand. Hierop zegde hij tot zijne dienaars: de bruiloft is wel bereid, maar de genoodigden waren ze niet waardig. Gaat dan op de uitgangen der wegen en noodigt allen, die gij vindt, tot het bruiloftsfeest. Zijne dienstknechten gingen dan*

uit op de wegen, en brachten allen bijeen, die zij vonden, goeden en kwaden, en de bruiloftdisch werd vol met aanliggende gasten. De feestvreugde begon, en de koning kwam binnen om de gasten te zien. En hij zag daar een mensch, niet gekleed met een bruiloftskleed. En hij zegt tot hem: vriend, hoe zijt gij hier binnen gekomen, zonder bruiloftskleed? En hij verstomde. Toen zeide de koning tot de dienaars: bindt zijne handen en voeten, en werpt hem uit in de duisternis daar buiten.

Daar zal geween zijn en geknars der tanden, zoo voegde Jesus aan de voorgedragene gelijkenis toe; *want velen zijn geroepenen, maar weinigen uitverkorenen.*

§ 27. *Vraag der Herodianen. Vraag der Sadduceën. Vraag omtrent het grootste gebod. Jesus, de Zoon van David.*

Mt. XXII: 15—46. Mc. XII: 12—37. Lc. XX: 20—44.

Toen de Phariseën zich tot driemaal toe door 's Heeren gelijkenissen getroffen gevoelden, gingen zij heen, en hielden te zamen raad, om Hem eene nieuwe strikvraag voor te leggen.

Zij bespiedden Hem, waar Hij uit den tempel Zich heen begaf en, toen zij de geschikte vraag meenden gevonden te hebben, zonden zij eenigen hunner leerlingen met eenigen der Herodianen als belagers op Hem af. Deze laatsten waren Joden, die tot de partij van Herodes behoorden, en met en door hem de gunst der Romeinsche keizers zochten.

Toen nu de Phariseën en Herodianen bij Jesus kwamen, vroegen zij naar den schijn met alien eerbied: *Meester! wij weten dat Gij waarheidlievend zijt, rechtmatig spreekt en leert, en niemand ontziet, want Gij geeft geen acht op het aanzien der menschen, maar wijst den weg Gods naar waarheid aan. Zeg ons dan: wat dunkt u? Is het geoorloofd den keizer schatting te geven of niet? Huichelaars*, antwoordde Jesus, *wat beproeft gij Mij? Toont mij den cijnspenning.* Zij boden Hem dan een tienling aan. Nu vroeg Jesus: *wiens beeld en opschrift is dit?* Zij antwoordden: *des keizers. Geeft dan*, hernam Hij, *den keizer, wat des keizers is, en aan God, wat Godes is.*

Waarschijnelijk werd deze vraag niet in den tempel gesteld. Toen echter de Heer 's na-

middags omtrent den tijd van het avondoffer andermaal den tempel bezocht, naderden de Sadduceën, om Hem op hunne beurt eene vraag voor te stellen. Deze lieden, die het bestaan eener geestenwereld en bijgevolg ook de opstanding der dooden ontkenden, zochten den Heer te bespotten. *Meester*, zegden zij, *Moses heeft ons voorgeschreven: indien iemands broeder sterft, en hij eene vrouw doch geene kinderen heeft, dan zal zijn broeder haar tot vrouw nemen, en zal deze zijnen broeder kroost verwekken. Nu waren er bij ons zeven broeders, en de eerste nam eene vrouw en stierf, en daar hij kinderloos was, zoo liet hij zijne vrouw aan zijn broeder. En de tweede nam haar, doch ook hij stierf zonder kroost. En de derde nam haar, en desgelijks alle zeven, en zij lieten geen kroost na en stierven. Het laatst van allen stierf ook de vrouw. In de opstanding dan, wanneer zij verrezen zijn, van wien zal zij de vrouw wezen? want de zeven hebben haar tot vrouw gehad.* Jesus antwoordde: *gij dwaalt, daar gij noch de schriften noch de kracht Gods verstaat. De kinderen dezer eeuw huwen en worden ten huwelijk gegeven; maar zij, die der toekomstige eeuw en*

der opstanding uit de dooden worden waardig geacht, zullen niet huwen noch uitgehuwd worden, want zij zullen niet meer kunnen sterven; immers zij zijn gelijk aan de engelen, en zij zijn kinderen Gods in den hemel, daar zij de kinderen der verrijzenis zijn. En hebt gij aangaande de verrijzenis der dooden niet in het boek van Moses gelezen in (het gedeelte, genoemd) *den braambosch, wat door God tot hem om uwent wille gezegd is: Ik ben de God van Abraham en de God van Isaäk en de God van Jakob. Maar niet een God van dooden is Hij, doch van levenden. Hem toch leven allen. Gij dus dwaalt grootelijks.*

De scharen stonden verwonderd over deze grondige wederlegging en schoone leer. Zelfs eenigen der Schriftgeleerden, die tegenstanders van de Sadduceën waren, betuigden hunne tevredenheid en zegden: *Meester, gij hebt wel gesproken.* De spotters waren tot stilzwijgen gebracht.

Nu vergaderden de Phariseën op hunne beurt rondom den Heer. Een, om Jesus' wijsheid nog meer te leeren kennen, stelde Hem de vraag: *Meester, welk is het grootste gebod in*

de wet, het voornaamste gebod van alle? Jesus antwoordde: *het voornaamste van alle is: luister Israël: de Heer uw God is een eenig God; en gij zult den Heer uw God lief hebben met geheel uw hart en met geheel uwe ziel, en met geheel uw verstand en met al uwe kracht. Dit is het grootste en eerste gebod. En het tweede is daaraan gelijk: gij zult uwen naaste beminnen gelijk u zelven. Aan deze twee geboden hangt de geheele wet en de profeten.* De wetgeleerde was verwonderd en zeide: *voortreffelijk, Meester! naar waarheid hebt gij gezegd, dat er een eenig God is en geen ander buiten Hem; en Hem lief te hebben uit geheel het hart, en uit geheel het verstand en uit geheel de ziel, en uit geheel de kracht, en den naasten lief te hebben als zich zelven, is meer dan alle brand- en slachtoffers.* Jesus antwoordde: *gij zijt niet verre meer van het rijk Gods.*

Nu stelde de Heer op zijne beurt eene vraag. Zijn doel was zijne vijanden te beschamen, en tevens den welwillenden zijne Goddelijke waardigheid duidelijk te verkondigen. *Wat dunkt u van den Christus?* zoo sprak Hij. *Wiens zoon is Hij?* De Phariseën hadden terstond het

antwoord gereed: *van David.* Jesus hernam: *hoe zeggen de schriftgeleerden, dat Hij de Zoon van David is?* (en) *hoe noemt dan David door den Geest Hem Heer? Want David zelf zegt door den H. Geest in het boek der psalmen: de Heer heeft gezegd tot mijnen Heer: zit aan mijne rechterhand, totdat ik uwe vijanden stelle tot eene rustbank uwer voeten. Indien David Hem dan Heer noemt, hoe is Hij diens zoon?* De Phariseën moesten op deze vraag het antwoord schuldig blijven, en waagden het niet, Jesus nog verder te ondervragen.

De meeste Joden bleven niettegenstaande al de wonderen des Heeren ongeloovig. Zoo werd de profetie vervuld van Isaïas: Hij heeft hunne oogen verblind en hun hart verhard, zoodat zij met hunne oogen niet zien, noch met het hart verstaan, noch zich bekeeren, noch Ik hen geneze. Evenwel waren er onder de oversten der Joden verscheidenen, die in Jesus geloofden als den Messias, maar zij hadden den moed niet voor hunne overtuiging uit te komen uit vrees van uit de synagoge verbannen te worden door de partij der Phariseën (Joan. XII: 42). Jesus liet dan ook niet na, nu Hij zijne

ondervragers tot stilzwijgen gebracht had, bij de menigte streng op te komen tegen de Phariseën, en de aanwezigen tegen hunne verkeerdheden te waarschuwen.

§ 28. *Het offer der weduwe. Voorspelling van de verwoesting des tempels en van de voleinding der wereld.*

Mt. XXIV: 1—35. Mc. XII: 41—XIII: 31. Lc. XXI: 1—31.

Jesus had Zich na de strafrede tegen de Phariseën, waarmede Hij zijn openbaren leerwandel besloot, uit het voorhof der heidenen naar het benedengedeelte van het voorhof der vrouwen begeven, om bij het avondoffer tegenwoordig te zijn. Hier had Hij Zich neergezet tegenover de offerkisten, waarin bij het Paaschfeest de verschillende offers werden gestort. Toen nu het avondoffer geëindigd was, naderde de menigte om hier hunne liefdegiften te brengen. De Heer was getuige van dit schouwspel. Verschillende rijken kwamen, en stortten groote offergaven. Daar naderde ook eene arme weduwe. Hoe behoeftig ook, offerde zij geheel haren schat, twee der geringste geldstukjes bij de

Joden. De liefdevolle Godmensch zag hare daad, en doorschouwde haar hart. Daarom riep Hij zijne leerlingen nader tot Zich en sprak: *voorwaar, Ik zeg u, deze arme weduwe heeft meer geofferd dan allen, die in de schatkist geofferd hebben. Want zij allen wierpen van hunnen overvloed bij de offergaven Gods, maar deze heeft van hare behoefte geheel haar levensonderhoud, al wat zij had, daarin geworpen.*

Jesus, na dit schoone woord gesproken te hebben, hetgeen van zoo groote liefde getuigt, verliet met zijne apostelen den tempel, dien Hij voor de laatste maal had bezocht. Bij het uitgaan der tempelpoort maakten de leerlingen den Heer opmerkzaam op de schoonheid en de pracht der gebouwen, die, door Herodes aangevangen, op verre na niet voltooid waren, en vestigden zijne aandacht op de rijke geschenken, grootendeels door heidenen aangebracht. Een hunner zegde tot den Heer: *Meester, zie eens, hoe groote steenen en welke bouwwerken!* Maar somber klonk het antwoord: *ziet gij al deze groote gebouwen? Voorwaar Ik zeg u: er zullen dagen komen, wanneer van hetgeen gij hier ziet, geen steen zal gelaten worden, zonder te worden afgebroken.*

Gewis treurig was de stemming van het gezelschap, toen zij, na door de gouden poort te zijn doorgegaan, aan de zijde van hunnen Meester de beek Cedron overgingen en den Olijfberg bestegen. Het was niet de eerste maal, dat zij die treurige voorspelling uit zijn Goddelijken mond vernamen, en waarschijnlijk liep het geheele gesprek langs den weg over Jerusalems val en de voleinding der wereld.

Toen de Zaligmaker met zijne apostelen den Olijfberg tot zekere hoogte had bestegen, zette Hij Zich neder met het gezicht gekeerd naar Jerusalem, vlak tegenover den tempel. Petrus Jakobus, Joännes en Andreas bevonden zich in zijne onmiddellijke nabijheid, terwijl de overigen op zekeren afstand in gesprek waren gewikkeld. Nu richtte het viertal tot Jesus de vraag: *Meester, zeg ons, wanneer zullen deze dingen geschieden? En welk is het teeken uwer komst en van de voleinding der wereld?* Op deze vraag der apostelen was Jesus antwoord drieledig. Eerst gaf Hij de gemeenschappelijke en meer verwijderde teekenen aan, die de voorboden zouden zijn èn van Jerusalems verwoesting èn van de voleinding der wereld. Daarna

bepaalde Hij met juistheid de tijdsomstandigheden, die onmiddellijk aan Jerusalems verdelging zouden voorafgaan, en eindelijk gaf Hij ook de bijzondere kenteekenen van zijne komst ten oordeel.

Vier voorteekenen, die zoowel de verwoesting van Jerusalem als de voleinding der wereld in meerderen of minderen graad zouden voorafgaan, zette de verlosser op de eerste plaats uiteen. Vooreerst er zouden valsche Christussen en bedriegers opstaan. (Mt. XXIV: 5; Mc. XIII: 6; Lc. XXI: 8.) Vervolgens wees de Heer op veelvuldige oorlogen, pestziekten, hongersnood, schrikverschijnselen aan den hemel, groote teekenen en groote aardbevingen. (Mt. Mc. Lc. ibid.) *Dit alles*, zegde Hij, *is het begin der weeën*. Een derde gemeenschappelijk voorteeken waren volgens Jesus de vervolgingen. (Mt. XXIV: 9—13; Mc. XIII: 9—3; Lc. XXI: 12—19.) Eindelijk een laatste gemeenschappelijk voorteeken gaf Jesus aan met de woorden: *en eerst moet dit evangelie des rijks over de geheele wereld verkondigd worden tot eene getuigenis voor alle volkeren, en dan zal de voleinding komen*. (Mt. Mc.)

Na deze vier gemeenschappelijke voorteekenen voorzegt Jesus bepaaldelijk den ondergang van Jerusalem. *Wanneer gij nu,* zoo sprak Hij, *Jerusalem zult omringd zien door een leger, weet dan dat zijne verwoesting nabij is Als gij den gruwel der verwoesting, waarvan de profeet Daniel heeft gesproken, zult zien staan in de heilige plaats, waar het niet behoort — (die het leest, versta het) — dat dan zij, die in Judea zijn, vluchten naar de bergen ..... En zij zullen vallen door het zwaard en gevangen heengevoerd worden onder alle volkeren, en Jerusalem zal door de heidenen vertreden worden, tot de tijden der heidenen vervuld worden.* (Mt. XXIV: 15—22; Mc. XIII: 14—20; Lc. XXI: 20- 24.)

Eindelijk wees de Zaligmaker de bijzondere voorteekenen aan zijner laatste komst. De antichrist zal verschijnen en zich voor Christus uitgeven. Doch zij moeten zich niet laten misleiden. Wanneer de Christus komt, zal zijne komst van zelve blijken. *Want gelijk de bliksem uitgaat van het oosten,* zeide Jesus, *en flikkert tot het westen, zoo ook zal de komst van den Zoon des menschen zijn. Waar ergens een dood lichaam is, zullen de gierarenden zich verzamelen.* (Mt. XXIV: 23—28; Mc. XIII: 21—23.)

Een tweede teeken zal Jesus' laatste komst van zeer nabij voorafgaan. *Terstond na de verdrukking dier dagen,* zegde Jesus, *zal de zon verduisterd worden, en de maan haar licht niet meer geven, en de sterren zullen van den hemel vallen, en op de aarde zal ontsteltenis zijn onder de volkeren, om den angst voor het gedruisch van zee en golven, terwijl de menschen zullen uitdroogen om de vrees, en om de verwachting van hetgeen de wereld gaat overkomen, want de krachten der hemelen zullen geschokt worden.*

Een laatste voorteeken zijner komst wijst Jesus aan met deze woorden: *en dan zal het teeken van den Zoon des menschen aan den hemel verschijnen, en dan zullen al de geslachten der aarde weenen.*

En alsdan, zoo beschrijft de Heer zijne komst, *zullen zij den Zoon des menschen op de wolken zien komen met groote macht en heerlijkheid. En Hij zal zijne engelen uitzenden met eene bazuin en groot geschal, en zij zullen zijne uitverkorenen vergaderen van de vier windstreken, van de grenspalen der hemelen tot aan hunne grenspalen.*

Die komst, zoo laat de Heer ten laatste verstaan, zal voor zijne getrouwen eene verlossing zijn. *Als nu deze dingen beginnen te geschieden,*

zeide Hij, *ziet dan opwaarts, en heft uwe hoofden omhoog, omdat uwe verlossing nabij is. Ziet den vijgeboom en alle de boomen,* (en) *leert van hen deze gelijkenis. Als zijn tak reeds teeder is, en de bladeren uitspruiten, en de vruchten zich reeds vertoonen, dan weet ge, dat de zomer nabij is. Zoo ook, wanneer gij al deze dingen ziet gebeuren, weet dan, dat het rijk Gods nabij en voor de deur is. Voorwaar Ik zeg u: dit geslacht zal niet voorbijgaan, totdat al deze dingen geschieden. Hemel en aarde zullen voorbijgaan, doch mijne woorden zullen niet voorbijgaan.*

§ 29. *De gelijkenis der tien maagden; die der tien talenten; het laatste oordeel.*

Mt. XXIV: 36 — XXV; 46; Mc. XIII: 31—37; Lc. XXI 34—36.

Nadat Jesus op die wijze de vraag zijner uitverkorene apostelen drieledig beantwoord had, zette Hij het gesprek, hetzij dienzelfden avond, hetzij des Woensdag 's morgens over hetzelfde onderwerp voort. *De laatste dag van het wereldeinde,* zeide Hij, *was niet bekend en moest niet gekend worden. Dit moest allen aansporen tot waakzaamheid. Ziet toe, waakt en*

bidt, zeide Jesus, *want gij weet niet, wanneer de tijd daar is. Gelijk een mensch, die buiten 's lands vertrok, zijn huis verliet, aan zijne dienstknechten de beschikking over alle werk gaf, en den deurwaarder gelastte, dat hij waken zou*, (zoo ook gebied Ik u) *Waakt dan, (want gij weet niet, wanneer de heer des huises komt, des avonds laat, of te middernacht, of met het hanengekraai of des morgens), opdat, wanneer hij plotseling komt, hij niet u vinde slapen. En wat Ik tot u zeg, zeg Ik tot allen.*

Ook door de volgende gelijkenis drong Jesus op die waakzaamheid aan: *Alsdan*, zoo sprak Hij, *zal het rijk der hemelen gelijk zijn aan tien maagden, welke hare lampen namen en uitgingen den bruidegom en der bruid te gemoet. Vijf nu waren dwaas, en vijf onder haar waren verstandig. De vijf dwazen namen hare fakkellampen, maar droegen geen olie met zich. Maar de vijf wijzen namen te gelijk met hare fakkellampen olie in hare kruikjes. Daar nu de bruidegom zich liet wachten, begonnen zij allen te sluimeren en vielen in slaap. Maar te middernacht ontstond een geroep: zie de bruidegom! gaat uit tot zijne ontmoeting. Toen stonden al die maagden op, en brachten hare fak-*

kellampen in orde. Maar de dwazen zeiden tot de wijzen: geeft ons van uwe olie, want onze fakkellampen gaan uit. De wijzen gaven ten antwoord: er mocht wellicht niet genoeg zijn voor ons en voor u; gaat veeleer tot de verkoopers en koopt voor u zelven. Terwijl zij echter heengingen om te koopen, kwam de bruidegom, en die gereed waren, gingen met hem binnen ter bruiloft. De deur werd nu gesloten. Daarop komen ook de overige maagden en zeggen: Heer! Heer! doe ons open. Hij echter antwoordde haar en zeide: voorwaar, ik zeg u; ik ken u niet. Waakt dan, zoo besloot Jesus, *omdat gij noch den dag weet noch het uur.*

Nu spoorde Jesus de zijnen ook aan tot ijver en werkzaamheid door eene andere gelijkenis. *Het is,* zoo ging Hij voort, *gelijk met een mensch, die, als hij buiten 's lands op reis ging, zijne dienstknechten bijeenriep en hun zijne goederen toevertrouwde. En aan den eenen gaf hij vijf talenten, aan den anderen twee, aan een derden één, aan een ieder volgens zijne bekwaamheid, en hij vertrok terstond. Hij nu, die de vijf talenten ontvangen had, ging heen, en handelde daarmede, en won vijf anderen. Desgelijks won hij, die de*

twee ontvangen had, twee andere. Maar die het ééne ontvangen had, ging heen, groef in den grond en verborg het geld van zijnen heer. Na geruimen tijd nu kwam de heer dier dienstknechten, en hield rekening met hen. En hij die vijf talenten had, trad nader en bracht vijf andere talenten, zeggende: heer, vijf talenten hebt gij mij toevertrouwd; zie, vijf andere heb ik daarbij gewonnen. Zijn heer zeide tot hem: voortreffelijk, gij goede en getrouwe knecht, omdat gij over weinig zijt getrouw geweest, zal ik u over veel stellen; treed binnen in de vreugd uws heeren.... Zoo ging het ook hem, die twee talenten overgewonnen had... Eindelijk kwam ook hij, die het ééne talent ontvangen had, en zeide: heer, ik weet, dat gij een hard mensch zijt; gij maait, waar gij niet hebt gezaaid, en verzamelt, waar gij niet hebt uitgestrooid; en bevreesd als ik was, ging ik heen en verborg het talent in den grond; zie, hier hebt gij, hetgeen u toebehoort. Doch zijn heer antwoordde en zeide: gij, kwade en trage dienstknecht! gij wist dat ik maai, waar ik niet gezaaid heb, en verzamel waar ik niet heb uitgestrooid. Zoo hadt gij dus mijn geld bij de geldwisselaars moeten plaatsen, en ik zou dan, nu ik kom, mijn geld

met winst ontvangen hebben. Ontneemt hem derhalve het talent, en geeft het aan hem, die de tien talenten heeft. Want aan ieder, die heeft, zal gegeven worden, en hij zal overvloed hebben; maar aan hem, die niet heeft, zal ook hetgeen hij schijnt te bezitten, ontnomen worden. En werpt dien onnutten dienstknecht daar buiten in de duisternis; daar zal geween en geknars der tanden zijn.

Nadat de Heer de voorteekenen zijner komst had aangegeven, en tot voorzichtige, volhardende en werkzame waakzaamheid had aangemaand, gaf Hij eindelijk eene korte schets van het oordeel, die wij als eene toepassing der vorige gelijkenissen mogen beschouwen. *Als nu de Zoon des menschen,* zeide Jesus, *zal gekomen zijn in zijne heerlijkheid en alle zijne engelen met Hem, dan zal Hij nederzitten op den troon zijner majesteit. En voor Hem zullen vergaderd worden alle volkeren, en Hij zal ze van elkander scheiden, gelijk de herder de schapen van de bokken scheidt, en Hij zal de schapen plaatsen aan zijne rechter- en de bokken aan zijne linkerhand. Alsdan zal de Koning zeggen tot hen, die zullen staan aan zijne rechterhand: komt gezegenden mijns Vaders, bezit het rijk, dat voor u*

bereid is van de grondlegging der wereld. Want Ik was hongerig en gij hebt Mij gespijzigd. Ik was dorstig en gij hebt Mij gelaafd. Ik was vreemdeling en gij hebt Mij geherbergd. Ik was naakt en gij hebt Mij gekleed. Ik was ziek, en gij hebt Mij bezocht. Ik was in den kerker, en gij zijt tot Mij gekomen. Alsdan zullen de rechtvaardigen hunne verwondering te kennen geven, dat zij ooit zulke werken van liefde aan Christus zouden hebben verricht. Maar de Goddelijke Koning zal hun antwoorden: voorwaar, Ik zeg u, voor zooveel gij dit aan één van deze mijne geringste broeders hebt gedaan, hebt gij het aan Mij gedaan.

Alsdan zal Hij ook zeggen tot hen, die aan zijne linkerzijde zijn: gaat van Mij, vervloekten, in het eeuwig vuur, dat bereid is voor den duivel en zijne engelen. Want Ik heb gehongerd, en gij hebt Mij niet gespijzigd. Ik was dorstig, en gij hebt Mij niet gedrenkt. Ik was vreemdeling, en gij hebt Mij niet geherbergd. Ik was naakt, en gij hebt Mij niet gekleed. Ik was ziek en in den kerker, en gij hebt Mij niet bezocht. Dan zullen ook dezen Hem antwoorden: Heer, wanneer hebben wij U hongerig gezien, of dorstig, of vreemdeling,

of naakt, of ziek, of in den kerker, en U niet gediend? Dan zal Hij hun antwoorden en zeggen: voorwaar, Ik zeg U, voor zooveel gij dit aan één dezer geringsten niet hebt gedaan, hebt gij het ook niet aan Mij gedaan.

Alzoo verkondigt de Zoon des menschen vooraleer het kruis, den troon Zijner barmhartigheid als Verlosser te bestijgen, dat Hij allen als Koning en Rechter eens voor den zetel zijner rechtvaardigheid zal dagen. Een algemeen oordeel zal door Christus over allen gehouden worden. Dat is de voleinding en bekroning van zijn verlossingswerk op aarde.

HET LIJDENSOFFER EN DE VERHEERLIJKING VAN ONZEN GODDELIJKEN VERLOSSER J. C.

HOOFDSTUK I.

De vooravond van Jesus' lijden.

§ 1. *Christus voorspelt zijn dood; zamenkomst van den hoogen raad; verraad van Judas; voorbereiding van den Paaschdisch.*

Mt. XXVI: 1—5: 14—19; Mc. XVI: 1—2; 10—17; Lc. XXII: 1—13.

Het was Woensdag. De Heer had waarschijnlijk een laatste maal den tempel bezocht, en de vreeselijke voorspellingen aangaande Jerusalems verwoesting en het uiteinde der wereld voortgezet. Bij het eindigen dier profetiën voegde de Heer er eene nieuwe aan toe, in wier ophanden zijnde vervulling zijne leerlingen een onderpand zouden bezitten, dat al het aangekondigde, hoe verwijderd ook in de toekomst, verwezenlijkt zou worden. *Gij weet*, zeide Hij, *dat het na twee dagen Paschen*

is; dan zal de Zoon des menschen worden overgeleverd om gekruisigd te worden. Zoo kondigde de Heer voort 't eerst den bepaalden dag aan, waarop Hij zou sterven.

En zie! werkelijk des Woensdags morgens kwamen de overpriesters, de schriftgeleerden en de oudsten des volks door de bemoeiingen van Kaiphas in diens paleis bijeen, om een geschikt moordplan tegen den gehaten Nazarener te beramen. Eene zeer ernstige beraadslaging werd hier geopend in eene der zalen, die het binnenhof van dat paleis omgaven. Vooreerst gold het de vraag, op welke wijze zij Jesus zouden vangen, en werd het besluit genomen, dat men hierin te werk zou gaan met list, om den Heer met zoo min mogelijken tegenstand en in 't geheim meester te worden. Vervolgens werd onderzocht, op welke wijze Hem te dooden. Ook hier wilden zij te werk gaan met de noodige omzichtigheid; zij moesten zich kunnen verschuilen achter een genoegzamen schijn van redenen, die zij bij voorbaat bedachten. Eindelijk kwam ook ter sprake, wanneer zij zich van den Heer zouden ontdoen. *Niet op den feestdag*, zeggen zij, *opdat geen oproer onder*

het volk ontsta. Anders was elke tijd hun welkom.

Jesus voorspelde, dat Hij gedood zou worden op het Paaschfeest, terwijl zijne vijanden besloten, Hem niet op dit feest te vermoorden. Maar er is geen wijsheid, er is geen voorzichtigheid, er is geen raad tegen den Heer. (Spr. XXI: 30). Een bedorven Apostel zal onder toelating der Goddelijke Voorzienigheid door zijn besluit bewerken, dat de hooge raad op zijn verraad terug komt. Judas heeft reeds het duivelachtige plan gevormd, om Jesus aan zijne vijanden over te leveren.

Terwijl de Verlosser waarschijnelijk 's Woensdags 's morgens nogmaals in de voorhoven des tempels vertoeft, begeeft Judas zich naar de overpriesters en de oversten der tempelwacht. Hij doet hun het laaghartige voorstel: *wat wilt gij mij geven, en ik zal Hem u overleveren?* Op voorwaarde, dat het zal geschieden in het geheim en buiten toeloop des volks, bepalen zij dertig zilverlingen als zijn loon. En de trouwelooze Judas laat zich dien bloedprijs welgevallen. Van dat oogenblik af zoekt hij Jesus buiten het bijzijn der scharen over te

leveren. Doch op Woensdag wil hem dit niet gelukken, wijl de Heer Zich reeds vroeg naar Bethanië begeeft.

Zoo breekt de 14de Nisan aan, de eerste dag der ongezuurde brooden, wanneer men het Paaschlam moet slachten. Jesus ook zal zijn Paaschlam offeren. Hiertoe zendt Hij Petrus en Joännes vooruit naar Jerusalem, met het gewichtige bevel: *gaat en bereidt voor ons het Paaschlam, opdat wij het eten. Waar wilt gij,* zoo vragen Hem de beide apostelen, *dat wij het u bereiden? Gaat heen naar de stad,* antwoordt Jesus; *ziet, als gij ze binnentreedt, zal u een man ontmoeten, die eene waterkruik draagt, volgt hem in het huis, waar hij binnen gaat, en zegt tot den huisvader dier woning: de Meester zegt u: mijn tijd is nabij; bij u houd Ik het Paaschfeest; waar is mijne eetzaal, waar Ik met mijne leerlingen het Paaschlam zal eten? En hij zal u aanwijzen eene groote opperzaal, die geheel toebereid is; en aldaar zult gij het ons gereed maken.*

De twee apostelen volvoeren Jesus' bevel. Zij gaan over den Olijfberg, dalen van daar in de vallei, en treden waarschijnlijk de stad

binnen door de bronpoort, die bij de fontein Siloë aan de oostzijde der stad gelegen is. Hier ontmoeten zij een man, die met zijne kruik van de bron terugkeert. Zij volgen hem langs Ophel naar den Sionsberg, en treden achter hem een vrij groot huis binnen, aan de zuidzijde der stad gelegen. Hier volbrengen zij hun last, en bevinden zij alles, gelijk Jesus hun heeft gezegd. Zij zorgen voor het paaschlam, de ongezuurde brooden, de bittere kruiden, den wijn, en de gebruikelijke toespijs. Met den ondergang der zon was alles bereid, en kon de Paaschdisch een aanvang nemen.

§ 2. *De Paaschdisch.*

Mt. XXVI: 20—23; 26—29; Mc. XIV: 17—20; 22—25; Lc. XXII: 14—20: Jo. XIII: 1—22.

Voor de laatste maal neemt de Heer, terwijl de avond nadert, afscheid van het hem zoo dierbaar Bethanië, en voordat nog de dag geëindigd is, bevindt Jesus zich reeds met zijne geliefde apostelen in de zaal, door Petrus en Joännes voor den paaschdisch bereid. De Zaligmaker legt zich na de handenwassching en het gebed met zijne twaalf geliefde apostelen

neder aan tafel. Jesus neemt de eereplaats in in het midden. Aan de eene zijde of aan het hoofd van Jesus zien wij Petrus, aan de andere zijde, aan de borst des Heeren, bespeuren wij Joännes.

De eerste wijnbeker wordt gezegend, en de Paaschdisch neemt een aanvang. Liefdevol richt zich de Heer tot zijne apostelen: *met verlangen heb Ik verlangd, dit Paaschlam met u te eten, voordat Ik lijde. Want Ik zeg u, dat Ik voortaan daarvan niet meer eten zal, tot dat het vervuld zal zijn in het rijk Gods.* En alsof Hij die gevoelens niet genoeg kan uitdrukken, zegt Hij, na den eersten Paaschbeker gezegend en waarschijnlijk hierover het voorgeschreven gebed uitgesproken te hebben, terwijl hij dien beker aan de apostelen toereikt: *neemt en deelt dien onder u, want voorwaar Ik zeg u: Ik zal van de vrucht des wijnstoks niet meer drinken, tot dat het rijk Gods gekomen zal zijn, tot op dien dag, dat Ik ze nieuw met u zal drinken in het rijk mijns Vaders.*

Na den Paaschdisch zal het gewone avondmaal een aanvang nemen. Maar voor Jesus en zijne apostelen zal het geen gewoon avondmaal zijn. Heeft de Godmensch de zijnen, die

in de wereld zijn en na Hem daar moeten blijven, steeds vurig bemind, dan zal Hij op dezen grooten avond voor den dag van Paschen, in het volle bewustzijn, dat zijn uur nadert, om uit deze wereld over te gaan tot den Vader, hen beminnen tot het einde toe, en de bewijzen zijner liefde zoo verre drijven, als zij slechts kunnen gaan. Hij staat dus op van de tafel; Hij legt zijn bovenkleed af, neemt een linnen doek, en omgordt zich daarmede op de wijze der slaven. Hij giet vervolgens water in een bekken, en begint met den diepsten ootmoed de voeten zijner leerlingen te wasschen en met den linnen doek af te droogen. Daar werpt de Heer Zich het eerst neder voor Petrus, het toekomstig opperhoofd der apostelen. Nauwelijks bespeurt deze het, of hij roept vurig als immer en zonder verdere bezinning uit: *Heer, Gij! Gij wascht mij de voeten! Hetgeen Ik doe*, antwoordt Jesus, *begrijpt gij thans niet, maar later zult gij het begrijpen.* Maar Petrus roept uit: *Gij zult mij de voeten niet wasschen in eeuwigheid.* Nu echter eischt Jesus gehoorzaamheid en zegt: *indien Ik u niet wassche, zult gij geen deel met Mij hebben.* Petrus schrikt bij

dat woord, en altijd even vurig roept hij uit: *Heer, niet slechts mijne voeten, maar ook handen en hoofd.* De Heer echter antwoordt: *die zich gebaad heeft, heeft niet noodig dan zich de voeten te wasschen, en is geheel rein. Ook gijlieden zijt rein, doch niet allen.* Na dit gezegd te hebben voltrekt Jesus hetgeen Hij begonnen heeft, en wascht de voeten zijner apostelen, tot zelfs die van Judas.

Hierop ontdoet de Heer Zich van den linnen doek, trekt zijn bovenkleed weder aan, en legt Zich andermaal aan tafel. Alsdan spreekt Hij allen in dezer voege toe: *weet gij, wat Ik u gedaan heb? Gij noemt Mij Meester en Heer, en gij zegt wel, want Ik ben het. Indien dan Ik, de Heer en Meester, u de voeten gewasschen heb, behoort ook gij elkanders voeten te wasschen. Want Ik heb u een voorbeeld gegeven, opdat, gelijk Ik gedaan heb, zoo ook gij zoudt doen. Voorwaar, voorwaar Ik zeg u: de dienstknecht is niet meer dan zijn heer, noch de apostel meer dan Hij, Die hem gezonden heeft. Indien gij dit weet, zalig zult gij zijn, indien gij het doet. Niet van u allen zeg Ik dit; Ik weet wie Ik heb uitverkoren. Maar* (dit geschiedt) *opdat de*

Schriftuur vervuld worde: die met Mij het brood eet, zal de verzenen tegen Mij opheffen. Van nu af zeg Ik het u, voordat het geschiedt, opdat, wanneer het geschied is, gij geloovet, dat Ik het ben. Voorwaar, voorwaar Ik zeg u: die eenen ontvangt, welken Ik gezonden heb, ontvangt Mij, en die mij ontvangt, ontvangt Dengenen, Die Mij gezonden heeft. (Indien derhalve, zoo laat Jesus verstaan, een uwer Mij niet aanneemt en verraadt, zoo bedenke hij zulks te doen aan mijn Vader.) *Voorwaar, voorwaar Ik zeg u: een van u, die met Mij eet, zal Mij verraden.*

Door dit verschrikkelijk woord zijn de apostelen als verslagen. Ontsteld staren zij elkander aan, en beginnen allen als om strijd te vragen: *ben ik het, Heer?* Maar Jesus vergenoegt Zich met het algemeene antwoord: *een der twaalf, die met Mij de hand in de schotel doopt, zal Mij verraden.*

Eindelijk is de hoogst gewichtige stond gekomen, waarop Jesus aan de zijnen en aan zijne kerk gedurende al de toekomstige eeuwen het alles overtreffende bewijs zijner liefde zal geven. Het laatste Pascha der oude wet is genuttigd. Twee feestbekers zijn reeds ge-

dronken, de eerste bij den aanvang van den maaltijd, de tweede iets later na de Hagada of verkondiging. [1]) De Zaligmaker heeft de zijnen door de voetwassching voorbereid op den Goddelijken maaltijd, dien Hij hun gaat schenken. De dunne ronde koeken der ongezuurde brooden, toebereid uit tarwe, staan nog voor Hem op de tafel. Daar neemt Jesus dit brood in zijne Goddelijke handen, dankt, de oogen ten hemel heffende, breekt het, en geeft het den apostelen, zeggende: *neemt en eet; dit is mijn lichaam, dat voor u gegeven wordt; doet dit tot mijne gedachtenis.*

Hierop neemt Jesus insgelijks den derden feestbeker, die door den apostel ook kelk der zegening wordt genoemd, en met zuiveren rooden wijn is gevuld, hoogstens voor een vijfde met water gemengd, in zijne Goddelijke handen. Hij heft dien op, richt andermaal de oogen ten hemel, zegent en dankt, en geeft hem aan zijne apostelen, zeggende: *drinkt allen hieruit; want dit is mijn bloed van het nieuwe testament; deze is de kelk, het nieuwe testament in mijn bloed, dat voor u*

---

[1]) De Hagada is het 26ste hoofdstuk van Deuteronomium.

(en) *voor velen vergoten zal worden tot vergeving der zonden. Doet dit, zoo dikwerf gij* (dien) *drinken, zult, tot mijne gedachtenis.*

Deze onvergetelijke woorden van den Zaligmaker der wereld zijn duidelijk. Hij had zijn Vleesch tot spijs, en zijn Bloed tot drank beloofd. Hier vervult Hij die belofte. DIT, zegt Jesus, DIT, namelijk hetgeen Hij in zijne Goddelijke handen houdt en aan zijne leerlingen te eten geeft, DIT IS ZIJN LICHAAM; DIT hetgeen Hij aan zijne leerlingen te drinken geeft, DIT IS ZIJN BLOED. Deze woorden zijn eenvoudig, zijn duidelijk in hunne letterlijke beteekenis, en worden door drie evangelisten en den H. Paulus in denzelfden zin medegedeeld; zij zullen dan ook door iedereen, die let op hun gewicht, op de plechtige omstandigheden waarin zij werden gesproken, op den Goddelijken persoon, Die er Zich van bedient, in hunne eerste en natuurlijke beteekenis worden opgevat, gelijk zij gedurende vijftien eeuwen schier zonder uitzondering standvastig zijn begrepen. Waarom zegt Jesus, indien Hij hier slechts eene figuur van zijn lichaam en bloed bedoelt, niet onbubbelzinnig en duidelijk: dit verbeeldt, dit

beteekent, dit vertegenwoordigt mijn lichaam? Doch niet slechts ééns, maar tot tweemaal zegt Hij: DIT IS *mijn lichaam*, DIT IS *mijn bloed*. Zijn woord is een onfeilbaar woord en tevens een almachtig woord, dat werkt en verwezenlijkt, hetgeen het uitdrukt. Hetgeen vroeger brood en wijn was, heeft opgehouden dit te zijn, en is door eene ware zelfstandigheidsverandering overgegaan in zijn Goddelijk lichaam en bloed.

Zoo is het Paaschlam der oude wet vervangen door het Paaschlam der nieuwe wet, en hebben al de offers van het oude verbond plaats gemaakt voor het ééne ware offer der nieuwe bedeeling. Christus treedt hier op als de Hoogepriester der nieuwe wet, voorafgebeeld door Melchisedech, zoo als de H. Paulus (Hebr. VII) en de profeet David (Ps. 100) duidelijk leeren. Is Hij eeuwig Hoogepriester volgens de orde van Melchisedech, die brood en wijn aan den Heer opdroeg, dan stellen wij ons bij Hem ook een offer voor, dat met dit figuurlijk offer eene treffende overeenkomst heeft, en zeker treffen wij dit offer aan, waar Jesus onder de gedaante van brood zijn lichaam, dat gekruisigd

wordt, en onder de gedaante van wijn zijn bloed, dat vergoten wordt, tegenwoordig stelt. In dit eucharistisch offer alleen wordt verwezenlijkt, hetgeen de profeet Malachias had voorspeld: er is mij geen welbehagen in u (priesters van Israël), zegt de Heer der heerscharen, en geen offer zal ik meer aannemen uit uwe hand. Want van den opgang der zon tot aan haren ondergang is mijn naam groot onder de heidenen, en *op alle plaatsen, wordt aan mijn naam een rein offer geofferd en opgedragen.*

Jesus stelt eindelijk, wijl Hij dit offer voortdurend zichtbaar wil doen opdragen, een blijvend priesterschap in, wanneer Hij tot tweemaal herhaalt: *doet dit tot mijne gedachtenis.* Hij gelast door deze woorden aan zijne apostelen, en, daar zijn dood door het offer moet herdacht worden, totdat Hij ten oordeel zal komen, ook aan hunne opvolgers, ter gedachtenis van Hem te doen, hetgeen Hij zelf onder hun oog heeft gedaan. Wijl, nu Hij zelf het brood heeft veranderd in zijn lichaam en den wijn in zijn bloed, en alzoo een wezenlijk offer heeft opgedragen, zoo geeft Hij ook aan de apostelen en hunne opvolgers het bevel en de macht om namens

Hem het brood te veranderen in zijn lichaam en den wijn in zijn bloed, en alzoo het offer der nieuwe wet op te dragen. En daar nu elke wettige offeraar priester is, stelde de eeuwige Hoogepriester door deze woorden de apostelen en hunne opvolgers aan tot priesters van het nieuwe verbond.

§ 3. *Judas verlaat de eetzaal. Petrus' val voorspeld. De twee zwaarden.*

Mt. XXVI: 24—25; Mc. XIV: 21; Lc. XXII: 20—38; Jo. XIII: 23—38.

Jesus' oneindige liefde stelde op dezen gedenkwaardigen avond een sacrament in der nieuwe wet, een altijddurend offer, een blijvend priesterschap. Welke pijnlijke gewaarwordingen vervulden zijn minnend Hart, bij dat alles in een der twaalf een verrader te zien! Nauwelijks was dan ook de paaschbeker van het nieuwe verbond rondgegaan, of de Heer zegde weder met somberen nadruk: *zie de hand van hem, die Mij overlevert, is met Mij aan de tafel. En de Zoon des Menschen gaat wel heen, gelijk het van Hem bepaald* (en) *ge-*

schreven is; doch wee dien mensch, door wien de Zoon des menschen zal overgeleverd worden. Het ware hem beter, indien hij niet geboren ware, die mensch! Bij die onheilspellende woorden des Heeren nam de ongerustheid der minnende apostelen meer en meer toe. Angstig vroegen zij elkander af, wie hunner toch wel dien schrikkelijken gruwel zou bedrijven. Petrus was als immer de vurigste. Achter Jesus zich oprichtende wenkte hij Joännes, den Heer, aan wiens boezem hij rustte, te vragen, wie hunner hier was bedoeld. Opgewekt door dit teeken, vroeg Joännes den Heer fluisterend en smeekend: *Heer wie is het?* Jesus gaf hem zachtjes ten antwoord: *hij is het, aan wien ik de ingedoopte bete zal toereiken.* Zonder verder de aandacht van anderen te wekken, nam de Heer de bete, doopte ze, en reikte ze over aan Judas Ischkarioth, den zoon van Simon. Ook deze huichelde nog vriendschap, en vroeg om zijn toeleg te bedekken even als de anderen: *ben ik het Rabbi?* Jesus gaf hem ten antwoord: *gij hebt het gezegd.* Judas gaf nu zijn hart geheel over aan den satan. Dadelijk na de bete genomen te hebben, stond hij

op, om, daar de Paaschdisch geëindigd was, de zaal te te verlaten. En de Heer, die deze aanstalten bemerkte, zegde tot den verrader, zoodat allen het hoorden: *wat gij doen wilt doe dat spoedig.* De apostelen evenwel begrepen dat woord niet. Zelfs Joännes, die alleen den verrader kende, begreep niet, wat Jesus bedoelde, en had niet het minste vermoeden, dat Judas vertrok om zijn aanslag te volvoeren. Sommigen der apostelen meenden, dat daar Judas de beurs droeg, de Heer hem het bevel gaf: *ga, koop ons de benoodigdheden voor het feest.* Anderen dachten, dat hem door den Heer gelast was, een liefdewerk jegens de behoeftigen te verrichten.

Zoo had de treurige scheiding plaats tusschen den apostel en den Zaligmaker der wereld, en die noodlottige scheiding zou eeuwig duren. Het was nacht, als Judas de zaal verliet, en de ongelukkige bedacht niet, dat hij een nacht zonder einde te gemoet ging.

Nadat Judas de zaal had verlaten, sprak de Heer: *nu is de Zoon des menschen verheerlijkt, en God is in Hem verheerlijkt. Indien God in Hem verheerlijkt is, zal Hij Hem ook verheerlijken*

in Zich zelven, en terstond zal Hij Hem verheerlijken. Kindekens, nog een weinig tijds ben ik bij u. Gij zult Mij zoeken, en gelijk ik tot de Joden gezegd heb, waar ik heenga, kunt gij niet komen, zoo zeg Ik u ook nu. Een nieuw gebod geef Ik u, dat gij elkander liet hebt, dat gij, gelijk Ik u heb lief gehad, evenzoo elkander lief hebt. Hieraan zullen allen kennen, dat gij mijne leerlingen zijt, indien gij liefde hebt voor elkander.

Bij Jesus' woord: *waar ik heenga* en bij de aangekondigde scheiding stelt Petrus, vurig als altijd, de vraag: *Heer, waar gaat Gij heen? Waar Ik heenga.* antwoordt Jesus, *kunt gij Mij thans niet volgen; maar later zult gij Mij volgen. Waarom*, vraagt Petrus nogmaals, *kan ik u thans niet volgen?*

Deze vurigheid van Petrus, en tevens diens voorrang bij de voorbereiding van het maal, bij het aanliggen, bij de voetwassching maakten andermaal den naijver der overige apostelen gaande. Daarom wekte de Zaligmaker allen tot ootmoed en liefde op, en zocht Hij vervolgens aan Petrus mistrouwen van zich zelven in te boezemen. *De koningen der heidenen*, zegde Hij, *voeren heerschappij over hen, en zij,*

die over hen gebieden, worden weldoeners genoemd; maar gij niet alzoo. Doch die de grootste is onder u, worde gelijk de minste, en hij, die overste is, zij als een die dient. Want wie is de grootste, die aanligt of die dient? Is het niet hij, die aanligt? Ik echter ben in het midden van u als een, die dient. Doch gij zijt het, die Mij zijt bijgebleven in mijne beproevingen, en Ik beschik u, gelijk mijn Vader voor Mij het rijk heeft beschikt, dat gij in mijn rijk aan mijne tafel eet en drinkt, en op troonen gezeten zijt als rechters over de twaalf stammen Israëls.

Nu wendde Zich Jesus tot Petrus: *Simon, Simon, zie de Satan heeft u lieden zeer begeerd te ziften als de tarwe; maar Ik heb voor u gebeden, dat uw geloof niet bezwijke; en gij, eens bekeerd zijnde, bevestig uwe broeders.* Petrus bij het hooren dier woorden, kon niet nalaten uit te roepen: *Heer, ik ben bereid den kerker, ja den dood met U in te gaan. Mijn leven zal ik voor U geven. Uw leven,* herneemt Jesus, *zult gij voor Mij stellen? Voorwaar, voorwaar, Ik zeg u, Petrus! de haan zal heden niet kraaien, eer gij driemaal zult loochenen, Mij te kennen.*

Nu richtte Zich de Heer weder tot allen:

Toen Ik u uitzond, zegde Hij, *zonder buidel, zodner reiskorf, zonder voetzolen, heeft u toen iets ontbroken? Niets,* zoo luidde hun antwoord. *Doch nu,* zoo hernam Jesus, *wie een geldbuidel heeft, neme dien; eveneens een reiskorf; en die er geen heeft, verkoope zijn mantel en koope een zwaard. Want Ik zeg u, ook dit nog, hetgeen van Mij geschreven staat, moet aan Mij vervuld worden: en Hij is onder de boosdoeners gerekend. Want hetgeen Mij betreft, heeft een einde.*

De apostelen begrepen de woorden des Heeren letterlijk, alsof zij werkelijk naar zwaarden hadden om te zien, en op geweldadige zelfverdediging bedacht moesten zijn. Zij toonden den Heer daarom twee wapenen. *Heer,* zegde waarschijnlijk Petrus: *zie hier twee zwaarden.* Jesus echter, Die geen geweld zocht, gaf hem ten antwoord: *het is genoeg.*

§ 4. *Jesus troost en onderricht zijne leerlingen.*

Joan. XIV: — XV: 17.

De apostelen, als zij hun innig geliefden Meester hoorden aankondigen, dat zijn einde zoo nabij was, werden diep bedroefd, en ver-

borgen hunne treurige gewaarwordingen niet. Als een minnende vader, die zijne kinderen gaat verlaten, begon Jesus hen nu in dezer voege te troosten: *uw hart worde niet ontroerd. Gij gelooft in God; gelooft ook in Mij. In het huis mijns Vaders zijne vele woningen; zoo niet, Ik zou het u gezegd hebben. — Want Ik ga u eene plaats bereiden. En als Ik zal heengegaan zijn en u eene plaats bereid heb, kom Ik weder, en zal u tot Mij nemen, opdat, waar Ik ben, ook gij zijt. En waar Ik heen ga, weet gij, en den weg weet gij. Heer,* zoo vroeg hierop Thomas, *wij weten niet, waar Gij heen gaat, en hoe kunnen wij den weg weten? Ik ben de weg, de waarheid en het leven,* antwoordde de Heer. *Niemand komt tot den Vader dan door Mij. Haddet gij Mij gekend, voorzeker ook mijnen Vader zoudt gij gekend hebben; en van nu af aan zult gij Hem kennen en hebt gij Hem gezien.* Nu zeide Philippus: *Heer, toon ons den Vader, en het is ons genoeg. Zoo langen tijd,* hernam de Zaligmaker, *ben Ik met u, en gij hebt Mij niet gekend. Philippus, die Mij ziet, ziet ook den Vader. Hoe zegt gij: toon ons den Vader? Gelooft gij niet, dat Ik in den Vader ben, en de Vader in Mij*

is? De woorden, die Ik tot u spreek, spreek Ik niet uit Mij zelven; maar de Vader, Die in Mij blijft, doet de werken. Gelooft gij niet, dat Ik in den Vader ben, en de Vader in Mij is? Zoo niet, gelooft het om de werken zelve. Voorwaar voorwaar, Ik zeg u, die in Mij gelooft, ook hij zal de werken doen, die Ik doe, en hij zal nog grootere doen dan deze; want Ik ga tot den Vader. En al wat gij den Vader zult vragen in mijn naam, dat zal Ik doen, opdat de Vader in den Zoon verheerlijkt worde. Indien gij Mij iets zult vragen in mijn naam, Ik zal het doen.

Indien gij Mij lief hebt, onderhoudt mijne geboden, en Ik zal den Vader bidden, en Hij zal u een anderen Helper geven, opdat Hij met u blijve in eeuwigheid, den Geest der waarheid, Dien de wereld niet kan ontvangen, omdat zij Hem niet ziet en Hem niet kent. Gij echter, gij zult Hem kennen, wijl Hij bij u zal blijven en in u zal zijn. Ik zal u niet als weezen laten; ik zal tot u komen. Nog een weinig tijds en de wereld ziet Mij niet meer; maar gij ziet Mij; want Ik leef, en gij zult leven. Gij zult ten dien dage erkennen, dat ik in den Vader ben, en gij in Mij. Die mijne geboden heeft en onderhoudt, hij

is het, die Mij lief heeft. En die Mij lief heeft, zal door mijn Vader geliefd worden; ook Ik zal Hem lief hebben, en Mij zelven aan Hem openbaren.

Hierop stelde Judas Thaddeus de vraag: *Heer, wat is er geschied, dat Gij U aan ons zult openbaren en niet aan de wereld?* Het antwoord des Zaligmakers luidde: *indien iemand Mij lief heeft, zal hij mijn woord bewaren, en mijn Vader zal Hem lief hebben, en wij zullen tot Hem komen, en verblijf bij Hem nemen. Die Mij niet lief heeft, onderhoudt mijne woorden niet, en het woord, dat gij gehoord hebt, is niet het mijne maar des Vaders, die Mij gezonden heeft. Deze dingen heb Ik tot u gesproken, terwijl Ik bij u verbleef. Maar de Helper, de heilige Geest, Dien de Vader zal zenden in mijn naam, Die zal u alles leeren en alles indachtig maken, hetgeen Ik u gezegd heb. Vrede laat Ik u; mijn vrede geef Ik u; niet gelijk de wereld dien geeft, geef Ik dien u. Uw hart worde niet ontroerd noch bevreesd! Gij hebt gehoord, dat Ik tot u gezegd heb: Ik ga heen, en Ik kom tot u. Indien gij Mij lief hadt, zoudt gij u zeker verblijden, omdat Ik tot den Vader ga; want de*

Vader is grooter dan Ik. En nu heb Ik het u gezegd, voordat het geschied is, opdat gij gelooven wanneer het geschied zal zijn. Niet veel meer zal Ik met u spreken, want de vorst dezer wereld komt, maar aan Mij heeft hij niets. Doch opdat de wereld erkenne, dat Ik den Vader lief heb, en doe, gelijk de Vader Mij bevolen heeft, staat op, laat ons gaan van hier.

Ik ben de ware wijnstok, en mijn Vader is de landman. Elke rank aan Mij, die geen vrucht draagt, zal Hij wegnemen, en elke die vrucht draagt, zal Hij reinigen, opdat zij meer vrucht drage. Gij lieden zijt reeds rein om het woord, dat Ik tot u gesproken heb. Blijft in Mij, en Ik in u. Gelijk de rank geen vrucht kan voortbrengen uit zich zelve, tenzij zij aan den wijnstok blijve, zoo ook gij niet, tenzij gij in Mij blijft. Ik ben de wijnstok; gij zijt de ranken. Die in Mij blijft en in wien Ik blijf, hij draagt veel vrucht; want zonder Mij kunt gij niets doen. Indien iemand in mij niet blijft, zal hij weggeworpen worden gelijk de rank en verdorren; en men zal haar verzamelen, en in het vuur werpen en zij zal branden. Indien gij in Mij blijft, en mijne woorden in u blijven, zult gij vragen al wat gij wilt, en

het zal u geworden, Hierin is mijn Vader verheerlijkt, dat gij zeer veel vrucht draagt en mijne leerlingen wordt. Gelijk de Vader Mij heeft lief gehad, zoo heb Ik u lief gehad. Blijft in mijne liefde. Indien gij mijne geboden onderhoudt, zult gij in mijne liefde blijven: gelijk ook Ik de geboden mijns Vaders heb onderhouden en in zijne liefde blijf. Dit heb Ik tot u gesproken, opdat mijne vreugde in u zij, en uwe vreugde volkomen worde. Een grootere liefde heeft niemand dan deze, dat hij zijn leven geeft voor zijne vrienden. Gij zijt mijne vrienden, indien gij doet, hetgeen Ik u gebied. Ik zal u niet meer dienstknechten noemen, omdat de dienstknecht niet weet, wat zijn Heer doet. Maar Ik heb u vrienden genoemd, omdat Ik u al, hetgeen Ik van mijn Vader heb gehoord, heb kenbaar gemaakt. Niet gij hebt Mij uitverkoren, maar Ik heb u uitverkoren, en u gesteld, opdat gij heen gaat en vrucht draget en uwe vrucht blijve, opdat al wat gij den Vader vraagt in mijn naam, Hij het u geve. Dit gebied Ik u, dat gij elkander lief hebt.

§ 5. *Laatste woorden van Jesus in de eetzaal. Zijn hoogepriesterlijk gebed.*

Joan. XV: 18—XVII: 26.

Indien de wereld u haat, zoo vervolgde Jesus, *weet dat zij mij vóór u heeft gehaat. Indien gij van de wereld waart, zou de wereld beminnen, wat het hare was; omdat gij echter van de wereld niet zijt, maar Ik u uit de wereld heb uitverkoren, daarom haat u de wereld. Gedenkt mijn woord, dat Ik u gezegd heb: de dienstknecht is niet meer dan zijn heer. Hebben zij Mij vervolgd, ook u zullen zij vervolgen; hebben zij mijn woord bewaard, ook het uwe zullen zij bewaren. Maar dit alles zullen zij u aandoen om mijnen naam, om dat zij Hem niet kennen, Die Mij gezonden heeft. Indien Ik niet gekomen was, en tot hen gesproken had, zij zouden geen zonde hebben; maar nu hebben zij geene verschooning voor hunne zonde. Die Mij haat, haat ook mijn Vader. Indien Ik onder hen de werken niet gedaan had die niemand anders heeft gedaan, zij zouden geen zonde hebben; maar nu hebben zij ze gezien en toch hebben zij Mij en mijnen Vader gehaat. Doch ..... opdat het woord vervuld worde, hetgeen in hunne wet geschreven staat; zij hebben*

Mij zonder reden gehaat. Maar, wanneer de Helper, Dien Ik u van den Vader zal zenden, de Geest der waarheid, Die van den Vader voortkomt, zal gekomen zijn, Deze zal van Mij getuigenis geven. Ook gij zult getuigenis geven, omdat gij van den beginne met Mij zijt. Dit heb Ik tot u gesproken, opdat gij niet geërgerd wordt. Zij zullen u buiten de synagoog doen; ja de uur komt, al dat wie u doodt, meenen zal, Gode een dienst te bewijzen. En deze dingen zullen zij u doen, omdat zij noch den Vader noch Mij kennen. Maar dit heb Ik tot u gesproken, opdat, wanneer de uur daarvan gekomen is, gij gedachtig moogt zijn, dat Ik het u gezegd heb. Echter zegde Ik u dit niet van den beginne, omdat Ik bij u was. Doch nu ga Ik tot Hem, Die Mij gezonden heeft, en niemand uwer vraagt Mij: waar gaat Gij heen? Maar omdat Ik dit tot u gesproken heb, heeft de droefheid uw hart overstelpt. Doch Ik zeg u de waarheid: het is u nuttig, dat Ik heen ga, want indien Ik niet heen ga, zal de Helper niet tot u komen; maar indien Ik heen ga, zal Ik Hem tot u zenden. En als Die zal gekomen zijn, zal Hij de wereld overtuigen van zonde, en van gerechtigheid, en van oordeel. En wel van zonde, omdat zij in Mij

niet geloofd hebben; en van gerechtigheid, omdat Ik tot den Vader ga en gij Mij niet meer zien zult; en van oordeel, omdat de vorst dezer wereld reeds geoordeeld is. Nog veel heb Ik u te zeggen, doch gij kunt het nu niet dragen. Maar als Hij, de Geest der waarheid, zal gekomen zijn, zal Hij u alle waarheid leeren; want Hij zal niet spreken uit Zich zelven, maar al wat Hij hooren zal, zal Hij u verkondigen. Deze zal Mij verheerlijken; want Hij zal van het Mijne ontvangen en het u verkondigen. Al wat de Vader heeft, is het mijne; daarom heb Ik gezegd: Hij zal van het mijne ontvangen en het u verkondigen. Een weinig tijds en gij zult Mij niet meer zien; en wederom een weinig tijds en gij zult Mij zien, want Ik ga tot den Vader.

Deze woorden waren voor de apostelen duister en zij begrepen ze niet; daarom vroegen zij elkander fluisterend af: *wat is dit, hetgeen Hij ons zegt: een weinig tijds en gij zult Mij niet meer zien, en wederom een weinig tijds en gij zult Mij zien en dit: Ik ga tot den Vader? Wat is dit,* vroegen zij elkander af, *hetgeen Hij zegt: een weinig tijds? Wij begrijpen niet, waarvan Hij spreekt.*

Jesus gaf hierop ten antwoord: *daarover*

vraagt gij onder elkander, dat Ik gezegd heb: een weinig tijds en gij zult Mij niet zien, en weder een weinig tijds en gij zult Mij zien. Voorwaar, voorwaar Ik zeg u: gij zult schreien en weenen, maar de wereld zal zich verblijden; gij zult bedroefd zijn, maar uwe droefheid zal in vreugde veranderen. Eene vrouw, wanneer zij baart, heeft droefheid, omdat haar uur gekomen is; doch als zij het kind gebaard heeft, denkt zij niet meer aan haar wee uit blijdschap, dat een mensch ter wereld geboren is. Zoo ook hebt gij nu wel droefheid, maar Ik zal u wederzien, en uw hart zal zich verblijden en niemand zal u uwe blijdschap ontnemen. En ten dien dage zult gij Mij niets vragen. Voorwaar, voorwaar Ik zeg u indien gij den Vader om iets zult bidden in mijn naam, Hij zal het u geven. Tot nu toe hebt gij om niets gebeden in mijn naam. Bidt en gij zult verkrijgen, opdat uwe blijdschap volkomen zij. Dit heb Ik tot u gesproken in gelijkenissen. De ure komt, dat Ik niet meer in gelijkenissen tot u zal spreken, maar openlijk van den Vader verkondigen zal. Ten dien dage zult gij den Vader in mijnen naam bidden, en Ik zeg u niet, dat Ik den Vader voor u vragen zal. Want de Vader zelf heeft u lief, omdat gij Mij lief gehad en

geloofd hebt, dat Ik van God ben uitgegaan. Ik ben van den Vader uitgegaan en in de wereld gekomen; wederom verlaat Ik de wereld en ga tot den Vader.

Hierop riepen de leerlingen bemoedigd uit: *zie, nu spreekt Gij openlijk en zegt geen raadselspreuken. Nu weten wij, dat Gij alles weet, en niet noodig hebt, dat iemand U ondervrage; daarom gelooven wij, dat Gij van God zijt uitgegaan.*

Jesus hernam: *gelooft gij nu? Zie, de uur komt en is alreeds gekomen, dat gij verstrooid zult worden, een ieder naar het zijne, en Mij alleen zult laten; echter ben Ik niet alleen, want de Vader is met Mij. Deze dingen heb Ik tot u gesproken, opdat gij vrede moogt hebben in Mij In de wereld zult gij verdrukking hebben; doch vertrouwt; Ik heb de wereld overwonnen.*

Nu bad de Heer, terwijl Hij de oogen ten hemel opsloeg: *Vader, de ure is gekomen; verheerlijk uwen Zoon, opdat uw Zoon U verheerlijke, gelijk Gij Hem macht hebt gegeven over alle vleesch, ten einde Hij het eeuwige leven schenke aan allen, die gij Hem gegeven hebt. Dit nu is het eeuwige leven, dat zij U kennen, den eenigen waren God, en Jesus Christus, Dien Gij gezonden*

hebt. Ik heb U verheerlijkt op aarde; Ik heb het werk volbracht, dat Gij Mij te doen gegeven hebt. En nu, verheerlijk Gij Mij, Vader! bij U zelven met de heerlijkheid, die Ik bij U had, eer Ik in de wereld was.

Ik heb Uwen naam geopenbaard aan de menschen, die Gij Mij uit de wereld gegeven hebt. Zij waren de uwen, en aan Mij hebt Gij ze gegeven, en uw woord hebben zij bewaard. Thans hebben zij erkend, dat al wat Gij Mij gegeven hebt, aan U is; want de woorden, die Gij Mij gegeven hebt, heb Ik hun gegeven, en zij hebben die aangenomen en in waarheid erkend, dat Ik van U ben uitgegaan, en zij hebben geloofd, dat Gij Mij hebt gezonden. Ik bid voor hen; niet voor de wereld bid Ik, maar voor hen, die Gij Mij gegeven hebt; want zij zijn de uwen, — en al het mijne is het uwe, en het uwe is het mijne, — en in hen ben Ik verheerlijkt. En Ik ben niet meer in de wereld, maar dezen zijn in de wereld, en Ik kom tot U. Heilige Vader, bewaar in Uwen naam hen, die Gij Mij gegeven hebt, opdat zij één zijn, gelijk Wij. Zoolang Ik met hen was, bewaarde Ik hen in uwen naam. Die Gij Mij gegeven hebt, heb Ik bewaakt, en niemand hunner is verloren gegaan dan de zoon des ver-

derfs, opdat de Schrift vervuld worde Nu echter kom Ik tot U, en dit spreek Ik in de wereld, opdat zij mijne vreugd volkomen hebben in zich zelven. Ik heb hun Uw woord gegeven, en de wereld heeft hen gehaat, omdat zij van de wereld niet zijn, gelijk ook Ik van de wereld niet ben. Niet dat Gij hen uit de wereld wegneemt, vraag Ik, maar dat Gij hen bewaart van den boozen. Zij zijn niet van de wereld, gelijk ook Ik van de wereld niet ben. Heilig ze in de waarheid. Uwe woord is waarheid! Gelijk Gij Mij in de wereld gezonden hebt, heb ook Ik hen in de wereld gezonden. En voor hen heilig Ik Mij zelven, opdat ook zij in de waarheid geheiligd zijn. Doch niet alleen voor hen bid Ik, maar ook voor degenen, die door hun woord in Mij zullen gelooven, opdat zij allen één zijn, gelijk Gij Vader in Mij en Ik in U, dat zij ook in Ons één zijn, opdat de wereld geloove, dat Gij Mij gezonden hebt. En Ik heb hun de heerlijkheid gegeven, die Gij Mij gegeven hebt, opdat zij één zijn, gelijk Wij één zijn, Ik in hen en Gij in Mij; opdat zij volmaakt tot één zijn, en de wereld wete, dat Gij Mij gezonden en hen lief gehad hebt, gelijk Gij Mij hebt lief gehad. Vader, Ik begeer, dat, waar Ik ben, ook zij, die Gij Mij

gegeven hebt, met Mij zijn, opdat zij mijne heerlijkheid aanschouwen, die Gij Mij gegeven hebt, omdat Gij Mij hebt lief gehad vóór de grondlegging der wereld. Rechtvaardige Vader! de wereld heeft U niet gekend, en dezen hebben erkend, dat Gij Mij gezonden hebt. Ik heb hun uw naam bekend gemaakt en zal dien bekend maken, opdat de liefde, waarmede Gij Mij bemind hebt, in hen zij en ik in hen.

HOOFDSTUK II.

Jesus voor Annas en Kaiphas.

§ 1. *Jesus' gebed en doodstrijd in Gethsemani.*

Mt. XXVI: 30—45; Mc. XIV: 26—40; Lc. XXII. 39—45; Jo. XVIII 1—2.

De Heer had zijn gebed geëindigd, en hief nu met de zijnen den feesthymnus aan, gelijk dit bij de Joden gebruikelijk was. Na het eindigen van den lofzang verlieten allen de paaschzaal. Het was ongeveer 11 uur. Jesus daalde met de zijnen den Sionsheuvel af, en verliet langs de waterpoort beneden Ophel aan de oostzijde van Jerusalem. Daar trad Hij het enge dal in, tusschen den Moria en den Olijfberg gelegen. Het was het dal Cedron, doorsneden door eene kleine beek van denzelfden naam. Over deze waren twee bruggen geslagen. Waarschijnelijk sloeg de Goddelijke Verlosser over de brug der profeten den weg in naar den Olijfberg. Terwijl zij zich op die wijze naar den hof, Gethsemani genoemd, begaven, wees de Heer de zijnen nogmaals met meer bepaaldheid op hunne toekomstige ontrouw:

Gij allen zult in dezen nacht aan Mij geërgerd worden. Want er staat geschreven: Ik zal den Herder slaan, en de schapen der kudde zullen verstrooid worden. (Zach. XIII: 7) *Maar nadat Ik verrezen zal zijn; zal Ik u voorgaan naar Galilea.* Het denkbeeld van ontrouw was voor den vurigen Petrus niet om te verdragen. *Werden ook allen aan U geërgerd*, riep hij uit, *ik toch zal niet aan U geërgerd worden.* Doch Jesus bestrafte Petrus: *voorwaar Ik zeg u, dat gij heden in dezen nacht, en eer de haan ten tweede maal kraait, Mij driemaal zult verloochenen.* Doch Petrus betuigde nogmaals zijne trouw: *al moest ik ook met U sterven, verloochenen zal ik U niet.* En bij Petrus sloten zich al de leerlingen aan.

Eindelijk was Jesus met de zijnen het landgoed Gethsemani genaderd. Nog heden ziet men op de plek een hof van 150 voeten in 't vierkant, met een langen muur van gehouwen steen omgeven. Op die plek staan nog acht olijfboomen, die reeds meer dan duizend jaren tellen. Zij zijn zeer zwaar, en twee hebben aan den stam door verschillende uitspruitsels een omvang van niet minder dan 25 voeten.

Bij den ingang van den hof sprak Jesus tot de zijnen: *zit hier neder, zoolang Ik henen ga en zal gebeden hebben.* Hierop nam Hij Petrus, Joännes en Jakobus, zijne drie uitverkorenen, met Zich, en begaf Zich met hen verder tusschen het geboomte van Gethsemani. Nu begon Hij droevig en angstig te worden, en met klagende stem sprak Hij tot zijne bevoorrechte apostelen: *mijne ziel is bedroefd tot den dood! Blijft hier en waakt met mij. Bidt, opdat gij niet valt in de bekoring.*

Daarop begaf Hij Zich eenige schreden verder op den afstand van een steenworp, en wierp Zich daar in de grot, onder het rotsgewelf, dat thans nog de opschriften der vervlogene eeuwen draagt, voor zijn Vader neder in het gebed. *Abba! mijn Vader!* zoo verzuchtte Hij, *indien het mogelijk is, (en alles is bij U mogelijk, indien Gij wilt), neem dien kelk van Mij weg! niet echter mijn wil, maar uw wil geschiede.*

Na deze heilige smeeking te hebben opgezonden, stond de Heer op. Hij begaf zich tot de drie apostelen en vond ze slapende. Hij wekte ze en sprak tot Petrus: *Simon slaapt*

gij? zoo hebt gij heden niet één uur met Mij kunnen waken? Waakt en bidt, opdat gij niet valt in de bekoring. De geest is wel gewillig, maar het vleesch is zwak.

Na deze vermaning ging de Heer weder en bad: *mijn Vader! kan deze kelk niet voorbij gaan, zonder dat ik dien drinke, uw wil geschiede!* Andermaal stond Hij op, na eenigen tijd gebeden te hebben, begaf Zich tot zijne leerlingen, en vond hen nogmaals slapende. Hunne oogleden waren verzwaard. Weder wekte Jesus hen, en wees hen met zachtzinnigheid te recht over deze zwakheid.

Ten derde male begaf de Heer zich tot het gebed, en ten derden male richtte Hij zich tot den Vader met dezelfde smeeking. Thans echter werden zijne droefenis en zielenangst zoo hevig, dat Hij in doodstrijd kwam. Het zweet brak Hem uit langs alle kanten en het werd als bloeddruppelen, die ter aarde neder vloeiden. Doch eindelijk verscheen een engel des hemels, die Hem versterkte.

Zoo leed en streed de Heer in Gethsemani. Hij gaf ons daarbij een voorbeeld van heldhaftige overgeving aan den Goddelijken wil des

Vaders, een voorbeeld van allervolmaakst gebed, een voorbeeld eindelijk van teedere en zachtmoedige liefde jegens de apostelen. Ziedaar de aanvang van het lijdensoffer van het Lam Gods, dat wegneemt de zonde der wereld.

§ 2. *Jesus gevangen heen gevoerd naar Annas.*

Mt. XXVI: 45—57; Mc. XIV: 41—53; Lc. XXII: 45—54; Jo. XVIII 2—14; 19—23.

Judas, toen hij de zaal verliet, had zich naar de overpriesters begeven. Aan de woning van den hoogepriester Kaiphas meldde zich de snoode verrader aan, om de ellendige belofte, die hij had gedaan te volvoeren. Het was nacht, en het was eene afgelegene plaats, waar de Heer dien nacht ging bidden. Geen geschiktere gelegenheid kon hij den overpriesters aanbieden, om Jesus gevangen te nemen zonder eenige opschudding. Zij waren dan ook dadelijk bereid, om op zijne aanwijzing tot die gevangenneming eene genoegzame macht af te zenden.

Volgens de Romeinsche wet mocht niemand in de wingewesten gevangen worden genome

buiten voorkennis en medehulp der Romeinsche bevelhebbers. Daarom verzochten en verkregen de leden van den hoogen raad bij deze gelegenheid van den Romeinschen landvoogd, Pontius Pilatus, de noodige macht om Jesus gevangen te nemen. Zij deden zulks te eer, omdat zij bij het vertoon der Romeinsche medehulp minder verzet hadden te vreezen.

De eerste dus, die wij bij Judas zien, zijn een gedeeltelijke cohorte van Romeinsche soldaten. Vermoedelijk behoorden zij tot de Romeinsche krijgsknechten op den burcht Antonia gelegerd, onder aanvoering van een chiliarch. Verder merken wij op de gerechtsdienaren van den hoogen raad, de oversten des tempels, eindelijk overpriesters en ouderlingen, benevens hunne dienaren. Zij waren van zwaarden en stokken voorzien, en droegen lantaarnen en lampen.

Judas had zich niet ontzien, zich aan het hoofd dier gewapende bende te plaatsen. Bij het naderen van den Olijfhof gaf hij vooraf aan de Romeinsche knechten en hun aanvoerder, die Jesus niet kenden, een teeken om zich in den persoon niet te vergissen. *Hij, dien*

ik kussen zal, is het, zegde hij: *grijpt Hem en leidt hem behoedzaam heen.*

Intusschen was Jesus ten derden male opgerezen uit het gebed. Hij naderde de apostelen en vond ze slapen. Hij berispte ze met zachtzinnigheid: *Wat slaapt gij? slaapt nu en rust...! Het is genoeg; zie de uur is gekomen, en de Zoon des menschen zal overgeleverd worden in de handen der zondaren. Staat op.... Bidt, dat gij niet valt in de bekoring. Laat ons gaan, ziet! hij die Mij overleveren zal, is nabij.*

Terwijl Jesus nog sprak, daar ijlden de acht apostelen, die bij den ingang van den hof waren gebleven tot den Heer. Het dof gedruisch der naderende bende liet zich hooren, en onder den onheilspellenden gloed van toortsen en lampen drong de menigte den hof binnen met Judas voorop. Daar naderde de verrader, en gaf Jesus met onbeschaamdheid een kus, terwijl hij Hem omhelsde met het woord: *wees gegroet, Meester.*

Jesus wierp op Judas een blik vol onuitsprekelijke smart, en klaagde met Goddelijke zachtzinnigheid: *vriend, waartoe zijt gij gekomen? Judas, verraadt gij den Zoon des menschen met een kus?*

Nu trad de verrader terug, en mengde zich onder de bende. Tegelijkertijd trad de Heer uit Gethsemani's geboomte in den kring zijner leerlingen zijne vijanden tegemoet en sprak: *Wien zoekt gij?* Zij antwoordden: *Jesus van Nazareth.* Kalm zegde de Heer: *Ik ben het.* Op dat ééne woord weken zij allen achterwaarts en vielen, als door den bliksem getroffen, ter aarde.

Als hunne bedwelming voorbij was, en zij zich weder hadden opgericht, vroeg Jesus andermaal: *Wien zoekt gij?* Weder was het antwoord. *Jesus van Nazareth. Ik heb u reeds gezegd,* hernam Christus, *dat Ik het ben. Indien gij Mij zoekt, zoo laat dezen gaan.*

Bij dit laatste woord maakte de bende aanstalten om de hand aan Jesus te slaan, en Hem gevangen te nemen. De leerlingen, om blijk van trouw en liefde te geven, brachten nu de twee zwaarden, die zij hadden medegenomen te voorschijn, en vroegen vol ijver: *Heer, zullen wij er met het zwaard op inhouwen?* Petrus zelfs, altijd even vurig, wachtte het antwoord niet eens af, trok het zwaard, en hieuw den eersten den besten — het was

Malchus, de knecht des hoogepriesters — het rechteroor af. *Laat af! genoeg,* zoo weerhield Jesus Petrus, *steek uw zwaard in de schede, want allen, die het zwaard trekken, zullen door het zwaard vergaan. Of denkt gij, dat Ik mijn Vader niet kan vragen, en dat Hij Mij niet terstond twaalf legioenen engelen zal zenden? Wilt gij dat Ik den kelk, dien de Vader Mij geeft, niet drinke? Hoe zullen dan de schriften vervuld worden, die getuigen, dat het aldus moet geschieden.*

Om te bevestigen hetgeen Hij zegde, naderde Jesus Malchus, raakte hem het gewonde oor aan, en het was genezen. Hierop sprak hij tot de bende: *als tegen een roover zijt gij met zwaarden en stokken uitgetrokken om Mij te vangen. Dagelijks was Ik onder u gezeten om te leeren in den tempel; en gij hebt Mij niet gegrepen. Maar deze is uwe ure, en de macht der duisternis, opdat de schriften vervuld worden.*

Pas had Jesus deze woorden gesproken, of de woeste bende greep Hem aan. Hij werd geboeid en gevangen heen gevoerd. Toen verstrooiden zich al de leerlingen en vloden heen. Slechts een jongeling, met een linnen

onderkleed om het lijf geslagen, volgde den Heer. Ook hem wilden de krijgsknechten grijpen, doch door hun zijn kleed te laten, ontsnapte hij aan hun geweld.

§ 3 *Jesus' verhoor voor Annas en Kaiphas.*

Mt. XXVI: 57, 59—66. Mc. XIV: 53, 55—64. Lc. XXII: 54. Jo. XVIII: 13—14, 19—25.

De bende voerde den geboeiden Zaligmaker naar het hoogepriesterlijke paleis op den berg Sion. Hier verscheen de Heer het eerst voor Annas, den schoonvader van Kaiphas, hoofd van het hoogepriestelijke geslacht, en wettelijken hoogepriester. Door dezen werd de Heer in verhoor genomen over zijne leerlingen en zijne leer. De Heer antwoordde op kalmen maar ook op vastberaden toon: *Ik heb in 't openbaar voor de wereld gesproken. Ik heb altijd geleerd in de Synagoog en in den tempel, waar al de joden zich vergaderen, en Ik heb niets gezegd in het geheim. Waarom ondervraagt gij Mij? Ondervraag hen, die gehoord hebben, wat Ik tot hen gesproken heb; zie! dezen weten, wat Ik gezegd heb.*

Bij dit antwoord stond beschaming te lezen

op het gelaat van den Hoogepriester. Een der gerechtsdienaren, bereid om hoe dan ook zijnen meester te gelieven, sloeg daarop Jesus in het aangezicht en zeide: *antwoordt gij aldus den Hoogepriester?* Jesus antwoordde bedaard: *indien Ik kwalijk gesproken heb, geef dan getuigenis van het kwade; indien Ik echter wel gesproken heb, waarom slaat gij Mij?*

Annas en de geheele vergadering werden door dit tweede antwoord nog meer te leur gesteld. Buiten staat om Jesus door listige ondervragingen te verstrikken, zonden zij Hem eindelijk naar Kaiphas, den feitelijken hoogepriester, om daar het beraamde doodvonnis te ondergaan.

Deze vergadering zocht slechts een geschikt voorwendsel om Jesus ter dood te brengen. De getuigen werden opgeroepen, en vele valsche getuigen verschenen, maar al hunne getuigenissen waren ongenoegzaam. Eindelijk boden zich twee getuigen aan, die de verklaring aflegden: *deze heeft gezegd: Ik kan den tempel Gods afbreken en in drie dagen weder opbouwen.* Doch ook deze verklaring was niet eensluidend. Toen stond de Hoogepriester op en zeide tot

Jesus: *antwoordt gij niets op hetgeen dezen tegen U getuigen?* Doch Jesus bleef zwijgen. Alsdan richtte Kaïphas op plechtigen toon tot Christus de beslissende vraag: *ik bezweer U bij den levenden God, dat Gij ons zegt, of Gij de Christus zijt, de Zoon des gezegenden Gods.* Op deze vraag wilde Jesus niet zwijgen. Hij zeide: *gij hebt het gezegd: Ik ben het; en ja, Ik zeg u: van nu af zult gij den Zoon des menschen zien, gezeten aan de rechterhand der kracht Gods en komende op de wolken des hemels.*

Bij het vernemen van dat vurig begeerde woord, scheurde de hoogepriester zijne kleederen en zeide; *Hij heeft God gelasterd. Wat hebben wij nog getuigen noodig? Ziet, nu hebt gij de godslastering gehoord.* En al de aanwezige raadsleden riepen gezamenlijk uit: *Hij is des doods schuldig.*

§ 4. *Petrus verloochent Christus.*

Mt. XXVI: 58, 69—75; Mc. XIV: 54, 66—72; Lc. XXII: 54—62; Jo. XVIII: 15—18, 25—27.

Toen Jesus door de woeste menigte het hoogepriesterlijke paleis werd binnengesleurd en naar een der opperzalen werd gevoerd om

er voor den listigen Annas te verschijnen, waren Petrus en Joännes Hem van verre gevolgd. Joännes, bekend bij den hoogepriester, verschafte door zijne tusschenkomst bij de deurbewaakster ook aan Petrus toegang tot het hoogepriesterlijke paleis.

Beiden traden dus in het voorhof, Joännes wist naar het schijnt, den weg te vinden tot de gerechtzaal om daar getuige te zijn van Jesus' verhoor. Doch Petrus mengde zich in den kring van dienstknechten en gerechtsdienaren, die nederzaten rondom een groot kolenvuur, hetgeen om de koude van den voorjaarsnacht in het voorhof was aangelegd. Terwijl hij nu zich hier warmde, kwam de deurbewaakster zich mede aansluiten bij dien kring. Daar merkte zij Petrus op en zeide tot de aanwezigen: *ook deze was met Hem.* Hierop wendde zij zich tot Petrus zelven met de vraag: *ook gij waart met Jesus, den Nazarener uit Galilea; zijt gij ook van de leerlingen van dien mensch?* Ontsteld antwoordde Petrus: *vrouw, ik ben het niet; ik ken Hem niet; ik weet en begrijp niet eens wat gij zegt.*

Een weinig tijds na deze eerste verloochening

als de Heer van Annas naar Kaiphas was gevoerd, richtten de aanwezigen tot Petrus andermaal de vraag: *zijt ook gij van zijne leerlingen?* Zoodra Petrus deze woorden vernam, verwijderde hij zich, en begaf hij zich van het voorhof naar het voorportaal. Daar kraaide tegelijkertijd de haan. Het was nu ongeveer één uur in den nacht.

Terwijl hij echter naar de voorpoort ijlde, bespeurde hem eene tweede dienstmaagd. Ook zij zegde tot de aanwezigen: *deze behoort mede onder hen; ook hij was met Jesus den Nazarener.* Nu zegde een der dienaren tot Petrus: *ook gij zijt een van hen.* Nog meer verlegen dan vroeger antwoordde de apostel: *o mensch, ik ben het niet; ik ken dien mensch niet,* en hij bevestigde zijn gezegde door een eed. Zoo trad hij het voorportaal in.

Nu verstreek een geruime tijd. Eindelijk keerde Petrus terug bij het kolenvuur. Hier werd een der aanwezigen opmerkzaam op Petrus *In waarheid*, zegde hij tot zijne makkers, *ook deze was met Hem, want ook hij is een Galileër.* Hierop werden al de aanwezigen opmerkzaam op Petrus en op zijn sterk Galileschen tonval

en zeiden: *waarlijk ook gij zijt een van hen! want ja, gij zijt een Galileer en uwe uitspraak maakt u kenbaar.* Zelfs een bloedverwant van Malchus sprak hem toe: *heb ik u niet gezien in den hof bij Hem?* Dit was verpletterend. Verbijsterd en radeloos antwoordde Petrus: *o mensch ik ken den mensch niet, van wien gij lieden spreekt.* En bij die onbeschaamde leugentaal voegde hij nieuwe eeden en verwenschingen. Daar kraaide de haan ten tweede male. Tegelijkertijd, zie! daar trad Jesus uit de zaal des gerechts, en werd Hij over het voorhof gevoerd. Petrus zag op, en op het eigen oogenblik keerde Jesus zich om, en ontmoette zijn Goddelijk oog dat van Petrus. Daar schoot Petrus het woord des Heeren voor den geest: *vooraleer de haan tweemaal zal gekraaid hebben, zult gij Mij driemaal verloochenen.* Vol berouw spoedde zich de apostel naar buiten, en begon bitterlijk te weenen.

Toen de Heer uit de gerechtzaal over het voorhof werd gesleurd, werd hij ten prooi aan de baldadigheid van de dienstknechten en gerechtsdienaren. Zij beschimpten en bespotten den Zaligmaker op de vreeselijkste wijze. Eenigen

sloegen Hem met heiligschennende hand. Anderen spuwden Hem in het aangezicht. Eindelijk blinddoekten zij Jesus, en sloegen Hem met vuisten in het gelaat, terwijl zij tergend Hem toevoegden: *profeteer ons, o Christus! wie is het, die U geslagen heeft?* Zij overlaadden den Heer met een vloed van godslasteringen en smaadwoorden. O hoe grievende smart heeft Jesus' Goddelijk Hart in dien treurigen nacht om onze verlossing verduurd!

§ 5. *De vergadering van den hoogen raad in den morgen.*

Mt. XXVII: 1—10. Mc.XV: 1. Lc. XXIII: 1—3. Jo. XVIII: 28—32.

Eindelijk was de vreeselijke nacht voorbij. Na de opdracht van het morgenoffer ruim ten acht ure vergaderde de hooge raad weder ten volle, ten einde het uitgesprokene doodvonnis te bekrachtigen. Andermaal wendde zich Kaiphas tot Christus met de vraag: *indien Gij de Christus zijt, zeg het.* Jesus antwoordde met waardigheid en met gezag: *indien Ik het u zeg, zult gij Mij toch niet gelooven, en indien Ik u ondervraag zult gij Mij toch niet ont-*

woorden noch loslaten. Van nu af aan zal de Zoon des menschen gezeten zijn aan de rechterhand van de kracht Gods. Nogmaals vroegen allen: *derhalve zijt Gij de Zoon Gods?* En zonder aarselen antwoordde Jesus duidelijk en openlijk: *gij zegt het, Ik ben het.*

Pas had de Heer getuigd, de Zoon Gods te zijn, of al de raadsleden rezen op van hun gestoelte. Als verontwaardigd riepen allen uit: *waartoe behoeven wij nog getuigenis? Want wij zelven hebben het uit zijnen mond gehoord.* En allen bekrachtigden het voorloopig gevelde doodvonnis.

Toen Judas nu zag, dat Jesus beslissend ter dood veroordeeld was, en aan de heidenen overgeleverd ging worden, toen werd de blinddoek, dien zijn hartstocht hem om de oogen had geslagen, van een gescheurd. Bittere gewetenswroeging begon hem te kwellen. Wat zou hij doen? Radeloos ijlde hij naar de overpriesters en ouderlingen, die hem het geld hadden ter hand gesteld, en bracht hun de zilverlingen terug, om het gedane ongedaan te maken. *Ik heb gezondigd*, riep hij hun toe, *en heb onschuldig bloed overgeleverd.* Maar koud

en zonder deernis voegden de aangesprokenen hem toe: *wat gaat het ons aan? Zelf moogt gij toezien.* In vertwijfeling begaf de ongelukkige zich nu naar den tempel, en wierp het bloedgeld daar binnen. Daarop ging hij heen, en verhing zich in de zoo bittere foltering zijner ziel aan een strik. Doch als of zijn lijk nog na den dood het kenmerk moest dragen van Gods vreeselijken vloek, aan Israël zijne misdaad moest verwijten en Jesus' onschuld getuigen, het stortte neder uit de hoogte, barstte open in het midden, en de ingewanden bezoedelden den grond. Voorwaar, het ware dien mensch beter geweest, niet geboren te zijn!

HOOFDSTUK III.

Jesus' door de heidenen ter dood gebracht.

§ 1. *Jesus' verhoor voor Pilatus en Herodes.*

Mt. XXVII: 11—14. Mc. XV: 2—5. Lc. XXIII: 2—16. Jo. XVIII: 29—38.

Nauwelijks had de hooge raad des morgens het doodvonnis tegen Jesus bekrachtigd, of zijne vijanden stelden zich in beweging om het ten uitvoer te leggen. Nu het doodvonnis was geveld, werd de Heer als een misdadiger op nieuw geboeid, en heengevoerd naar Pilatus. Want zonder de goedkeuring van den Romeinschen landvoogd mochten de joden geen doodvonnis voltrekken.

Zoo naderde de stoet het rechthuis of Pretorium, het vroegere paleis van Herodes den groote op den Sionsheuvel, waar de landvoogd zijn verblijf hield. Hier werd de Goddelijke gevangene heengeleid naar de bovenzaal, waar Pilatus recht uitoefende voor het volk. Maar de leden van den hoogen raad weigerden binnen te gaan, en bleven toeven op het voorplein of het forum, om niet verontreinigd en uitgesloten te worden van de offermaaltijden

van het Paaschfeest, hetgeen juist dien dag gevierd werd.

Terwijl zij hier wachtten, verscheen Pilatus eindelijk voor hen buiten, en vroeg hen: *welke aanklacht hebt gij in te brengen tegen dezen mensch?* Zij antwoorden op hoogen toon: *indien deze geen misdadiger ware, zouden wij hem u niet overgeleverd hebben.* Pilatus hernam; *neemt gij hem dan zelf, en vonnist gij hem volgens uwe wet.* Hierop zegden zij: *ons is het niet geoorloofd, iemand ter dood te brengen. Wij hebben bevonden, dat deze het volk verleidt en verbiedt den keizer schatting te betalen, en zegt Christus de Koning te zijn.*

Toen trad Pilatus weder in het rechthuis, liet Jesus voor zich brengen en deed Hem de vraag: *zijt gij de koning der Joden?* De Heer gaf hem ten antwoord: *zegt gij dit uit u zelven, of hebben anderen het van Mij gezegd?* Pilatus hernam: *ben ik een Jood? Uw volk en uwe overpriesters hebben U aan mij overgeleverd. Wat hebt Gij gedaan?* Jesus zeide: *mijn rijk is niet van deze wereld; indien mijn rijk van deze wereld ware, zouden mijne dienaren voorzeker gestreden hebben, opdat ik den Joden niet werd*

overgeleverd; nu echter is mijn rijk niet van hier. Pilatus vroeg andermaal: *derhalve zijt gij een Koning?* Jesus hernam: *Ik ben Koning; daartoe ben Ik geboren, en daartoe ben Ik in de wereld gekomen om der waarheid getuigenis te geven. Al wie uit de waarheid is, hoort mijne stem.* Eenigzins spottend vroeg Pilatus: *wat is waarheid?* En zonder verder antwoord af te wachten, brak hij het verhoor af, en begaf zich andermaal tot de Joden buiten op het terras voor het pretorium. Tevens gebood hij Jesus te volgen. Daar gekomen zegde hij openlijk: *ik vind geen schuld in dien mensch.*

Nu begonnen de Joden een tal van allerlei beschuldigingen op een te stapelen met toenemende luidruchtigheid. Doch Jesus zweeg en bleef zwijgen, zoodat de landvoogd zeer verwonderd was. Eindelijk zeide hij tot Jesus: *antwoordt gij niets? zie, hoevele beschuldigingen zij tegen U inbrengen.* Maar Jesus sprak geen woord. Intusschen werden zijne vijanden nog heviger. *Hij ruit het volk op,* schreeuwden zij, *met zijne leer te verspreiden in Judea, te beginnen van Galilea tot hiertoe.*

Toen Pilatus Galilea hoorde noemen, vroeg

hij, of Jesus een Galileër was. Hij vernam nu, dat de Heer door zijn gewoon verblijf tot het rechtsgebied van Herodes behoorde. Hierom zond hij den gevangene naar den viervorst, die zich juist in die dagen wegens het Paaschfeest te Jerusalem bevond.

Herodes hield waarschijnlijk zijn verblijf in het paleis der Asmoneërs of afstammelingen der Macchabeën in de nabijheid van den tempel. Hierheen derhalve werd Jesus, geboeid en onder de spotternijen der menigte, voortgesleurd.

De viervorst, zoodra Hij Jesus zag verschijnen, was ten hoogste verheugd. Het streelde zijne ijdelheid, dat Pilatus hem als viervorst van Galilea erkende, en hij wenschte den grooten wonderdoener van Israël een schitterend teeken te zien verrichten. Omgeven door zijne hovelingen en zijne lijfwacht, ontving hij derhalve den Heer met vorstelijke praal. Hij stelde Hem allerlei vragen. Doch Jesus bewaarde een diep stilzwijgen. Herodes teleurgesteld werd verbitterd, en begon Hem nu met zijne lijfwacht te bespotten. Hij liet Jesus als een dwaas met een wit koninklijk kleed uitdosschen, en zond hem alzoo naar Pilatus terug. Zoo

werd het mishandelen der Goddelijke onschuld het verzoeningsmiddel tusschen Pilatus en Herodes, twee trotsche en vroeger vijandig gezinde bestuurders.

§ 2. *Jesus weder voor Pilatus. Barabbas.*

Mt. XXVII: 15—53; Mc. XV: 6—14; Lc. XXIII. 17—22; Jo. XVIII: 39—40.

Zoo werd Jesus dus weder terug gevoerd naar het rechthuis van Pilatus. De zwakke landvoogd, die zich aan geene onaangenaamheden van de Joden wilde blootstellen, zag zich hierdoor opnieuw in een neteligen toestand gebracht. Hij verscheen weder op het terras voor het pretorium, gevolgd door den geboeiden Verlosser. Hij riep de overpriesters en oudsten des volks, die op het forum verspreid stonden, bijeen, en sprak hen toe in dezer voege: *gij hebt dezen mensch tot mij gebracht als het volk opruiende, en ziet, ik heb Hem in uw bijzijn ondervraagd, maar ik heb geen schuld in Hem gevonden omtrent hetgeen, waarmede gij Hem beschuldigdet. Doch Herodes evenmin; want ik heb u tot hem verwezen, en ziet, er is niets door Dezen bedreven, dat des doods schuldig is. Derhalve zal ik Hem kastijden en los laten.*

Juist werd op dien dag het Paaschfeest gevierd, en moest eene vrijlating van een gevonnisde geschieden. Als toevallig steeg daar op dit oogenblik eene geheele schaar den Sion op tot voor het rechthuis, om die vrijlating volgens bestaande gewoonte te verzoeken. Gretig greep de landvoogd de schoone gelegenheid aan, om Jesus op deze wijze, kon het, te bevrijden. Hij had juist drie groote booswichten in den kerker, die ten kruisdood veroordeeld waren, en op dien eigen dag moesten sterven. De misdadigste der drie was Barabbas, die betrokken was in den moord, bij een oproer te Jerusalem gepleegd. Dezen nu liet Pilatus door zijne krijgsknechten uit den kerker halen, en plaatste hem naast Jesus, in het gezicht van het geheele volk. Pilatus vertrouwde op de gunstigere gesteldheid der menigte. Want hij had bespeurd, dat vooral de overpriesters uit nijd Hem hadden overgeleverd. Daarom sprak hij, terwijl hij op Jesus en Barabbas wees: *het is bij u eene gewoonte, dat ik u op het Paaschfeest eenen vrij laat. Wien wilt gij dat ik u vrij laat, Barabbas of Jesus, die Christus genoemd wordt? Zal ik u*

den koning der joden vrijlaten? Pilatus maakte zich hier schuldig aan eene afschuwelijke onrechtvaardigheid. Hij liet een mensch, wiens onschuld hij had erkend, aan de willekeur des volks over. Hij stelde Jesus gelijk met een grooten booswicht, en gaf Hem alzoo aan de verachting des volks prijs.

Terwijl hij nu zich op zijn rechterstoel nederzette, om, gelijk hij verwachtte, Jesus op het verlangen des volks vrij te laten, werd hem onverwachts eene boodschap gebracht van zijne echtgenoote. *Laat u niet in met dien rechtvaardige,* zoo deed Claudia Procula hem berichten, *want veel heb ik heden in een droomgezicht om Zijnentwil doorgestaan.*

De leden van den hoogen raad maakten zich intusschen de weinige oogenblikken, gedurende welke Pilatus zich bezig hield met dit wonderbare bericht zijner echtgenoote, ijverig ten nutte om het volk tot den eisch van Jesus' dood en Barabbas' vrijlating over te halen. Toen dus Pilatus na dit oponthoud voor de tweede maal hem vroeg: *wie van de twee wilt gij, dat u worde vrijgelaten?* ging er een geschreeuw op uit de geheele schaar: *Barabbas!*

weg met dezen, en laat ons Barabbas vrij. Wat wilt gij, vroeg Pilatus nogmaals, *dat ik dus doe met Jesus, die de Christus genoemd wordt, met den koning der joden?* Daar steeg de noodlottige bloedkreet ten hemel: *kruisig Hem! kruisig Hem!* Pilatus teleurgesteld hernam: *maar wat kwaad heeft Hij gedaan? Ik vind geen schuld des doods in Hem; ik zal Hem dus kastijden en loslaten.*

§ 3. *De geeseling en kroning.*

Mt. XXVII: 26—30; Mc. XV: 15—19; Jo. XIX: 1—3.

Op Pilatus' wenk voerden de vier Romeinsche krijgsknechten, die den gevangene omgaven, den geboeiden Heiland naar den geeselpaal of zuil, die zich in de nabijheid bevond. Jesus bood niet den minsten wederstand, terwijl de ruwe Romeinen hem aangrepen en Hem onder het oog van het geheele volk de kleederen van het lijf rukten. Handen en voeten werden Hem mededoogenloos gekneveld met koorden, die men door den stevigen ring der lage geeselzuil haalde. Met krachtig gespierden arm hieven zij daarop de snerpende riemen, aan den

top met ijzerspitsen voorzien, in de hoogte, en nu gingen de geeselen op en neder. Het geheele lichaam werd als slechts ééne wonde. De Heer werd hier werkelijk de man van smarten, door Isaïas geschilderd.

Eindelijk werd de bloedige geeseling gestaakt. Jesus werd los gemaakt van den geeselpaal, en nu voerden zijne beulen Hem naar het binnenhof van het pretorium. Hier werd de geheele krijgsbende bijeengeroepen, en begonnen zij den Heer als koning der Joden te bespotten. Eenigen haalden een versleten scharlaken krijgsmantel te voorschijn, en omhingen Hem daarmede als met een vorstelijk gewaad. Anderen grepen takken van scherp gedoornde distelen, vlochten ze tot een krans, en drukten dien op het Goddelijk hoofd van den Verlosser. Ziedaar zijn vorstelijke kroon. Een rietstok werd ijlings aangebracht en den Heer in de hand gegeven. Dit zou zijn scepter zijn. Op deze wijze deden zij hem nederzitten in hun midden, wellicht op een steen, die den koninklijken troon verving.

Hierop vingen zij aan Jesus te bespotten. Schimpend knielden zij voor Hem neder, gelijk

dit in het Oosten bij de inhuldiging van koningen gebruikelijk was, en riepen Hem toe: *wees gegroet, koning der Joden!* Zij naderden den Heer, rukten Hem den rietstok uit de rechterhand, en sloegen er mede op de doornen kroon, zoodat deze nog dieper in het hoofd indrong. Zij ontzagen zich niet Hem vlak in het aangezicht te slaan, en, om er den krenkendsten smaad aan toe te voegen, bespuwden zij Hem.

Door spotmantel, spotkroon en spotscepter stelden zij de gewaande waardigheid, roem en macht van dien koning ten toon, en hoongroeten, rietslagen en bespuwing waren de erkenning, de liefdeblijken, de eerbetuiging, die zij Hem waardig keurden.

§ 4. *Jesus aan het volk voorgesteld en ter dood veroordeeld.*

Mt. XXVII: 23—26. Mc. XV: 14—15. Lc. XXIII: 23—25. Jo. XIX: 4—16.

Nadat de Heer daar in het voorhof een tijd lang ten prooi was geweest aan den ruwen moedwil der krijgsknechten, werd Hij op bevel

van Pilatus weder in de rechtzaal gebracht. Nu begaf zich de landvoogd met den Heer naar buiten tot de joden, om dezen door het gezicht van zijn deerniswaardigen toestand tot loslating van den onschuldigen gevangene te bewegen. *Ziet*, zoo sprak Pilatus, *ik breng Hem tot u buiten, opdat gij wetet, dat ik geen schuld in Hem vind.* En om nog meer hun medelijden op te wekken, wees hij hen op den gegeeselden en bloedigen Zaligmaker, die daar voor hen stond, omhangen met den spotmantel en gekroond met de doornekroon, en riep hij hun toe: *Ziet den mensch!*

Nauwelijks had Pilatus dit gesproken, of de overpriesters en gerechtsdienaars, als waren zij bevreesd, dat hunne prooi hun ging ontsnappen, hieven het moordgeschreeuw aan: *kruisig Hem! kruisig Hem!* Verbitterd over die halstarrigheid, antwoordde Pilatus: *neemt gij Hem dan, en kruisigt gij Hem; ik toch vind in Hem geen schuld. Wij hebben eene wet*, zoo riepen nu de joden uit, *en volgens die wet moet Hij sterven, omdat Hij Zich zelven Gods Zoon heeft gemaakt.*

Nu trad Pilatus weder het rechthuis binnen,

nam Jesus afzonderlijk in verhoor, en stelde Hem om te zien, wat hij van zijne bovenmenschelijke afkomst zou zeggen, de vraag: *van waar zijt gij?* Jesus echter zweeg. Toen hernam de landvoogd eenigzins beleedigd: *spreekt Gij niet tot mij? weet Gij niet, dat ik macht heb om U te kruisigen en macht om U los te laten?* Op deze grootspraak antwoordde Jesus met waardigheid: *gij zoudt niet de minste macht tegen Mij hebben, indien het u niet van boven gegeven ware; daarom heeft hij, die Mij aan u heeft overgeleverd, grootere zonde.*

Nu begaf de landvoogd zich weder tot de Joden, en maakte hun dadelijk zijn besluit kenbaar, Jesus vrij te laten. De joden namen alsdan hun toevlucht tot het laatste middel en riepen: *indien gij dezen loslaat, zijt gij geen vriend des keizers; want een ieder, die zich tot koning maakt, wederspreekt den keizer.* Door deze ééne bedreiging was Pilatus overwonnen. Hij gaf bevel, dat men Jesus op nieuw buiten zou brengen. Hij zette zich neder op zijnen rechterstoel op het terras, dat om zijn prachtig met steenen ingelegden vloer Lithostrotos, en om zijne verhevenheid Gabbatha werd genoemd.

Het was volgens onze tijdrekening tusschen het elfde en twaalfde uur.

Toen nu Jesus verscheen, riep Pilatus den Joden toe: *ziedaar uw koning!* Doch de joden schreeuwden met toenemenden aandrang: *weg! weg! aan het kruis, met Hem!* Hierop vroeg Pilatus: *zal ik uwen koning kruisigen? Wij hebben geen koning dan den keizer*, schreeuwden de Joden hem te gemoet. Bij die toenemende onstuimigheid liet Pilatus eindelijk met veel vertoon een bekken met water brengen, en wiesch voor de oogen der geheele menigte zich plechtig de handen. Tevens sprak hij: *ik ben onschuldig aan het bloed van dien rechtvaardige! gij lieden moogt toezien.* Doch de Joden bekreunden er zich niet om, en ten antwoord klonk Pilatus de vreeselijke kreet van het geheele volk in het oor: *zijn bloed kome over ons en over onze kinderen.*

Om dus de Joden niet te verbitteren, velde de landvoogd het vonnis, dat hun eisch zou geschieden. Jesus zou gekruisigd, Barabbas losgelaten worden.

§ 5. *Jesus op den kruisweg.*

Mt. XXVII: 31—32. Mc. XV: 20—21; Lc, XXIII: 26—32 Jo. XIX: 16.

Zij, die gekruisigd werden, moesten hun eigen kruis dragen, en alzoo werd Jesus met de twee moordenaars, die eveneens die straf moesten ondergaan, beladen met het kruis. Hierop stelde zich de stoet in orde. Hij was zamengesteld uit een groot getal overpriesters, schriftgeleerden en oudsten des volks, uit eene talrijke volksmenigte en uit eenige Romeinsche krijgsknechten met een honderdman te paard aan het hoofd. Een wit bordjen, waarop de misdaad der schuldigen geschreven stond, werd voor hen uitgedragen.

De overlevering verhaalt ons, dat de uitgeputte Zaligmaker driemaal bezweek onder zijn kruis, eens bij het afdalen der steile Sionsstraten, eens bij de stadspoort, en eens bij het bestijgen van den Golgotha. Zoo werd de Almachtige zwak om ons sterk te maken.

Op zijnen kruisweg ontmoette de lijdende Godmensch al spoedig zijne diep bedroefde Moeder. Joännes had haar Jesus' veroordeeling bericht, en nauwelijks had Maria deze smar-

telijke tijding vernomen, of de teederminnende Moeder was met Joännes, Magdalena en Maria van Kleophas heengesneld naar den weg, waar langs haar God en Zoon moest gaan. O hoe vlijmend was de wonde haars harten, toen het kwijnend oog van haar eenigen en hoogst geliefden Zoon haar medelijdend moederoog ontmoette. De ongelukkige moeder, zij kon zelfs haren lieven Jesus geen kleine verlichting verschaffen!

De stoet trok verder, en was eindelijk de Gennath- of tuinpoort genaderd. Hier zeeg Jesus schier krachteloos neder. De krijgsknechten vreesden te recht, dat Hij den Golgotha niet zou bereiken, en hielden daarom een man aan, Simon geheeten, die juist van het land naar de stad terugkeerde. Hij was een jood, uit Cyrene in Afrikaansch Libyë afkomstig, doch werd later een Christen, gelijk ook zijne beide zonen, Alexander en Rufus, die Markus als bij zijne lezers bekend bespreekt. Deze Simon werd gedwongen den Heer het kruis na te dragen.

Terwijl nu Simon met het kruis werd beladen, bood eene uit de menigte vrouwen, die

Jesus gevolgd was, volgens de overlevering Veronika genoemd, den Heer de eenige verkwikking aan, welke voor dat oogenblik in hare macht stond. Zij ontdeed zich van haren witten hoofdsluier, en bood dien Jesus aan om zijn zweet af te droogen. Om hare liefde te beloonen drukte de Heer zijn Goddelijk gelaat in dien sluier af.

Ook de overige vrouwen, die naast Veronika Jesus' uit Jeruzalem gevolgd waren, betoonden den Heer innige deernis en weenden over Hem. De Zaligmaker sprak die weenenden toe met de onvergeetelijke woorden: *dochters van Jerusalem! weent niet over Mij, maar weent over u zelven! Want ziet! er zullen dagen komen, wanneer zij zullen zeggen: zalig de onvruchtbaren en de schoot, die niet gebaard heeft, en de borsten, die niet gezoogd hebben! Alsdan zullen zij beginnen te zeggen tot de bergen: valt op ons, en tot de heuvelen: bedekt ons. Want indien men deze dingen doet aan het groene hout, wat zal dan aan het dorre geschieden?*

Eindelijk bereikte de stoet de kruin van Golgotha, nog geen kwartier gaans van het rechthuis verwijderd. Hier gekomen boden

de krijgsknechten den Heer volgens een bestaand gebruik slechten en bitteren met myrrhe gemengden wijn te drinken aan. Doch Jesus wees dien beker der bedwelming af. Hij wilde met volle bewustzijn zijn offer brengen.

§ 6. *Jesus' kruisiging.*

Mt. XXVII: 33—44; Mc. XV: 22—32; Lc. XXIII: 33—43; Jo. XIX: 17—27.

Nu werden Jesus door de ruwe krijgsknechten de kleederen zonder eenig medelijden van het gegeeselde lichaam gerukt. Te gelijkertijd werden drie kruisen opgericht en in de daar voor gegraven kuilen geplant. Vervolgens werd de Heer door de krijgsknechten met armen en beenen aan het kruis gebonden, en daarna met vier spijkers aan handen en voeten vastgenageld. Het was nog geen middag, toen de Heer aan het kruis werd geslagen, en drie volle uren zou de bange en smartelijke strijd voor Hem nog duren.

Toen Jesus nu daar hing, slaakte Hij met uitgestrekte armen de onvergetelijke bede: *Vader, vergeef het hun, want zij weten niet, wat zij doen.* Zoo bad Hij voor zijne moordenaars.

Een wit bordjen met het opschrift van zijn misdrijf was volgens het gebruik boven het hoofd des Zaligmakers aan het kruis vastgehecht. Het was in het Hebreeuwsch, Grieksch en het Latijn geschreven, en zijn inhoud was: *Jesus van Nazareth, Koning der Joden.* Toen echter de Overpriesters en Phariseën dit opschrift lazen, waren zij gekrenkt, en begaven zij zich naar Pilatus met het verzoek om dien titel eenigzins te wijzigen. *Wil niet schrijven* zegden zij, *Koning der Joden.* Doch de landvoogd gaf hun ten antwoord: *wat ik geschreven heb, heb ik geschreven.*

Nu de Heer aan het kruis geklonken was, haastten zich ook de vier krijgsknechten, die Jesus hadden gekruisigd, om zich zijne kleederen toe te eigenen. Zij verdeelden ze in vier gelijke deelen, één voor ieder hunner. Doch de rok was uit een stuk geweven en daarom zeiden zij: *laat ons die niet scheuren, maar daarover het lot werpen, wiens deel hij zal zijn.* Zoo ging de voorspelling van den profeet David in vervulling: *zij hebben zich mijne kleederen verdeeld, en over mijn gewaad hebben zij het lot geworpen.*

Tot dus verre waren zij, die Jesus uit Jerusalem naar Golgotha waren gevolgd, op een zekeren afstand gebleven. Toen de kruisiging echter geëindigd was, begon de felle haat opnieuw zich luidruchtig te openbaren. Zij schudden met het hoofd tot een teeken van verachting, en begonnen Jesus met beschimpingen te overladen. *Ha,* zegden zij, *gij, die den tempel Gods afbreekt en in drie dagen weder opbouwt, verlos U zelven! Zoo Gij de Zoon Gods zijt, kom af van het kruis.*

Het is te begrijpen, dat de overpriesters, schriftgeleerden en oudsten des volks hier niet ten achter bleven. Luid zegden zij tot elkander, zoodat Jesus en al de aanwezigen het hoorden: *anderen heeft Hij gered, laat Hem nu Zich zelven redden! Hij kan Zich zelven niet redden! Is Hij de Christus, de uitverkorene Gods, de Koning van Israël, zoo kome Hij nu af van het kruis, opdat wij het zien en Hem gelooven. Hij heeft op God vertrouwd; Deze verlosse Hem nu, indien Hij Hem liet heeft. Immers Hij heeft gezegd: Ik ben de Zoon van God.*

Terwijl de Joden, naar aanleiding van den kruistitel Jesus' uitdaagden om van het kruis

te komen, mengden zelfs de Romeinsche krijgsknechten, die tegenover het kruis waren nedergezeten, zich in die spotternijen, en zegden het hun na: *indien Gij de Koning der Joden zijt, verlos dan U zelven.* Zoo had de Heer den spot der voorbijtrekkenden, der Phariseën en zelfs der Romeinsche krijgsknechten, te verduren. Ook een der twee moordenaars, die met Hem gekruist waren, liet zich mede sleepen door dat goddeloos voorbeeld. Verbitterd over zijn ellendigen toestand, richtte hij zich tot den Zaligmaker met het woord: *indien Gij de Christus zijt, red dan U zelf en ook ons!*

Geheel anders was de stemming van den kruiseling aan Jesus' rechterzijde. Toen hij de godslasteringen van zijn medekruiseling vernam, liet hij niet na den ongelukkige met het gedenkwaardig woord te bestraffen: *vreest ook gij God niet, daar gij dezelfde straf ondergaat? En wij wel te recht, want wij ontvangen het loon onzer daden; maar deze heeft niets kwaads gedaan.* En nu wendde hij zich tot Hem, Dien hij als den Verlosser der wereld erkende, en smeekte tot Hem met innig geloof, en het zoetste vertrouwen: *Heer! gedenk mijner, als*

Gij komt in uw rijk! Die biddende klopte niet te vergeefs aan bij het goedertierene Hart van den Zaligmaker der wereld. Met eene liefde, die Hem eigen smart deed vergeten, verblijdde Jesus dien boetvaardige door het zoete woord: *voorwaar, Ik zeg u: heden zult gij met Mij zijn in het paradijs.*

Reeds was de Golgotha-heuvel schier eenzaam geworden. Een akelige stilte heerschte er, en alleen de vier krijgsknechten der wacht, die zich op geringen afstand hadden nedergezet, lieten zich van tijd tot tijd hooren. Daar trad Jesus' heilige Moeder, met Maria van Kleophas, Magdalena en den H. Joännes nader tot het kruis, en nam plaats in de nabijheid van haar Zoon. Met teedere kinderliefde liet Jesus zijn blik van het kruis op zijne diep bedroefde Moeder vallen. Om haar te troosten en haar het zware verlies eenigzins te vergoeden, sprak Hij tot haar, terwijl Hij wees op Joännes: *vrouw, ziedaar uw zoon.* Nu wendde Hij zich tot Joännes en zeide: *Zoon, ziedaar uwe Moeder.* Zoo stelde Hij Joännes in zijne plaats, om Maria door liefde, bescherming en onderhoud als zijne moeder bij te staan.

Met liefde vernam de uitverkorene apostel dit vereerende woord uit den mond van zijn Goddelijken vriend, en, gehoorzaam aan diens laatsten wil, nam hij haar van dit oogenblik tot zich in zijn huis.

§ 7. *Jesus' kruisdood.*

Mt. XXVII: 46—56. Mc. XV: 33—41. Lc. XXIII: 44—49. Jo. XIX: 28—30.

Toen de Heer aan het kruis was geklonken, ontstond kort daarna eene groote duisternis, die aanhield van den middag tot aan drie uren. Op wonderbare wijze werd de zon in donkerheid gehuld; want eene gewone zonsverduistering kon het niet zijn, daar het Paschen, en dus de tijd der volle maan was.

In het midden dier duisternis hing de Godmensch drie uren lang aan het kruis. Zijn lichaam was ten prooi aan de onbeschrijfelijkste smart en zijne ziel aan het vreeselijkste lijden en de diepste neêrslachtigheid. Eindelijk kon zijne droefenis niet langer in zijn gepijnigd Hart besloten blijven, en eensklaps klonk daar in het midden der eenzame stilte de luide en

hartroerende kreet: *Eli! Eli! Lama sabachtani! mijn God! mijn God! waarom hebt gij Mij verlaten?* Het zijn letterlijk de eerste woorden van den 21sten psalm, en sommigen willen, dat Jesus zelfs den geheelen psalm tot aan het einde heeft gebeden.

Terwijl de omstaanders dien kreet vernamen, konden eenigen der aanwezigen niet nalaten ook nu nog te spotten. Eli verwisselend met Eliah, zegden zij met bittere scherts: *zie! deze roept Elias.*

Intusschen leed de Verlosser op onuitsprekelijke wijze. Eindelijk werd de dorst, waardoor Hij werd gekweld, zoo brandend, dat Hij luide om eenige verkwikking smeekte. *Ik heb dorst,* klaagde Hij. Een der krijgsknechten hoorde 's Heeren klacht, en maakte zich gereed om Jesus eenige lafenis aan te bieden. Er stond daar een vat, gevuld met edik of verzuurden wijn, vermengd met water. In dezen drank doopte de krijgsknecht eene spons, die tot dat doel aanwezig was, en nadat zij geheel doortrokken was, hechtte hij ze vast aan een hijsopstengel, die lang genoeg was om daarmede met uitgestrekten arm Jesus' mond te bereiken.

Doch terwijl de krijgsknecht zich gereed maakte om den Godmensch de spons met edik aan te bieden, gingen de anderen voort met de aangevangen spotternij en riepen hem toe: *wacht! laat ons zien of Elias komt, om Hem te helpen.* Doch de krijgsknecht, zonder zijn werk te staken, antwoordde op denzelfden spottenden toon: *wacht gij lieden! wij willen* (daarna) *zien, of Elias komt om Hem te verlossen.* Zoo werd ook dit nog vervuld, hetgeen in den acht-en dertigsten psalm van Hem geschreven stond: zij hebben Mij gal tot spijze gegeven en in mijn dorst Mij gelaafd met azijn.

De laatste druppel uit den bitteren lijdensbeker was gedronken. De zure edik had Jesus' doodsbleeke lippen bevochtigd. Toen sprak de Heer: *het is volbracht.* En, na dit gezegd te hebben riep Hij met heldere stem: *Vader! in uwe handen beveel ik mijnen geest.* Hierop boog Hij het hoofd en stierf.

Nauwelijks was de adem aan Christus' verbleekte lippen ontvloden, of de geheele natuur ontstelde en werd ontroerd. De duisternis, die drie uren geduurd had, verdween. De aarde werd geschud en daverde op hare grondvesten. De rotsen kraak-

ten en spleten van een. Het voorhangsel, dat het heilige der heiligen afsloot in Jeruzalems tempel, scheurde van boven tot onder. De graven werden geopend, en de grafsteenen, die den toegang sloten, werden afgeworpen. Door Jesus' dood was de dood overwonnen, en bij Jesus' verrijzenis zouden zelfs vele lichamen van heiligen verrijzen, het graf verlaten, en aan verscheidene personen verschijnen binnen Jerusalem.

„Wie is deze," roept de H. Anselmus uit „dat hemel en aarde over Hem treuren? Hij, Wiens dood de dooden levend maakt? Wie is Hij?" De hoofdman, vergezeld van de krijgsknechten, die de wacht houden, ziet Jesus sterven aan het kruis, en zij zijn getuigen van de ontzettende ontroering der natuur. Het licht der waarheid schittert voor hunne ziel, en getroffen roepen zij uit: *waarlijk! Deze was Gods Zoon!* Ook de joden, die op Golgotha zich bevinden, gevoelen hun geweten ontwaken. Rouwmoedig slaan zij zich op de borst, en zwijgend keeren zij naar Jerusalem terug.

§ 8. *Jesus' begravenis.*

Mt. XXVII: 57—66. Mc. XV: 42—47. Lc. XXIII: 50—55. Jo. XIX: 31—42.

Jesus' vrienden en bekenden stonden nog immer op zekeren afstand van het kruis, om van verre alles, wat met den Hoogstgeliefde plaats greep, gade te slaan. Daar stonden Maria, Jesus' teederminnende Moeder, Joännes, Maria Magdalena, Maria van Kleophas en andere godvruchtige vrouwen, die den Heer uit Galilea naar het Paaschfeest waren gevolgd. Zij waren vervuld met bittere smart en weenden.

De Phariseën intusschen hadden zich, daar het reeds drie uren was, naar Pilatus begeven, opdat de lichamen niet aan het kruis zouden blijven op den Sabbath. Zij verzochten dat hun de beenen zouden gebroken en zij afgenomen worden. De landvoogd zond dien ten gevolge nieuwe krijgsknechten naar Golgotha, om op die wijze den dood der gekruisigden en hunne begrafenis te verhaasten. De krijgsknechten gehoorzaamden. Op den kruisheuvel gekomen, bemerkten zij, dat de twee moordenaars nog leefden. Zonder uitstel vermorselden zij

den eenen na den anderen door hunne slagen de beenen, en verzekerden zich van hun dood door den genadestoot. Jesus echter was reeds gestorven, en het was dus overbodig Hem de beenen te breken. Een der krijgsknechten echter, volgens de overlevering Longinus genoemd, gaf, om zich ten volle van den dood te verzekeren, Jesus den genadesteek, en doorstak Hem het Hart. Dadelijk vloeide er water uit en bloed. Zoo bleek Jesus het Paaschlam te zijn der nieuwe wet. Zoo min als aan dat der oude wet, mogt er een been aan verbroken worden. Tevens zou de profetie van Zacharias vervuld worden: zij zullen opzien tot Mij, Dien zij doorstoken hebben.

Toen begaf zich Joseph van Arimathea, een van Jesus' leerlingen, een bemiddeld man en lid van den hoogen raad, naar Pilatus. Onbevreesd deed hij den landvoogd het verzoek, dat hem, gelijk de Romeinsche wetten toelieten, het lijk des Verlossers mocht worden ter hand gesteld.

Joseph had zich waarschijnlijk, zoodra hij zag, dat Jesus gestorven was, naar Pilatus begeven. De landvoogd was verwonderd, dat

Jesus reeds gestorven was, vooral omdat de Phariseën nog pas verzocht hadden om den kruiseling de beenen te breken. Hij ontbood dus den hoofdman, die de wacht bij het kruis had gehouden, en vroeg dien, of Jesus reeds overleden was. Toen hij zulks bevestigde, gaf hij bereidwillig het bevel, om aan Joseph het lijk des Heeren over te geven. Zoodra deze de verlangde vergunning bekomen had, haastte hij zich fijn wit lijnwaad aan te koopen, om er Jesus' lijk in te wikkelen, en ijlde daarop naar Golgotha.

Waar Joseph voor het lijnwaad zorgde, droeg Nikodemus, een ander vermogend raadsheer, dien wij vroeger reeds hebben ontmoet, de specerijën en reukwerken aan. Niet minder dan honderd ponden Myrrhe en Aloë bracht hij zijn geliefden Meester ten offer.

Nu werd het lijk van het kruis genomen, gewasschen en gereinigd. Het werd nedergelegd op den Sindon, een grooten lijkdoek van wit Egyptisch linnen. Een goed gedeelte van het poeder der Myrrhe en Aloë werd vervolgens op en om het lijk uitgestrooid. Daarna werd het met windselen in den Sindon

gewikkeld en op een baar naar het graf gedragen.

In de onmiddellijke nabijheid van Golgotha bevond zich een hof, toebehoorende aan Joseph van Arimathea. In dien hof had zich die raadsheer in de rots een grafgewelf doen uithouwen. Het was geheel nieuw, en niemand nog was er in begraven. Hier werd het lichaam des Heeren heengebracht, terwijl Jesus' heilige Moeder, Maria Magdalena, Maria van Kleophas, Salome, Joanna, Susanna, Joännes, Joseph van Arimathea, Nicodemus en wellicht nog anderen, het vergezelden. Het graf bestond uit twee deelen: eene binnenste grafspelonk met lagen ingang, die door een steen, welk er voorgewenteld werd, werd afgesloten, en een buitengewelf, dat zich voor den ingang bevond. Nadat het lijk in de binnenste grafspelonk was neergelegd, en de nog overige Myrrhe en Aloë als bederfwerend middel was uitgestrooid, werd de zware steen voor den ingang gewenteld, en de ingang gesloten.

Twee dienaressen van Jesus konden echter van den Heer niet scheiden. Maria Magdalena en

Maria van Kleophas toefden daar, zittende tegenover het h. graf. Wat kostte het haar, wanneer de avond meer en meer viel, op te staan en afscheid te nemen van die plaats, welke haar onvergetelijk zou zijn.

De Phariseën intusschen, ofschoon zij zich alle zekerheid aangaande Jesus' dood hadden verschaft, waren nog niet gerust. Zij herinnerden zich Jesus' voorspellingen aangaande zijne opstanding, en kwamen daarom nog des Vrijdags in den avond, toen de Sabbath reeds was aangevangen, bijeen. Hun besluit was ijlings genomen. Zij zouden het graf stellen onder het gestrenge toezicht eener wacht, en Jesus' vrienden van daar verwijderd houden.

Zij vaardigden daarom eenigen naar Pilatus af, die den landvoogd het volgende verzoek deden: *Heer, wij hebben ons herinnerd, dat die verleider, terwijl hij nog leefde, gezegd heeft: na drie dagen zal ik verrijzen. Gebied derhalve dat het graf bewaakt worde tot op den derden dag, ten einde zijne leerlingen niet komen en Hem wegstelen en aan het volk zeggen: Hij is uit de dooden verrezen. En de laatste dwaling zou erger zijn dan de eerste.* Het kort en afgemetene

antwoord van Pilatus was: *neemt eene wacht; gaat heen en bewaakt het, zooals gij goed vindt.*

De Joden ijlden nu naar het graf, en lieten gewis niet na zich tegen elk bedrog te verzekeren. Zij verzegelden in het bijzijn der krijgsknechten den steen, en stelden eene wacht van zestien krijgsknechten aan, om gedurende de vier nachtwaken immer bij viertallen het toezicht over het verzegelde graf te houden.

VIERDE HOOFDSTUK.

Jesus' verheerlijking.

§ 1. *Jesus' verrijzenis; verschijning des engels aan de wachters; verschijning der engelen aan de vrouwen; verschijning van Jesus aan Magdalena.*

Mt. XXVIII: 1—8. Mc. XVI: 1—11. Lc. XXIII: 56—XXIV: 12. Jo. XX: 1—18.

Toen Maria Magdalena en Maria, de moeder der Alpheïden, na de begrafenis huiswaarts keerden, verhinderde haar de groote Sabbath de noodige toebereidselen te maken om de balseming des Heeren te voltrekken. Doch, toen de Sabbath ten einde was en de vooravond van den Zondag was aangevangen, hadden zij zonder uitstel verricht, wat zij zich hadden voorgenomen, en met de haar eigene mildheid specerijën en zalven aangekocht. Het was nog nacht en de Zondagmorgen nog niet aangebroken. Vier Romeinsche krijgsknechten, met lansen gewapend, hielden de wacht bij het graf, dat door den zwaren wentelsteen of Golal gesloten was. Eensklaps ontstond in den omtrek van het graf eene

groote aardbeving. Tevens daalde in een oogwenk een engel van den hemel neder. Zijn gelaat schitterde als de bliksem, en zijn kleed was blank als de sneeuw. Hij wentelde den sluitsteen van den ingang, en zette er zich zegepralend op neder. De wachters werden bij die verschijning, met doodschrik geslagen. Die felle aardbeving, die geest snel, schitterend en krachtig als een bliksemschicht, dat plotseling geopende graf, het was alles zoo vreeselijk ontzettend, dat zij als dood ter aarde vielen. Tot bewustzijn gekomen vloden zij heen in aller ijl.

Dit alles was reeds geschied, toen bij het eerste krieken van den morgen, terwijl de duisternis nog niet was geweken, Maria Magdalena verscheidene vrouwen rondom zich vergaderde, om de zalving, waartoe zij den vorigen avond alles in gereedheid had gebracht, aan den beminden Verlosser te gaan voltrekken. Bij het naderen van den hof zegden zij bekommerd tot elkander: *wie zal ons den steen afwentelen van het graf?* Doch als zij met die gedachte bezield Josephs hof binnen traden, vonden zij den steen reeds afgewenteld

De ingang der spelonk onder het rotsgewelf stond open. Bij dit gezicht meenden zij, dat een nieuwe misdaad aan Jesus' lichaam moest zijn gepleegd, en Magdalena snelde zonder toeven terug naar Jerusalem, om de apostelen van hetgeen zij gezien had en van de gewaande misdaad te gaan verwittigen. *Zij hebben den Heer weggenomen,* zegde zij tot Petrus en Joännes, *en wij weten niet, waar zij Hem gelegd hebben.*

Toen Magdalena's gezellinnen middelerwijl naderbij kwamen, en den blik in het opene graf sloegen, bevonden zij, dat het lichaam van den Heer niet meer aanwezig was. Doch zie, terwijl zij hierover ontsteld waren en weenden, verschenen haar eensklaps twee engelen als jongelingen in het schitterend witte gewaad der heerlijkheid. Op dit gezicht verschrikten de vrouwen en sloegen de oogen ter aarde neder. Doch de engel, die ter rechterhand gezeten was, sprak haar toe: *wilt niet vreezen! want ik weet, dat gij Jesus van Nazareth zoekt, Die gekruist is. Wat zoekt gij Hem, Die leeft, onder de dooden? Hij is hier niet, maar Hij is verrezen, gelijk Hij gezegd heeft. Herinnert u,*

hoe Hij tot u gesproken heeft, toen Hij nog met u in Galilea was, zeggende, dat de Zoon des menschen in de handen der zondaren moest overgeleverd en gekruisigd worden, en ten derden dage verrijzen. Komt en ziet de plaats, waar zij Hem gelegd hebben. En gaat spoedig en zegt aan zijne leerlingen en aan Petrus, dat Hij u voorgaat naar Galilea, gelijk Hij u gezegd heeft; daar zult gij Hem zien. Ziet! ik heb het u voorzegd.

Hij is hier niet! Hij is verrezen, gelijk Hij gezeyd heeft. De ziel van J. C. ten volle deelende in al de heerlijkheid, zaligheid en macht der Goddelijke natuur, was na zijn dood nedergedaald ter helle. Hij kwam daar om de rechtvaardigen te troosten door zijn Goddelijk bijzijn, ze te verblijden door zijne oneindige liefde, ze deelachtig te maken aan de zoo vurig verlangde en thans gelukkig voltooide verlossing. Hij verbrijzelde de poorten hunner nog nooit ontsloten gevangenis, en Hij voerde door het bloed zijns verbonds zijne gevangenen uit den kerker.

Daarna had die verheerlijkte ziel met die gelukkigen de onderwereld verlaten. Zij had zich weder

vereenigd met het Goddelijk lichaam, dat met haar zoo overvloedig in smart en vernedering had gedeeld, en daar levenloos nederlag in het duistere graf. De goddelijke glorie, die haar overstroomde, had zich medegedeeld aan dat koude, bleeke, doorwonde en misvormde lijk. De dood was vervangen door onsterfelijk leven; de afzichtelijke wonden waren geheeld, en verwisseld met onlijdelijkheid; de akelige misvormdheid had plaats gemaakt voor Goddelijke schoonheid; de sombere bleekheid was opgevolgd door onuitsprekelijken luister, en de doorgestane smart door onverstoorbare zaligheid en vreugde. Zoo had de Godmensch, verheerlijkt naar ziel en liehaam, de lijksluiers afgeworpen, en was Hij uit het graf, ofschoon het verzegeld bleef, zegevierend opgestaan. Alzoo uitgedost als God en Koning, was Hij verschenen aan zijne teederminnende Moeder, en had Hij haar allerheiligst Moederhart met onuitsprekelijk genot doorstroomd. Wel mocht dus de engel zeggen: *Wat zoekt gij Hem, die leeft, onder de dooden? Hij is hier niet, maar Hij is verrezen.*

Ontsteld door die buitengewone tijding,

ijlden de vrouwen het graf uit, om het blijde nieuws aan de apostelen te gaan berichten. Maar Maria Magdalena was, gelijk wij zagen, haar reeds voor geweest. Haar droevig bericht had den vurigen Petrus en den minnenden Joännes ten zeerste ontsteld. Dadelijk waren beiden op weg, en spoedden zij zich voort om Jesus' H. graf te bereiken. Joännes was de eerste daar. Hij bukte zich voor over om den inwendigen toestand der rotsholte te zien, en bespeurde, dat het lichaam des Heeren niet meer aanwezig was, en dat alleen de linnendoeken er nog lagen. Hij ging echter het graf niet binnen, noch wachtte Simon Petrus af. Deze trad de spelonk binnen, om alles nauwkeurig op te nemen. Het ontging hem niet, dat de lijkdoek en de windsels aanwezig waren, en op eene andere plaats lagen dan de zweetdoek, die om Jesus' hoofd geslagen was geweest, en nu ordelijk was opgerold. Thans volgde Joännes het voorbeeld van Petrus, en, wanneer hij alles had bezichtigd, sloeg hij geloof aan het bericht van Magdalena, dat hem zoowel als Petrus ongeloofelijk was voorgekomen. Zij zagen, dat het lijk afwezig

was, en daar zij nog geen kennis droegen van de schriftuur, dat Hij van de dooden verrijzen moest, meenden zij, even als Magdalena, hierin het werk van Jesus' vijanden te erkennen.

Zij verwijderden zich, doch niet zonder nadenken, dat zij den zweetdoek, het lijnwaad en de zwachtels, niettegenstaande de ontvoering van het lijk, in het graf hadden gevonden.

Magdalena was Petrus en Joännes na zekeren tijd gevolgd naar het graf, en bleef na hun vertrek roerloos daar toeven. Zij weende uit liefde tot haren Meester, die, na zoo wreedaardig miskend te zijn bij zijn dood, nu zelfs nog onteerd was in zijn graf. Daar boog zij zich eindelijk neder, wierp een blik in de grafspelonk, en ontwaarde twee engelen in wit blinkend gewaad, eenen aan het voeten- en eenen aan het hoofdeinde. De engelen spraken haar toe: *Vrouw! waarom weent gij? Wijl zij mijnen Heer hebben weggevoerd,* was haar antwoord, *en wijl ik niet weet, waar zij Hem gelegd hebben.*

Pas had zij dit woord gesproken, of zij wendde zich om, en zag Jesus voor zich staan zonder Hem te erkennen. Zij nam hem voor

den hovenier, die over Josephs wijnberg gesteld was. *Vrouw*, zeide Jesus tot haar, *waarom weent gij? Wien zoekt gij?* ***Heer,*** antwoorde zij, *indien gij Hem hebt weggevoerd, zeg mij dan, waar gij Hem gelegd hebt, en ik zal Hem wegnemen.* Nu sprak de Heer haar toe in den gewonen toon zijner stem met het ééne woord: *Maria!* Dit ééne woord deed haar Jesus erkennen. Zij wendde zich om, zag Jesus leven, wierp zich aan de voeten van den verheerlijkten Verlosser, omhelsde ze en riep uit: *Rabboni!* mijn geliefde Meester! Maar Jesus riep haar tot bezinning en sprak haar toe: *houdt Mij niet vast, want Ik ben nog niet tot mijnen Vader opgevaren; maar ga tot mijne broederen en zeg hun: Ik klim op tot mijnen Vader en tot uwen Vader, tot mijnen God en tot uwen God.* Maria nu, toen zij Jesus zag verdwijnen, ijlde verheugd naar Jerusalem, en kwam tot de apostelen met de boodschap: *ik heb den Heer gezien, en dit heeft Hij mij gezegd.*

§ 2. *Jesus verschijnt aan de overige vrouwen. De boodschap der wachters. De verschijning aan Petrus en de Emmausgangers.*

Mt. XXVIII: 9—15; Mc. XVI: 12—13; Lc. XXIV: 13—35.

Intusschen hadden de gezellinnen van Magdelena zich naar de apostelen en leerlingen begeven, om hun volgens het bevel des engels alles te berichten, wat zij gezien en gehoord hadden. Terwijl zij nog altijd op weg waren, om dit te doen, verscheen haar Jesus, en trad haar te gemoet met het minzame woord: *wees gegroet!* Bij het vernemen van dat woord wierpen zij zich verrukt voor den Heer ter aarde, omhelsden zijne voeten en aanbaden Hem als den Verrezene, als den Heer der engelen, als haren God. Jesus sprak haar toe: *wilt niet vreezen! gaat, meldt aan mijne broeders, dat zij heen gaan naar Galilea; daar zullen zij Mij zien.* Maria van Kleophas, Salome, Joanna en althans nog een andere brachten namens den Heer aan zijne apostelen deze gelukkige tijding. Maar dezen geloofden het niet, en beschouwden het als eene dwaasheid.

Het gebeurde bleef evenmin voor Jesus

vijanden verborgen. De wachters van het graf, die in aller ijl waren weggevlucht, begaven zich, toen hun eerste schrik verdwenen was, naar de stad, en meldden aan de overpriesters, in wier dienst zij stonden, al wat hun was wedervaren. De overpriesters begrepen zeer goed, dit bericht niet in twijfel te kunnen trekken. Zij belegden in aller ijl eene vergadering met de oudsten des volks, en zij besloten den krijgsknechten het stilzwijgen op te leggen. Indien er echter waren, die hen zouden ondervragen, dan hadden zij dit te antwoordden: *zegt*, zeiden zij, *zijne leerlingen zijn des nachts gekomen, en hebben, terwijl wij sliepen, Hem weggevoerd. En indien zulks mocht gehoord worden door den landvoogd, zoo zullen wij hem tevreden stellen, en bewerken dat gij veilig zijt.* De wachters lieten zich hiertoe verleiden door eene aanzienlijke som gelds, en zoo ontstond bij de joden van lieverleden het gerucht. dat Jesus' lichaam door zijne apostelen was weggevoerd.

Was Petrus' verwondering gaande gemaakt door de plaatsing der lijkdoeken, dan vonden de boodschap der vrouwen aangaande de last-

geving des engels, en het bericht van Magdalena, en later ook van de overige vrouwen omtrent 's-Heeren verschijning in hem wel geen ongeloovige. Mogen wij niet gissen, dat hij bij het nadenken over dit alles zich gedreven gevoelde, om nogmaals Jesus' graf in den wijnberg van Joseph te gaan bezoeken? Daar of elders viel hem het geluk te beurt, zijn verheerlijkten Meester te mogen aanschouwen, zoodat de H. Paulus kon getuigen: *de Heer is door Cephas gezien.* (1 Cor. XV: 5.) De leerlingen zouden weldra juichen: *de Heer is waarlijk verrezen en verschenen aan Simon.* (Lc. XXIV: 34). Zij, aan wie deze blijde tijding door de apostelen gewerd, hadden eveneens het groote geluk gehad den verrezen Zaligmaker dien dag te aanschouwen.

Het waren twee leerlingen, die zich ten dien dage naar Emmaus, volgens alle waarschijnlijkheid het tegenwoordige Kolonieh, begaven, een vlek, 60 stadiën of nagenoeg drie uren ten noordwesten der stad gelegen. Terwijl zij nu langs het eenzame pad, hetwelk door het dal Hinnom en verder over eene hooger gelegene vlakte liep, al sprekende voortwan-

delden, wisselden zij natuurlijk hunne gedachten over Christus' vreeselijk lijden en schandelijken kruisdood. Doch zie! daar kwam Jesus bij hen, en sloot Zich bij hen aan. Zij echter erkenden den Heer niet. Al dadelijk sprak Jesus hen aan met de minzame vraag: *welke zijn die gesprekken, waarmede gij elkander wandelende onderhoudt, en waarom zijt gij treurig?* Niet zonder eenige ontevredenheid antwoordde Kleophas: *zijt gij alleen een vreemdeling in Jerusalem, en weet gij niet, welke dingen daar in deze dagen geschied zijn? Welke toch?* vroeg Jesus op deelnemenden toon. *Die,* antwoordden zij, *betreffende Jesus van Nazareth, welke een groot profeet was, machtig in werk en woord voor God en het geheele volk; en hoe Hem onze overpriesters en oversten ter veroordeeling des doods overgeleverd en Hem gekruisigd hebben. Wij echter hoopten, dat Hij het was, die Israël verlossen zou; maar nu is het na dit alles heden de derde dag, dat deze dingen geschied zijn. Evenwel hebben eenige vrouwen uit de onzen ons ontsteld, die, voordat het dag was, bij het graf zijn geweest, en zijn lichaam niet hebben gevonden, en die kwamen berichten, dat zij ook eene ver-*

schijning van engelen hebben gezien, welke zeggen, dat Hij leeft. Alsdan zijn eenigen van de onzen naar het graf gegaan, en hebben bevonden, gelijk de vrouwen gezegd hadden, maar Hem hebben zij niet gezien. Nu sprak de Heer: *o, gij dwazen en tragen van harte, om te gelooven aan al wat de profeten gezegd hebben! Moest de Christus deze dingen niet lijden, en aldus zijne heerlijkheid ingaan?*

Om hen hiervan ten volle te overtuigen, begon de Heer hun onder het voortwandelen de verschillende voorzeggingen van Moses en de profeten aangaande het lijden van den Messias te verklaren. Alles dus wat thans te Jerusalem had plaats gegrepen, was eene vervulling dier voorzeggingen en een bewijs te meer, dat Jesus van Nazareth wezenlijk de Christus was.

Onder deze gesprekken hadden zij Emmaus bereikt. [1]) Hier bevond zich het landgoed der

[1])Emmaus is niet Nikopolis, want deze stad lag 176 stadiën, dat is meer dan acht uren gaans, of eene dagreize van Jerusalem.

Deze reis kan door de Emmausgangers niet tweemaal op een dag gemaakt zijn. Verreweg de meesten beschouwen Kulonieh als Emmaus, en weinigen pleiten nog voor Der-el-Kubebe, welk gevoelen eerst ten tijde der kruistochten is ontstaan.

leerlingen, en het oogenblik der scheiding was daar. Jesus nam den schijn aan, als wilde Hij verder gaan. Noode zagen de beide leerlingen die aanstalten. Daarom noodigden zij Hem thans niet zonder aandrang uit: *blijf bij ons, want het wordt avond, en de dag is reeds gedaald.* [1]) Jesus nam welwillend het aanbod aan, en ging met hen binnen. Weldra werd hun nu de maaltijd voorgezet, en aan Jesus, als vreemdeling en schriftgeleerde, de eerste plaats ingeruimd. En zie, terwijl Hij met hen aanlag, erkenden zij Hem door het breken van het brood. Een oogenblik slechts duurde de aanschouwing, en Hij was uit hunne oogen verdwenen. *Was ons hart niet*

[1]) Hieruit besluiten wij, dat het tusschen drie en vijf uur zal geweest zijn. De leerlingen waren derhalve tusschen twaalf en een uur vertrokken. Noch uit Mc. XVI: 9 noch uit Joännes XX blijkt, dat de Heer zoo vroeg aan Magdalena verschenen is. Wij mogen veilig tusschen Jo. XX: 2 en Jo. XX: 11 een vrij groote tijdsruimte aannemen. Maria kwam aan het graf vrij lang, nadat Petrus en Joännes het verlaten hadden, zoodat de verschijning des Heeren aan de heillge boetelinge eerst later plaats had, en dus den Emmausgangers bij hun vertrek nog niet bekend was.

brandende in ons, riepen zij uit, *toen Hij op den weg tot ons sprak, en de schriften ons opende?*

Verheugd haastten zij zich om nog terzelfder ure naar Jerusalem terug te keeren. Met versnelde schreden spoedden zij zich over het eenzame heuvelpad, om hunne broeders de heugelijke tijding van het voorgevallene te gaan brengen.

§ 3. *Jesus verschijnt tot tweemaal aan zijne apostelen.*

Mc. XVI: 13—14; Lc. XXIV: 36—43; Jo. XX: 19—29.

Het zal tusschen acht en negen uur geweest zijn, toen de twee leerlingen van Emmaus te Jerusalem wederkeerden. Zij begaven zich naar de eetzaal op den Sionsberg, waar Jesus met de zijnen het laatste avondmaal had gehouden, en vonden er de apostelen met een zeker tal van Jesus' leerlingen vergaderd. Zij meenden de eersten te zullen zijn, die Jesus' opstanding zouden verkondigen; doch reeds dadelijk bij hun intreden klonk het hun te gemoet: *de Heer is waarlijk verrezen, en verschenen aan Simon.* Nu verhaalden ook zij op hunne beurt, wat hun op den weg was overkomen, en hoe zij Christus door het breken des broods hadden erkend.

Niettegenstaande dit alles waren er verscheidenen, die niet geloofden. (Mc. XVI: 13.) Uit angst voor de overpriesters en schriftgeleerden had men zelfs zorgvuldig de deuren gesloten. Doch zie, eensklaps stond Jesus in hun midden, en sprak hun toe: *vrede zij u lieden; Ik ben het; wilt niet vreezen.* Ontsteld bij de plotselinge verschijning meenden de leerlingen een geest voor zich te zien. De Heer verweet hun hunne ongeloovigheid. *Wat zijt gij ontsteld, en waarom komen zulke gedachten op in uwe harten? Ziet mijne handen en mijne voeten, want ik ben het zelf; raakt mij aan en ziet dat een geest geen vleesch of geen gebeente heeft, gelijk gij Mij ziet hebben.* Om hen nog nader te overtuigen, toonde Hij hun in zijne handen en voeten de verheerlijkte wondeteekenen der nagelen en in zijne doorstokene zijde de opening van den lanssteek. Hij liet hen de aangewezene wonden zelfs aanraken, terwijl Hij tot hen sprak: *tast en beziet.* Nog verder daalde Jesus tot hen af. Hij legde Zich met hen aan tafel, en deed hun het verzoek: *hebt gij hier niets te eten?* De apostelen stelden Jesus een stuk van een gebraden visch en honigraat voor, spijzen, die

zij bij hun avondmaal gebruikt hadden. Na gegeten te hebben voor aller oog, gaf Hij hun de overblijfselen.

Toen nu de apostelen zich verheugden, wijl zij den Heer aanschouwden, sprak Jesus tot hen ten tweede male: *vrede zij u lieden. Gelijk de Vader Mij gezonden heeft, zend Ik ook u.* En na over de apostelen geblazen te hebben, voegde Hij er bij: *ontvangt den H. Geest. Wier zonden gij zult vergeven hebben, zijn ze vergeven; wier zonden gij zult gehouden hebben, worden ze gehouden.*

Zoo werden de apostelen en hunne opvolgers de gezanten, die de verdiensten van Christus' zoendood op den berouwhebbenden zondaar zouden toepassen, en op die wijze hem van zijne zondeschulden zouden ontslaan. Alles is uit God, zegt de H. Paulus, Die ons met Zich verzoend heeft door Christus, en ons de bediening der verzoening heeft geschonken. Want God was in Christus de wereld met Zich verzoenende en rekende hun hunne zonden niet toe, en Hij heeft in ons de bediening der verzoening gesteld. Wij treden derhalve op als gezanten in de plaats van Christus, terwijl

God als door ons vermaant. (2 Cor. VI: 38—20.)

Nadat Jesus de zijnen op de sprekendste wijze van de wezenlijkheid zijner opstanding had overtuigd, hun als zijn plaatsbekleeders voor alle volkeren en tijden de zending had opgedragen om zijn verlossingswerk allen tot heil te doen verstrekken, en hen daartoe in het bijzonder door het groote genademiddel der boete had in staat gesteld, verliet Hij hen.

Bij deze verschijning des Heeren was Thomas afwezig. Toen deze nu zich weder bij de overige apostelen vervoegde, meldden zij hem vol vreugde: *wij hebben den Heer gezien,* en verhaalden hem het voorgevallene. Thomas evenwel liet zich niet overtuigen en zeide: *tenzij ik in zijne handen het teeken der nagelen zie, en mijn vinger in de plaats der nagelen steke, en mijne hand in zijne zijde legge, zoo zal ik het niet gelooven.*

Acht dagen verliepen, en nog altijd hielden de apostelen zich te Jerusalem op. Andermaal waren zij in de zaal vergaderd, terwijl de deuren gesloten waren. Ook Thomas bevond zich met hen, doch nog altijd in dezelfde stemming. Wederom stond de Heer eensklaps

in hun midden, en bracht hun den schoonen groet: *vrede zij u lieden.* Na dien groet aan allen, richtte Jesus Zich tot Thomas. Hij liet hem gevoelen, dat Hij zijn ongeloof kende en sprak hem toe: *breng uwen vinger hierin, en zie mijne handen, en breng uwe hand hierbij en leg ze in mijne zijde, en wil niet ongeloovig zijn maar geloovig.* Bij dat blijk van Goddelijke goedheid zijns Meesters viel Thomas overstelpt door zijn gevoel, aanbiddend neder aan de voeten van Jesus, en wist in zijne verrukking niets andere uit te brengen dan het woord: *mijn Heer en mijn God!* Jesus keurde het geloof van Thomas goed, maar hij wilde nog meer; Hij begeerde geloof zonder zulke handtastelijke bewijzen. *Omdat gij Mij gezien hebt, Thomas,* zeide Hij, *hebt gij geloofd; zalig zij, die niet gezien en toch geloofd hebben.*

De H. Joännes, na dit verhaald te hebben, laat deze woorden volgen: *Jesus heeft in de tegenwoordigheid zijner leerlingen nog wel vele andere teekenen gedaan, die niet in dit boek geschreven zijn. Doch deze zijn geschreven, opdat gij gelooret, dat Jesus is de Christus, de Zoon van God, en opdat gij door te gelooven, het*

leven moogt hebben in zijn naam. Indien gij, zoo geeft hij te kennen, Jesus erkent om zijne talrijke wonderen, waarvan zijne leerlingen getuigen zijn, als den Christus en Zoon van God, en gij zonder gezien te hebben met Thomas weet te zeggen: mijn Heer en mijn God, dan zult gij tot de zaligen behooren, die Jesus prees om hun geloof, en om dat geloof het eeuwig leven bezitten door zijne oneindige verdiensten.

§ 4. *Jesus' verschijning in Galilea.*

Mt. XXVIII: 16—18; Jo. XXI: 1—25; 1 Cor. XV: 6—7.

De apostelen hadden zich uit Jerusalem, volgens het gebod van Christus, begeven naar Galilea, waar zij veel veiliger waren tegen de aanslagen van Jesus' vijanden. Denkelijk kozen zij Kapharnaüm weder tot hun verblijf. Hier nu waren op zekeren dag Simon Petrus, Thomas, ook Didymus genoemd, Nathanaël, Joännes en Jakobus, benevens twee ongenoemde leerlingen bij elkander. Daar zegde Petrus tot de overigen: *ik ga visschen.* Dit lachtte hun toe, en zij gaven ten antwoord: *ook wij gaan met u.*

Zij gingen dan, en bestegen met Petrus een scheepjen. Daar gleden zij weder over den waterspiegel van het Galilesche meer, en wierpen de netten uit. Maar gedurende den geheelen nacht vingen zij niets. Toen de morgenstond aanbrak, naderden de teleurgestelde apostelen het strand, om hun vruchteloozen arbeid te staken. Daar zagen zij Jesus aan den zeeoever staan, zonder in het minst te vermoeden, dat hij het was. De Heer, zoodra zij binnen het bereik der stem zich bevonden, riep hun toe: *jongskens hebt gij niet eenige toespijs? Neen,* was het korte antwoord. *Werp het net uit ter rechterzijde van het scheepjen,* hernam de Heer, *dan zult gij vangen.* Zij wierpen het net uit in de aangewezene richting, en zie, op het eigen oogenblik was het gevuld. Zoo groot was de menigte visch, dat zij het net niet op konden halen. Daar ging voor Joännes bij het zien van dat wonder een licht op, en blijde riep hij Petrus toe: *het is de Heer.* Terstond omgordde Petrus zich met zijn overkleed, wierp zich in de zee, en was de eerste bij Jesus. Ook de overige leerlingen naderden den oever met het scheepjen, terwijl zij het net met visschen, aan

den achtersteven vastgebonden, door het water voortsleepten. Zij waren slechts 200 ellen van den oever verwijderd, en waren spoedig bij den Goddelijken Zaligmaker

Hier wachtte hen eene nieuwe verrassing. Zij zagen een kolenvuur ontstoken en daarop een visch benevens brood. Jesus zegde hun: *brengt van de visschen, die gij zoo even hebt gevangen.* Op dit bevel beklom Petrus het scheepjen, en sleepte met behulp der overigen door het water het net aan land. Het was gevuld met groote visschen, 153 in getal, en zie! ofschoon er zoovelen waren, scheurde het net niet.

Nu noodigde Jesus allen minzaam uit: *komt en ontbijt,* en verdeelde met Goddelijke liefde den visch en het brood onder hen. Allen echter bewaarden een eerbiedig stilzwijgen, en niemand der leerlingen waagde het de vraag te stellen: *wie zijt gij?* Het ontzag weerhield hen, want zij begrepen, dat het de Heer was.

Na op zoo wonderdadige wijze de zijnen te hebben onthaald, richtte Jesus in het bijzijn der overigen het woord tot Petrus. *Simon zoon van Joännes,* zeide hij, *bemint gij Mij meer*

dan dezen? Ja Heer! antwoorde Petrus, *Gij weet, dat ik U lief heb. Weid mijne lammeren,* hernam Jesus. Andermaal vroeg Hij: *Simon, zoon van Joännes, bemint gij Mij?* Weder zeide Petrus: *ja Heer! Gij weet, dat ik U lief heb.* En Jesus sprak nogmaals: *hoed mijne schapen.* Ten derden male vroeg Hij, en nu nog met meer klem: *Simon, zoon van Joännes, bemint gij Mij?* Nu werd Petrus bedroefd; hij dacht waarschijnlijk aan zijn vroegeren val. Met het nederigste mistrouwen van zijn eigen oordeel, maar tevens met zijne gewone vurigheid antwoordde hij: *Heer, gij weet alles; Gij weet, dat ik U lief heb.* Daar vertrouwde Jesus zijne geheele kudde aan de verzorging van Petrus toe, terwijl Hij sprak: *weid mijne schapen. Voorwaar, voorwaar, ik zeg u: toen gij jong waart, gordet gij u en wandeldet, waar gij wildet; maar als gij oud zult zijn geworden, zult gij uwe handen uitstrekken, en een ander zal u gorden en geleiden waar gij niet wilt.* Door deze laatste woorden wees Christus volgens de opmerking van den H. Joännes op Petrus' kruisiging.

Nadat de Heer alzoo Petrus in zijne plaats als zichtbaren herder over zijne kudde had

aangesteld, en zijne trouw tot in den dood had voorspeld, zeide Hij tot Petrus: *volg Mij.* Petrus ten teeken, dat hij tot alles bereid was, volgde werkelijk zijn Goddelijken Meester. Doch ook Joännes kwam achter hem mede. Toen Petrus zich nu omkeerde en Joännes zag, zeide hij tot den Heer: *Heer, maar wat zal deze?* Doch de Zaligmaker berispte Petrus' nieuwsgierigheid en sprak: *indien Ik wil, dat deze blijve, totdat ik kome, wat betreft dit U? Volg gij Mij.*

Na aldus gesproken te hebben, verdween de Heer.

Door dit laatste woord des Heeren ontstond onder de broeders of de eerste Christenen het gerucht, als zou Joännes niet sterven. Doch gelijk de evangelist te kennen geeft, deze meening berustte op eene dwaling. Jesus had niet gezegd: *hij sterft niet.* Hij had geheel onbepaald gesproken, en gezegd: *indien ik wil, dat hij blijve, tot dat ik kome, wat betreft dit u?*

Waarschijnlijk had Jesus bij deze laatste verschijning aan de zijnen, de tijd en de plaats met juistheid aangewezen, waar Hij, volgens gedane beloften aan zijne apostelen en

anderen, Zich openlijk in Galilea vertoonen zou. De apostelen begaven zich dus ten gestelden dage naar den berg, dien Jesus tot dat doel had aangewezen. Hier verzamelde zich nu ook, door die aanwijzing der apostelen naar wij gissen, die groote menigte van broeders, waarvan de H. Paulus zegt, dat Hij aan meer dan 500 broeders verschenen is. (1 Cor. XV: 5). Toen nu allen volgens voorafspraak op dien ongenoemden berg bijeen waren, gelijk de Heer had bevolen, verscheen Jesus in hun midden. Allen, toen zij den verrezenen Godmensch aanschouwden, vielen ter aarde en aanbaden Hem. Eenigen echter twijfelden, of het de Heer wel was, Die daar verscheen, en aarzelden om zich bij die aanbidding aan te sluiten.

§ 5. *'s Heeren laatste verschijning en hemelvaart.*

Hand. I: 3—8. Mt. XXVIII: 18—20; Mc. XVII: 15—19; Lc. XXIV: 44—51.

De H. Lucas verhaalt ons, dat de Heer gedurende veertig dagen Zich aan zijne apostelen door menigvuldige bewijzen levend heeft

betoond. Hieruit blijkt, dat, ofschoon Jesus niet ononderbroken met de zijnen bleef, Hij toch vooral in Galilea dikwerf met de zijnen moet verkeerd hebben. Zoo meldt ons de H. Paulus, dat Hij ook aan den H. Apostel Jakobus, zoon van Alpheus en broeder des Heeren, afzonderlijk is verschenen. Deze verschijningen hadden ten doel 's Heeren opstanding te bevestigen, terwijl de Zaligmaker bij die gelegenheden tevens sprak over de zamenstelling, verbreiding en volmaking van het rijk Gods.

Eindelijk was de tijd aangebroken, dat Jesus de zijnen zichtbaar zou verlaten. Op 's Heeren bevel vergaderden de apostelen andermaal te Jerusalem. Hier verscheen hun de Zaligmaker nogmaals in de bovenzaal op den Sionsberg, en legde Zich met hen aan tafel. Hier sprak Hij tot hen: *deze zijn de woorden, die Ik tot u gesproken heb, toen Ik nog met u was,* (namelijk,) *dat alles moet vervuld worden, hetgeen in de wet van Moses, de profeten en de psalmen van Mij geschreven staat.* Hierop begon hij de schriften te verklaren, die op Hem betrekking hadden, en Hij besloot zijn onderricht met deze woorden: *zoo staat er geschreven, en zoo moest de*

Christus lijden en ten derden dage van de dooden verrijzen, en in zijnen naam boetvaardigheid en vergeving der zonde gepredikt worden onder alle volkeren, te beginnen van Jerusalem. Gij zijt getuigen van deze dingen, en ik zend de belofte mijns Vaders over u, (Lc.) *die belofte, die gij uit mijnen mond gehoord hebt.* (Hand.) *Gij dus blijft in de stad, totdat gij zult aangedaan zijn met kracht uit den hooge.* (Lc.) *Want Joännes doopte wel met water; maar gij zult gedoopt worden met den H. Geest niet lang na deze dagen.*

Na deze woorden leidde Jesus de apostelen met Zich buiten de stad naar den Olijfberg tot in de richting van Bethanië. Op den weg nu daarheen stelden Hem de apostelen deze vraag: *Heer! zult gij ten dien tijde het rijk van Israël herstellen?* Jesus antwoordde: *het komt u niet toe, de tijden en de oogenblikken te kennen, die de Vader in zijne macht gesteld heeft. Maar gij zult ontvangen de kracht des H. Geestes, Die over u zal komen, en gij zult mijne getuigen zijn te Jerusalem en in geheel Judea en in Samaria, tot aan het uiterste der aarde.*

Onder deze gesprekken was Jesus met zijne apostelen genaderd tot aan de middelste kruin

van den Olijfberg, gelegen aan den weg, die naar Bethanië voerde, eene sabbathreize of een goed kwartier gaans buiten Jerusalem. Op deze kruin stond thans de Verlosser met zijne apostelen, en terwijl het verre verschiet langs alle zijden open lag voor hunne blikken, sprak de Godmensch vol aanbiddelijke majesteit voor de laatste maal zijne uitverkorenen toe met deze woorden: *Mij is alle macht gegeven in den hemel en op aarde. Gaat dus en onderwijst alle volkeren, hen doopende in den naam des Vaders en des Zoons en des H. Geestes. Gaat in de gansche wereld, en verkondigt het evangelie aan alle schepselen. Leert hen onderhouden al wat Ik u bevolen heb. Al wie geloofd zal hebben en gedoopt zal zijn, zal zalig worden, en die niet geloofd zal hebben, zal verdoemd zijn. En dengenen, die gelooven zullen, zullen deze teekenen volgen: in mijnen naam zullen zij duivelen uitwerpen, nieuwe talen zullen zij spreken, slangen zullen zij opnemen, en hebben zij iets doodelijks gedronken, het zal hun niet schaden; den zieken zullen zij de handen opleggen, en zij zullen gezond worden. En zie, Ik ben met u, alle dagen, tot aan de voleinding der wereld.*

Nadat de Heer aldus de zijnen voor het laatst had aangesproken, strekte Hij zijne doorboorde handen uit over de aanwezigen, en schonk Hij hun zijn Goddelijken zegen. Nogmaals wierp Hij een blik van onbeschrijfelijke zoete liefde op hen en zie! Hij zweefde op in het luchtruim door de Hem eigene Goddelijke kracht. Hooger en hooger steeg Hij op ten hemel. Met onafgewende blikken volgden Maria, de apostelen, de vrouwen, den zegevierenden Godmensch. Doch niet lang mochten zij die heerlijkheid aanschouwen. Eene wolk, het gewone zinnebeeld van de Majesteit des Allerhoogsten, onttrok Hem aan hunne begeerige oogen.

Zoo is de Heer Jesus opgenomen ten hemel, waar Hij gezeten is ter rechterhand Gods. Daar troont Hij als Koning van het Godsrijk, als eeuwige Hoogepriester, als toekomstige Rechter. De wolk had reeds den verheerlijkten Verlosser, Die den troon van het heelal besteeg, aan het oog zijner minnende apostelen onttrokken, en toch bleven zij nog begeerig naar Hem opzien, en trachtten nog een straal van zijn Goddelijken luister op te vangen. Eens-

klaps stonden twee mannen in witblinkende kleeding aan hunne zijde. Zij riepen de apostelen tot bezinning, terwijl zij hen toepraken: *mannen van Galilea! wat staat gij hemelwaarts te zien? Deze Jesus, die van u opgenomen is ten hemel, zal alzoo komen, gelijk gij Hem hebt zien ten hemel varen.*

Zoo verlieten zij dus den Olijfberg, terwijl zij Hem aanbaden, Die hun zoo sprekend zijne Goddelijke heerlijkheid had getoond, en terwijl zij zich verheugden over de groote voorrechten, die hun te beurt waren gevallen. Gehoorzaam aan het bevel huns Meesters, begaven zij zich naar Jerusalem, om daar de komst des H. Geestes af te wachten. Dagelijks bezochten zij den tempel, terwijl zij God loofden en dankten.

BESLUIT.

Wij gelooven in Jesus als het vleeschgeworden Woord van God. Wij aanbidden Hem als God, en wij erkennen Hem als mensch. Hij openbaarde zich aan ons als Zoon des Vaders door zijne wonderwerkende macht, door zijne voorzeggende en bovennatuurlijke wetenschap, door zijne onmiskenbare heiligheid, door zijne grenzelooze liefde. Hij openbaarde zich aan ons als Zoon des menschen door zijne geboorte, door zijn werken, door zijn voordoen, door zijn lijden en sterven. En terwijl wij alzoo gelooven, aanbidden wij de grenzelooze vernedering van Hem, die terwijl Hij in Gods gestalte was, om onzentwille de gedaante van den slaaf heeft aangenomen, en gestorven is aan een kruis.

Wij hopen op Jesus, want Hij kwam om ons te verlossen. Hij is het zoenoffer voor de zonden der geheele wereld; het schuldelooze Lam, dat onze ongerechtigheden heeft gedragen op het altaar des kruises. Hij is onze voorspreker, onze

Middelaar, onze Hoogepriester geworden. En wat zal ons geweigerd worden, waar beden, verdiensten, offerdood als de zijnen voor ons spreken? Hij kwam van den hemel op aarde om ons aan Zich te verbinden; Hij voer op van de aarde ten hemel, om ons met Zich in het verblijf van eeuwige heerlijkheid en zaligheid te voeren.

Wij beminnen Jesus. Alles trekt ons tot Hem. Al wat het hart kan veroveren, vinden wij in den Zoon der Maagd. Goddelijke schoonheid, grenzelooze zachtzinnigheid, onuitputtelijke goedheid, innig medelijden met onze ellenden, teederheid meer dan van eene moeder, heiligheid boven al wat heilig is, beminnelijkheid die nooit is geëvenaard, vriendschap en toewijding tot in den dood, eeuwige en grenzelooze liefde, weldaden zonder tal, het zijn alles evenzoo vele rechten op de onverdeelde liefde van ons hart.

Bij leven en sterven zij dus aan Jesus ons geloof! Bij leven en sterven zij aan Jesus onze hoop! Bij leven en sterven en in eeuwigheid zij aan Jesus onze liefde! Amen.

INHOUD.

Jesus' verborgen leven

		Blz.
	Voorwoord.	3
	§ 1. Maria en Joseph . .	5
Lc. I: 1—25.	§ 2. De geboorte van Joännes aangekondigd. . . .	8
Lc. I: 26—38.	§ 3. De boodschap des engels.	10
Lc. I: 39—56.	§ 4. Het bezoek aan Elisabeth, geboorte van Joännes .	12
Mt. I. Lc. II: 1—20.	§ 5. Jesus' geboorte. . .	15
Lc. II: 21—39.	§ 6. Jesus' besnijdenis en opdracht in den tempel. .	22
Mt. II: 1—12.	§ 7. De aanbidding der wijzen.	25
Mt. II: 13—23.	§ 8. De vlucht naar Egypte.	28
Lc. II: 40—50.	§ 9. De twaalfjarige Jesus in den tempel. . .	32
Lc. II: 51—52.	§ 10. Jesus te Nazareth. .	35

Jesus' Openbaar Leven.

HOOFDSTUK I.

Van Joännes' optreden tot het eerste Paaschfeest.

Paragraaf.	Mattheus.	Markus.	Lukas.	Joannes.	Blz.
§ 1. *Joännes de Dooper.*	III: 1–10.	I: 1—6.	III: 1—14.		39
§ 2. *Het doopsel des Zaligmakers.*	III: 13, 17.	1: 9—13.	III: 21—23. (III: 23-38.)		44
Christus in de woestijn.	IV: 1—11.		IV: 1—13		
§ 3. *Drievoudige getuigenis van Joännes ten aanzien van Jesus.*	III: 11–12.	I: 6–8.	III: 15—18;	I: 15—51.	47
§ 4. *Jesus op de bruiloft te Kana en te Kapharnaüm.*			IV: 14.	II: 1—12.	52
§ 5. *Jesus' optreden in de Synagogen, in het bijzonder te Nazareth.*	XIII: 54-58. IV: 18—22.	VI. 1—6. I: 16—22.	IV: 15—31.		56

Paragraaf.	Mattheus.	Markus.	Lukas.	Joännes.	Blz.
Jesus weder te Kapharnäum. De menschenvisschers.					

HOOFDSTUK II.

Van het eerste tot het tweede Paaschfeest.

Paragraaf.	Mattheus.	Markus.	Lukas.	Joännes.	Blz.
§ 1. *De tempelreiniging, gesprek met Nikodemns, en oponthoud in Judea.*				II: 13; III: 1—22.	64
§ 2. *Laatste getuigenis van Joännes den Dooper. Zijne gevangenneming.*	XIV: 3—4.	VI: 17—20.	III: 19—20.	III: 23—36.	65
§ 3. *Jesus' terugkeer naar Galilea Gesprek met de Samaritaan-*	IV: 12;	I: 14;		IV: 1—54.	67

Blz.	Paragraaf.	Mattheus.	Markus.	Lukas.	Joännes.	Blz.
	sche vrouw te Sichem. Wonder te Kana. Aankomst te Kapharnaüm.					
	§ 4. *Jesus wonderen en prediking te Kapharnaüm*	IV: 13—17. VIII: 14-17.	I: 14—15; I: 23—34;	IV: 31—41.		74
	§ 5. *Jesus predikt in verschillende vlekken van Galilea.*	VIII: 18; IV :23; VIII: 2—4; IX: 2—8.	I: 35—45; II: 1—13.	IV: 42—44; V: 1—26.		78
Blz. 61	*De wonderbare vischvangst. Een melaatsche en een lamme genezen.*					
	§ 6. *De roeping van Mattheus.*	IX: 9—17.	II: 14—22.	V: 27—35.		85
65	*De leerlingen van Joännes ondervragen Jesus omtrent het vasten.*					
67						

HOOFDSTUK III.

Van het tweede tot het derde Paaschfeest.

Paragraaf.	Mattheus.	Markus.	Lukas.	Joännes.	Blz.
§ 1. *Het tweede Paaschfeest; de tweede eerste Sabbath; de dorre hand op den Sabbath genezen.*	XII: 1—14:	II: 23—28; III: 1—6;	VI: 1—11.		90
§ 2. *Jesus gaat naar het meer, geneest velen, overnacht op een berg, kiest zijne apostelen en houdt de bergrede*	XII: 15-21. IV: 24—25. V: 1; X: 1-4. V: 1—38. V: 39—48. VI: 1—34. VII: 1—29.	III: 7—13. III: 13-19.	VI: 12—19. VI: 20—26. VI: 27—28. VI: 29—36. VI: 37—49.		94
§ 3. *De knecht van den hoofdman, genezen te Kapharnaüm. De jongeling van Naim ten leven opgewekt.*	VIII: 5-13;	III: 20—41;	VII: 1—10. VII: 11—17.		102
§ 4. *De leerlingen door Joännes den*	XI: 2—13.		VII: 18—35.		107

Paragraaf.	Mattheus.	Markus.	Lukas	Joännes.	Blz.
dooper afgezonden; lof door den Heer aan Joännes gegeven; de bekeering van Maria Magdalena.					Blz. 90
§ 5. *Onthoofding van Joännes den Dooper.*	XIV: 2—12;	VI: 21—29.			114
§ 6. *Het loofhuttenfeest; de genezing van den lamme; leerrede bij die gelegenheid.*			VIII: 1—3.	V: 1—57.	94 117
§ 7. *De geljkenissen van het rijk der hemelen.*	XIII: 1—9. XIII: 24-30. XIII: 44-50. XIII: 34-35. XIII: 10-17. XIII: 18-23. XIII: 36-43. XIII: 51-53.	IV: 1—2; IV: 26—29. IV: 33—34. IV: 10—12. IV: 13—20. IV: 21—25.	VIII: 4—8. VIII: 9—10. VIII: 11-15. VIII: 16-18.		122 102
§ 8. *De verwanten van Christus; de zeestorm; de twee bezetenen in het land der Gerasenen.*	XII: 46-50. XIII: 53. VIII: 18; 23-27. VIII: 28-34 IX: 1;	III: 31—35. IV: 35—40. V: 1—21.	VIII: 19-40.		130 107

Paragraaf.	Mattheus.	Marcus.	Lucas.	Joännes.	Blz.
§ 9. *De bloedvloeiende vrouw genezen; het dochtertje van Jaïrus opgewekt; twee blinden genezen en een bezetene verlost.*	IX: 18—34.	V: 22—43.	VIII: 40-53.		135
§ 10. *Jesus doorkruist Galilea; eerste zending der apostelen; hunne prediking; ongerustheid van Herodus. Terugkeer der apostelen.*	IX: 35—36. X: 1—42. XI: 1. XIV: 1—2.	VI: 6. VI: 7—11. VI: 12—13. VI: 14—16.	IX: 1—5 IX: 6. IX: 7—9.		140
§ 11. *Overtocht naar Bethsaïda. Vermenigvuldiging der brooden Jesus wandelt over het meer.*	IX: 14—36;	VI: 30—52.	IX: 10—17.	VI: 4—22.	148
§ 12. *De belofte der Eucharistie.*				V: 22—72.	156

Blz.

135

HOOFDSTUK IV.

Van het derde tot het vierde Paaschfeest.

Paragraaf.	Mattheus.	Markus.	Lukas.	Joännes.	Blz.
§ 4. *De tempelschatting. Het eten met ongewasschene handen.*	XVII:23-36. XV: 1—20.	VII : 1—23.		VII· 1.	162
140 § 2e. *De reis van Christus naar Tyrus en Sidon. De Kananesche vrouw. Jesus bezoekt het gebied der tien steden. De doofstomme genezen. De* 148 2e *broodvermenigvuldiging.*	XV: 21--38.	VII: 24-VIII 9.			166
§ 3 *Jesus' aankomst te Dalmanutha, en vervolgens te Bethsaïda. Een blinde* 156 *genezen. Hij begeeft zich naar Cesarea van Phi-*	XV : 39 ; XVI: 1—29.	VIII: 10-39.	IX: 18—27.		170

Paragraaf.	Mattheus.	Markus.	Lukas.	Joännes,	Blz.
lippus. Pe-het toekom-stig opper-hoofd der kerk.					
§ 4. *Chris-tus op den Thabor, de maanzieke genezen.*	XVII: 1-22;	IX: 1—32.	IX: 28—45.		178
§ 5. *Twist der leerlin-gen over den voorrang. Over de er-gernis.*	XVIII: 1-14;	IX: 32—49.	IX: 46—50.		184
§ 6 *Be-risping en vergeving der beleedi-gingen.*	XVIII: 15—35.				188
§ 7. *Reis naar Jeru-salem. Jesus op het Loof-huttenfeest.*	XIX: 1.	X: 1.	IX: 51—56.	VII: 2—53.	190
§ 8 *De overspelige vrouw. Twee toe-spraken van den Heer.*				VIII: 1—59.	197
§ 9 *De blindgeboor-ne genezen. Gelijkenis van den her-der en den huurling.*				IX: 1—41; X: 1—21	201

Blz.	Paragraaf.	Mattheus	Markus.	Lukas.	Joännes.	Blz.
	§ 10 *De zending der zeventig leerlingen.*	XIII: 19-22; XI: 20—30.		IX:57-X:24.		207
178	§ 2. *De gelijkenis van den Samaritaan. Martha en Maria. Over het gebed.*			X:25-XI:13.		209
184	§ 12. *De blinde en stomme genezen. Twistreden met de Phariseën.*	XII: 22-37; 43—45. 38—42.	III: 22—30.	IX: 14—36.		213
188	§ 13. *Jesus ten maaltijd bij een Phariseër. Hij bestraft de Phariseën en schriftgeleerden.*	XXIII: 23—36.		XI: 37—54. XII: 1—12.		216
197	§14 *Christus onttrekt zich aan 't beslechten van een twist. Gelijkenissen.*	XXIV: 43—51.		XIII: 13-59.		220
201	§ 15 *Eenige Galileërs op bevel van Pilatus vermoord. De*	XIII: 31-33.	IV: 30—32.	XIII:1—21.		224

Paragraaf.	Mattheus.	Markus.	Lukas.	Joännes.	Blz.
onvruchtbare vijgeboom. Eene genezing op den Sabbath. Twee gelijkenissen.			XIII: 22	X: 22—42.	
§ 16. *Jesus op het feest der tempelwijding Hij begeeft zich naar Perea.*	XXIII: 37—39.		XIII: 23-35.		227
§ 17. *De genezing van een waterzuchtige op den Sabbath; gesprekken bij die gelegenheid.*			XIV: 1—35.		232
§ 18. *Jesus' liefde tot de zondaren. Drie gelijkenissen.*			XV: 1—32.		236
§ 19. *De gelijkenis van den onrechtvaardigen rentmeester. Leer over het huwelijk. De geschiedenis van*	XIX: 2—13.	X: 2—12.	XVI: 1—31. XVII: 1-10.		239

Blz.	Paragraaf.	Mattheus.	Markus.	Lukas.	Joännes.	Blz.
	den rijken vrek.					
	§ 20. *De opwekking van Lazarus.*				XI: 1—54.	244
227	§ 21. *Laatste reis van Jesus door Galilea.*			XIII: 17-XVIII. 14.		251
232	§ 22. *Het verder voorgevallene bij Jesus' laatste reis in Galilea.*	XIX: 13.—XX: 1—16.	X: 13—31.	XVIII: 15—30		254
236	§ 23. *Jesus gaat op naar Jerusalem. Jesus te Jericho. Zacheus. De parabel der tien ponden. Genezing van twee blinden.*	XX: 17-34.	X: 32—52.	XVIII: 31. XIX: 28.		259
239	§ 24. *Het gastmaal te Bethanië en Jesus intrede te Jerusalem.*	XXVI: 6-13. XXI: 1—17.	XIV: 3—9; XI: 1—11.	XIX: 29-44.	XI: 55-XII: 19.	267
	§ 25. Maandag. *De vervloeking van den vijgeboom; de tweede tem-*	XXI: 18-19.	XI: 12—19.	XIX: 45	XII: 20-36.	275

Paragraaf.	Mattheus.	Markus.	Lukas.	Joännes.	Blz.
pelreiniging; gezantschap van eenige Grieken.					
§ 26. Dinsdag. *Jesus begeeft Zich weder naar Jerusalem. De gelijkenis der twee zonen, der wijngaardeniers en van het bruilofts maal.*	XXI : 20-XXII : 14.	IX : 20-XII : 12;	XX : 1—19.		280
§ 27 *Vraag der Herodianen. Vraag der Sadduceën. Vraag omtrent het grootste gebod. Jesus, de Zoon van David.*	XXII:15-46. XXIII:1-22	XII : 12-37. XII: 38-40.	XX : 20-44. XX : 45-47.	XII: 37-50.	286
§ 28. *Het offer der weduwe. Voorspelling van de verwoesting des tempels en van de voleinding der wereld.*	XXIV:1-35.	XII: 41—XIII: 31.	XXI: 1—33.		292
§ 29. *De gelijkenis*	XXIV: 36-XXV: 46.	XIII: 32-37.	XXI: 34-36.		298

Blz.	Paragraaf.	Mattheus.	Markus.	Lukas.	Joännes.	Blz.
	der tien maagden; die der tien talenten; het laatste oordeel.					
280						

JESUS' LIJDENSOFFER EN VERHEERLIJKING.

HOOFDSTUK I.

De vooravond van Jesus lijden.

Paragraaf.	Mattheus.	Markus.	Lukas.	Joännes.	Blz.
§ 1. *Christus voorspelt zijn dood; zamenkomst van den hoogen raad; verraad van Judas; voorbereiding van den Paaschdisch*	XXVI: 1-6; 14—16.	XVI: 1—2; 10—11.	XXII: 1-22. 3—6.		305
292	XXVI: 17-19	XIV: 12-17.	XXII: 7-13.		
	XXVI: 20 21 29.	XIV: 17-18. 25.	XXII: 14-18		
				XIII: 1—20:	
§ 2. *De Paaschdisch*	XXVI: 21—23 26—28.	XIV: 18-20; 22—24	XII: 19-20.	XIII: 21-22	309
§ 3. *Judas verlaat de*	XXVI: 24-25	XIV: 21.	XXII: 20-23.		318
298 *eetzaal. Petrus' val*	XXVI: 25.			XIII: 23-36. XIII: 27-30. XIII: 31-35.	

Paragraaf.	Mattheus	Markus	Lukas.	Joännes.	Blz.
voorspeld.			XXII: 31-34.		
De twee zwaarden.			XXII: 24-30. XXII; 35-38.	XIII: 35-38	
§ 4. *Jesus troost en onderricht zijne leerlingen.*				XIV: —XV. 17.	323
§ 5, *Laatste woorden van Jesus in de eetzaal. Zijn hoogepriesterlijk gebed.*				XV: 18 — XVII: 26.	329

HOOFDSTUK II.

Jesus voor Annas en Kaiphas.

Paragraaf.	Mattheus.	Markus.	Lukas.	Joännes	Blz.
§ 1. *Jesus' gebed en doodstrijd in Gethsemani.*	XXVI: 30. XXVI: 31-35 XXVII: 36 XXVI: 37-39 XXVI: 40-44	XIV: 26. XIV: 27-31. XIV: 32. XIV: 33-36. XIV: 37-40.	XXII: 29. XXII: 40-42 XVII: 43-44	XVIII: 1.	337
§ 2. *Jesus gevangen heen gevoerd naar Annas.*	XXVI: 45-46 XXVI: 47-50 XXVI: 51-54 XXVI: 55, XXVI: 56-57	XIV: 41-42. XIV: 43-45. XIV: 47, XIV: 48-49 XIV: 46, 50—56.	XXII: 45 46. XXII: 47-48 XXII: 49. XXII: 50-51 XXII: 52-53 XXII: 54.	XVIII: 2-3. 4—9. XVIII: 10-11 XVIII: 12.	344

Paragraaf.	Mattheus.	Markus.	Lukas.	Joännes.	Blz.
§ 3. *Jesus' verhoor voor Annas en Kaiphas.*	XXVI: 57.	XIV: 53.	XXII: 54.	XVIII:13-14 XVIII:19-24 XVIII:24-25	346
§ 4 *Petrus verloochent Christus*	XXVI: 58. 69. « 69—70. » 71. » 72.	XIX: 54. 66—67. 67-68. 68. 69. 70.	XXII:54-55 56 57 58	XVIII:15-16 25—17. 25.	348
	XXVI:73-75 XXVI:67-68	XIV: 70-72 XIV: 65.	XXII: 59-62 XXII· 63-65	XVIII:26-27	
§ 5. *De vergadering van den hoogenraad in den morgen.*	XXVII: 1. 2—10.	XV: 1.	XXII.66-71		352

HOOFDSTUK III.

Jesus' door de heidenen ter dood gebracht.

Paragraaf.	Mattheus.	Markus.	Lukas.	Joannes.	Blz.
§ 1. *Jesus' verhoor voor Pilatus en Herodes.*	XXVII: 11. 11. 12—14.	XV: 1—2. 2. 3—5.	XXIII: 2-16. 3. XXIII: 5-16.	XVIII:28-33 33—37. 37—38.	355
§ 2. *Jesus weder voor Pilatus. Barabbas.*	XXVII.15-18 19. 20-23.	XV: 6—10. 11—14.	XXIII: 17. 18—22.	XVIII: 39. 40.	359
§ 3. *De geeseling en kroning.*	XXVII: 27—30.	XV:16—19.		XIX: 1—3.	362
§ 4. *Jesus aan het volk voorgesteld en ter dood veroordeeld.*	XXVII: 23—36.	XV:14—15.	XXIII:23-25	XIX: 4-16.	364

Paragraaf.	Mattheus.	Markus.	Lukas.	Joännes.	Blz.
§ 5. *Jesus op den kruisweg.*	XXVII: 31-32	XV: 20—21.	XXIII: 26. 27-32.	XIX: 16.	368
§ 6. *Jesus' kruisiging.*	XXVII: 33-34 35—44.	XV: 22-23. 25 24—32.	XXIII: 33. 33—43.	XIX: 17. 18—27.	371
§ 7. *Jesus' kruisdood.*	XXVII: 46-56	XV: 33—41.	XXIII: 44-49	XIX; 28-30	376
§ 8. *Jesus' begrafenis.*	XXVII: 57-66	XV: 42-47.	XXIII: 50-57.	XIX: 31-42.	380

HOOFDSTUK IV.

Jesus' verheerlijking.

Paragraaf.	Mattheus.	Markus.	Lukas.	Joännes.	Blz.
§ 1. *Jesus' verrijzenis; verschijning des engels aan de wachters; verschijning der engelen aan de vrouwen; verschijning van Jesus aan Magdalena.*	XXVIII. 1-8.	XVI: 1-11.	XXIII: 56—XXIV: 12.	XX: 1—18.	386
§ 2. *Jesus verschijnt aan de overige vrouwen. De boodschap*	XXVIII: 9—15.	XVI: 12-13.	XXIV: 13—35.		394

Blz.	Paragraaf.	Mattheus.	Markus.	Lukas.	Joännes.	Blz.
368	*der wachters. De verschijning*					
371	*aan Petrus.*					
376	*en de Emmausgangers.*					
380	§ 3. *Jesus verschijnt tot tweemaal aan zijne apostelen.*		XVI: 13-14.	XXIV: 36 – 43.	XX: 19 - 29	400
	§ 4. *Jesus' verschijning in Galilea.* 1 Cor. XV: 6—7.	XXVIII: 16—18.			XXI: 1—25	405
Blz. 386	§ 5. *'s Heeren laatste verschijning en hemelvaart.* Hand. I: 3 - 8.	XXVIII: 18 – 20.	XVII: 15-19.	XXIV: 44 - 51.		410
	Besluit.					416

394

VERBETERINGEN.

Bl.	3	gere eld	lees. geregelde
»	6	bloesem	» bloesems
»	8	kuischheid zegt	» kuischheid, zegt
»	12	Elisabeth Geboorte	» Elisabeth. Geboorte
»	15	znlt	» zult
»	22	aanvaarde	» aanvaardde
»	23	ellendige	» ellendigen
»	25	Persie	» Persië
»	27	bebouwd	» gebouwd
»	28	hem	» Hem
»	31	zijnen straf	» zijne straf
»	41	der Jordaan	» van den Jordaan
»	43	opdragen	» opdagen
»	44	antwoorde	» antwoordde
»	46	behouden	» behoeden
»	48	maak	» maakt
»	48	Elias noch	» Elias, noch
»	62	hunnen ossen	» hunne ossen
»	64	noodzakelijkheid	» noodzakelijkheid
»	69	die van dit	» die van het
»	70	verlangde	» verlangt
»	74	der Jordaan	» van den Jordaan
»	77	eprak	» sprak
»	114	zonde vergeeit	» zonden vergeeft
»	114	en zalfolie	» en de zalfolie
»	120	sahbathdag	» sabbathdag
»	121	hunne hardnekkigheid	» hunne hardnekkigheid
»	124	wen	» men
»	125	bij welke	» bij welken
»	137	geneeen	» genezen
»	138	der dood	» des doods
»	145	het rijks	» het rijk
»	146	tretarchaat	» tetrarchaat
»	147	zich noch	» zich nog

Bl.	152	vroegen	lees. vroeger
»	156	waarom zijt Gij	» wanneer zijt Gij
»	165	buiten	« buiten
»	166	Kaphanaum	« Kapharnaum
»	167	woard	« woord
»	170	Caesarea	« Cesarea
»	179	dris	« drie
»	182	nauwelijke	« nauwelijks
»	182	kindschheid	« kindsheid
»	182	hen die	« hem die
»	192	betrap	« betrapt
»	218	dat ontdekt	« dat niet ontdekt
»	227	loover	« lover
»	230	Wij hebben in de	« Dan zult gij beginnen te zeggen wij hebben in vervolgens
»	240	vervolg en	« geheelen
»	238	geheelen	« tranen
»	273	trannen	« afgunst
»	281	afgust	« geroep
»	299	geroed	« bloed
»	314	gloed	« te
»	314	té te	« zonder
»	323	zodner	« zielsangst
»	340	zielenangst	« hooge priesterlijke
»	346	hooge priesterlijke	« tongval
»	350	tonval	« antwoorden
»	352	ontwoorden	« een moord
»	360	den moord	« hen vroeg
»	361	hem vroeg	« onvergetelijke
»	370	onvergeetelijke	« begrafenis
»	380	Begravenis	« welke
»	383	welk	« Magdalena
»	394	Magdelena	« te antwoorden
»	395	te antwoordden	« dan vond
»	395	dan vonden	« werpt
»	405	werp	

Ter Perse om weldra te verschijnen:

F. J. P. van Etten. Palestina of het Land der 12 Stammen en zijne betrekking tot de naastbijgelegene landen, met uitslaande kaart en minstens 9 platte gronden; prijs bij inteekening alles er onder begrepen, per vel druks. . . . . f 1.20[5]

Buiten inteekening . . . . . » 0.15

Mede bij den uitgever dezes verschenen:

H. Alphonsus de Liguori, Bezoeken bij Jesus Christus in het H. Sacrament des Altaars. Uit het Italiaansch door Prof. J. Th. Beelen. 9e druk . . f 0.25

Idem, idem, in zwart linnen bandje . . . . . » 0.40

Idem, idem, in bruin percaline, roode snede . . . » 0.50

Vaubert. De Heilige Oefening der Tegenwoordigheid Gods, vertaald door H. J. Dolmans. . . . . » 0.35

Idem, idem, in zwart linnen bandje . . . . . » 0.50

Idem, idem, in bruin percaline, roode snede . . . » 0.60

H. Alph. de Liguori, Vurige Pijlen, of Liefdeblijken door O. H. J. C. ons gegeven in het werk der verlossing. Nieuwe vertaling door J. Bouvy . . . . . » 0.15

J. Bouvy, de Ster der negentiende eeuw. De H. Jozef. Zijn leven. 3e druk . . . . . » 0.50

———— De Ster der negentiende eeuw. De H. Jozef. Beschouwingen zijner deugden. 2e druk . . . . » 0.80

———— Begroetingen van den H. Joseph voor iederen dag der maand. 5e druk. . . . . » 0.10

Berthaumier. Leven van den H. Franciscus van Assisi, vertaald door Theodoor van Opmeer . . . . . » 0.70

Idem, idem, in linnen bandje . . . . . » 1.—

Kardinaal Wiseman, Fabiola of de kerk der Catacomben vertaald door P. H. T. Braam, Ps. . . . . „ 1.75

A. Bossers, Leven van den H. Alphonsus de Liguori. 2 deelen. . . . . f 2,50

K. M. A. L. Wulflingh, het Zielenheil mijner kinderen. Godvruchtige oefeningen van R. K. Ouders. . » 0.50

C. Scholten, De Kerkleeraarswaardigheid en de verheffing van de H. Alphonsus de Liguori tot kerkleeraar. » 1.-

J. W. van Campen, De Goede Herder of het huis van het verloren kind, ... » 1.50

H. C. J. M. van Nispen tot Sevenaer, Drie kruiswegoefeningen, voor privaat gebruik . . . . . » 0.30

Idem, idem, voor openbaar gebruik. . . . . » 0.20

Het eerste Gebedenboekje voor kinderen van 5 tot 8 jaar, in Duitsch leder bandje . . . . . » 0.65

Idem, idem, in marokko bandje. . . . . » 1.50

F. Heynen, Blikken op Indië . . . . . » 2.45

Mathilde, voor God en Koning. . . . . » 2.90

J. Ooms, De schoonste dag, gelegenheidsgedichten bij de Eerste H. Communie. . . . . » 0.20

H. Raeskin, Eerst Engelsch Leesboek . . . . . » 0.60

———— Tweede Engelsch Leesboek . . . . . » 0.90

J. Prins, Handboekje der Aardrijkskunde van Nederland. 2e druk . . . . . » 0.15

Combes et van der Sloot, Lectures pour le Jeune Age » 0.50

Diploma voor de Aartsbroederschap der H. Familie

Groot 62 bij 47 centim.

IN NEGEN KLEUREN GEDRUKT.

VIERDE DRUK.

PRIJS 50 CENT.

Bij 100 ex. **45** cent, bij 500 ex. **40** cent, bij 1000 ex. **37½** cent